

Brüssel, 17.10.2018
COM(2018) 691 final

ANNEX 1

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Ettepanek: Nõukogu otsus

**Euroopa Liidu ja Vietnami Sotsialistliku Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu
sõlmimise kohta**

EUROOPA LIIDU
JA VIETNAMI SOTSIALISTLIKU VABARIIGI VAHELINE
VABAKAUBANDUSLEPING

PREAMBUL

Euroopa Liit, edaspidi „liit“

ja

Vietnami Sotsialistlik Vabariik, edaspidi „Vietnam“,

edaspidi ühiselt „lepinguosaliselised“ või eraldi „lepinguosaline“,

TUNNUSTADES oma pikaajalist ja kindlat partnerlust, mis tugineb partnerlus- ja koostöölepingus esitatud ühistele põhimõtetele ja väärtustele, ning oma olulisi majandus-, kaubandus- ja investeerimissuhteid;

SOOVIDES veelgi tugevdada oma majandussuhteid osana kõikidest nendevahelistest sidemetest ja viisil, mis on kooskõlas kõikide nendevaheliste sidemetega, ning olles veendunud, et käesoleva lepinguga luuakse uued tingimused kaubanduse ja investeeringute edasiseks arendamiseks lepinguosaliste vahel;

TÕDEDES, et käesolev leping täiendab ja edendab piirkondliku majandusintegratsiooniga seotud jõupingutusi;

OLLES KINDLALT OTSUSTANUD tugevdada oma majandus-, kaubandus- ja investeerimissuhteid kooskõlas kestliku arengu eesmärgiga majanduslikes, sotsiaalsetes ja keskkonnaalastes aspektides ning edendada käesoleva lepingu kohast kaubandust ja investeringuid viisil, milles võetakse arvesse keskkonna- ja töökaitse kõrget taset ning asjakohaseid rahvusvaheliselt tunnustatud standardeid ja lepinguid;

SOOVIDES tõsta elatustaset, edendada majanduskasvu ja stabiilsust, luua uusi töövõimalusi, parandada üldist heaolu ning kinnitades selleks oma tahet edendada kaubanduse ja investeringute liberaliseerimist;

OLLES VEENDUNUD, et käesoleva lepinguga luuakse laiendatud ja turvaline kaupade ja teenuste turg ning etteaimatav kaubandus- ja investeerimiskeskond, mis suurendab nende endi ettevõtete konkurentsivõimet ülemaailmsetel turgudel;

KINNITADES veel kord oma tahet järgida 26. juunil 1945 San Franciscos allkirjastatud *Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) põhikirja* ja ÜRO Peaassamblee poolt 10. detsembril 1948 vastu võetud *inimõiguste ülddeklaratsioonis* sõnastatud põhimõtteid;

TUNNUSTADES läbipaistvuse olulisust rahvusvahelises kaubanduses kõigi sidusrühmade jaoks;

PÜÜDES kehtestada selged ja vastastikku kasulikud kaubandus- ja investeerimiseeskirjad ning vähendada vastastikuseid kaubandus- ja investeerimistõkkeid või need kaotada;

OLLES OTSUSTANUD aidata käesoleva lepinguga kaubandustõkkeid kaotades kaasa rahvusvahelise kaubanduse harmoonilisele arengule ja laienemisele ning vältida omavaheliste uute kaubandus- ja investeerimistõkete loomist, mis võivad vähendada käesolevast lepingust tulenevat kasu;

TUGINEDES oma vastavatele õigustele ja kohustustele, mis tulenevad Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingust ning teistest mitmepoolsetest, piirkondlikest ja kahepoolsetest lepingutest ning kokkulepetest, mille osalised nad on;

SOOVIDES edendada oma ettevõtete konkurentsivõimet, pakkudes neile kaubandus- ja investeerimissuhete jaoks etteaimatavat õiguslikku raamistikku,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:

1. PEATÜKK

EESMÄRGID JA ÜLDMÕISTED

ARTIKKEL 1.1

Vabakaubanduspiirkonna loomine

Käesolevaga loovad lepinguosaliselised vabakaubanduspiirkonna, mis on kooskõlas GATT 1994 XXIV artikliga ja GATSi V artikliga.

ARTIKKEL 1.2

Eesmärgid

Käesoleva lepingu eesmärgid on liberaliseerida ja lihtsustada lepinguosalistevahelist kaubandust ja investeerimist kooskõlas käesoleva lepingu sätetega.

ARTIKKEL 1.3

Partnerlus- ja koostööleping

Käesoleva lepingu kohaldamisel on „partnerlus- ja koostööleping“ *ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Vietnami Sotsialistliku Vabariigi vaheline laiahaardeline partnerluse ja koostöö raamleping*, mis allkirjastati Brüsselis 27. juunil 2012.

ARTIKKEL 1.4

WTO lepingud

Käesolevas lepingus kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „põllumajandusleping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *põllumajandusleping*;
- b) „riigihangete leping“ – WTO asutamislepingu 4. lisas sisalduv *riigihangete leping*;
- c) „eksportkauba eelinspekteerimise leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *eksportkauba eelinspekteerimise leping*;

- d) „päritolureeglite leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *päritolureeglite leping*;
- e) „dumpinguvastane leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VI artikli rakendamise leping*;
- f) „tolliväärtuse määramise leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VII artikli rakendamise leping*;
- g) „vaidluste lahendamise käsituslepe“ – WTO asutamislepingu 2. lisas sisalduv *vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe*;
- h) „GATS“ – WTO asutamislepingu 1B lisas sisalduv *teenustekaubanduse üldleping*;
- i) „GATT 1994“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe*;
- j) „impordi litsentsimise leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *impordi litsentsimise protseduuride leping*;
- k) „kaitsemeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *kaitsemeetmete leping*;

- 1) „subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete leping*;
- m) „sanitaar- ja fütosanitaarmedetete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *sanitaar- ja fütosanitaarmedetete rakendamise leping*;
- n) „tehniliste kaubandustõkete leping“ – WTO asutamislepingu 1A lisas sisalduv *tehniliste kaubandustõkete leping*;
- o) „TRIPS-leping“ – WTO asutamislepingu 1C lisas sisalduv *intellektuaalomandi õiguste kaubanduspektide leping*; ja
- p) „WTO asutamisleping“ – *Maailma Kaubandusorganisatsiooni asutamisleping*, mis sõlmiti 15. aprillil 1994 Marrakechis.

ARTIKKEL 1.5

Üldmõisted

Kui ei ole ette nähtud teisiti, kasutatakse käesolevas lepingus järgmisi mõisteid:

- a) „päev“ – kalendripäev;

- b) „siseriiklik“ – liidu puhul liidu ja selle liikmesriikide õigusnormidega seotud ning Vietnami¹ puhul Vietnami keskse, piirkondliku või kohaliku tasandi õiguse või õigusnormidega seotud;
- c) „kaubad“ – tooted GATT 1994 tähenduses, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti;
- d) „harmoneeritud süsteem“ – kaupade kirjeldamise ja kodeerimise harmoneeritud süsteem, sealhulgas kõik selle õiguslikud märkused ja muudatused;
- e) „IMF“ – Rahvusvaheline Valuutafond;
- f) „meede“ – lepinguosalise võetav meede seaduse, määruse, eeskirja, menetluse, otsuse, haldustoimingu või mõnel muul kujul;
- g) „lepinguosalise füüsiline isik“ – liidu liikmesriigi või Vietnami kodanik nende vastavate siseriiklike õigusaktide kohaselt²;
- h) „isik“ – füüsiline või juriidiline isik;

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et Vietnami puhul on asjaomased määratlused sätestatud 22. juuni 2015. aasta seaduses nr 80/2015/QH13 seadusandlike normatiivdokumentide väljaandmise kohta.

² Mõiste „füüsiline isik“ hõlmab füüsilisi isikuid, kelle alaline elukoht on Läti, kuid kes ei ole Läti ega ühegi muu riigi kodanikud, kuid kellel on Läti õigusnormide alusel õigus saada välismaalase pass.

- i) „kolmas riik“ – riik või territoorium, mis asub väljaspool käesoleva lepingu artiklis 17.24 (Territoriaalne kohaldamine) kindlaksmääratud territoriaalset kohaldamisala;
- j) „ÜRO mereõiguse konventsioon“ – *ÜRO mereõiguse konventsioon*, mis sõlmiti 10. detsembril 1982 Montego Bays;
- k) „WIPO“ – Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon; ja
- l) „WTO“ – Maailma Kaubandusorganisatsioon.

2. PEATÜKK

VÕRDNE KOHTLEMINE JA KAUPADE TURULEPÄÄS

ARTIKKEL 2.1

Eesmärk

Lepinguosalised liberaliseerivad järk-järgult kaubavahetuse ja parandavad turulepääsu käesoleva lepingu jõustumisest algava üleminekuperioodi jooksul vastavalt käesoleva lepingu sätetele ja kooskõlas GATT 1994 XXIV artikliga.

ARTIKKEL 2.2

Kohaldamisala

Käesolevat peatükki kohaldatakse lepinguosalistevahelise kaubavahetuse suhtes, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 2.3

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „põllumajanduse eksporditoetused“ – eksporditoetused, mis on kindlaks määratud põllumajanduslepingu artikli 1 punktis e, kaasa arvatud kõik kõnealuse artikli muudatused;
- b) „põllumajandustoode“ – põllumajanduslepingu 1. lisas loetletud toode;
- c) „konsulaartehing“ – menetlus, mille kaudu hangitakse eksportiva lepinguosalise territooriumil või kolmanda riigi territooriumil asuva importiva lepinguosalise konsulilt konsulaararve või konsulaarviisa faktuurarvele, päritolusertifikaadile, manifestile, kaubasaatjate ekspordideklaratsioonile või muule kauba impordiga seotud tollidokumendile;

- d) „tollimaks“ – mis tahes maks või lõiv, mis on kehtestatud kaupade impordi suhtes või sellega seoses, sealhulgas mis tahes lisamaks või -lõiv, mis on kehtestatud sellise impordi suhtes või sellega seoses ja mis ei hõlma järgmist:
- i) lõiv, mis on võrdväärne siseriikliku maksuga, mis on kehtestatud kooskõlas artikliga 2.4 (Võrdne kohtlemine);
 - ii) maks, mis on kehtestatud kooskõlas 3. peatükiga (Kaubanduse kaitsemeetmed);
 - iii) maksud, mida kohaldatakse vastavalt GATT 1994 VI, XVI ja XIX artiklile, dumpinguvastasele lepingule, subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingule, kaitsemeetmete lepingule, põllumajanduslepingu artiklile 5 ja vaidluste lahendamise käsitusleppele ning
 - iv) tasu või muu lõiv, mis on kehtestatud kooskõlas artikliga 2.18 (Impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad haldustasud ning muud lõivud ja formaalsused);
- e) „eksporti litsentsimine“ – ekspordi litsentsimise korra toimimisel kasutatavad haldusmenetlused,¹ milles eksportiva lepinguosalise territooriumilt eksportimise eeltingimusena nõutakse taotluse või muude dokumentide esitamist (muud kui tollivormistuseks nõutavad dokumendid) asjaomasele haldusasutusele;

¹ Nii need protseduurid, millele viidatakse kui „litsentsimisele“, kui ka teised samasugused haldusprotseduurid.

- f) „impordi litsentsimine“ – impordi litsentsimise korra toimimisel kasutatavad haldusmenetlused,¹ milles importiva lepinguosalise territooriumile importimise eeltingimusena nõutakse taotluse või muude dokumentide esitamist (muud kui tollivormistuseks nõutavad dokumendid) asjaomasele haldusasutusele.
- g) „eksporti mitteautomaatne litsentsimise kord“ – eksporti litsentsimise kord, kus ei kiideta heaks kõikide selliste juriidiliste ja füüsiliste isikute taotlusi, kes vastavad asjaomase lepinguosalise nõuetele, mida kohaldatakse litsentsi vajavate toodetega seotud eksporditoimingute tegemise suhtes;
- h) „impordi mitteautomaatne litsentsimise kord“ – impordi litsentsimise kord, kus ei kiideta heaks kõikide selliste juriidiliste ja füüsiliste isikute taotlusi, kes vastavad asjaomase lepinguosalise nõuetele, mida kohaldatakse litsentsi vajavate toodetega seotud imporditoimingute tegemise suhtes;
- i) „pärit“ – kauba päritolu, nagu see on kindlaks määratud vastavalt 1. protokollis (mõiste „päritolustaatusega tooted“ määratluse ja halduskoostöö viiside kohta) sätestatud päritolueeskirjadele;
- j) „tulemuslikkusnõue“ – nõue, mille kohaselt:
- i) kaupa eksporditakse kindlaksmääratud koguse, väärtuse või protsendimäära ulatuses;

¹ Nii need protseduurid, millele viidatakse kui „litsentsimisele“, kui ka teised samasugused haldusprotseduurid.

- ii) impordilitsentsi välja andnud lepinguosalise kaubad asendatakse imporditud kaupadega;
 - iii) impordilitsentsi kasutav isik ostab impordilitsentsi välja andnud lepinguosalise territooriumil muid kaupu või eelistab omamaiselt toodetud kaupu;
 - iv) impordilitsentsi kasutav isik toodab impordilitsentsi välja andnud lepinguosalise territooriumil kaupu, millel on kindlaksmääratud koguse, väärtuse või protsendimäära ulatuses omamaine osalus, või
 - v) on mingil viisil seotud impordi mahu või väärtuse ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta sissevoolu summaga ja
- k) „ümbertöödeldud kaup“ – kaup, mis klassifitseeritakse harmoneeritud süsteemi gruppidesse 84, 85, 87, 90 või 9402, välja arvatud 2-A-5 liites (Ümbertöödeldud kauba määratlusega hõlmamata kaubad) loetletud kaup,
- i) mis koosneb täielikult või osaliselt osadest, mis on saadud varem kasutatud kaupadest ja
 - ii) mille toimimis- ja töötingimused ning kasutusiga on sarnased uue originaalkauba omadega ning millele antakse samasugune garantii nagu uuele originaalkaubale.

ARTIKKEL 2.4

Võrdne kohtlemine

Lepinguosaline tagab teise lepinguosalise kaupade võrdse kohtlemise vastavalt GATT 1994 III artiklile ning selle märkustele ja lisasätetele. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 III artiklis sisalduvad kohustused ning selle märkused ja lisasätted käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 2.5

Kaupade klassifitseerimine

Kaupade klassifitseerimine lepinguosalistevahelises kaubanduses toimub iga lepinguosalise tariifinomenklatuuri alusel kooskõlas harmoneeritud süsteemiga.

ARTIKKEL 2.6

Ümbertöödeldud kaubad

Lepinguosalised kohtlevad ümbertöödeldud kaupu samamoodi kui uusi samasuguseid kaupu. Lepinguosaline võib nõuda ümbertöödeldud kaupade asjakohast märgistamist, et vältida tarbijate petmist. Lepinguosalised rakendavad käesolevat artiklit üleminekuperioodil, mis ei või olla pikem kui kolm aastat alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

ARTIKKEL 2.7

Tollimaksude vähendamine või kaotamine

1. Lepinguosalisel vähendavad teiselt lepinguosaliselt pärit kaupade suhtes kohaldatavaid tollimakse või kaotavad need kooskõlas 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud vastavate tabelitega, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.
2. Iga kauba puhul on tollimaksu baasmäär, mille alusel kohaldatakse lõike 1 kohaseid järjekorras vähendamisi, 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud tabelites märgitud määr. 2-A-2 liite (Vietnami tariifitabel) kohast tariifide kaotamist ei kohaldata harmoneeritud süsteemi koodide 8702, 8703 ja 8704 alla kuuluvate kasutatud mootorsõidukite suhtes.
3. Kui lepinguosaline vähendab kohaldatavat enamsoodustusrežiimi tollimaksumäära allapoole vastavalt 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liite (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liite (Vietnami tariifitabel) kohaselt kohaldatavat tollimaksumäära, võib teisest lepinguosalisest pärit kauba suhtes kohaldada kõnealust vähendatud tollimaksumäära.

4. Lepinguosalised ei suurenda olemasolevaid tollimakse, mida kohaldatakse teiselt lepinguosaliselt pärit kaupade suhtes vastavalt 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud tabelitele, ega kehtesta uusi tollimakse, kui käesoleva lepingus ei ole sätestatud teisiti.

5. Lepinguosaline võib ühepoolset kiirendada selliste tollimaksude vähendamist või kaotamist, mida kohaldatakse teiselt lepinguosaliselt pärit kaupade suhtes vastavalt 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud tabelitele. Kui lepinguosaline kaalub sellist kiirendamist, teavitab ta teist lepinguosalist sellest võimalikult vara enne uue tollimaksumäära jõustumist. Ühepoolne kiirendamine ei mõjuta lepinguosalise õigust tõsta tollimaksu pärast selle ühepoolset vähendamist asjaomase tollimaksu vähendamise või kaotamise mis tahes etapis vastavalt 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud tabelites kindlaks määratud tasemele.

6. Lepinguosalised konsulteerivad teise lepinguosalise taotluse korral omavahel, et kaaluda võimalust kiirendada 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-1 liites (Liidu tariifitabel) ja 2-A-2 liites (Vietnami tariifitabel) esitatud tabelite kohaselt kohaldatavate tollimaksude vähendamist või kaotamist või laiendada vähendamise või kaotamise ulatust. Kui lepinguosalisel otsustavad käesolevat lepingut tollimaksu kaotamise kiirendamiseks või selle ulatuse laiendamiseks muuta, asendatakse asjaomase kauba jaoks tabeli kohaselt kindlaks määratud tollimaksumäär või üleminekukategooria lepingu muudatuses sätestatud tollimaksumäära või üleminekukategooriaga. Selline muudatus jõustub vastavalt artiklile 17.5 (Muudatused).

ARTIKKEL 2.8

Haldusvigade menetlemine

Kui pädevad asutused teevad vea ekspordi soodussüsteemi nõuetekohases haldamises, eelkõige 1. protokolli (mõiste „päritolustaatusega tooted“ määratluse ja halduskoostöö viiside kohta) kohaldamises, ja kui selle veaga kaasnevad imporditollimakse mõjutavad tagajärjed, võib importiv lepinguosaline paluda artikli 17.1 (Kaubanduskomitee) kohaselt loodud kaubanduskomiteel uurida võimalust võtta olukorra lahendamiseks asjakohased meetmed.

ARTIKKEL 2.9

Tariifse sooduskohtlemisega seotud erimeetmed

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et võidelda käesoleva peatüki kohase tariifse sooduskohtlemise suhtes toime pandud tollirikkumiste vastu.

2. Lepinguosaline teeb lõike 1 kohaldamisel teisele lepinguosalisele ettepaneku halduskoostööks ja osutab talle tariifse sooduskohtlemise rakendamise ning kontrolli raames tolli ja tollialaste küsimustega seotud vastastikust haldusabi, mis muu hulgas hõlmab järgmisi kohustusi:

- a) asjaomas(t)e too(de)te päritolustaatuse kontrollimine;
- b) päritolutõendi hilisem kontrollimine ja selle tulemuste edastamine teisele lepinguosalisele ja
- c) importivale lepinguosalisele loa hankimine kontrollkäikudeks, mille eesmärk on kontrollida asjaomase sooduskohtlemise võimaldamisega seotud dokumentide autentsust või andmete õigsust.

3. Kui importiv lepinguosaline teeb lõikes 2 osutatud tolli ja tollialaste küsimustega seotud halduskoostöö või vastastikuse haldusabi sätete kohaselt kindlaks, et päritolutõend anti välja nõuetevastaselt, rikkudes 1. protokollis (mõiste „päritolustaatusega tooted“ määratluse ja halduskoostöö viiside kohta) sätestatud nõudeid, võib asjaomane lepinguosaline keelduda tariifse sooduskohtlemise kohaldamisest deklarandi suhtes, kes taotles tariifset sooduskohtlemist kaupadele, mille kohta eksportiv lepinguosaline oli välja antud päritolutõendi.

4. Kui importiv lepinguosaline leiab, et konkreetse kaubasaadetise puhul ei ole tariifse sooduskohtlemise kohaldamisest keeldumine vastavalt lõikele 3 piisav, et rakendada ja kontrollida asjaomase toote suhtes kohaldatavat sooduskohtlemist, võib asjaomane lepinguosaline lõikes 5 sätestatud menetluse kohaselt ajutiselt peatada tariifse sooduskohtlemise kohaldamise asjaomaste toodete suhtes, juhul kui:

- a) kõnealune lepinguosaline leiab, et käesoleva lepingu kohaste tariifse sooduskohtlemise taotluste puhul on järjepidevalt rikutud tollieeskirju või
- b) kõnealune lepinguosaline leiab, et eksportiv lepinguosaline on lõikes 2 loetletud kohustused järjepidevalt täitmata jätnud.

5. Importiva lepinguosalise pädev asutus teatab oma järeldusest eksportiva lepinguosalise pädevale asutusele põhjendamatu viivitusega, esitab järelduse aluseks oleva kontrollitava teabe ning alustab eksportiva lepinguosalise pädeva asutusega konsulteerimist, et leida mõlemat lepinguosalist vastastikku rahuldav lahendus.

6. Kui pädevad asutused ei ole 30 päeva jooksul pärast lõikes 5 osutatud teate esitamist vastastikku rahuldavat lahendust leidnud, suunab importiv lepinguosaline küsimuse põhjendamatu viivitusega kaubanduskomiteele.

7. Kui kaubanduskomitee ei ole jõudnud rahuldava lahenduse suhtes kokkuleppele 60 päeva jooksul alates küsimuse edasisuunamisest, võib importiv lepinguosaline ajutiselt peatada asjaomas(t)e too(de)te tariifse sooduskohtlemise.

Importiv lepinguosaline võib kohaldada tariifse sooduskohtlemise ajutist peatamist käesoleva lõike alusel ainult nii kauaks, kui see on vajalik tema finantshuvide kaitseks, ja seni, kuni eksportiv lepinguosaline esitab veenvad tõendid selle kohta, et ta suudab täita lõikes 2 osutatud kohustused ning piisaval määral kontrollida nende kohustuste täitmist.

Ajutist peatamist ei kohaldata kauem kui kolm kuud. Kui olukord, mis tingis esialgse peatamise, ei ole peatamise kohaldamisaja lõpuks oluliselt muutunud, võib importiv lepinguosaline otsustada pikendada peatamise tähtaega veel kolme kuu võrra. Kaubanduskomitees peetakse korrapäraseid konsultatsioone kõikide ajutise peatamise juhtude üle.

8. Importiv lepinguosaline avaldab importijatele oma siseriiklike menetluste kohaselt teadaanded kõikide lõikes 4 osutatud ajutist peatamist käsitlevate teadete ja otsuste kohta. Importiv lepinguosaline teatab asjaomastest teadetest ja otsustest eksportivale lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele põhjendamatu viivitusega.

ARTIKKEL 2.10

Remonditud kaubad

1. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kauba suhtes, mis siseneb uuesti tema territooriumile pärast seda, kui kaup on ajutiselt tema territooriumilt eksporditud teise lepinguosalise territooriumile remondiks, sõltumata sellest, kas sellist remonti oleks saanud teha selle lepinguosalise territooriumil, kust kaup ajutiselt eksporditi.

2. Lõiget 1 ei kohaldata tollilattu, vabakaubanduspiirkondadesse või sarnase staatusega piirkondadesse imporditud kauba suhtes, mis eksporditakse remondiks, kuid mida ei reimpordita tollilattu, vabakaubanduspiirkondadesse või sarnase staatusega piirkondadesse.
3. Sõltumata kauba päritolust ei kohalda lepinguosaline tollimaksu kauba suhtes, mis imporditakse ajutiselt teise lepinguosalise territooriumilt remondi eesmärgil.
4. Käesoleva artikli kohaldamisel tähendab remont toote mis tahes töötlemist, mille eesmärk on parandada töödefekte või olulisi kahjustusi, millega kaasneb toote algse funktsiooni taastamine, või tagada toote vastavus selle kasutamise tehnilistele nõuetele, milleta toodet ei saaks enam tavapärasel viisil kasutada sel eesmärgil, milleks see oli ette nähtud. Kauba remont hõlmab selle restaureerimist ja hooldust. See ei hõlma toimingut või protsessi,
- a) mis hävitab toote põhiomadused või loob uue või kaubanduslikult erineva toote;
 - b) muudab lõpetamata toodangu valmistoodanguks või
 - c) mida kasutatakse kauba tehnilise taseme parandamiseks või täiustamiseks.

ARTIKKEL 2.11

Eksporditollimaksud ja muud ekspordimaksud

1. Lepinguosaline ei kehtesta ega jäta teise lepinguosalise territooriumile suunatud kaupade ekspordi suhtes ega sellise ekspordiga seoses kehtima ühtegi tolli- või muud maksu, mis on suurem kui omamaisel turul tarbimiseks suunatud samasugustele kaupadele kehtestatud maksud, välja arvatud juhul, kui see on kooskõlas 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-3 liites (Vietnami eksporditollimaksude tabel) esitatud tabeliga.
2. Kui lepinguosaline kohaldab kaupade ekspordi suhtes või sellise ekspordiga seoses tolli- või muid makse, mis on madalamad, kui 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) 2-A-3 liites (Vietnami eksporditollimaksude tabel) esitatud tabeli kohaselt arvestatud maksumäär, kohaldatakse kõnealust madalamat maksumäära. Käesolevat lõiget ei kohaldata kolmandate riikide puhul sooduskaubanduslepingu alusel toimuva sooduskohtlemise suhtes.
3. Kaubanduskomitee vaatab lepinguosalise nõudmisel läbi teise lepinguosalise territooriumile suunatud kaupade ekspordi suhtes või sellise ekspordiga seoses kehtestatud tolli- või muud maksud, kui lepinguosaline on kohaldanud sooduskaubanduslepingu alusel soodsamat kohtlemist mõne kolmanda riigi suhtes.

ARTIKKEL 2.12

Põllumajandustoodete ekspordisubsiidiumid

1. Lepinguosalistel on mitmepoolsel tasandil ühine eesmärk kaotada paralleelselt kõik ekspordisubsiidiumide vormid ja selliseid ekspordimeetmeid käsitlevad eeskirjad, millel on põllumajandustoodetele samaväärne mõju, ning hoida ära selliste vormide ja meetmete taaskehtestamine. Selle eesmärgi saavutamiseks teevad lepinguosaliselised koostööd, tõhustades põllumajandustoodete ekspordiga tegelevate riigiettevõtete ning rahvusvahelise toiduabi ja ekspordi rahastamise toetamise suhtes kohaldatavaid mitmepoolseid eeskirju.
2. Eksportiv lepinguosaline ei kehtesta käesoleva lepingu jõustumisel ekspordisubsiidiume ega muid meetmeid, millel on samaväärne mõju põllumajandustoodetele, mille suhtes importiv lepinguosaline kohaldab vastavalt 2-A lisale (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) tollimaksude kaotamist või vähendamist ja mis on mõeldud kasutamiseks importiva lepinguosalise territooriumil, ega jäta selliseid meetmeid kehtima.

ARTIKKEL 2.13

Kaubanduseeskirjade haldamine

Lepinguosalised haldavad kooskõlas GATT 1994 X artikliga ühtselt, erapooletult ja mõistlikult kõiki oma õigusakte, määrusi ning kohtu- ja haldusotsuseid, mis on seotud järgmisega:

- a) kaupade klassifitseerimine või nende tolliväärtuse määramine;
- b) tollimaksud või muud maksud;
- c) impordi või ekspordi suhtes kohaldatavad nõuded, piirangud või keelud;
- d) maksete ülekandmine ja
- e) kaupade müügi, jaotamise, transpordi, kindlustuse, laokontrollide, näitamise, töötlemise, segamise või muu tollialase kasutamisega seotud küsimused.

ARTIKKEL 2.14

Impordi- ja ekspordipiirangud

1. Lepinguosalisel ei kehtesta ega jäta kehtima ühtegi keeldu või piirangut teiselt lepinguosaliselt pärit kauba impordi suhtes või teise lepinguosalise territooriumile suunatud mis tahes kauba ekspordi või ekspordiks müümise suhtes vastavalt GATT 1994 XI artiklile ning selle märkustele ja lisasätetele, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti. Selleks inkorporeeritakse GATT 1994 XI artikkel ning selle märkused ja lisasätted käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
2. Lõikega 1 nähakse ette, et lepinguosaline ei või kehtestada ega jätta kehtima järgmisi meetmeid:
 - a) impordi litsentsimine, mis eeldab tulemuslikkusnõude täitmist või
 - b) vabatahtlikud ekspordipiirangud.
3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata 2-A-4 liites (Vietnami poolt kaupade impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad erimeetmed) loetletud kaupade suhtes. Kõik Vietnami õigusnormide muudatused, millega vähendatakse 2-A-4 liites (Vietnami poolt kaupade impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad erimeetmed) loetletud kaupade kohaldamisala, hakkavad käeoleva lepingu alusel automaatselt kehtima. Mis tahes sooduskohtlemine, mida Vietnam kohaldab 2-A-4 liites (Vietnami poolt kaupade impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad erimeetmed) sisalduva kaupade loetelu puhul mõne muu kaubanduspartneri suhtes, hakkab käeoleva lepingu alusel automaatselt kehtima. Vietnam teatab liidule kõikidest käesolevas lõikes osutatud muudatustest või sooduskohtlemisest.

4. Vastavalt WTO lepingule võib lepinguosaline rakendada teise lepinguosalise suhtes kõiki WTO vaidluste lahendamise organi poolt lubatud meetmed.

5. Kui lepinguosaline kehtestab impordi või ekspordi suhtes keelu või piirangu või jätab selle kehtima, peab ta tagama, et asjaomane keeld või piirang oleks läbipaistev.

ARTIKKEL 2.15

Ravimitega seotud kauplemisõigused ja sellega kaasnevad õigused

1. Vietnam kehtestab ja jätab kehtima asjakohased õigusaktid, mis võimaldavad välismaistel ravimifirmadel asutada ravimite importimiseks välisinvesteeringutel põhinevad ettevõtjad, kellel on Vietnami pädevatelt asutustelt saadud müügiluba. Ilma et see mõjutaks 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) esitatud tabeleid, on kõnealustel välisinvesteeringutel põhinevatel ettevõtjatel lubatud müüa ravimeid, mille nad on seaduslikult importinud turustajatele või hulgimüüjatele, kellel on õigus tegeleda Vietnamis ravimite turustamisega.

2. Lõikes 1 osutatud välisinvesteeringutel põhinevad ettevõtjad võivad teha järgmist:

- a) ehitada endale ladusid selliste ravimite ladustamiseks, mille nad on vastavalt tervishoiuministeeriumi või selle õigusjärglase välja antud õigusaktidele seaduslikult Vietnami importinud;

- b) esitada teavet selliste ravimite kohta, mille nad on vastavalt tervishoiuministeeriumi või selle õigusjärglase ja muude Vietnami pädevate asutuste välja antud õigusaktidele seaduslikult Vietnami importinud ja
- c) korraldada kliinilisi uuringuid ja katseid vastavalt 2-C lisa (Farmaatsiatooted, ravimid ning meditsiiniseadmed) artiklile 3 (Rahvusvahelised standardid) ning vastavalt tervishoiuministeeriumi või selle õigusjärglase välja antud õigusaktidele selle tagamiseks, et asjaomaste ettevõtjate poolt seaduslikult Vietnami imporditud ravimid sobivad omamaisel turul tarbimiseks.

ARTIKKEL 2.16

Impordi litsentsimine

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad impordi litsentsimise lepingust.
2. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist oma impordi litsentsimise korra, kaasa arvatud selle õiguslikust alusest ja asjakohasest ametlikust veebisaidist 30 päeva jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist, välja arvatud juhul, kui ta on asjakohase teabe impordi litsentsimise lepingu artikli 5 või artikli 7 lõike 3 kohaselt juba edastanud või esitanud. Selline teavitus sisaldab sama teavet, millele on osutatud impordi litsentsimise lepingu artiklis 5 või artikli 7 lõikes 3.

3. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist impordi litsentsimise korrast, mille ta kavatseb kehtestada, või selle kavandatavatest muudatustest hiljemalt 45 päeva enne uue korra või muudatuse jõustumist. Lepinguosaline edastab asjaomase teate hiljemalt 60 päeva jooksul pärast kõnealuse korra kehtestamist või muutmist käsitleva teate avaldamist, välja arvatud juhul, kui ta on asjakohase teabe vastavalt impordi litsentsimise lepingu artiklile 5 juba esitanud. Selline teavitus sisaldab sama teavet, millele on osutatud impordi litsentsimise lepingu artiklis 5.
4. Lepinguosaline avaldab oma ametlikul veebisaidil kogu teabe, mis tuleb avaldada vastavalt impordi litsentsimise lepingu artikli 1 lõike 4 punktile a.
5. Lepinguosaline vastab teise lepinguosalise taotluse korral 60 päeva jooksul teise lepinguosalise põhjendatud päringule impordi litsentsimise korra kohta, mille ta kavatseb kehtestada või on kehtestanud, või mille ta jätab kehtima, samuti impordilitsentside andmise või eraldamise kriteeriumide kohta, kaasa arvatud isikute, ettevõtete ja asutuste sobivus selliste taotluste esitamiseks, haldusorgan(id), mille poole pöörduda, ning nende toodete nimekirjad, mille suhtes impordi litsentsimise nõuet kohaldatakse.
6. Lepinguosalisel kehtestavad impordi litsentsimise korra ja haldavad sellist korda kooskõlas:
- a) impordi litsentsimise lepingu artikli 1 lõigetega 1–9;
 - b) impordi litsentsimise lepingu artikliga 2; ja
 - c) impordi litsentsimise lepingu artikliga 3.

Selleks inkorporeeritakse punktides a, b ja c osutatud sätted käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

7. Lepinguosaline kehtestab impordi automaatse litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist oma territooriumile importimise tingimusena üksnes selleks, et täita pärast asjakohase mõjuhinna läbiviimist õiguspäraseid eesmärgi.

8. Lepinguosaline annab impordilitsentsid välja sobivaks ajavahemikuks, mis ei ole lühem kui impordi litsentsimise nõudeid käsitlevates siseriiklikes õigusaktides sätestatud ajavahemik ja mis ei välista importi.

9. Kui lepinguosaline on andnud teise lepinguosalise impordilitsentsi taotlusele eitava vastuse, teatab ta sellest viivitamata taotlejale ja põhjendab asjaomase taotleja nõudmise korral oma otsust kirjalikult. Taotlejal on õigus alata kõnealuse otsuse suhtes apellatsiooni- või läbivaatamismenetlus vastavalt importiva lepinguosalise siseriiklikele õigusaktidele või menetlustele.

10. Lepinguosaline kehtestab impordi mitteautomaatse litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist ainult siis, kui see on vajalik käesoleva lepinguga, sealhulgas artikliga 2.22 (Üldised erandid) kooskõlas oleva meetme võtmiseks. Lepinguosaline, kes kehtestab impordi mitteautomaatse litsentsimise korra, märgib selgelt ära eesmärgi, mida sellise litsentsimiskorra abil soovitakse saavutada.

ARTIKKEL 2.17

Ekspordi litsentsimine

1. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist oma ekspordi litsentsimise korrast, kaasa arvatud selle õiguslikust alusest ja asjakohasest ametlikust veebisaidist 30 päeva jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist.
2. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist ekspordi litsentsimise korrast, mille ta kavatseb kehtestada, või selle kavandavatest muudatustest hiljemalt 45 päeva enne uue korra või muudatuse jõustumist. Lepinguosaline edastab asjaomase teate hiljemalt 60 päeva jooksul pärast kõnealuse korra kehtestamist või muutmist käsitleva teate avaldamist.
3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud teade peab sisaldama järgmisi andmeid:
 - a) ekspordi litsentsimise korra tekst koos kõikide muudatustega;
 - b) tooted, mille suhtes konkreetset ekspordi litsentsimise korda kohaldatakse;
 - c) iga konkreetse ekspordi litsentsimise korra puhul kirjeldatakse järgmist:
 - i) ekspordilitsentsi taotlemise menetlus ja
 - ii) kriteeriumid, millele taotleja ekspordilitsentsi taotlemiseks peab vastama;

- d) kontaktpunkt(id), kust huvitatud isikud saavad täiendavat teavet ekspordilitsentsi taotlemise tingimuste kohta;
- e) haldusorgan(id), kellele taotlus või muud asjakohased dokumendid tuleb esitada;
- f) konkreetse ekspordi litsentsimise korra kehtivusaeg;
- g) kui lepinguosaline kavatseb kasutada ekspordi litsentsimise korda ekspordikvoodi haldamiseks, siis kvoodi kogusuurus ja võimaluse korral kvoodi väärtus ning selle avamise ja sulgemise kuupäevad ning
- h) kõik ekspordi litsentsimise nõudega seotud erandid ja kõrvalekalded, nende taotlemise võimalused ning lubamise kriteeriumid.

4. Lepinguosaline avaldab oma ekspordi litsentsimise korra, sealhulgas selle õigusliku aluse ja viited asjakohasele ametlikule veebisaidile. Lepinguosaline avaldab ka ekspordi litsentsimise uue korra või ekspordi litsentsimise korra muudatused nii kiiresti kui võimalik ning hiljemalt 45 päeva pärast asjaomase korra või muudatuse vastuvõtmist ja 25 tööpäeva enne selle jõustumist.

5. Lepinguosaline vastab teise lepinguosalise taotluse korral 60 päeva jooksul teise lepinguosalise põhjendatud päringule ekspordi litsentsimise korra kohta, mille ta kavatseb kehtestada või on kehtestanud, või mille kohaldamist ta jätkab, samuti ekspordilitsentside andmise või eraldamise kriteeriumide kohta, kaasa arvatud isikute, ettevõtete ja asutuste sobivus selliste taotluste esitamiseks, haldusorgan(id), kelle poole pöörduda, ning nende toodete loetelud, mille suhtes kohaldatakse ekspordi litsentsimise nõuet.

6. Lepinguosalised kehtestavad ekspordi litsentsimise korra ja haldavad sellist korda kooskõlas:

- a) impordi litsentsimise lepingu artikli 1 lõigetega 1–9;
- b) impordi litsentsimise lepingu artikliga 2;
- c) impordi litsentsimise lepingu artikliga 3, välja arvatud kõnealuse artikli lõike 5 punktid a, c, j ja k.

Selleks inkorporeeritakse punktides a, b ja c osutatud sätted käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

7. Lepinguosalised tagavad, et ekspordi litsentsimise korda kohaldatakse erapooletult ja et seda hallatakse ausal, õiglasel, mittediskrimineerival ja läbipaistval viisil.

8. Lepinguosaline annab ekspordilitsentsid välja sobivaks ajavahemikuks, mis ei ole lühem kui ekspordi litsentsimise nõudeid käsitlevates siseriiklikes õigusaktides sätestatud ajavahemik ja mis ei välista eksporti.

9. Kui lepinguosaline on andnud teise lepinguosalise ekspordilitsentsi taotlusele eitava vastuse, teatab ta sellest viivitamata taotlejale ja põhjendab asjaomase taotleja nõudmise korral oma otsust kirjalikult. Taotlejal on õigus alata kõnealuse otsuse suhtes apellatsiooni- või läbivaatamismenetlus vastavalt eksporditava lepinguosalise siseriiklikele õigusaktidele või menetlustele.

10. Lepinguosaline kehtestab ekspordi automaatse litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist oma territooriumilt teise lepinguosalise territooriumile eksportimise tingimusena üksnes selleks, et täita pärast asjakohase mõjuhinnangu läbiviimist õiguspäraseid eesmärke.

11. Lepinguosaline kehtestab ekspordi mitteautomaatse litsentsimise korra või jätkab selle kohaldamist üksnes siis, kui see on vajalik käesoleva lepinguga, sealhulgas artikliga 2.22 (Üldised erandid) kooskõlas oleva meetme võtmiseks. Lepinguosaline, kes kehtestab ekspordi mitteautomaatse litsentsimise korra, märgib selgelt ära sellise litsentsimiskorra eesmärgi.

ARTIKKEL 2.18

Impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad haldustasud ning muud lõivud ja formaalsused

1. Lepinguosalisel tagavad, et kõik tasud, lõivud, formaalsused ja nõuded, välja arvatud artikli 2.3 (Mõisted) punkti d alapunktides i, ii ja iii loetletud impordi- ja eksporditollimaksud ja meetmed, on kooskõlas lepinguosaliste kohustustega, mis tulenevad GATT 1994 VIII artiklist, selle märkustest ja lisasätetest.

2. Lepinguosaline kehtestab tasud ja lõivud ainult kaupade importimise ja eksportimisega seotud teenuste suhtes. Tasusid ja lõive ei kehtestata väärtuse alusel ja need ei tohi olla suuremad kui osutatud teenuste ligikaudne maksumus. Lepinguosalisel avaldavad kaupade importimise ja eksportimisega seotud teenuste suhtes kehtestatud tasusid ja lõive käsitleva teabe vastavalt artiklile 4.10 (Tasud ja lõivud).

3. Lepinguosaline ei nõua lepinguosalise mis tahes kauba impordi või ekspordi puhul konsulaartehinguid ega nendega seotud tasusid ja lõive. Lepinguosaline ei nõua pärast kolme aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast käesoleva lepinguga hõlmatud kaupade impordi puhul konsulaarset tõendamist.

ARTIKKEL 2.19

Päritolu märkimine

Liidu mittepõllumajanduslike toodete puhul käsitab Vietnam päritoluriigi kohustusliku märkimise nõuetele vastavana kaupu, mis kannavad kohustuslikku märget „Made in EU“ või sellega sarnast märget kohalikus keeles, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 2.20

Riiklikud kaubandusettevõtted

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma kehtivaid õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 XVII artiklist, selle märkustest ja lisasätetest ning WTO asutamislepingus sisalduvast GATT 1994 XVII artikli tõlgendamise käsitusleppest, mis inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
2. Kui üks lepinguosaline esitab teisele lepinguosalisele taotluse teabe saamiseks riiklike kaubandusettevõtetega seotud üksikjuhtumite kohta, nende tegutsemisviisi ja nende tegevuse mõju kohta kahepoolsele kaubandusele, tagab taotluse saanud lepinguosaline võimalikult suure läbipaistvuse vastavalt 1994. aasta GATTi kokkuleppe XVII artikli lõike 4 punktile d.

ARTIKKEL 2.21

Valdkondlike mittetariifsete meetmete kaotamine

1. Lepinguosalised rakendavad kohustusi seoses kaupade suhtes kohaldatavate valdkondlike mittetariifsete meetmetega, nagu on sätestatud 2-B lisas (Mootorsõidukid ja nende osad ning varustus) ja 2-C lisas (Ravimid ja meditsiiniseadmed).

2. Kümme aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist alustab lepinguosaline teise lepinguosalise taotluse korral vastavalt oma siseriiklikele menetlustele läbirääkimisi, et laiendada kaupade suhtes kohaldatavate valdkondlike mittetariifsete meetmetega seotud kohustuste ulatust, kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 2.22

Üldised erandid

1. Ükski käesoleva peatüki säte ei takista lepinguosalist võtmast meetmeid kooskõlas GATT 1994 XX artikli, selle märkuste ja lisasätetega, mis inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

2. Lepinguosalistes mõistavad, et enne GATT 1994 XX artikli punktides i ja j sätestatud meetmete võtmist esitab meetmeid võtta kavatsev eksportiv lepinguosaline teisele lepinguosalisele kogu asjakohase teabe. Lepinguosalistes peavad teise lepinguosalise taotluse korral konsultatsioone rahuldava lahenduse leidmiseks. Lepinguosalistes võivad kokku leppida mis tahes meetmetes, mida on vaja probleemide lahendamiseks. Kui eelnev teavitamine või uurimine on viivitamata reageerimist nõudvate erandlike ja kriitiliste asjaolude tõttu võimatu, võib eksportiv lepinguosaline võtta vajalikke ettevaatusmeetmeid ning ta teavitab sellest viivitamata teist lepinguosalist.

ARTIKKEL 2.23

Kaubavahetuskomitee

1. Artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel loodud kaubavahetuskomitee koosneb lepinguosaliste esindajatest.
2. Kaubavahetuskomitee arutab kõiki käesoleva peatüki ja 1. protokolli (mõiste „päritolustaatusena tooted“ määratluse ja halduskoostöö viiside kohta) alusel tõstatatud küsimusi.
3. Kaubavahetuskomitee täidab vastavalt artiklile 17.2 (Erikomiteed) järgmisi ülesandeid:
 - a) vaatab läbi lõikes 2 osutatud sätete rakendamise ja toimimise ning teostab sellekohast järelevalvet;
 - b) selgitab välja võimalike erimeelsuste lahendamiseks vajalikud meetmed ja esitab sellekohaseid soovitusi ning edendab, lihtsustab ja parandab turulepääsu, kiirendades muu hulgas artikli 2.7 (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) kohaste tariifikohustuste täitmist;
 - c) annab kaubanduskomiteele vajaduse korral soovitusi töörühmade loomiseks;
 - d) täidab täiendavaid ülesandeid, mida kaubanduskomitee võib talle anda ning

- e) teeb kaubanduskomiteele ettepanekuid otsuste kohta, millega muudetakse 2-A lisa (Tollimaksude vähendamine või kaotamine) B jao (Tariifikvoodid) 1. alajao (Liidu tariifikvoodid) punkti 5 alapunktis c sisalduvat aromaatsse riisi sortide loetelu.

3. PEATÜKK

KAUBANDUSE KAITSEMEETMED

A JAGU

DUMPINGUVASTASED JA TASAKAALUSTAVAD TOLLIMAKSUD

ARTIKKEL 3.1

Üldsätted

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 VI artiklist, dumpinguvastasest lepingust ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingust.

2. Tõdedes, et dumpinguvastaseid ja tasakaalustavaid meetmeid saab kuritarvitada kaubanduse tõkestamiseks, lepivad lepinguosaliselised kokku järgmises:

- a) kaubanduse kaitsemeetmeid tuleks võtta täielikult kooskõlas asjakohaste WTO nõuetega ning need peaksid põhinema õiglasel ja läbipaistval süsteemil ning
- b) hoolikalt tuleb kaaluda selle lepinguosalise huve, kelle suhtes teine lepinguosaline selliseid meetmeid kavatseb võtta.

3. Käesoleva jao kohaldamisel määratakse päritolu kindlaks vastavalt päritolureeglite lepingu artiklile 1.

ARTIKKEL 3.2

Läbipaistvus

1. Ilma et see piiraks dumpinguvastase lepingu artikli 6 lõike 5 ning subsiidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 12 lõike 4 kohaldamist, tagavad lepinguosaliselised meetmete kohaldamise otsuse aluseks olevate kõigi oluliste asjaolude ja kaalutluste täieliku ja otstarbeka avalikustamise huvitatud isikutele kohe pärast ajutiste meetmete kehtestamist ning igal juhul enne lõpliku otsuse tegemist. Asjaolud ja kaalutlused avalikustatakse kirjalikult ning huvitatud isikutele antakse piisavalt aega märkuste esitamiseks.

2. Huvitatud isikutele antakse võimalus esitada kaubanduse kaitsemeetmete uurimise ajal oma seisukohti, kui see ei põhjusta uurimises põhjendamatuid viivitusi.

ARTIKKEL 3.3

Avaliku huvi arvessevõtmine

Kui uurimise käigus kättesaadavaks tehtud teabe põhjal on võimalik kindlalt järeldada, et dumpinguvastaste meetmete ja tasakaalustusmeetmete võtmine ei ole avalikes huvides, ei tohi lepinguosaline selliseid meetmeid võtta. Avaliku huvi raames võtab lepinguosaline arvesse omamaise tootmisharu, importijate ja neid esindavate ühingute olukorda ning kasutajate esindajate ja tarbijaid esindavate organisatsioonide olukorda, võttes aluseks uurimisasutusele esitatud asjakohase teabe.

ARTIKKEL 3.4

Väiksema tollimaksu reegel

Lepinguosalise kehtestatud dumpinguvastane või tasakaalustav tollimaks ei tohi olla suurem kui dumpingumarginaal või tasakaalustavad subsiidiumid ning lepinguosaline püüab tagada, et see oleks asjaomasest marginaalist väiksem, kui sellisest väiksemast tollimaksust piisab omamaisele tootmisharule tekitatava kahju kõrvaldamiseks.

ARTIKKEL 3.5

Vaidluste lahendamise korra kohaldamise erand

Käesoleva jao sätete suhtes ei kohaldata 15. peatükki (Vaidluste lahendamine).

B JAGU

ÜLEMAAILMSED KAITSEMEETMED

ARTIKKEL 3.6

Üldsätted

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 XIX artiklist, kaitsemeetmete lepingust ja põllumajanduslepingu artiklist 5.
2. Lepinguosalised ei tohi võtta sama kauba suhtes samal ajal:
 - a) käesoleva peatüki C jao (Kahepoolne kaitseklausel) kohast kahepoolset kaitsemeedet ning

b) GATT 1994 XIX artikli ja kaitsemeetmete lepingu kohast meedet.

3. Käesoleva jao kohaldamisel määratakse päritolu kindlaks vastavalt päritolureeglite lepingu artiklile 1.

ARTIKKEL 3.7

Läbipaistvus

1. Olenemata artiklist 3.6 (Üldsätted) esitab kaitsemeetmeid käsitlevat üldist uurimist algatada või üldisi kaitsemeetmeid võtta kavatsev lepinguosaline teise lepinguosalise taotluse korral, kui viimasel on oluline huvi, talle viivitamata sellekohases kirjalikus teates kogu asjakohase teabe, mille põhjal kaitsemeetmeid käsitlev üldine uurimine algatatakse või tehakse ettepanek üldiste kaitsemeetmete võtmiseks, sealhulgas asjakohasel juhul ka uurimise esialgsed järeldused. See ei piira kaitsemeetmete lepingu artikli 3 lõike 2 kohaldamist.

2. Üldiste kaitsemeetmete võtmise korral püüavad lepinguosalisel teha seda viisil, mis mõjutab kahepoolset kaubandust kõige vähem.

3. Kui üks lepinguosaline leiab lõike 2 kohaldamisel, et õiguslikud nõuded lõplike kaitsemeetmete võtmiseks on täidetud, teatab ta sellest teisele lepinguosalisele ning annab talle võimaluse pidada kahepoolseid konsultatsioone. Kui 30 päeva jooksul pärast teatamist rahuldavat lahendust ei leita, võib lepinguosaline lõplikud üldised kaitsemeetmed vastu võtta. Teisele lepinguosalisele tuleks pakkuda konsulteerimisvõimalust, et vahetada arvamusi lõikes 1 osutatud teabe kohta.

ARTIKKEL 3.8

Vaidluste lahendamise korra kohaldamise erand

Käesoleva jao sätete suhtes, milles osutatakse WTO õigustele ja kohustustele, 15. peatükki (Vaidluste lahendamine) ei kohaldata.

C JAGU

KAHEPOOLNE KAITSEKLAUSEL

ARTIKKEL 3.9

Mõisted

Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „omamaine tootmisharu“ – käsitatakse vastavalt kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 1 punktile c. Selleks inkorporeeritakse kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 1 punkt c käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks;
- b) „tõsine kahju“ ja „tõsise kahju oht“ – käsitatakse vastavalt kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 1 punktidele a ja b, Selleks inkorporeeritakse kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 1 punktid a ja b käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks; ning
- c) „üleminekuperiood“ – kümneaastane periood alates käesoleva lepingu jõustumisest.

ARTIKKEL 3.10

Kahepoolse kaitsemeetme kohaldamine

1. Kui käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tulemusena imporditakse ühe lepinguosalise riigist pärit kaupu teise lepinguosalise territooriumile sellises absoluutselt või omamaise toodanguga võrreldes suhteliselt suurenenud koguses ja sellistel tingimustel, et see tekitab või ähvardab tekitada tõsist kahju samasuguseid või otseselt konkureerivaid kaupu valmistavale omamaisele tootmisharule, võib importiv lepinguosaline üksnes üleminekuperioodi ajal võtta lõikes 2 sätestatud meetmeid käesolevas jaos ette nähtud tingimustel ja korras, välja arvatud juhul, kui artikli 3.11 (Tingimused ja piirangud) lõike 6 punktis c on sätestatud teisiti.
2. Importiv lepinguosaline võib võtta kahepoolseid kaitsemeetmeid, millega:
 - a) peatatakse asjaomase kauba suhtes 2-A lisas (Tollimaksude kaotamine) kehtestatud tollimaksumäära edasine vähendamine või
 - b) suurendatakse kauba suhtes kehtivat tollimaksumäära tasemeni, mis ei ületa väiksemat järgmistest:
 - i) enamsoodustusrežiimi tollimaksumäär, mis kehtis kauba suhtes meetme võtmise ajal või

- ii) 2-A lisa (Tollimaksude kaotamine) tabelites artikli 2.6 (Tollimaksude kaotamine või vähendamine) kohaselt märgitud tollimaksu baasmäär.

ARTIKKEL 3.11

Tingimused ja piirangud

1. Lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele kirjalikult lõikes 2 kirjeldatud uurimise algatamisest ja konsulteerib teise lepinguosalisega võimalikult varakult enne kahepoolse kaitsemeetme kohaldamist, et vaadata läbi uurimise tulemusel saadud teave ja vahetada arvamusi meetme kohta.
2. Lepinguosaline võtab kahepoolse kaitsemeetme üksnes pärast seda, kui tema pädevad asutused on teostanud kaitsemeetmete lepingu artikli 3 ja artikli 4 lõike 2 punkti c kohase uurimise. Selleks inkorporeeritakse kaitsemeetmete lepingu artikkel 3 ja artikli 4 lõike 2 punkt c käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.
3. Lõikes 2 osutatud uurimise käigus peab lepinguosaline täitma kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 2 punkti a nõudeid. Selleks inkorporeeritakse kaitsemeetmete lepingu artikli 4 lõike 2 punkt a käesolevasse lepingusse ning muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

4. Lisaks peab uurimine objektiivsete tõendite alusel näitama, et on olemas põhjuslik seos teise lepinguosalise suurenenud impordi ning tõsise kahju või tõsise kahju ohu vahel. Uurimise käigus tuleb lisaks impordi suurenemisele arvesse võtta ka kõiki muid asjaolusid, mis samuti võivad samal ajal kahju tekitada.
5. Lepinguosalised tagavad, et nende pädevad asutused viivad lõikes 2 osutatud uurimise lõpule ühe aasta jooksul pärast uurimise algatamise kuupäeva.
6. Lepinguosaline võib kohaldada kahepoolset kaitsemeetet:
 - a) üksnes sellises ulatuses ja nii kaua kui on vaja selleks, et hoida ära või heastada tõsine kahju ja hõlbustada kohanemist;
 - b) mitte kauem kui kaks aastat, kuid seda ajavahemikku võib pikendada kahe aasta võrra, kui importiva lepinguosalise pädevad asutused otsustavad käesolevas artiklis sätestatud korras, et meetet on jätkuvalt vaja tõsise kahju ärahoidmiseks või heastamiseks ja kohanemise hõlbustamiseks, ning on tõendeid, et tootmisharu püüab kohaneda, ning tingimusel, et kaitsemeetme kogu kohaldamisaeg, sealhulgas esialgne kohaldamisaeg ja selle pikendamine, ei ületa nelja aastat, või
 - c) üksnes kuni üleminekuperioodi lõppemiseni, välja arvatud teise lepinguosalise nõusolekul.

7. Selleks et hõlbustada kohanemist olukorras, kus kahepoolset kaitsemeetet kohaldatakse eeldatavasti rohkem kui kahe aasta jooksul, liberaliseerib kahepoolse kaitsemeetme võtnud lepinguosaline asjaomase meetme kohaldamist korrapäraste ajavahemike järel järk-järgult kogu kaitsemeetme kohaldamisaja jooksul.

8. Kui lepinguosaline tühistab kahepoolse kaitsemeetme, kohaldatakse tollimaksumäärana määr, mida oleks kohaldatud vastavalt 2-A lisa (Tollimaksude kaotamine) tabelile, kui meetet ei oleks võetud.

ARTIKKEL 3.12

Ajutised meetmed

Kriitilistel asjaoludel, kui viivitamisega võib kaasneda raskesti korvatav kahju, võib lepinguosaline võtta ajutise kahepoolse kaitsemeetme, lähtudes esialgsest otsusest, mille kohaselt on olemas selge tõendusmaterjal, et teise lepinguosalise riigist pärit kauba import on käesoleva lepingu kohase tollimaksu vähendamise või kaotamise tagajärjel suurenenud ja et selline import on tekitanud või ähvardab tekitada tõsist kahju omamaisele tootmisharule. Ajutise meetme kohaldamisaeg ei tohi ületada 200 päeva, mille jooksul peab lepinguosaline täitma artikli 3.11 (Tingimused ja piirangud) lõigete 2 ja 3 nõudeid. Lepinguosaline maksab suurendatud tollimaksu viivitamata tagasi, kui artikli 3.11 (Tingimused ja piirangud) lõikes 2 kirjeldatud uurimisega ei tehta kindlaks, et artikli 3.10 (Kahepoolse kaitsemeetme võtmine) lõike 1 nõuded on täidetud. Ajutise meetme võtmisaeg arvestatakse artikli 3.11 (Tingimused ja piirangud) lõike 5 punktiga b ette nähtud ajavahemiku osaks.

ARTIKKEL 3.13

Kahju hüvitamine

1. Kahepoolset kaitsemeetet võttev lepinguosaline konsulteerib teise lepinguosalisega, et vastastikku kokku leppida asjakohane kaubandust liberaliseeriv kompensatsioon kontsessioonide näol, millel on sisuliselt samasugune mõju kaubandusele või mis on võrdväärsed kaitsemeetme tagajärjel eeldatavasti rakendatavate täiendavate tollimaksudega. Kahepoolset kaitsemeetet võttev lepinguosaline võimaldab korraldada sellise konsultatsiooni hiljemalt 30 päeva jooksul pärast kahepoolse kaitsemeetme võtmise algust.
2. Kui lõike 1 kohase konsulteerimise käigus ei jõuta kaubandust liberaliseeriva kompensatsiooni suhtes kokkuleppele 30 päeva jooksul pärast konsulteerimise algust, võib lepinguosaline, kelle kaupade suhtes kaitsemeede võetakse, peatada selliste kontsessioonide kohaldamise kahepoolset kaitsemeetet võtvalt lepinguosaliselt pärit kaupade suhtes, mille mõju kaubandusele on kahepoolse kaitsemeetme mõjuga sisuliselt võrdväärne. Kahepoolse kaitsemeetme võtnud lepinguosalise kohustus pakkuda kompensatsiooni ja teise lepinguosalise õigus peatada käesoleva lõike kohased kontsessioonid lõpevad samal kuupäeval, kui lõpetatakse kahepoolse kaitsemeetme võtmine.
3. Lõikes 2 osutatud peatamisõigust ei rakendata esimese 24 kuu jooksul, mil kahepoolne kaitsemeede kehtib, tingimusel et kaitsemeede on kooskõlas käesolevas lepingus sätestatud tingimustega.

ARTIKKEL 3.14

Inglise keele kasutamine

Selleks et tagada kaubanduse parandusmeetmeid käsitlevate eeskirjade võimalikult tõhus kohaldamine käesoleva peatüki alusel, kasutavad lepinguosaliste uurimisasutused kaubanduse parandusmeetmete uurimise käigus teadete ja dokumentide vahetamisel inglise keelt.

4. PEATÜKK

TOLLITEGEVUSE JA KAUBANDUSE LIHTSUSTAMINE

ARTIKKEL 4.1

Eesmärgid

1. Lepinguosalised tunnistavad tollitegevuse ja kaubanduse lihtsustamise tähtsust arenevas ülemaailmses kaubanduskeskkonnas. Lepinguosalised tugevdavad veelgi koostööd nimetatud valdkonnas selle tagamiseks, et kummagi lepinguosalise vastavad tollialased õigusaktid ja tolliprotseduurid oleksid kooskõlas kaubanduse lihtsustamise eesmärkidega, tagades samas tõhusa tollikontrolli.

2. Lepinguosalised lepivad kokku, et õigusaktid on mittediskrimineerivad ning et tolliprotseduurid põhinevad tänapäevaste meetodite ja tõhusate kontrollide kasutamisel pettuste vastu võitlemiseks ja seadusliku kaubanduse kaitsmiseks.
3. Lepinguosalised tunnistavad, et õiguspäraseid avaliku poliitikaga seotud eesmärke, sealhulgas neid, mis on seotud julgeoleku, pettuste ärahoidmise ja pettusevastase võitlusega, ei kahjustata.

ARTIKKEL 4.2

Tollikoostöö ja vastastikune haldusabi

1. Lepinguosaliste asjaomased ametiasutused teevad tolliküsimustes koostööd, et tagada artiklis 4.1 (Eesmärgid) sätestatud eesmärkide saavutamine.
2. Tollikoostöö suurendamiseks teevad lepinguosalised muu hulgas järgmist:
 - a) vahetavad teavet tollialaste õigusaktide, nende rakendamise ja tolliprotseduuride kohta eelkõige järgmistes valdkondades:
 - i) tolliprotseduuride lihtsustamine ja ajakohastamine;
 - ii) piiril intellektuaalomandi õiguskaitse tagamine tolliasutuste poolt;

- iii) transiidi ja ümberlaadimise lihtsustamine ning
 - iv) suhted äriühingutega;
- b) kaaluvad impordi-, ekspordi- ja muude tolliprotseduuridega, sealhulgas tehnilise abiga seotud ühisalgatusi, et tagada äriühingutega osutatavate teenuste tulemuslikkus;
 - c) tugevdavad tollialast koostööd selliste rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu WTO ja Maailma Tolliorganisatsioon ning
 - d) asjakohastel ja vajalikel juhtudel kehtestavad kaubanduspartnerluse programmide ja tollikontrolli, sealhulgas kaubanduse lihtsustamise meetmete vastastikuse tunnustamise.
3. Lepinguosalised osutavad üksteisele tolliküsimustes haldusabi vastavalt 2. protokollile (vastastikuse haldusabi kohta tolliküsimustes).

ARTIKKEL 4.3

Tollialased õigusaktid ja tolliprotseduurid

1. Kummagi lepinguosalise asjakohased tollialased õigusaktid ning tolliprotseduurid põhinevad järgmisel: rahvusvahelised dokumendid ja standardid, mida kohaldatakse tolli ja kaubanduse valdkonnas, sealhulgas 26. juunil 1999 Brüsselis allkirjastatud *tolliprotseduuride lihtsustamist ja ühtlustamist käsitleva muudetud Kyoto konventsiooni* sisulised elemendid, *rahvusvaheline kaupade kirjelduse ja kodeerimise harmoneeritud süsteemi konventsioon* (edaspidi „HS konventsioon“), *Maaailma Tolliorganisatsiooni maailmakaubanduse tagamise ja lihtsustamise standardite raamistik* ning *Maaailma Tolliorganisatsiooni andmemudel*.
2. Lepinguosaliste tollialaste õigusaktide ja tolliprotseduuride suhtes kohaldatakse järgmist:
 - a) nende eesmärk on kaitsta seaduslikku kaubandust õigusnormide tulemusliku rakendamise ja järgimise teel;
 - b) need aitavad vältida liigset või diskrimineerivat halduskoormust ettevõtjatele ning veelgi lihtsustada kaubandust nende ettevõtjate jaoks, kes nõudeid korralikult järgivad ning
 - c) nendega nähakse ette kaitsemeetmed pettuste ning ebaseadusliku ja kahjustava tegevuse vastu.

3. Lepinguosalised lepivad kokku, et kummagi lepinguosalise tollialased õigusaktid ja tolliprotseduurid, sealhulgas kaitsemeetmed, on proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad ning et nende kohaldamine ei põhjusta liigseid viivitusi kaupade vabastamisel.

4. Töömeetodite täiustamiseks ning toimingute mittediskrimineerivuse, läbipaistvuse, tõhususe, terviklikkuse ja usaldusväärsuse tagamiseks lepinguosalised:

- a) lihtsustavad võimaluse korral kaupade kiire vabastamise ja tollivormistusega seotud nõudeid ja formaalsusi ning
- b) töötavad tolliasutuse ja muude asutuste nõutavate andmete ja dokumentide lihtsustamise ja standardimise nimel.

ARTIKKEL 4.4

Kauba vabastamine

1. Lepinguosaline tagab, et tema tolliasutused kohaldavad nõudeid ja protseduure, millega tagatakse, et kaup vabastatakse ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem, kui on vajalik tema tolli- ja muude kaubandusalaste õigusnormide ning formaalsuste täitmise tagamiseks. Lepinguosalised töötavad selle nimel, et kõnealust ajavahemikku veelgi lühendada ja vabastada kaubad põhjendamatu viivitusega.

2. Lepinguosaline näeb muu hulgas ette võimaluse, et kaup vabastatakse tollimaksu maksmata, eeldusel, et esitatakse tagatis, kui seda nõutakse vastavalt lepinguosaliste õigusaktidele, et tagada tollimaksude lõplik maksmine.

3. Lepinguosaline tagab, et tema tolliasutused näevad ette andmete saabumiseelse töötlemise (st elektrooniline esitamine ja seejärel töötlemine enne kauba tegelikku saabumist), et kaup oleks saabumisel võimalik vabastada.

ARTIKKEL 4.5

Lihtsustatud tolliprotseduurid

1. Lepinguosaline näeb ette lihtsustatud, läbipaistvad ja tõhusad impordi- ning ekspordiprotseduurid, et vähendada ettevõtjate, sealhulgas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kulusid ja suurendada etteaimatavust. Volitatud kauplejatele nähakse ette lihtsustatud tolliprotseduurid objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel.

2. Kauba tolliprotseduuridega seotud formaalsuste täitmiseks kasutatakse ühtset haldusdokumenti või selle elektroonilist vastet.

3. Lepinguosalised kohaldavad kaupade sisenemise ja vabastamise lihtsustamiseks ja hõlbustamiseks tänapäevaseid tollimeetodeid, sealhulgas riskihindamist ning tollivormistusjärgse kontrolli meetodeid.

4. Lepinguosalised edendavad süsteemide, sealhulgas infotehnoloogial põhinevate süsteemide jätkuvat arendamist ja kasutamist, et hõlbustada elektroonilist andmevahetust kauplejate, tolliasutuste ja muude asjaomaste asutuste vahel.

ARTIKKEL 4.6

Transiit ja ümberlaadimine

1. Lepinguosaline tagab kogu oma territooriumil ümberlaadimistööde ja transiidi lihtsustamise ning tõhusa kontrolli.
2. Lepinguosaline tagab kõikide tema territooriumil asuvate asjakohaste ametiasutuste ja ametkondade vahelise koostöö ja tegevuse koordineerimise, et hõlbustada transiitliiklust.

ARTIKKEL 4.7

Riskijuhtimine

1. Lepinguosaline tugineb uurimisel ja vabastamismenetlustes ning sisenemisjärgse kontrolli menetlustes riskihindamise põhimõtetele ja audititele, mitte iga saadetise põhjalikule kontrollimisele kõikidele impordinõuetele vastavuse kindlakstegemiseks.

2. Lepinguosalised võtavad kauba impordi, ekspordi, transiidi ja ümberlaadimise kontrolli nõuded ja menetlused vastu ning kohaldavad neid lähtudes riskijuhtimise põhimõtetest, mis kehtestatakse selleks, et vastavusmeetmete korral keskendutaks tähelepanu väärivatele tehingutele.

ARTIKKEL 4.8

Läbipaistvus

1. Lepinguosaline tagab, et teave tema tolli- ja muude kaubandusalaste õigusnormide ja üldiste haldusmenetluste ning muude nõuete, sealhulgas tasude ja lõivude kohta, on kõigile huvitatud isikutele hõlpsasti kättesaadavad, võimaluse korral ametliku veebisaidi kaudu.

2. Lepinguosaline määrab või jätab alles vähemalt ühe konsultatsiooni- või teabepunkti, mis tegeleb huvitatud isikute poolt mõistliku tähtaja jooksul esitatud päringutega tolli- ja muude kaubandusküsimuste kohta.

ARTIKKEL 4.9

Eelotsused

1. Kaupleja asjakohase taotluse korral väljastavad lepinguosalise tolliasutused enne kauba importimist asjaomase lepinguosalise territooriumile siseriiklikele õigusnormidele vastava kirjaliku eelotsuse tariifse klassifitseerimise või mis tahes muu küsimuse kohta, milles lepinguosalised kokku lepivad.

2. Lepinguosaline avaldab oma õigusnormides sätestatud konfidentsiaalsusnõudeid järgides kirjalikud eelotsused tariifse klassifitseerimise või mis tahes muu küsimuse kohta, milles lepinguosalisel kokku lepivad, kasutades selleks näiteks ametlikku veebisaiti.

3. Kaubanduse lihtsustamiseks käsitlevad lepinguosalisel oma kahepoolset dialoogi korrapäraselt ajakohastusi, mida kumbki lepinguosaline on teinud oma eelotsuseid käsitlevates õigusnormides.

ARTIKKEL 4.10

Tasud ja lõivud

1. Lepinguosaline avaldab tasusid ja lõive käsitleva teabe ametlikult määratud kanali kaudu ning võimaluse korral ametlikul veebisaidil. See teave peab hõlmama osutatava teenuse eest võetava tasu või lõivu kehtestamise põhjust, vastutavat asutust, kohaldatavat tasu või lõivu ning makse tegemise aega ja viisi.

2. Lepinguosaline ei kehtesta uusi või muudetud tasusid ja lõive enne, kui teave on vastavalt lõikele 1 avaldatud ja muudetud hõlpsasti kättesaadavaks.

ARTIKKEL 4.11

Tollimaaklerid

Lepinguosaliste vastavad tollialased õigusaktid ja tolliprotseduurid ei sisalda tollimaakleri kasutamise kohustust. Lepinguosalised kohaldavad tollimaaklerite litsentsimisel läbipaistvaid, mittediskrimineerivaid ja proportsionaalseid eeskirju.

ARTIKKEL 4.12

Tolliväärtuse määramine

1. Lepinguosalised kohaldavad kauba tolliväärtuse määramisel GATT 1994 VII artiklit ja tolliväärtuse lepingut.
2. Lepinguosalised teevad koostööd, et saavutada tolliväärtuse määramise küsimustes ühine lähenemisviis.

ARTIKKEL 4.13

Eksportkauba eelinspekterimine

Lepinguosalised lepivad kokku, et nende asjakohastes tollialastes õigusaktides ja tolliprotseduurides ei nõuta eraettevõtjate poolt enne tollivormistust tehtavat eksportkauba kohustuslikku eelinspekterimist, mis on määratletud eksportkauba eelinspekterimise lepingus, või muud sihtkohas tehtavat inspekterimistoimingut.

ARTIKKEL 4.14

Läbivaatamine ja kaebuse esitamine

Lepinguosaline kehtestab tulemuslikud, kiired, mittediskrimineerivad ja hõlpsasi teostatavad menetlused, mis tagavad õiguse esitada kaebusi tolli- ja muude asutuste sellise haldustoimingute, ettekirjutuste ja otsuste kohta, mis mõjutavad kaupade importi, eksporti või transiiti.

ARTIKKEL 4.15

Suhted äriühingutega

Lepinguosalised lepivad kokku järgmises:

- a) oluline on aegsasti konsulteerida kaubandusala esindajatega tollitegevust ja kaubavahetuse hõlbustamist puudutavate seadusandlike ettepanekute ja üldiste protseduuride küsimustes. Selleks korraldab lepinguosaline vajaduse korral tolliasutuste ja äriühingutega vahelisi asjakohaseid konsultatsioone;
- b) nad avaldavad või teevad muul viisil kättesaadavaks (võimaluse korral elektrooniliselt) uued tollitegevuse ja kaubanduse lihtsustamisega seotud õigusaktid ja üldised protseduurid ning kõnealuste õigusaktide ja protseduuride muudatused ning tõlgendused enne nende rakendamist. Samuti teevad nad avalikult kättesaadavaks asjakohase haldusteabe, sealhulgas asutuste kehtestatud nõuded ja sisenemisprotseduurid, tolliasutuste tööajad ja töökorra sadamates ja piiriületuspunktides, ning kontaktpunktid teabepäringute tarvis;
- c) uute või muudetud õigusaktide, menetluste ja lõivude või tasude avaldamise ja nende kehtimahakkamise vahele peab jääma mõistlik ajavahemik ning
- d) tagatakse, et kummagi lepinguosalise tollialased ja tolliga seotud nõuded ning protseduurid vastavad jätkuvalt äriühingutega vajadustele, järgivad parimaid tavasid ning piiravad ka edaspidi võimalikult vähe kaubandust.

ARTIKKEL 4.16

Tollikomitee

1. Artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel loodud tollikomitee koosneb lepinguosaliste esindajatest.
2. Tollikomitee peab tagama, et käesolevat peatükki, tolli poolt 12. peatüki (Intellektuaalomandiõigused) C jao (Intellektuaalomandi õiguskaitse tagamine) 4. alajao (Piiril võetavad meetmed) kohaselt intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks piiril võetavaid meetmeid, 1. protokolli (mõiste „päritolustaatusena tooted“ määratluse ja halduskoostöö viiside kohta) ja 2. protokolli (vastastikuse haldusabi kohta tolliküsimustes) käsitlevad sätted ning lepinguosaliste kokku lepitud mis tahes muud täiendavad tollialased sätted toimiksid nõuetekohaselt.
3. Tollikomitee selgitab välja, kas lõikes 2 osutatud sätete rakendamisel tekkinud probleemide lahendamiseks on vaja teha otsuseid või ettepanekuid ja anda arvamusi või soovitusi, ja võtab need vastu. Tollikomiteel on õigus vastu võtta otsuseid üksteise asjakohaste riskijuhtimismeetodite, riskikriteeriumide ja -standardite, turvakontrollide ja kaubanduspartnerlusprogrammide, sealhulgas selliste aspektide nagu andmete edastamine ja vastastikku kokku lepitud soodustused, vastastikuse tunnustamise kohta

5. PEATÜKK

TEHNILISED KAUBANDUSTÕKKED

ARTIKKEL 5.1

Tehniliste kaubandustõkete lepingu kinnitamine

Lepinguosalised kinnitavad neile tehniliste kaubandustõkete lepingust üksteise suhtes tulenevaid õigusi ja kohustusi ning kõnealune leping inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

ARTIKKEL 5.2

Eesmärgid

1. Käesoleva peatüki eesmärk on lihtsustada ja suurendada kahepoolset kaubandust, kasutades selleks tehniliste kaubandustõkete lepingu kohaldamisalasse kuuluvate tarbetute kaubandustõkete vältimist, kindlakstegemist ja kaotamist, ning tõhustada kahepoolset koostööd lepinguosaliste vahel.
2. Lepinguosalised loovad tehniliste kaubandustõketega seotud küsimuste lahendamiseks tehnilise suutlikkuse ja institutsioonilise taristu ning arendavad neid.

ARTIKKEL 5.3

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse selliste tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisas määratletud standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise suhtes, mis võivad mõjutada lepinguosalistevahelist kaubavahetust, välja arvatud
 - a) ostuspetsifikatsioonide suhtes, mille valitsusorganid on koostanud valitsusorganite tootmis- või tarbimisnõuete kohta või
 - b) sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu A lisas määratletud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete suhtes.
2. Lepinguosalisel on õigus välja töötada, vastu võtta ja kohaldada standardeid, tehnilisi norme ja vastavushindamismenetlusi vastavalt käesolevale peatükile ja tehniliste kaubandustõkete lepingule.
3. Käesoleva peatüki kohaldamisel kehtivad tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisas kasutatud mõisted.

ARTIKKEL 5.4

Tehnilised normid

1. Lepinguosaline kasutab tehniliste kaubandustõkete lepingus ja käesolevas peatükis sätestatud häid reguleerimistavasid parimal viisil:
 - a) hinnates kavandatava tehnilise normi olemasolevaid regulatiivseid ja mitteregulatiivseid alternatiive, mis võivad täita lepinguosalise õiguspäraseid eesmärgesid vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklile 2.2; püüdes muu hulgas kasutada kavandatava tehnilise normi mõju hindamiseks regulatiivset mõjuhindangut, nagu on soovitanud tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 13 kohaselt loodud tehniliste kaubandustõkete komitee;
 - b) kasutades tehniliste normide alusena rahvusvahelisi standardeid, nagu Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni, Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni, Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu ja *Codex Alimentarius*'e komisjoni välja töötatud standardid, välja arvatud juhul, kui sellised rahvusvahelised standardid ei oleks lepinguosalise õiguspärase eesmärkide täitmiseks tõhusad või asjakohased. Kui lepinguosaline ei ole oma tehniliste normide alusena kasutanud rahvusvahelisi standardeid, selgitab ta teise lepinguosalise taotluse korral välja, kas kõnealused normid erinevad oluliselt asjaomasest rahvusvahelisest standardist, ning põhjendab, miks see rahvusvaheline standard ei ole lepinguosalise õiguspärase eesmärkide täitmiseks tõhus või asjakohane;

- c) vaadates oma tehnilised normid läbi, et lähendada neid asjakohastele rahvusvahelistele standarditele, ilma et see piiraks tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2.3 kohaldamist. Selle läbivaatamise käigus peaks lepinguosaline muu hulgas arvesse võtma kõiki asjakohaste rahvusvaheliste standarditega seotud uusi arengusuundumusi ning seda, kas asjaolud, mille tõttu lepinguosalise tehnilised normid asjakohastest rahvusvahelistest standarditest erinevad, on muutunud või mitte;
- d) täpsustades tehnilisi norme, mis põhinevad toote toimivusnõuetel, mitte kujundusel või tunnuste kirjeldusel.

2. Vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklile 2.7 kaalub lepinguosaline positiivset suhtumist üles näidates teise lepinguosalise tehnilise normi samaväärsena tunnustamist isegi siis, kui see erineb tema siseriiklikust normist, tingimusel, et teise lepinguosalise tehniline norm täidab piisaval määral tema siseriikliku normi eesmäärke.

3. Lepinguosaline, kes on välja töötanud tehnilise normi, mida ta peab samaväärseks teise lepinguosalise tehnilise normiga, kuna sellel on kokkusobiv eesmärk ja seda kohaldatakse samade toodete suhtes, võib taotleda teiselt lepinguosaliselt selle tehnilise normi samaväärsena tunnustamist. Kõnealune taotlus esitatakse kirjalikult ja selles selgitatakse üksikasjalikult põhjusi, miks asjaomast tehnilist normi tuleks pidada samaväärseks, sealhulgas põhjusi, mis on seotud toodetega, mille suhtes normi kohaldatakse. Lepinguosaline, kes ei nõustu tehnilise normi samaväärsusega, põhjendab teise lepinguosalisele taotluse korral oma otsust.

ARTIKKEL 5.5

Standardid

1. Lepinguosaliselised kinnitavad oma tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 4.1 kohast kohustust tagada, et nende standardimisasutused tunnustaksid ja järgiksid tehniliste kaubandustõkete lepingu 3. lisas esitatud standardite koostamise, vastuvõtmise ja kohaldamise hea tava juhendeid. Lepinguosaliselised kinnitavad veel kord, et nad järgivad põhimõtteid, mis on sätestatud dokumendis „*WTO tehniliste kaubandustõkete komitee otsused ja soovitused alates 1. jaanuarist 1995*“ (G/TBT/1/rev. 12, 21. jaanuar 2015 (edaspidi „dokument“)), sealhulgas *WTO tehniliste kaubandustõkete otsuses rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovituste väljatöötamise põhimõtete kohta seoses lepingu artiklitega 2 ja 5 ning 3. lisaga*, millele on osutatud eespool nimetatud dokumendi 1. osa lisades.
2. Selleks et ühtlustada standardeid nii suures ulatuses kui võimalik, julgustavad lepinguosaliselised oma standardimisasutusi, samuti piirkondlikke standardimisasutusi, mille liikmed nemad või nende standardimisasutused on:
 - a) tegema vastavalt oma võimalustele asjakohaste rahvusvaheliste standardimisasutustega koostööd rahvusvaheliste standardite väljatöötamisel;

- b) kasutama oma standardite väljatöötamisel asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, välja arvatud juhul, kui sellised rahvusvahelised standardid oleksid lepinguosalise õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või sobimatud näiteks ebapiisava kaitsetaseme, oluliste kliimaatiliste või geograafiliste tegurite või oluliste tehnoloogiaprobleemide tõttu;
 - c) tagama, et nende tegevus ei dubleeriks rahvusvaheliste standardimisasutuste tööd ega kattuks sellega;
 - d) vaatama korrapäraselt läbi siseriiklikud ja piirkondlikud standardid, mis ei põhine asjakohastel rahvusvahelistel standarditel, et lähendada neid asjakohastele rahvusvahelistele standarditele ning
 - e) tegema rahvusvahelise standardimistegevuse raames koostööd teise lepinguosalise asjaomaste standardimisasutustega. Koostööd võib teha nii rahvusvaheliste standardimisasutuste tasandil kui ka piirkondlikul tasandil.
3. Lepinguosalised vahetavad teavet järgmistes valdkondades:
- a) standardite kasutamine tehniliste normide alusena;
 - b) üksteise standardimisprotsessid ja rahvusvaheliste või piirkondlike standardite kasutamine lepinguosaliste riiklike standardite alusena ning

- c) lepinguosalise rakendatud standardimisalased koostöölepingud, sealhulgas standardimisküsimusi käsitlevad rahvusvahelised kokkulepped kolmandate riikidega, kui see ei ole asjaomastes lepingutes sõnaselgelt keelatud.
4. Lepinguosalised tunnustavad, et standardite järgimine on vastavalt tehniliste kaubandustõkete lepingu 1. lisale vabatahtlik. Kui lepinguosaline muudab standardite järgimise kohustuslikuks, inkorporeerides tehnilised normid või vastavushindamismenetlused või lisades asjakohased viited, kohaldatakse artiklit 5.7 (Läbipaistvus).

ARTIKKEL 5.6

Vastavushindamismenetlused

1. Lepinguosalised kohaldavad kohustuslike vastavushindamismenetluste suhtes artikli 5.4 (Tehnilised normid) lõiget 1 *mutatis mutandis*, et vältida tarbetuid kaubandustõkkeid ning tagada läbipaistvus ja mittediskrimineerimine.
2. Kui importiv lepinguosaline nõuab kooskõlas tehniliste kaubandustõkete lepingu artikliga 5.1.2, et tõendataks vastavust tema kohaldatavatele tehnilistele normidele või standarditele, ei või tema siseriiklikud vastavushindamismenetlused olla rangemad ning neid ei või kohaldada rangemini, kui on vaja selleks, et importiv lepinguosaline saaks olla kindel, et tooted vastavad kohaldatavatele tehnilistele normidele või standarditele, võttes arvesse mittevastavusest tingitud riske;

3. Lepinguosalisel tunnistavad, et on olemas mitmesuguseid mehhanisme, mis hõlbustavad teise lepinguosalise territooriumil läbiviidud vastavushindamismenetluste tulemuste tunnustamist, sealhulgas:

- a) tarnija vastavusdeklaratsiooni tunnustamine importiva lepinguosalise poolt;
- b) kokkulepped teise lepinguosalise territooriumil paiknevate asutuste poolt seoses konkreetsete tehniliste normidega läbi viidud vastavushindamismenetluste tulemuste vastastikuse tunnustamise kohta;
- c) akrediteerimismenetluste kasutamine kummagi lepinguosalise territooriumil paiknevate vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks;
- d) vastavushindamisasutuste, sh teise lepinguosalise territooriumil paiknevate vastavushindamisasutuste riiklik määramine;
- e) teise lepinguosalise territooriumil läbi viidud vastavushindamismenetluste tulemuste ühepoolne tunnustamine teise lepinguosalise poolt;
- f) kummagi lepinguosalise territooriumil paiknevate vastavushindamisasutuste vahelised vabatahtlikud kokkulepped ning
- g) selliste piirkondlike või rahvusvaheliste mitmepoolse tunnustamise lepingute ja korralduste kasutamine, milles lepinguosalisel on osalised.

4. Võttes eelkõige arvesse lõikes 3 osutatud kaalutlusi, teevad lepinguosalisel järgmist:
- a) suurendavad teabevahetust lõikes 3 osutatud ja samalaadsete mehhanismide kohta, et hõlbustada vastavushindamise tulemuste tunnustamist;
 - b) vahetavad teavet vastavushindamismenetluste kohta ja eelkõige kriteeriumide kohta, mida kasutatakse konkreetsete toodete jaoks sobivate vastavushindamismenetluste väljaajamiseks;
 - c) käsitlevad tarnija vastavusdeklaratsiooni ühe võimalusena tõendada vastavust siseriiklikule õigusele;
 - d) käsitlevad kokkuleppeid vastavushindamismenetluste tulemuste vastastikuse tunnustamise kohta kooskõlas lõikes 5 sätestatud protseduuriga;
 - e) vahetavad teavet akrediteerimispoliitika kohta ja kaaluvad võimalusi, kuidas kasutada parimal viisil ära rahvusvahelisi akrediteerimisstandardeid ning lepinguosaliste akrediteerimisasutusi kaasavaid rahvusvahelisi lepinguid, näiteks rahvusvahelise laborite akrediteerimise koostööorgani ja rahvusvahelise akrediteerimisfoorumi kaudu;
 - f) kaaluvad proovivõtu-, kontrollimis- ja sertifitseerimisasutuste (vastavalt vajadusele) ühinemist või julgustavad neid ühinema rahvusvaheliste lepingutega või vastavushindamismenetluste tulemuste tunnustamise hõlbustamisega;

- g) tagavad, et ettevõtjatel oleks võimalik valida vastavushindamisüksuste vahel, mille ametiasutused on määranud täitma ülesandeid, mis on siseriikliku õiguse kohaselt vajalikud nõuete täitmise tagamiseks;
- h) püüavad kasutada vastavushindamisasutuste kvalifitseerimiseks akrediteerimismenetlust ning
- i) tagavad akrediteerimisasutuste ja vastavushindamisasutuste sõltumatuse ja nendevahelise huvide konflikti puudumise.

5. Lepinguosalise taotluse korral võib teine lepinguosaline otsustada alustada konsultatsioone, et määrata kindlaks valdkondlikud algatused seoses vastavushindamismenetluse kasutamisega või selliste vastavushindamismenetluste tulemuste tunnustamise hõlbustamisega, mis on vastavates valdkondades asjakohased. Taotluse esitanud lepinguosaline peaks esitama asjakohast teavet, mis näitab, kuidas selline valdkondlik algatus lihtsustaks kaubandust. Kui teine lepinguosaline selle taotluse tagasi lükkab, põhjendab ta teise lepinguosalise taotluse korral oma otsust.

6. Lepinguosalised kinnitavad neile tehniliste kaubandustõkete lepingu artiklist 5.2.5 tulenevat kohustust tagada, et imporditud toodete kohustusliku vastavushindamise jaoks kehtestatud tasud oleksid õiglasel võrreldes omamaise päritoluga või mis tahes muust riigist pärit samasuguste toodete vastavushindamise eest võetavate mis tahes tasudega, võttes arvesse side-, transpordi- ja muid kulusid, mis tulenevad taotleja tööruumide ja vastavushindamisasutuse erinevast asukohast.

ARTIKKEL 5.7

Läbipaistvus

Lepinguosalised tunnistavad läbipaistvuse olulisust standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise puhul. Sellega seoses kinnitavad lepinguosalised oma tehnilise kaubandustõkete lepingu kohaseid läbipaistvusega seotud kohustusi. Lepinguosaline:

- a) võtab tehnilise normi väljatöötamise protsessi teatud osa üle toimuva avaliku arutelu käigus arvesse teise lepinguosalise seisukohti ning annab teise lepinguosalise märkustele taotluse korral õigeaegselt kirjaliku vastuse;
- b) tagab, et teise lepinguosalise ettevõtjatele ja teistele huvitatud isikutele antakse võimalus osaleda tehniliste normide väljatöötamist käsitlevatel ametlikel avalikel aruteludel vähemalt sama soodsatel tingimustel kui need, mida võimaldatakse oma juriidilistele või füüsilistele isikutele;
- c) vastavalt artikli 5.4 (Tehnilised normid) lõike 1 punktile a teavitab mõjuhindangu koostamise järel teist lepinguosalist asjakohase taotluse korral kavandatava tehnilise normi mõju hindamise tulemustest;

- d) tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2.9.2 või 5.6.2 kohase teavitamise korral:
- i) annab teisele lepinguosalisele pärast teavitamist ettepaneku kohta kirjalike märkuste esitamiseks aega vähemalt 60 päeva ning juhul, kui see on võimalik, võtab nõuetekohaselt arvesse põhjendatud taotlusi märkuste esitamiseks ette nähtud ajavahemiku pikendamiseks;
 - ii) esitab teatatud teksti elektroonilise versiooni;
 - iii) kui teatatud tekst ei ole koostatud ühes WTO ametlikest keeltest, esitab meetme sisu üksikasjaliku ja üldise kirjelduse WTO teate vormis;
 - iv) esitab teise lepinguosalise poolt ettepaneku kohta tehtud kirjalikele märkustele kirjaliku vastuse hiljemalt lõpliku tehnilise normi või vastavushindamismenetluse avaldamise kuupäeval ning
 - v) esitab teabe teatatud meetme vastuvõtmise ja jõustumise ning lõpliku vastuvõetud teksti kohta, saates esialgsele teatele addendumi;
- e) jätab tehniliste normide avaldamise ja nende jõustumise vahele piisavalt aega, et teise lepinguosalise ettevõtjad saaksid kohaneda, välja arvatud juhul, kui tekivad või võivad tekkida ohutuse, tervise, keskkonnakaitse või riikliku julgeolekuga seotud kiireloomulised probleemid;

- f) tagab, et kõik vastuvõetud ja jõustunud tehnilised normid ning kohustuslikud vastavushindamismenetlused on ametlikel veebisaitidel avalikkusele tasuta kättesaadavad ning
- g) tagab, et tehniliste kaubandustõkete artikli 10.1 kohaselt loodud teabekeskused annavad teisele lepinguosalisele või teise lepinguosalise huvitatud isikutele vastuvõetud tehniliste normide, vastavushindamismenetluste ja standardite kohta teavet ja vastuseid mõnes WTO ametlikest keeltest.

ARTIKKEL 5.8

Turujärelevalve

Lepinguosalised peavad tegema järgmist:

- a) vahetama arvamusi turujärelevalve ja selle rakendamise tagamise kohta;
- b) tagama, et turujärelevalveülesandeid täidavad pädevad asutused ning et turujärelevalve ja vastavushindamisega seotud funktsioonide vahel ei ole huvide konflikti ning
- c) tagama, et turujärelevalveorganite ja nende kontrolli või järelevalve alla kuuluvate ettevõtjate vahel ei oleks huvide konflikti.

ARTIKKEL 5.9

Märgistamine ja etiketamine

1. Lepinguosalisel võetakse teadmiseks, et tehnilised normid võivad hõlmata või käsitleda üksnes märgistamis- või etiketamismõtteid. Kui lepinguosalise tehnilised normid sisaldavad kohustuslikku märgistamist või etiketamist, järgib ta tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 2.2 põhimõtteid, eelkõige seda, et tehnilisi norme ei või koostada eesmärgiga tekitada või tekitades tarbetuid tõkkeid rahvusvahelisele kaubandusele, ja seda, et need ei tohiks piirata kaubandust rohkem kui õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalik.
2. Lepinguosaline, kes nõuab toodete kohustuslikku märgistamist või etiketamist:
 - a) nõuab ainult sellist teavet, mis on oluline toote tarbijate või kasutajate jaoks või mis näitab toote vastavust kohustuslikele tehnilistele nõuetele;
 - b) ei nõua turule laskmise eeltingimusena ühtki eelnevat heakskiitu ega märgistuse või etiketi registreerimist või sertifitseerimist, kui toode muus osas vastab lepinguosalise kohustuslikele tehnilistele nõuetele, välja arvatud juhul, kui seda peetakse vajalikuks, kuna toode kujutab endast riski inimeste, loomade või taimede tervisele või elule, keskkonnale või riiklikule julgeolekule. selle sättega ei piirata lepinguosalise õigust nõuda sellise konkreetse teabe eelnevat heakskiitmist, mis tuleb asjakohaseid siseriiklikke õigusnorme arvesse võttes etiketil või märgistusel esitada;

- c) väljastab teise lepinguosalise ettevõtjatele põhjendamatu viivituse ja mittediskrimineerival viisil kordumatu identifitseerimisnumbri, kui lepinguosaline nõuab, et ettevõtjad sellist numbrit kasutaksid;
- d) kui see ei ole eksitav, vastuoluline ega kaupa importiva lepinguosalise nõutud teabega seoses segadust tekitav, lubab lepinguosaline kasutada järgmist:
 - i) teave muudes keeltes lisaks kaupa importiva lepinguosalise riigis nõutavale keelele;
 - ii) rahvusvaheliselt aktsepteeritavad nomenklatuurid, piktogrammid, sümbolid või graafilised kujutised või
 - iii) täiendav teave lisaks kaupa importiva lepinguosalise riigis nõutavale teabele;
- e) nõustub, et etiketamine, sealhulgas uuesti etiketamine ja etikettide parandamine toimub, kui see on asjakohane, vastava loaga kohas (näiteks tollilaos või litsentsitud tollilaos impordi ajal) importiva lepinguosalise riigis enne toote levitamist ja müüki; lepinguosaline võib nõuda, et originaalmärgistust ei eemaldata;
- f) lepinguosaline püüab aktsepteerida ajutisi või eemaldatavaid etikette või saatedokumentides olevat ja tootele füüsiliselt kinnitamata märgistust või etiketti, kui ta leiab, et see ei kahjusta tehniliste kaubandustõkete lepingu kohaseid õiguspäraseid eesmärke.

ARTIKKEL 5.10

Koostöö ja kaubanduse lihtsustamine

1. Lepinguosalised tugevdavad oma koostööd standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste valdkonnas, et mõista paremini teise lepinguosalise asjakohaseid süsteeme ja lihtsustada omavahelist kaubandust. Sel eesmärgil võivad nad pidada õigusnormidealast horisontaalset ja valdkondlikku dialoogi.
2. Lepinguosalised püüavad kindlaks määrata, arendada ja edendada selliseid standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetlustega seotud kahepoolseid algatusi, mis on konkreetsete teemade või valdkondade jaoks asjakohased ja lihtsustavad kaubandust. Nende algatuste raames võib muu hulgas teha järgmist:
 - a) edendada õiguslase koostöö kaudu häid regulatiivseid tavasid, vahetades muu hulgas teavet, kogemusi ja andmeid, et tõsta oma standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste kvaliteeti, suurendada nende tulemuslikkust ning kasutada reguleerimisvahendeid tõhusamalt;
 - b) kohaldada vastavushindamise suhtes riskipõhist lähenemisviisi, näiteks tugineda tarnija vastavusdeklaratsioonile madala riskitasemega toodete puhul ning vajaduse korral lihtsustada tehnilisi norme, standardeid ja vastavushindamismenetlusi;
 - c) lähendada oma standardeid, tehnilisi norme ja vastavushindamismenetlusi asjakohastele rahvusvahelistele standarditele, suunistele või soovitudele;

- d) vältida tarbetuid erinevusi standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste suhtes kasutatavate lähenemisviiside vahel, kui rahvusvahelised standardid, suunised või soovitusel puuduvad;
- e) edendada või parandada koostööd selliste era- või avalik-õiguslike organisatsioonide vahel, kes vastutavad standardimise, vastavushindamise ja metroloogia eest;
- f) tagada reguleerivate asutuste tõhus suhtlemine ja koostöö piirkondlikul või rahvusvahelisel tasandil ning
- g) vahetada võimalikult palju teavet tehniliste kaubandustõketega seotud lepingute ja kokkulepete kohta, mida nad rahvusvahelisel tasandil tunnustavad.

3. Lepinguosaline võtab taotluse korral nõuetekohaselt arvesse ettepanekuid, mida teine lepinguosaline esitab käesoleva peatüki kohase koostöö tegemiseks. See koostöö hõlmab muu hulgas asjakohastes foorumites peetavaid dialooge ja ühisprojekte ning standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetlustega seotud tehnilise abi ja suutlikkuse suurendamise programme vastastikuse kokkuleppe alusel valitud tööstusvaldkondades.

ARTIKKEL 5.11

Konsultatsioonid

1. Lepinguosaline kaalub viivitamata ja positiivset suhtumist üles näidates teise lepinguosalise taotlust konsultatsioonide pidamiseks käesoleva peatüki rakendamisega seotud probleemide üle.
2. Kaubanduskomitee võib lõikes 1 osutatud probleemide selgitamiseks või lahendamiseks luua töörühma, et töötada välja teostatav ja otstarbekas lahendus kaubanduse lihtsustamiseks. Töörühm koosneb lepinguosalise esindajatest.

ARTIKKEL 5.12

Rakendamine

1. Lepinguosaline määrab vastavalt Vietnami teadus- ja tehnoloogiaministeeriumi ning Euroopa Komisjoni juures kontaktpunkti ning edastab teisele lepinguosalisele käesolevat peatükiga seotud küsimuste eest vastutava ameti või ametniku kontaktandmed, sealhulgas telefoni- ja faksinumbri, e-posti aadressi ning muu asjakohase teabe.
2. Lepinguosaline teatab teisele lepinguosalisele viivitamata kõikidest kontaktpunkti ja lõikes 1 osutatud teabega seotud muudatustest.

3. Kontaktpunktid täidavad muu hulgas järgmisi ülesandeid:

- a) jälgivad käesoleva peatüki rakendamist ja haldamist;
- b) vajaduse korral hõlbustavad koostööd kooskõlas artikliga 5.10 (Koostöö ja kaubanduse lihtsustamine);
- c) tegelevad viivitamata kõigi küsimustega, mille lepinguosaline tõstatab seoses standardite, tehniliste normide ja vastavushindamismenetluste väljatöötamise, vastuvõtmise, kohaldamise või rakendamise tagamisega;
- d) teise lepinguosalise taotluse korral peab konsultatsioone käesoleva peatüki alusel tõstatatud küsimustes;
- e) võtab muid meetmeid, mis aitavad lepinguosalistel käesolevat lepingut rakendada ning
- f) täidab muid kaubanduskomitee delegeeritud ülesandeid.

4. Tehniliste kaubandustõkete lepingu artikli 10.1 kohaselt loodud teabekeskused täidavad järgmisi ülesandeid:

- a) hõlbustavad standardeid, tehnilisi norme ja vastavushindamismenetlusi käsitleva teabe vahetamist lepinguosaliste vahel, vastates kõikidele asjakohastele ja põhjendatud teabenõuetele, mille teine lepinguosaline esitab, ning
- b) edastavad teise lepinguosalise päringud asjaomasele reguleerivale asutusele.

6. PEATÜKK

SANITAAR- JA FÜTOSANITAARMEETMED

ARTIKKEL 6.1

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse kõikide selliste sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete väljatöötamise, vastuvõtmise ja kohaldamise suhtes, mis võivad otseselt või kaudselt mõjutada lepinguosalistevahelist kaubavahetust.
2. Käesolev peatükk ei mõjuta lepinguosaliste 5. peatükist (Tehnilised kaubandustõkked) tulenevaid õigusi seoses meetmetega, mis ei kuulu käesoleva peatüki kohaldamisalasse.

ARTIKKEL 6.2

Eesmärgid

Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:

- a) edendada sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu põhimõtete ja valdkondade ning asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonide poolt välja töötatud rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitude tõhusat rakendamist;

- b) kaitsta inimeste, loomade või taimede elu või tervist mõlema lepinguosalise territooriumil, lihtsustada lepinguosalistevahelist kaubandust ning tagada, et kummagi lepinguosalise vastuvõetud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmed ei tekitaks tarbetuid kaubandustõkkeid;
- c) tõhustada teabevahetust ja koostööd ning käsitleda selliseid sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetega seotud küsimusi, mis mõjutavad lepinguosalistevahelist kaubandust ning muid ühist huvi pakkuvaid küsimusi, milles lepinguosalsed on kokku leppinud ning
- d) suurendavad kummagi lepinguosalise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete rakendamise raames läbipaistvust ja vastastikust mõistmist.

ARTIKKEL 6.3

Mõisted

- 1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu A lisas sätestatud mõisted;
 - b) „pädevad asutused“ – kummagi lepinguosalise ametiasutused, kes vastutavad sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete väljatöötamise, rakendamise ja haldamise eest tema territooriumil ning
 - c) „sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee“ – artikli 17.2 (Erikomiteed) kohaselt loodud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee, millele on osutatud artiklis 6.11 (Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee).

2. Lepinguosalised võivad kokku leppida muudes käesoleva peatüki kohaldamisel kasutatavates mõistetes, võttes arvesse asjakohaste rahvusvaheliste organisatsioonide sõnastikke ja mõistemääratlusi, näiteks *Codex Alimentarius*'e komisjoni (edaspidi „*Codex Alimentarius*“), Maailma Loomatervise Organisatsiooni (edaspidi „OIE“) ja rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni (edaspidi „IPPC“) omasid.

ARTIKKEL 6.4

Üldsätted

1. Lepinguosalised kinnitavad veel kord neile sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingust tulenevaid kehtivaid õigusi ja kohustusi teineteise suhtes.
2. Lepinguosaline kohaldab sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingut kõikide selliste sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete väljatöötamisel, kohaldamisel või tunnustamisel, mille eesmärk on lihtsustada lepinguosalistevahelist kaubandust ja kaitsta oma territooriumil inimeste, loomade või taimede tervist või elu.

ARTIKKEL 6.5

Pädevad asutused ja kontaktpunktid

1. Selleks et tagada käesoleva peatüki eesmärkide saavutamiseks lepinguosaliste vahel tihedad ja tõhusad töösuhted, peavad pädevad asutused tegema järgmist:

a) Vietnami puhul on vastutus sanitaar- ja fütosanitaarmedetega seotud küsimuste eest jagatud valitsusasutuste vahel järgmiselt:

i) põllumajanduse ja maaelu arengu ministeerium või selle õigusjärglane vastutab looma- ja taimetervise eest; ta haldab järelevalve- ja kontrollimeetmeid, mille eesmärk on ära hoida inimeste ja loomade tervist kahjustavaid haigusi; ta haldab põhjalikku programmi, mille eesmärk on kontrollida majandust ja taimetervist kahjustavate haiguste ja kahjurite levikut ja hoida see ära; ta vastutab ekspordiks ettenähtud loomsete ja taimsete saaduste kontrollimise, karantiinide ning liiduga kokkulepitud standarditele ja nõuetelevastavust tõendavate sertifikaatide väljaandmise eest ning

- ii) tervishoiuministeerium, põllumajanduse ja maaelu arengu ministeerium ning tööstus- ja kaubandusministeerium või nende õigusjärglased vastutavad igäüks oma pädevuse piires inimtoidu ohutuse eest; nad haldavad toiduainete impordi suhtes kohaldatavaid järelevalve- ja kontrollimeetmeid ning töötavad välja siseriiklikke tehnilisi norme ja heakskiidumenetlusi, korraldavad toodete riskihindamist ja kontrollivad ettevõtteid, et tagada Vietnamiga kokkulepitud standardite ja nõuete täitmine; lisaks vastutavad nad toiduainete ekspordi puhul tervisesertifikaatide kontrollimise ja väljaandmise eest;
- b) liidu puhul on vastutus jagatud liikmesriikide haldusasutuste ja Euroopa Komisjoni vahel järgmiselt:
 - i) Vietnamisse suunatud ekspordi puhul vastutavad liikmesriigid tootmistingimuste ja -nõuete kontrolli eest, sealhulgas kohustuslikud kontrollid, ning annavad välja veterinaar- (või loomade heaolu) sertifikaate Vietnami standarditele ja nõuetele vastavuse kohta;
 - ii) Vietnamist pärit impordi puhul vastutavad liikmesriikide ametiasutused liidu imporditingimustele vastavuse kontrollimise eest;
 - iii) Euroopa Komisjon vastutab üldise koordineerimise, inspekteerimise ja inspekteerimissüsteemide auditite ning õiguslase tegevuse eest, mis on vajalik selleks, et tagada standardite ja nõuete ühetaoline kohaldamine liidu siseturul.

2. Mõlema lepinguosalise pädevad asutused edastavad alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast teisele lepinguosalisele andmed oma kontaktpunkti kohta, mida kasutatakse teabe vahetamiseks kõikides käesoleva peatükiga hõlmatud küsimustes. Kontaktpunkti ülesanded on muu hulgas järgmised:

- a) tihendada lepinguosaliste sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete eest vastutavate ametiasutuste ja ministeeriumide vahelist suhtlemist ning
- b) hõlbustada teabevahetust, et suurendada vastastikust arusaamist üksteise sanitaar- ja fütosanitaarmeetmetest, nendega seotud reguleerimisprotsessidest ning sellest, kuidas need mõjutavad asjaomaste toodetega kauplemist lepinguosaliste vahel.

3. Lepinguosalised tagavad, et lõigetes 1 ja 2 osutatud teavet ajakohastatakse.

ARTIKKEL 6.6

Impordinõuded ja -protseduurid

1. Lepinguosalise üldisi impordinõudeid kohaldatakse kogu eksportiva lepinguosalise territooriumil, ilma et see piiraks importiva lepinguosalise õigust võtta vastu otsuseid ja kohaldada meetmeid kooskõlas artiklis 6.9 (Looma- ja taimetervisega seotud meetmed) sätestatud kriteeriumidega.

2. lepinguosaline võtab ainult teaduslikult põhjendatud meetmeid, mis on kooskõlas nendega kaasneva riskitasemega, kõige vähem piiravad ning takistavad võimalikult vähe inimeste, kaupade ja transpordivahendite liikumist.
3. Importiv lepinguosaline tagab, et tema impordinõudeid kohaldatakse proportsionaalsel ja mittediskrimineerival viisil.
4. Impordiprotseduuride kahjulik mõju kaubandusele peaks olema võimalikult väike, need peaksid kiirendama tollivormistuse protsessi ja olema samal ajal kooskõlas kõikide importiva lepinguosalise nõuete ja protseduuridega.
5. Importiv lepinguosaline tagab oma impordinõuete ja -protseduuride läbipaistvuse.
6. Eksportiv lepinguosaline tagab, et ta järgib importiva lepinguosalise impordinõudeid.
7. Lepinguosaline koostab teaduslikku terminoloogiat kasutades reguleeritud kahjurite loetelu, ajakohastab seda ja teeb selle teisele lepinguosalisele kättesaadavaks.
8. Impordiga seotud füto-sanitaarmedid piirduvad meetmetega, millega tagatakse importiva lepinguosalise kaitse asjakohasel tasandil ja mis hõlmavad vaid importiva lepinguosalise jaoks probleemseid reguleeritud kahjureid. Lepinguosaline ei kehtesta ega jäta kehtima reguleerimata kahjureid käsitlevaid meetmeid, ilma et see mõjutaks IPPC artikli 6 kohaldamist.

9. Lepinguosaline viib kahjurite riskianalüüsi põhjendamatu viivitusega läbi kohe pärast seda, kui eksportiv lepinguosaline on esitanud esialgse taotluse. Probleemide tekkimisel lepivad lepinguosalised sanitaar- ja fütosanitaarmedetate komitees kokku kahjurite riskianalüüsi läbiviimise ajakavas.

10. Importival lepinguosalisel on õigus teha impordikontrolle, mis põhinevad impordiga seotud sanitaar- ja fütosanitaarmedetatest tulenevatel ohtudel. Kontrollid tehakse põhjendamatu viivitusega ning viisil, mis mõjutab kaubandust nii vähe kui võimalik. Kui toode ei vasta importiva lepinguosalise nõuetele, peaksid importiva lepinguosalise võetavad meetmed olema kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ja proportsionaalsed nõuetele mittevastava toote impordiga seotud riski suhtes.

11. Importiv lepinguosaline teeb kättesaadavaks toodete impordikontrollide sagedust käsitleva teabe. Impordikontrollide sagedust võib lepinguosalistevaheliste kontrollide ja impordikontrollide tulemusel või lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel muuta.

12. Käesoleva peatüki kohaselt imporditud toodetega seotud menetluste eest kehtestatud tasud peavad olema õiglased võrreldes omamaise päritoluga samasuguste toodete eest võetavate tasudega ning ei tohi olla suuremad kui teenuse tegelik maksumus.

ARTIKKEL 6.7

Kontrollid

1. Selleks et olla nii praegu kui ka edaspidi kindel käesoleva peatüki tõhusas rakendamises, on importival lepinguosalisel õigus teha igal ajal kontrolle, mis muu hulgas hõlmavad järgmist:
 - a) kontrollkäigud eksportiva lepinguosalise riiki, et kontrollida osaliselt või terviklikult eksportiva lepinguosalise pädevate asutuste kontrollisüsteemi kooskõlas *Codex Alimentarius*'e, OIE ja IPPC asjakohaste rahvusvaheliste standardite, suuniste ja soovitustega; sellise kontrollkäigu kulud kannab kontrolli korraldanud pool; ning
 - b) eksportivalt lepinguosaliselt nõutakse teavet tema kontrollisüsteemi ning selle alusel teostatud kontrollide tulemuste kohta.
2. Lepinguosaline edastab teisele lepinguosalisele tema territooriumil teostatud kontrollkäikude tulemused ja järeldused.
3. Kui importiv lepinguosaline otsustab teha eksportiva lepinguosalise juurde kontrollkäigu, teatab importiv lepinguosaline eksportivale lepinguosalisele sellisest kontrollkäigust hiljemalt 60 kalendripäeva enne kontrollkäiku, välja arvatud juhul, kui lepinguosalisel lepivad kokku teisiti. Kõik asjaomase kontrollkäiguga seotud muudatused tuleb lepinguosaliste vahel kokku leppida.

4. Importiv lepinguosaline esitab eksportivale lepinguosalisele 45 tööpäeva jooksul pärast kontrolli lõpuleviimist esialgse kontrolliaruande. Eksportival lepinguosalisel on esialgse kontrolliaruande kohta märkuste esitamiseks aega 30 tööpäeva. Eksportiva lepinguosalise märkused lisatakse ja vajaduse korral kantakse kontrolli lõpparuandesse, mis tuleb esitada 30 tööpäeva jooksul. Kui importiv lepinguosaline teeb kontrolli käigus kindlaks, et on olemas oluline oht inimeste, loomade või taimede tervisele, teavitab ta eksportivat lepinguosalist sellest võimalikult kiiresti ning igal juhul kümne tööpäeva jooksul pärast kontrollimise lõppu.

ARTIKKEL 6.8

Ettevõtete loetelu koostamise menetlus

1. Eksportiv lepinguosaline esitab importiva lepinguosalise nõudmise korral importivale lepinguosalisele nimekirja ettevõtetest, mis vastavad importiva lepinguosalise heakskiidunõuetele ja mille kohta on lisa 6-A (Nõuded ja menetlused tooteid käitlevate ettevõtete heakskiitmiseks) kohaselt piisavad terviseohutustagatised.
2. Importiv lepinguosaline kiidab eksportiva lepinguosalise taotluse korral 45 tööpäeva jooksul heaks lõikes 1 osutatud ettevõtete nimekirja, ilma et ta ettevõtteid eelnevalt ükshaaval inspekteeriks.

3. Kui importiv lepinguosaline nõuab täiendavat teavet, pikendatakse lõikes 2 osutatud ajavahemikku kuni 30 tööpäeva võrra. Pärast ettevõtete nimekirja heakskiitmist võtab importiv lepinguosaline kohaldatavate siseriiklike menetluste kohased meetmed, mis võimaldavad alustada asjaomaste toodete importi.

4. Juhul kui importiv lepinguosaline heakskiidutaotluse tagasi lükkab, teatab ta eksportivale lepinguosalisele viivitamata taotluse tagasilükkamise põhjused.

ARTIKKEL 6.9

Looma- ja taimetervisega seotud meetmed

1. Lepinguosalisel tunnustavad taudivabade alade ja vähese taudilevikuga alade ning piirkondadeks jaotamise kontseptsiooni vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingule ning OIE standarditele, suunistele või soovitudele. Lepinguosalisel tunnustavad ka loomatervise staatust vastavalt OIE määratlusele.

2. Lepinguosalisel tunnustavad kahjurivabade alade, vähese kahjurilevikuga alade, kaitstavate piirkondade ja kahjurivabade tootmiskohtade kontseptsiooni vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingule ning IPPC standarditele, suunistele või soovitudele.

3. Lepinguosalisel võtavad arvesse selliseid tegureid nagu geograafiline asukoht, ökosüsteemid, epidemioloogiline järelevalve ning sanitaar- ja fütosanitaarkontrolli tõhusus.

4. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee määrab kindlaks lõigetes 1 ja 2 osutatud kontseptsioonide tunnustamise menetluse täiendavad üksikasjad, võttes arvesse sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingut ning OIE ja IPPC standardeid, suuniseid või soovitusi.
5. Importiv lepinguosaline tugineb eksportiva lepinguosalise antud loomade või taimede tervisliku seisundi määratlust hinnates põhimõtteliselt teabele, mille eksportiv lepinguosaline või mõni selle osa esitab vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingule ning OIE ja IPPC standarditele, suunistele või soovitustele. Eksportiva lepinguosalise asjakohase hindamistaoitluse korral püüab importiv lepinguosaline teavitada eksportivat lepinguosalist oma otsusest põhjendamatu viivitusea.
6. Kui importiv lepinguosaline ei ole eksportiva lepinguosalise antud loomade või taimede tervisliku seisundi määratlusega nõus, peab ta seda põhjendama ja eksportiva lepinguosalise asjakohase taotluse korral olema valmis alustama konsultatsioone, et leida võimalikult kiiresti alternatiivne lahendus.
7. Eksportiv lepinguosaline esitab asjakohased tõendid, mille põhjal võib importiv lepinguosaline objektiivselt järeldada, et loomade või taimede tervislik seisund nendes piirkondades tõenäoliselt ei muutu. Selleks võimaldab eksportiv lepinguosaline importivale lepinguosalisele taotluse korral piisava juurdepääsu inspekteerimiseks, proovide võtmiseks ja muude asjakohaste menetluste tegemiseks.

ARTIKKEL 6.10

Võrdväarsus

1. Lepinguosalisel tunnistavad, et sanitaar- ja fütosanitaarmedetete lepingu artiklis 4 sätestatud võrdväarsuse põhimõte on oluline vahend kaubanduse hõlbustamiseks, mis toob ühist kasu nii eksportivatele kui ka importivatele riikidele.
2. Konkreetse(te) sanitaar- ja fütosanitaarmedetete võrdväarsuse võib heaks kiita kas teatava toote, tootekategooriate või süsteemide tasandil.
3. Importiv lepinguosaline kiidab eksportiva lepinguosalise sanitaar- või fütosanitaarmedetete võrdväärsetena heaks juhul, kui eksportiv lepinguosaline tõendab objektiivselt, et tema meetmed tagavad importiva lepinguosalise asjakohase sanitaar- ja fütosanitaarkaitse taseme. Selleks et võrdväarsust hõlpsamini kindlaks teha, selgitab importiv lepinguosaline teise lepinguosalise taotluse korral oma asjaomase sanitaar- ja fütosanitaarmedetete eesmärgid.
4. Lepinguosalisel korraldavad sanitaar- ja fütosanitaarmedetete ja -süsteemide võrdväarsuse kindlakstegemiseks konsultatsiooni kolme kuu jooksul pärast seda, kui importiv lepinguosaline on saanud eksportivalt lepinguosaliselt asjakohase taotluse.
5. Importiv lepinguosaline määrab kavandatavate sanitaar- ja fütosanitaarmedetete ja süsteemide võrdväarsuse põhjendamatut viivitusteta kindlaks pärast seda, kui eksportiv lepinguosaline on esitanud asjakohased tõendid.

6. Importiv lepinguosaline kiirendab võrdväarsuse kindlaksmääramist eelkõige selliste toodete puhul, mida ta on eksportivast lepinguosalisest juba varem importinud.
7. Kui eksportiv lepinguosaline esitab mitu taotlust, lepivad lepinguosaliselised sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitees kokku protsessi algatamise ajakavas.
8. Vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete lepingu artiklile 9 kaalub importiv lepinguosaline igakülgselt taotlusi, mille eksportiv lepinguosaline on esitanud selleks, et saada tehnilist abi käesoleva artikli hõlpsamaks rakendamiseks. Sellist abi võib kasutada selleks, et kindlaks teha ja rakendada võrdväarsena tunnustatavaid meetmeid või lihtsustada turulepääsu mõnel muul viisil.
9. Asjaolu, et importiv lepinguosaline vaatab läbi eksportiva lepinguosalise taotlust tunnustada teatava tootega seotud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete võrdväarsust, ei anna iseenesest alust selle toote impordi katkestamiseks ega peatamiseks. Kui importiv lepinguosaline on võrdväarsuse kindlaks teinud, koostavad lepinguosaliselised selle kohta ametliku dokumendi ja alustavad viivitamata selle kohaldamist lepinguosaliste vahel asjaomases piirkonnas toimuva kaubavahetuse suhtes.

ARTIKKEL 6.11

Sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee

1. Artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel loodud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komiteesse kuuluvad lepinguosaliste pädevate asutuste esindajad. Kõik sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komitee otsused tehakse vastastikusel kokkuleppel.

2. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee tuleb kokku ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist. Pärast seda kohtub komitee vähemalt kord aastas või vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee kehtestab esimesel koosolekul oma kodukorra. Komitee kohtumised võivad toimuda isiklikult, telefoni- või videokonverentsi teel või mõnel muul viisil, milles lepinguosalised on omavahel kokku leppinud.

3. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee võib teha kaubanduskomiteele ettepaneku luua töörühmad, mis teevad kindlaks ja käsitlevad käesolevast peatükist tulenevaid tehnilisi ja teaduslikke küsimusi ning uurivad täiendavaid võimalusi koostöö tegemiseks vastastikku huvi pakkuvates sanitaar- ja fütosanitaarküsimustes.

4. Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee võib käsitleda kõiki küsimusi, mis on seotud käesoleva peatüki tõhusa toimimisega, sealhulgas teabevahetuse hõlbustamise ja lepinguosaliste vahelise koostöö tugevdamisega. Eelkõige on komiteel järgmised kohustused ja ülesanded:

- a) töötada välja vajalikud menetlused või kord käesoleva peatüki rakendamiseks;
- b) teha järelevalvet käesoleva peatüki rakendamisel tehtud edusammude üle;
- c) luua võimalusi teatavate sanitaar- või fütosanitaarmedetmete kohaldamisest tulenevate probleemide arutamiseks, et leida vastastikku rahuldav lahendus ja viivitamata kõrvaldada kõik probleemid, mis võivad lepinguosaliste vahel tekitada tarbetuid kaubandustõkkeid;
- d) luua võimalusi teabe, eriteadmiste ja kogemuste vahetamiseks sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete küsimustes;

- e) töötada välja, algatada ja vaadata läbi tehnilise abi lepinguosalistevahelised koostööprojektid ja -meetmed ning
- f) täita kõiki muid ülesanded, milles lepinguosalisel on kokku leppinud.

5. Lepinguosalisel võivad sanitaar- ja füto-sanitaarmedetete komitee otsusega võtta vastu soovitusi ja otsuseid seoses impordi lubamise, teabe vahetamise, läbipaistvuse ning regionaliseerimise, võrdvärsuse ja alternatiivsete meetmete tunnustamise ja mis tahes muu käesoleva artikli kohase küsimusega.

ARTIKKEL 6.12

Läbipaistvus ja teabevahetus

1. Lepinguosalisel:
 - a) tagavad nendevahelise kaubanduse suhtes kohaldatavate sanitaar- ja füto-sanitaarmedetete läbipaistvuse;
 - b) suurendavad vastastikust arusaamist üksteise sanitaar- ja füto-sanitaarmedetetest ning nende võtmisest;
 - c) vahetavad teavet selliste sanitaar- ja füto-sanitaarmedetete väljatöötamise ning võtmise, sealhulgas uute kättesaadavate teaduslike tõendite edu kohta, mis mõjutavad või võivad mõjutada nendevahelist kaubandust, et vähendada asjaomaste meetmete kahjulikku mõju kaubandusele;

- d) teavitavad lepinguosalise taotluse korral 15 tööpäeva jooksul pärast taotluse kättesaamise kuupäeva impordinõuetest, mida kohaldatakse konkreetse toote impordi suhtes, ning
- e) teavitavad lepinguosalise taotluse korral 15 tööpäeva jooksul pärast taotluse kättesaamise kuupäeva teist lepinguosalist sellest, kui kaugele on jõutud konkreetsete toodete kohta esitatud loataotluse menetlemisega.

2. Kui lõike 1 punktide c, d ja e kohane teave on tehtud kättesaadavaks vastavate eeskirjade ja menetluskordade kohaselt WTO-le saadetud teatega või kui see on avaldatud lepinguosaliste ametlikul, üldsusele kättesaadaval ja tasuta veebisaidil, loetakse teabevahetus toimunuks.

3. Kõik käesoleva peatüki kohased teated esitatakse artiklis 6.5 (Pädevad asutused ja kontaktpunktid) nimetatud kontaktpunktidele.

ARTIKKEL 6.13

Konsultatsioonid

1. Kui lepinguosaline leiab, et kahepoolset kaubandust mõjutav sanitaar- ja fütosanitaarmeede nõuab täiendavat arutamist, võib asjaomane lepinguosaline artiklis 6.5 (Pädevad asutused ja kontaktpunktid) osutatud kontaktpunktide kaudu nõuda üksikasjalikku selgitust ja vajaduse korral taotleda konsultatsioonide alustamist asjaomase sanitaar- ja fütosanitaarmeetme üle. Teine lepinguosaline vastab sellistele taotlustele viivitamata.

2. Lepinguosalised teevad kõik selleks, et jõuda kokkulepitud aja jooksul vastastikku rahuldava lahenduseni konsulteerimise teel. Kui konsultatsioonide käigus lahendust ei leita, arutatakse küsimust sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitees.

ARTIKKEL 6.14

Erakorralised meetmed

1. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist kahe tööpäeva jooksul kirjalikult igast tõsisest või olulisest inimeste, looma- või taimetervise riskist või riskist nende elule, sealhulgas igast toiduainetega seotud hädaolukorrast, mis mõjutab tooteid, millega lepinguosalisel omavahel kauplevad.

2. Kui lepinguosaline on tõsiselt mures sellise ohu pärast inimeste, loomade või taimede elule või tervisele, mis on seotud toodetega, millega lepinguosalisel omavahel kauplevad, võib ta taotleda konsultatsioonide alustamist vastavalt artiklile 6.13 (Konsultatsioonid). Sellised konsultatsioonid toimuvad niipea kui võimalik. Lepinguosalised püüavad õigeaegselt esitada kogu teabe, mis on vajalik, et vältida häireid kaubanduses.

3. Importiv lepinguosaline võib ilma ette teatamata võtta vajalikke meetmeid inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitsmiseks. Importiv lepinguosaline kaalub lepinguosaliste vahel veetavate saadetiste jaoks kõige sobivamaid ja proportsionaalsemaid lahendusi, et vältida tarbetuid häireid kaubavahetuses.

4. Meetmeid võttev lepinguosaline teatab meetmest teisele lepinguosalisele nii kiiresti kui võimalik ning igal juhul hiljemalt 24 tunni jooksul pärast meetme vastuvõtmist. Lepinguosaline võib nõuda teavet sanitaarse ja fütosanitaarse olukorra ning võimalike võetud meetmete kohta. Teine lepinguosaline vastab niipea, kui nõutud teave on kättesaadav.

5. Lepinguosalise taotluse korral korraldavad lepinguosalsed kümne tööpäeva jooksul alates lõikes 1 osutatud teavitamisest olukorra arutamiseks artikli 6.13 (Konsultatsioonid) kohased konsultatsioonid. Konsultatsioonid korraldatakse selleks, et vältida tarbetuid häireid kaubanduses. Lepinguosalsed võivad kaaluda võimalusi sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete võtmise hõlbustamiseks või asjaomaste meetmete asendamiseks.

ARTIKKEL 6.15

Tehniline abi ning eri- ja diferentseeritud kohtlemine.

1. Liit peaks andma tehnilist abi, mis võimaldaks Vietnami konkreetseid vajadusi arvesse võttes tagada, et kõnealune riik järgiks liidu sanitaar- ja fütosanitaarmedetmeid, sealhulgas toiduohutust ning looma- ja taimetervist käsitlevaid meetmeid, ning kasutaks rahvusvahelisi standardeid.

2. Liit võtab vastavalt sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete lepingu artiklile 10 uute sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete puhul arvesse Vietnami konkreetseid vajadusi, et Vietnam saaks säilitada ekspordivõimalused ja jätkata samal ajal liikumist liidu kaitsetaseme saavutamise suunas.

Lepinguosalise taotluse korral konsulteeritakse sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komiteega, et pidada aru ja otsustada järgmiste küsimuste üle:

- a) nõuete täitmise ajakava pikendamine;
- b) alternatiivsed imporditingimused võrdvärsuse kontekstis ning
- c) tehnilise abiga seotud toimingud.

7. PEATÜKK

MITTETARIIFSED KAUBANDUSTÕKKED JA INVESTEERIMINE TAASTUVENERGIA TOOTMISSE

ARTIKKEL 7.1

Eesmärgid

Kooskõlas ülemaailmsete jõupingutustega vähendada kasvuhoonegaaside heidet on lepinguosaliste ühine eesmärk edendada, arendada ja suurendada energia tootmist taastuvatest ja jätkusuutlikest allikatest, eriti kaubanduse ja investeerimise hõlbustamise kaudu. Selleks teevad lepinguosalised koostööd selle nimel, et kaotada või vähendada tariifseid ja mittetariifseid tõkkeid ning edendada koostööd, võttes vajaduse korral arvesse piirkondlikke ja rahvusvahelisi standardeid.

ARTIKKEL 7.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kohaliku sisendi kasutamise nõue“ –
 - i) kauba korral nõue, et ettevõtte ostaks või kasutaks omamaise päritoluga või mis tahes omamaisest allikast pärinevat kaupa, piiritletuna kas teatavate toodetena, toodete koguse või väärtusena või selle ettevõtte kohaliku toodangu mahu või väärtuse osakaaluna;
 - ii) teenuste korral nõue, millega piiratakse teenuseosutaja või osutatava teenuse valikut teise lepinguosalise teenuste või teenuseosutajate kahjuks;
- b) „meetmed, millega nõutakse partnerluse loomist kohalike ettevõtetega“ – nõuded, millega nähakse ette juriidilise isiku, siseriiklike õigusaktide kohase partnerluse või ühisettevõtte loomine või käitamine koos kohalike ettevõtetega, või nendega ühiste lepingute, näiteks koostöölepingute sõlmimine;
- c) „korvamismeetmed“ – kohustused, millega nähakse ette, et kohaliku arengu edendamiseks tuleb kasutada kohaliku sisendi nõuet ning kohalikke tarnijaid, tehnosiiret, investeerimist ja vastuostu või muid selletaolisi meetmeid;

- d) „taastuvad ja säästvad energiaallikad“ – tuule, päikese, maasoojuse, veesoojuse ja ookeani energia ning kuni 50 MW võimsusega veejõu, biomassi, prügilagaasi, reovee töötlemisest saadud gaasi või biogaaside energia; see ei hõlma tooteid, millest energiat toodetakse ning
- e) „teenuseosutaja“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik, kes osutab teenust.

ARTIKKEL 7.3

Kohaldamisala

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse meetmete suhtes, mis on seotud energia tootmisega taastuvatest ja säästvatest energiaallikatest ja mis mõjutavad lepinguosalistevahelist kaubandust ja investeeringuid.
2. Käesolevat peatükki ei kohaldata teadus- ja arendustegevuse ega väikesemahuliste näidisprojektide suhtes.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata selliste projektide suhtes, mida rahastatakse ja reguleeritakse rahvusvaheliste organisatsioonide või välisriikide valitsustega sõlmitud lepingute alusel ning mille puhul kohaldatakse asjaomaste lepingute rahastajate protseduure ja tingimusi.

4. Käesolev peatükk ei piira vastavalt lõikele 5 ühegi muu käesoleva lepingu asjakohase sätte, sealhulgas erandite, reservatsioonide ja piirangute kohaldamist lõikes 1 märgitud meetmete suhtes *mutatis mutandis*. Suurema kindluse huvides kohaldatakse käesoleva peatüki ja käesoleva lepingu mõne muu sätte vastuolu korral vastuolu ulatuses käesoleva lepingu sätteid.
5. Artikli 7.4 (Põhimõtted) punkte a ja b kohaldatakse viie aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

ARTIKKEL 7.4

Põhimõtted

Lepinguosaline:

- a) hoidub selliste meetmete vastuvõtmisest, millega nähakse ette kohaliku sisendi kasutamise nõue, või mis tahes muust korvamismeetmest, mis mõjutab teise lepinguosalise tooteid, teenuseosutajaid, investoreid või ettevõtteid;
- b) hoidub selliste meetmete vastuvõtmisest, millega nõutakse partnerluse loomist kohalike ettevõtetega, välja arvatud siis, kui selliseid partnerlusi peetakse vajalikuks tehnilistel põhjustel ning lepinguosaline suudab seda teise lepinguosalise nõudmise korral põhjendada;

- c) tagab, et mis tahes meetmed seoses lubade andmise, sertifitseerimise ja litsentsimise menetlustega, mida kohaldatakse eelkõige seadmete, tootmisjaamade ja nendega seotud jaotusvõrgu infrastruktuuride suhtes, on objektiivsed ja läbipaistvad ning ei ole meelevaldsed ega diskrimineeri teise lepinguosalise taotlejaid;
- d) tagab, et haldustasusid ja -lõive, mis kehtestatakse:
 - i) teisest lepinguosalisest pärit toodete importimise ja kasutamise suhtes teise lepinguosalise tarnijate poolt kohaldatakse artiklit 2.16 (Impordi ja ekspordi suhtes kohaldatavad haldustasud ning muud lõivud ja formaalsused) ning artiklit 4.10 (Tasud ja lõivud) ning
 - ii) teenuste osutamise suhtes teise lepinguosalise tarnijate poolt või sellega seoses reguleeritakse artikliga 8.19 (Kohaldamisala ja mõisted), artikliga 8.20 (Litsentsimise ja kvalifitseerimise tingimused) ning artikliga 8.21 (Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused) ning
- e) tagab, et elektri jaotusvõrkudele juurdepääsu ja sellega ühinemise tingimused ning menetlused on läbipaistvad ja ei diskrimineeri teise lepinguosalise tarnijaid.

ARTIKKEL 7.5

Standardid, tehnilised eeskirjad ja vastavushindamine

1. Käesolevat artiklit kohaldatakse 7-A lisas (Tariifirubriikide loetelu) loetletud tariifirubriikidega hõlmatud toodete suhtes. Lepinguosalised võivad kirjavahetuse teel kokku leppida, et nad lisavad loetellu muid tooteid.

2. Kui on olemas Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni või Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni koostatud asjakohased rahvusvahelised standardid, kasutavad lepinguosalised neid standardeid või nende vastavaid osi mis tahes standardite, tehniliste normide või vastavushindamismenetluste alusena, välja arvatud juhul, kui sellised rahvusvahelised standardid või nende osad oleksid seatud õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ebatõhusad või sobimatud. Sellisel juhul määrab üks lepinguosaline teise lepinguosalise taotluse korral kindlaks, millised asjaomase standardi, tehnilise normi või vastavushindamismenetluse osad kalduvad oluliselt kõrvale asjaomasest rahvusvahelisest standardist, ning põhjendab sellist kõrvalekallet.
3. Kui see on asjakohane, täpsustavad lepinguosalised tehnilisi norme, mis põhinevad toote tulemuslikkusnõuetel, sealhulgas ohutuse ja keskkonnatoime osas, mitte kujundusel või tunnuste kirjeldusel.
4. Lepinguosaline, kes aktsepteerib nõuetele vastavuse tõendamisel tarnija vastavusdeklaratsiooni, püüab mitte nõuda testitulemuste esitamist,
5. Kui lepinguosaline nõuab testitulemuste esitamist kas eraldi, nõuetele vastavuse tõendamise alusena või seoses muude nõuetele vastavuse tõendamise vahenditega, või selle tõendamiseks, et asjaomane toode vastab asjakohastele standarditele ja tehnilistele normidele, püüab ta aktsepteerida Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni elektrotehniliste seadmete ja komponentide vastavushindamise kava (IECEE CB kava) vormil esitatud testitulemusi ilma, et ta nõuaks täiendavaid katseid.

6. Kui lepinguosaline nõuab toote nõuetele vastavuse tõendamiseks kolmanda riigi väljastatud sertifikaati, püüab ta aktsepteerida IECEE CB kava kohaselt välja antud kehtivat sertimisorgani katsetunnistust ilma, et ta nõuaks uut vastavushindamist või täiendavaid haldusprotseduure ja kinnitusi.

7. Käesolev artikkel ei piira kumbagi lepinguosalist kohaldamast nõudeid, mis ei ole asjaomaste toodetega seotud, näiteks detailplaneeringuseadusi või ehitusnorme.

ARTIKKEL 7.6

Erandid

1. Käesoleva artikli suhtes kohaldatakse artikleid 2.22 (Üldised erandid), 8.54 (Üldised erandid) ja 9.3 (Julgeolek ja üldised erandid).

2. Ühtki käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalist võtmast või jõustamast meetmeid, mis on vajalikud asjaomaste energiavõrkude käitamise ja energiavarustuse ohutuse tagamiseks, kui nõudest, et selliseid meetmeid ei rakendata viisil, mis samade tingimuste puhul kujutaks endast meelevaldset või õigustamatut diskrimineerimist lepinguosaliste toodete, teenuseosutajate või investorite vahel või lepinguosalistevahelise kaubanduse ja investeerimise varjatud piiramist, ei tulene teisiti.

ARTIKKEL 7.7

Rakendamine ja koostöö

1. Lepinguosalisel teevad artikli 17.2 (Erikomiteed) kohaselt loodud erikomiteedes koostööd ja vahetavad teavet kõigis käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes. Kaubanduskomitee võib sel eesmärgil vastu võtta otsuse kohaldada asjakohaseid rakendusmeetmeid.
2. Lepinguosalisel vahetavad teavet, regulatiivseid kogemusi ja parimaid tavaid järgmistes valdkondades:
 - a) taastuvatest allikatest saadavale energiale üleminekut edendavate meetmete väljatöötamine ja mittediskrimineeriv rakendamine;
 - b) tehnilised normid, standardid ja vastavushindamismenetlused, näiteks need, mis on seotud võrgukoodeksi nõuetega;
3. Lepinguosalisel edendavad asjakohaste piirkondlike foorumite kaudu koostööd omamaiste või piirkondlike tehniliste normide, regulatiivsete mõistete, standardite, nõuete ja vastavushindamismenetluste rahvusvaheliste standarditega seotud küsimustes.

8. PEATÜKK

INVESTEERINGUTE LIBERALISEERIMINE, TEENUSKAUBANDUS JA E-KAUBANDUS

A JAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 8.1

Eesmärgid ja kohaldamisala

1. Kinnitades veel kord neile WTO asutamislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi luua paremad tingimused lepinguosalistevahelise kaubanduse ja investeeringute arenguks, näevad lepinguosalisel ette korra, mis on vajalik, et järk-järgult liberaliseerida investeeringuid ja teenuskaubandust ning teha koostööd e-kaubanduse valdkonnas.
2. Lepinguosalisel säilitavad kooskõlas käesoleva lepingu sätetega õiguse kehtestada ja jätta kehtima meetmeid, mis on vajalikud, et järgida õiguspäraseid poliitilisi eesmärke, näiteks keskkonna ja rahvatervise kaitse, sotsiaalpoliitika, finantssüsteemi terviklikkus ja stabiilsus, avaliku julgeoleku ja ohutuse edendamine ning kultuurilise mitmekesisuse edendamine ja kaitse, ning tagada selliste meetmete rakendamine.

3. Käesolevat peatükki ei kohaldata meetmete suhtes, mis mõjutavad füüsilisi isikuid, kes püüavad pääseda lepinguosalise tööturule, ega ka kodakondsuse ning alalise elu- või töökohaga seotud meetmete suhtes.
4. Ükski käesoleva peatüki säte ei takista lepinguosalist kohaldamast meetmeid, millega reguleeritakse füüsiliste isikute pääsu tema territooriumile või nende ajutist viibimist tema territooriumil, sealhulgas meetmeid, mis on vajalikud selle lepinguosalise piiride puutumatuses kaitseks ja füüsiliste isikute korrakohase liikumise tagamiseks üle tema piiride, tingimusel et neid meetmeid ei kohaldata viisil, mis muudaks olematuks või vähendaks kasu,¹ mida lepinguosaline saab käesolevas peatükis ja selle lisades sätestatud erikohustuse tingimuste kohaselt.
5. Ühtegi käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, et see piiraks lepinguosaliste kohustusi seoses 9. peatükiga (Riigihanked) või kehtestaks riigihangetega seotud täiendavaid kohustusi.
6. Käesolevat peatükki ei kohaldata lepinguosalise² antud subsiidiumide suhtes, välja arvatud artikli 8.8 (Tulemuslikkusnõuded) puhul.

¹ Ainuüksi asjaolu, et mõne riigi füüsilistelt isikutelt nõutakse viisat ja teiste riikide füüsilistelt isikutelt seda ei nõuta, ei tohi pidada erikohustuse kohase kasu olematuks muutmiseks või vähendamiseks.

² Liidu puhul hõlmab subsiidium riigiabi, nagu on see on määratletud liidu õiguses. Vietnami puhul hõlmab subsiidium investeerimisstiimuleid ja investeerimisabi, näiteks tootmiskohtade toetamine, töötajate koolitamine ja konkurentsivõime suurendamise meetmed, nagu tehnoloogia, teadus- ja arendustegevuse, tasuta õigusabi, turuteabe ning müügiedenduse jaoks antav abi.

7. Lepinguosalise otsus mitte anda, pikendada või säilitada subsiidiumi või toetust ei kujuta endast artikli 8.8 (Tulemuslikkusnõuded) rikkumist järgmistel juhtudel:

- a) kui lepinguosalise siseriiklikus õiguses või lepingus puudub konkreetne kohustus, mille kohaselt investor peab sellist subsiidiumi või toetust andma, pikendama või säilitama, või
- b) kooskõlas subsiidiumi või toetuse kehtestamise, uuendamise või säilitamise suhtes kohaldatavate mis tahes tingimustega.

8. Käesolevat peatükki ei kohaldata lepinguosaliste vastavate sotsiaalkindlustussüsteemide suhtes või sellise tegevuse suhtes kummagi lepinguosalise territooriumil, mis on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega.

ARTIKKEL 8.2

Mõisted

1. Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „õhusõidukite remondi- ja hooldustööd, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse“ – toimingud, mida tehakse liiklusest kõrvaldatud lennuki või selle osaga ja mis ei hõlma nn liinihooldust;

- b) „arvutipõhise ettetellimissüsteemi teenused“ – arvutipõhise andmetöötlussüsteemi teenused, mis sisaldavad teavet lennuettevõtjate sõiduplaanide, pakkumiste, hindade ja hinnaeeskirjade kohta ning mille kaudu saab pileteid ette tellida ja väljastada;
- c) „piiriülene teenuste osutamine“ – teenuste osutamine:
 - i) ühe lepinguosalise territooriumilt teise lepinguosalise territooriumile või
 - ii) ühe lepinguosalise territooriumil teise lepinguosalise teenusetarbijale;
- d) „majandustegevus“ – tööstuslik, kaubanduslik, kutsealane ja käsitööstuslik tegevus, mis ei hõlma tegevust valitsuse ülesannete täitmisel;
- e) „ettevõtte“ – juriidiline isik, filiaal¹ või asutatud esindus;
- f) „asutamine“ – juriidilise isiku loomine, sealhulgas selle omandamine, või filiaali või esinduse loomine vastavalt kas liidus või Vietnamis,² et luua või säilitada püsivaid majandussidemeid;

¹ Suurema kindluse huvides ei käsitata kolmanda riigi juriidilist isikut lepinguosalise ettevõttena.

² Suurema kindluse huvides ei hõlma see punktis m määratletud ettevõtte käitamist.

- g) „maapealne teenindus“ – järgmiste teenuste osutamine lennujaamas: lennuettevõtja esindamine, juhtimine ja järelevalve; reisijate teenindamine; pagasikäitlus; seisuplatsiteenused; toitlustamine; lennukauba ja -posti käitlemine; õhusõiduki tankimine, õhusõiduki teenindamine ja puhastamine; maapealne transport; lennutegevus, meeskonna juhtimine ja lendude planeerimine. Maapealne teenindus ei hõlma turvateenuseid, õhusõidukite remonti ja hooldust, ega sellise olulise tsentraliseeritud lennujaamataristu käitamist või haldamist, nagu jäätõrjeseadmed, kütuse jaotussüsteemid, pagasikäitlussüsteemid ja lennujaamasisesed kinnistranspordisüsteemid;
- h) „investor“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik, kes soovib asutada¹ või on asutamas ettevõtet teise lepinguosalise territooriumil, või on sellise ettevõtte juba asutanud;
- i) „juriidiline isik“ – kohaldatava õiguse alusel nõuetekohaselt kas kasumi saamiseks või muuks otstarbeks loodud või muul viisil korraldatud ning kas era- või riigi omandis olev õigussubjekt, sealhulgas äriühing, usaldusühing, täisühing, ühisettevõtte, ühe osanikuga äriühing või ühistu;

¹ Suurema kindluse huvides käsitatakse investorina, kes soovib asutada ettevõtet, sellist investorit, kes on astunud konkreetseid samme ettevõtte asutamiseks teise lepinguosalise territooriumil, näiteks eraldanud ettevõtte loomiseks vahendeid või kapitali, või esitanud avalduse loa või litsentsi saamiseks.

- j) „lepinguosalise juriidiline isik“ – liidu või Vietnami juriidiline isik, kes on asutatud vastavalt kas liidu, selle liikmesriigi (liikmesriikide) või Vietnami siseriiklike õigusnormide alusel ning kes tegeleb olulise äritegevusega¹ vastavalt kas liidu või Vietnami territooriumil;
- k) „lepinguosalise kehtestatud või säilitatud meetmed“ – meetmed, mida võtab:
- i) keskvalitsus, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused ja ametiasutused ning
 - ii) valitsusvälised asutused keskvalitsuse, piirkondliku või kohaliku omavalitsuse või nende tasandite ametiasutuste delegeeritud ülesannete täitmisel;
- l) „füüsiline isik“ – lepinguosalise füüsiline isik, nagu on määratletud artikli 1.5 punktis h;

¹ Vastavalt WTO-le saadetud teatisele Euroopa Ühenduse asutamislepingu kohta (WT/REG39/1) on „tegelik ja püsiv side“ liidu liikmesriigi majandusega, nagu see on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklis 54, liidu arusaama järgi samaväärne „olulise äritegevuse“ mõistega. Sellele vastavalt laiendab liit käesolevast lepingust tulenevad soodustused Vietnami õigusnormide kohaselt asutatud juriidilisele isikule, kellel on Vietnami territooriumil üksnes registrijärgne asukoht või juhatuse asukoht, üksnes siis, kui kõnealusel juriidilisel isikul on Vietnami territooriumiga tegelik ja püsiv majanduslik side.

- m) „käitamine“ – ettevõtte puhul selle haldamine, juhtimine, ülalpidamine, kasutamine, valdamine ja müük või ettevõtte muul viisil võõrandamine¹.
- n) „lennutransporditeenuste müük ja turustamine“ – asjaomaste lennuettevõtjate võimalus vabalt müüa ja turustada oma lennutransporditeenuseid, sealhulgas turunduse kõik aspektid, nagu turu-uuringud, reklaam ja turustamine; kõnealune tegevus ei hõlma lennutransporditeenuste hinnakujundust ega kohaldatavaid tingimusi;
- o) „teenused“ — kõikide teenindussektorite kõik teenused, välja arvatud teenused, mida osutatakse valitsuse ülesannete täitmisel;
- p) „teenuste osutamine ja tegevus valitsuse ülesannete täitmisel“ – teenused, mida ei osutata ja tegevus, mis ei toimu ärilistel alustel ega konkureerides ühe või mitme ettevõtjaga;
- q) „teenuseosutaja“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik, kes osutab teenust ning

¹ Suurema kindluse huvides ei hõlma see toiminguid, mida tehakse enne asjaomase ettevõtte asutamiseks nõutavate protseduuride lõpuleviimist vastavalt kohaldatavatele õigusnormidele, või nende protseduuride lõpuleviimise ajal.

r) lepinguosalise juriidilise isiku „tütarettevõtja“ – juriidiline isik, kes on sama lepinguosalise teise juriidilise isiku kontrolli all kooskõlas siseriiklike õigusnormidega¹.

2. Juriidiline isik on:

- a) ühe lepinguosalise füüsiliste või juriidiliste isikute „omanduses“, kui need isikud omavad üle 50 % selle isiku omakapitalist, või
- b) ühe lepinguosalise füüsiliste või juriidiliste isikute „kontrolli all“, kui sellistel isikutel on õigus nimetada suurem osa tema juhtkonnast või juhtida muul õiguspärasel viisil tema tegevust.

3. Olenemata mõiste „lepinguosalise juriidiline isik“ lõike 1 punktis j esitatud määratlusest hõlmab käesolev peatükk ka selliseid laevandusettevõtjad, kes on asutatud väljaspool liitu või Vietnami ja kes on vastavalt kas liidu liikmesriigi või Vietnami kodanike kontrolli all, kui nende laevad on registreeritud vastavalt asjaomase liikmesriigi või Vietnami siseriiklikele õigusnormidele ja sõidavad vastavalt asjaomase liikmesriigi või Vietnami lipu all.

¹ Suurema kindluse huvides võib lepinguosalise juriidilise isiku tütarettevõtja tähendada ka juriidilist isikut, kes on sama lepinguosalise teise juriidilise isiku teise tütarettevõtja tütarettevõtja.

B JAGU

INVESTEERINGUTE LIBERALISEERIMINE

ARTIKKEL 8.3

Kohaldamisala

1. Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosalise kehtestatud või säilitatud meetmete suhtes, mis mõjutavad ettevõtte asutamist või käitamist teise lepinguosalise investori poolt selle lepinguosalise territooriumil, kes asjaomased meetmed kehtestab või jätab need kehtima.
2. Käesolevat jagu ei kohaldata järgmise suhtes:
 - a) audiovisuaalteenused
 - b) tuumamaterjalide kaevandamine, tootmine ja töötlemine¹;
 - c) relvade, laskemoona ja sõjavarustuse tootmine;

¹ Suurema kindluse huvides hõlmab tuumamaterjalide töötlemine kõiki toiminguid, mida on nimetatud rahvusvahelises majanduse tegevusalade klassifikaatoris, mis on esitatud ÜRO Statistikaametis (Statistical Papers, M seeria, nr 4, ISIC REV 3.1, 2002, kood 2330).

- d) siseriiklik merekabotaaž¹;
- e) siseriiklikud ja rahvusvahelised regulaarsed või mitteregulaarsed lennutransporditeenused ning liiklusõiguste teostamisega otseselt seotud teenused, välja arvatud:
 - i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse;
 - ii) lennutransporditeenuste müük ja turustamine;
 - iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi (CRS) teenused ning
 - iv) maapealne teenindus;ning
- f) teenuste osutamine ja tegevus valitsuse ülesannete täitmisel.

¹ Ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida asjakohaste siseriiklike õigusnormide kohaselt käsitatakse kabotaažina, hõlmab siseriiklik merekabotaaž käesolevas jaos reisijate või kauba vedu ühest liidu liikmesriigis või Vietnami asuvast sadamast või kohast teise samas liidu liikmesriigis või Vietnami asuvasse sadamasse või kohta, k.a tema mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast liidu liikmesriigis või Vietnami asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust.

ARTIKKEL 8.4

Turulepääs

1. Seoses turulepääsuga ettevõtte asutamise ja käitamise kaudu tagab lepinguosaline vähemalt sama soodsa kohtlemise, kui on ette nähtud vastavalt 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) või 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) esitatud erikohustuste tabeli suhtes kokku lepitud ja kindlaks määratud tingimuste ning piirangute kohaselt.
2. Sektorites, kus on võetud turulepääsuga seotud kohustused, ei tohi lepinguosaline piirkondlikus ulatuses ega kogu oma territooriumil kehtestada ega säilitada järgmisi meetmeid, kui 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) või 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) erikohustuste tabelis ei ole sätestatud teisiti:
 - a) selliste ettevõtete arvu piiramine, kes võivad teostada konkreetset majandustegevust, kas arvuliste kvootide, monopolide, ainuettevõtjate või majandusvajaduste testi nõudega;
 - b) piirangud tehingute või vara koguväärtusele arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõude vormis;

- c) piirangud tehingute koguhulgale või toodangu kogumahule, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikute kvootides või majandusvajaduse testi nõudena;
- d) piirangud väliskapitali osalusele, väljendatuna kas välisaktsiaosaluse maksimaalse protsendimäärana või üksiku välisinvesteeringu või kõikide välisinvesteeringute kogusummana;
- e) meetmed, millega piiratakse või nõutakse konkreetseid juriidilise üksuse või ühissettevõtte vorme, mille kaudu teise lepinguosalise investor võib tegeleda majandustegevusega, ning
- f) selliste füüsiliste isikute koguarvu piiramine, keda võib rakendada teatavas sektoris või keda ettevõtte võib rakendada ja kes on vajalikud ning otseselt seotud konkreetse majandustegevusega, arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõudega.

ARTIKKEL 8.5

Võrdne kohtlemine

1. Lepinguosaline kohtleb 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) või 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) sisalduvas erikohustuste tabelis nimetatud sektorites ning kõnealuse tabeli tingimusi ja kvalifikatsioone järgides kõiki teise lepinguosalise investoreid ja nende ettevõtteid tema territooriumil asutamisega seoses vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb samasuguses olukorras enda investoreid ja nende ettevõtteid.
2. Lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende ettevõtteid¹ asjaomaste ettevõtete käitamisega seoses vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb samasuguses olukorras enda investoreid ja nende ettevõtteid.

¹ Käesolevas lõike ja artikli 8.6 (Enamsoodustusrežiim) kohaldamisel tähendab „nende ettevõtted“ selliseid ühe lepinguosalise investoritele kuuluvad ettevõtteid, mis on asutatud vastavalt asjaomase lepinguosalise õigusnormidele ja mis tegutsevad teise lepinguosalise territooriumil käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval, või mis luuakse või omandatakse mõnel hilisemal kuupäeval.

3. Lepinguosaline võib olenemata lõikest 2 ja Vietnami puhul vastavalt lisale 8-C (Vietnamile tehtav erand võrdsest kohtlemisest) kehtestada või säilitada ettevõtte käitamise suhtes võetud meetme, kui asjaomane meede on kooskõlas vastavalt 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) ja 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) sätestatud kohustustega, tingimusel et kõnealune meede on:

- a) meede, mis on kehtestatud käesoleva lepingu jõustumise kuupäeval või enne seda;
- b) punktis a osutatud meede, mille kohaldamist jätkatakse, mis asendatakse või mida muudetakse pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, tingimusel et pärast selle jätkamist, asendamist või muutmist ei ole see vähem kooskõlas lõikega 2, võrreldes sellega, milline asjaomane meede oli enne oma jätkamist, asendamist või muutmist, või
- c) meede, mis ei kuulu punkti a või b kohaldamisalasse, tingimusel et seda ei kohaldata lepinguosalise territooriumil enne selle meetme jõustumise kuupäeva asutatud ettevõtte suhtes või seda ei kohaldata viisil, mis tekitab sellisele investeeringule kahju¹.

¹ Lepinguosalsed on käesoleva lõike kohaldamisel kokku leppinud, et selle kindlakstegemisel, kas meede põhjustab enne oma jõustumist kahju ettevõttele, mis on asutatud enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, võetakse arvesse seda, kas lepinguosaline on meetme rakendamiseks näinud ette mõistliku kohanemisperioodi või astunud muid samme, et leevendada meetme mõju ettevõtetele, kes on asutatud enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

ARTIKKEL 8.6

Enamsoodustusrežiim

1. Lepinguosaline kohtleb teise lepinguosalise investoreid ja nende ettevõtteid oma territooriumil käitamisega seoses vähemalt sama soodsalt, kui ta kohtleb samasuguses olukorras kolmanda riigi investoreid ja nende ettevõtteid.
2. Lõiget 1 ei kohaldata järgmiste sektorite suhtes:
 - a) sideteenused, välja arvatud posti- ja telekommunikatsiooniteenused;
 - b) meelelahutus-, kultuuri- ja sporditeenused;
 - c) kalapüük ja vesiviljelus;
 - d) metsandus ja jaht ning
 - e) kaevandamine, sealhulgas nafta ja gaasi kaevandamine.
3. Lõiget 1 ei tõlgendata nii, et lepinguosalisel on kohustus laiendada teise lepinguosalise investoritele või neile kuuluvatele ettevõtetele nende mis tahes kohtlemisel eeliseid, mis tulenevad sellisest kahepoolsest, piirkondlikust või mitmepoolsest lepingust, mis jõustus enne käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

4. Lõiget 1 ei tõlgendata nii, et lepinguosalisel on kohustus laiendada teise lepinguosalise investoritele või neile kuuluvatele ettevõtetele järgmisi eeliseid:

- a) kohtlemine, mis tuleneb sellisest kahepoolsest, piirkondlikust või mitmepoolsest lepingust, mis sisaldab kohustust sisuliselt kõrvaldada kõik ettevõtete käitamisega seotud tõkked lepinguosaliste vahel või millega nõutakse lepinguosaliste õigusaktide ühtlustamist ühes või enamas majandussektoris¹;
- b) kohtlemine, mis tuleneb topeltmaksustamise vältimiseks sõlmitud rahvusvahelisest lepingust või muust täielikult või peamiselt maksustamisega seotud rahvusvahelisest lepingust või kokkuleppest või
- c) meetmetest, millega nähakse ette kvalifikatsioonide, litsentside ja usaldatavusnõuete tunnustamine vastavalt GATSi VII artiklile või selle lisale finantsteenuste kohta.

5. Suurema õiguskindluse huvides ei hõlma lõikes 1 osutatud „kohtlemine“ vaidluste lahendamise menetlusi või mehhanisme, näiteks investori ja riigi vaheliste investeringuvaidluste lahendamist, mis on ette nähtud teiste rahvusvaheliste kahepoolsete, piirkondlike ja mitmepoolsete lepingutega. Selliste lepingutega ette nähtud olulised kohustused ei kujuta endast iseenesest „kohtlemist“ ning seetõttu ei saa neid käesoleva artikli sätete rikkumist hinnates arvesse võtta. „Kohtlemisena“ käsitatakse meetmeid, mida lepinguosaline kõnealuste oluliste kohustuste alusel võtab.

¹ Suurema kindluse huvides kuulub ASEANi riikide majandusühendus käesoleva lõike kohaselt mõiste „majanduse lõimimise protsess“ kohaldamisalasse.

6. Käesoleva artikli tõlgendamisel kohaldatakse *ejusdem generis*¹ põhimõtet.

ARTIKKEL 8.7

Erikohustuste tabel

Sektorid, mida lepinguosaline vastavalt käesolevale alajaole liberaliseerib, ning artiklites 8.4 (Turulepääs), 8.5 (Võrdne kohtlemine) ja 8.8 (Tulemuslikkusnõuded) osutatud mõisted, piirangud, tingimused ja kvalifikatsioonid on loetletud vastavalt 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) või 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel).

¹ Suurema kindluse huvides ei tõlgendata lepingut nii, et see takistaks lepinguosalist kohaldamast käesoleva lepingu muude sätete puhul *ejusdem generis* põhimõtet.

ARTIKKEL 8.8

Tulemuslikkusnõuded

1. Lepinguosaline ei kehtesta vastavalt 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) ja 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) esitatud erikohustuste tabelis nimetatud sektorites ning asjakohaseid tingimusi ja kvalifikatsioone järgides järgmisi nõudeid, mis on seotud lepinguosalisele või kolmanda riigi investorile kuuluva ettevõtte asutamise või käitamisega tema territooriumil ja mis on siseriikliku õiguse või haldusotsuste kohaselt kohustuslikud või kuuluvad täitmisele, ega taga kõnealuste nõuete rakendamist:

- a) eksportida kaupu või teenuseid teataval tasemel või teatava protsendimäära ulatuses;
- b) saavutada omamaise sisu teatav tase või protsendimäär;
- c) osta ja kasutada oma territooriumil toodetud kaupu või osutatud teenuseid või anda eelis sellistele kaupadele või teenustele või osta kaupu või teenuseid oma territooriumil asuvatelt füüsilistelt isikutelt või ettevõtetelt;
- d) siduda impordi maht või väärtus mis tahes viisil ekspordi mahu või väärtusega või sellise ettevõttega seotud välisvaluuta sissevoolu summaga;
- e) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida selline ettevõtte toodab või osutab, sidudes sellise müügi mis tahes viisil oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta sissevooluga,

- f) kanda tehnoloogia, tootmisprotsess või muu omandiõigusega kaitstud teave üle füüsilisele isikule või ettevõttele oma territooriumil või
- g) tarnida investeeringu abil toodetud kaupa või osutatud teenust ainult lepinguosalise territooriumilt konkreetsele piirkondlikule või maailmaturule.

2. Lepinguosaline ei sea vastavalt 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) ja 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) esitatud erikohustuste tabelis nimetatud sektorites ning asjakohaseid tingimusi ja kvalifikatsioone järgides seoses lepinguosalise või kolmanda riigi investorile kuuluva ettevõtte asutamise või käitamisega oma territooriumil eelise saamise või jätkuva saamise tingimuseks ühegi järgmise nõude täitmist:

- a) saavutada omamaise sisu teatav tase või protsendimäär;
- b) osta, kasutada või anda eelis oma territooriumil toodetud kaupadele või osta kaupu oma territooriumil asuvalt tootjalt;
- c) siduda impordi maht või väärtus mis tahes viisil ekspordi mahu või väärtusega või sellise ettevõttega seotud välisvaluuta sissevoolu summaga; või
- d) piirata selliste kaupade või teenuste müüki oma territooriumil, mida selline ettevõtte toodab või osutab, sidudes sellise müügi mis tahes viisil oma ekspordi mahu või väärtusega või välisvaluuta sissevooluga.

3. Lõiget 2 ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalisel tema territooriumil asuva mis tahes ettevõtte puhul kohaldamast eelise saamise või jätkuva saamise tingimusena nõuet paigutada tootmine oma territooriumile, pakkuda oma territooriumil teenust, koolitada või kasutada töötajaid, ehitada või laiendada konkreetseid rajatisi või viia läbi teadus- ja arendustegevust.
4. Lõike 1 punkti f ei tõlgendata nii, et see takistaks kohaldamast nõuet, mille esitab, või kohustust või kokkulepet, mille pöörab täitmisele kohus, halduskohus või konkurentsiamet konkurentsioiguse rikkumise heastamiseks.
5. Lõike 1 punkte a–c ning lõike 2 punkte a ja b ei kohaldata kaupade või teenuste tingimustele vastavuse nõuete suhtes seoses ekspordi edendamise ja välisabi programmidega.
6. Suurema kindluse huvides ei kohaldata lõike 2 punkte a ja b importiva lepinguosalise kehtestatud nõuete suhtes, mis on seotud soodustariifidele või sooduskvootidele kvalifitseerumiseks vajaliku kauba sisuga.
7. Suurema kindluse huvides kohaldatakse lõikeid 1 ja 2 ainult käesolevas lõigetes sätestatud nõuete suhtes.
8. Käesolevat artiklit ei kohaldata meetmete suhtes, mille lepinguosaline on kehtestanud või säilitanud vastavalt GATT 1994 III artikli lõike 8 punktile b.

C JAGU

PIIRIÜLENE TEENUSTE OSUTAMINE

ARTIKKEL 8.9

Kohaldamisala

Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosaliste meetmete suhtes, mis mõjutavad piiriülest teenuste pakkumist kõikides teenustesektorites, välja arvatud:

- a) audiovisuaalteenused
- b) siseriiklik merekabotaaž¹ ning

¹ Ilma et see piiraks sellise tegevuse ulatust, mida asjakohaste siseriiklike õigusnormide kohaselt käsitatakse kabotaažina, hõlmab siseriiklik merekabotaaž käesolevas jaos reisijate või kauba vedu ühest Vietnami või liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast teise Vietnami või liidu liikmesriigis asuvasse samasse sadamasse või kohta, k.a tema mandrilaval, nagu on sätestatud ÜRO mereõiguse konventsioonis, ning ühest ja samast Vietnami või liidu liikmesriigis asuvast sadamast või kohast algavat ja seal lõppevat liiklust.

- c) siseriiklikud ja rahvusvahelised regulaarsed või mitteregulaarsed lennutransporditeenused ning liiklusõiguste teostamisega otseselt seotud teenused, välja arvatud:
- i) õhusõidukite remondi- ja hooldusteenused, mille ajaks õhusõiduk liiklusest kõrvaldatakse;
 - ii) lennutransporditeenuste müük ja turustamine;
 - iii) arvutipõhise ettetellimissüsteemi (CRS) teenused ning
 - iv) maapealne teenindus.

ARTIKKEL 8.10

Turulepääs

1. Seoses turulepääsuga piiriülese teenuste osutamise kaudu kohtleb lepinguosaline teise lepinguosalise teenuseid ja teenuseosutajaid vähemalt sama soodsalt, kui on ette nähtud erikohustuste tabelis kokku lepitud ja kindlaks määratud tingimuste ning piirangute kohaselt.

2. Sektorites, kus on võetud turulepääsuga seotud kohustused, ei tohi lepinguosaline piirkondlikus ulatuses ega kogu oma territooriumil kehtestada ega jätta kehtima järgmisi meetmeid, kui erikohustuste tabelis ei ole sätestatud teisiti:

- a) piirangud teenuseosutajate arvule kas arvuliste kvootide, monopolide, teenuse osutamise ainuõiguste või majandusvajaduste testi nõude näol;
- b) piirangud teenustealaste tehingute või vara koguväärtusele arvuliste kvootide või majandusvajaduste testi nõude näol ning
- c) teenuste osutamise üldhulga või teenuste üldmahu piirangud, väljendatuna kinnitatud arvuliste ühikutena kvootides või majandusvajaduste testi nõudena.

ARTIKKEL 8.11

Võrdne kohtlemine

1. Erikohustuste tabelis ette nähtud sektorites ning vastavalt kõnealuses tabelis sätestatud tingimustele ja normidele võimaldab lepinguosaline kõigi piiriülest teenuste osutamist mõjutavate meetmete korral teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele vähemalt sama soodsat kohtlemist, kui ta võimaldab omaenda samasugustele teenustele ja teenuseosutajatele.

2. Lepinguosaline võib täita lõike 1 nõude, võimaldades teise lepinguosalise teenustele ja teenuseosutajatele kas vormiliselt samasugust või vormiliselt erinevat kohtlemist, kui ta võimaldab omaenda samasugustele teenustele ja teenuseosutajatele.
3. Vormiliselt samasugust või vormiliselt erinevat kohtlemist peetakse ebasoodsamaks, kui see muudab konkurentsitingimused lepinguosalise enda teenuste või teenuseosutajate jaoks soodsamaks, kui teise lepinguosalise samasuguste teenuste või teenuseosutajate puhul.
4. Käesoleva artikli alusel võetud erikohustusi ei tõlgendata nii, et lepinguosaline on kohustatud hüvitama loomulikke ebasoodsaid konkurentsitingimusi, mis tulenevad asjaomaste teenuste või teenuseosutajate välismaisusest.

ARTIKKEL 8.12

Erikohustuste tabel

Sektorid, mida lepinguosaline vastavalt käesolevale jaole liberaliseerib, ning artiklites 8.10 (Turulepääs) ja 8.11 (Võrdne kohtlemine) osutatud mõisted, piirangud, tingimused ja kvalifikatsioonid on loetletud vastavalt 8-A lisa (Liidu erikohustuste tabel) liites 8-A-1 või 8-B lisa (Vietnami erikohustuste tabel) liites 8-B-1 esitatud erikohustuste tabelis.

D JAGU

FÜÜSILISTE ISIKUTE AJUTINE KOHALOLEK ÄRILISEL EESMÄRGIL

ARTIKKEL 8.13

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevat jagu kohaldatakse lepinguosalise meetmete suhtes, mis hõlmavad ärivisiidil olevate isikute, äriühingusiseselt üleviidavate isikute, äriteenuste müügiesindajate, lepinguliste teenuseosutajate ja sõltumatute spetsialistide lühiajalist sisenemist nende territooriumile ja seal ajutist viibimist.
2. Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „äriteenuste müügiesindajad“ – füüsilised isikud, kes esindavad lepinguosalise teenuseosutajat või kaubatarnijat ning soovivad siseneda teise lepinguosalise territooriumile ja seal ajutiselt viibida, et pidada kõnealuse teenuseosutaja või kaubatarnija nimel läbirääkimisi teenuste või kaupade müügi üle või sõlmida teenuste või kaupade müümise lepinguid, ning kes neid teenuseid ja kaupu ise ei müü; nad ei müü otse üldsusele ega saa töötasu vastuvõttvas lepinguosalises asuvast allikast ning nad ei ole komisjonimüügiagendid;

- b) „ettevõtte asutamise eesmärgil ärivisiidil olevad isikud“ – lepinguosalise juriidilise isiku juures juhtival kohal töötavad füüsilised isikud, kes vastutavad asjaomasele juriidilisele isikule kuuluva ettevõtte asutamise eest, tingimusel et nad ei paku ega osuta teenuseid ega tegele majandustegevusega, mis ei ole vajalik ettevõtte asutamiseks, ning ei saa vastuvõtva lepinguosalise territooriumil asuvast allikast tasu;
- c) „lepingulised teenuseosutajad“ – füüsilised isikud, kes töötavad ühe lepinguosalise juriidilise isiku heaks, kes ei ole personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid pakkuv agentuur ega tegutse sellise agentuuri vahendusel, kes ei ole asutatud teise lepinguosalise territooriumil ning kes on sõlminud heauskse lepingu¹ teise lepinguosalise territooriumil asuvale lõpptarbijale selliste teenuste osutamiseks, mis eeldavad teenuse osutamise lepingu täitmiseks tema töötajate ajutist viibimist selle lepinguosalise territooriumil;
- d) „sõltumatud spetsialistid“ – füüsilised isikud, kes tegelevad teenuste osutamisega ja on lepinguosalise territooriumil registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjatena, kes ei ole asutatud teise lepinguosalise territooriumil ja kes on sõlminud heauskse lepingu² (välja arvatud personali töölerakendamise ja värbamise teenuseid pakkuva agentuuri kaudu) teise lepinguosalise territooriumil asuvale lõpptarbijale selliste teenuste osutamiseks, mis eeldavad teenuse osutamise lepingu täitmiseks tema ajutist viibimist selle lepinguosalise territooriumil;

¹ Teenuseleping peab vastama selle lepinguosalise õigusnormidele, kelle territooriumil lepingut täidetakse.

² Teenuseleping peab vastama selle lepinguosalise õigusnormidele, kus lepingut täidetakse.

- e) „äriühingusiseselt üleviidavad isikud“ – füüsilised isikud, kes on olnud ühe lepinguosalise juriidilise isiku või selle filiaali töötajad või osanikud vähemalt ühe aasta ja kes viiakse ajutiselt üle teise lepinguosalise territooriumil asuvasse ettevõttesse, tingimusel et asjaomane füüsiline isik on juhataja või tegevjuht, spetsialist või praktikant;
- f) „juhatajad või tegevjuhid“ – juriidilise isiku juures juhtival kohal töötavad isikud, kes peaaugjalikult suunavad teise lepinguosalise territooriumil asuva ettevõtte¹ juhtimist ja kelle tegevust jälgib või juhib peamiselt äriühingu juhatus või aktsionäride nõukogu või samalaadne organ ning kelle ülesanded hõlmavad vähemalt järgmist:
- i) ettevõtte või selle osakonna või allüksuse juhtimine;
 - ii) järelevalve ja kontrolli teostamine teiste järelevalve-, kutse- või juhtimistegevusega seotud töötajate üle ning
 - iii) neil on õigus isiklikult töötajaid tööle võtta ja töölt vabastada või anda soovitusi nende töölevõtmiseks, töölt vabastamiseks või muude tööjõumeetmete võtmiseks;

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et ehkki juhatajad või tegevjuhid ei täida otseselt teenuste osutamisega seotud ülesandeid, võivad nad seda teha oma töö käigus juhul, kui see on asjaomase teenuse osutamiseks vajalik.

- g) „kvalifikatsioon“ – diplomid, tunnistused ja muud ametlikku kvalifikatsiooni tõendavad dokumendid, mille on välja andnud mõni õigus- või haldusnormide kohaselt määratud asutus ning mis tõendavad kutsealase koolituse edukat läbimist.
- h) „spetsialist“ — juriidilise isiku juures töötav füüsiline isik, kellel on ettevõtte tegevusvaldkondade, töövõtete või juhtimise seisukohalt olulised eriteadmised. Selliste teadmiste hindamisel võetakse lisaks vastuvõtva asutuse seisukohalt olulistele teadmistele arvesse ka seda, kas isikul on kõrge kvalifikatsioon, sealhulgas piisav asjakohane töökogemus teatavat laadi töö või tegevuse alal, mis eeldab tehnilisi eriteadmisi, sealhulgas võimalikku kuulumist töötajate hulka, kelle erialal tegutsemiseks on nõutav luba, ning
- i) „praktikandid“ – füüsilised isikud, kes on vähemalt ühe aasta olnud lepinguosalise juriidilise isiku või selle filiaali töötajad, kellel on akadeemiline kraad ning kes viiakse ajutiselt üle, et edendada karjäärivõimalusi või saada äritegevuse korralduse ja meetoditega seotud väljaõpe¹.

¹ Vastuvõtvalt ettevõttelt võidakse nõuda, et ta esitaks eelnevalt heakskiitmiseks kogu viibimisaega hõlmava õppekava, mis tõendab, et viibimise eesmärk on väljaõpe. Tšehhi Vabariigi, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Ungari ja Austria puhul peab väljaõpe olema seotud omandatud akadeemilise kraadiga.

ARTIKKEL 8.14

Äriviisidil olevad isikud ja äriühingusiseselt üle viidavad isikud

1. Kui tegemist on sektoriga, mida lepinguosaline vastavalt B jaole (Investeeringute liberaliseerimine) liberaliseerib, lubab lepinguosaline teise lepinguosalise investoritel võtta oma asutusse tööle teise lepinguosalise füüsilisi isikuid, juhul kui need on äriviisidil olevad isikud või äriühingusiseselt üleviidavad isikud¹.
2. Lepinguosalise territooriumile sisenemine ja seal ajutise viibimise kestus on järgmine:
 - a) juhatajate ja tegevjuhtide puhul kuni kolm aastat;
 - b) spetsialistide puhul kuni kolm aastat;
 - c) praktikantide puhul kuni kolm aastat ning
 - d) ettevõtte asutamise eesmärgil äriviisidil olevate isikute puhul kuni 90 päeva²

¹ Vietnami puhul hakatakse käesolevast alajaost tulenevaid kohustusi praktikantide suhtes kohaldama pärast kolme aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.

² Liidu puhul on riigis viibimise kestus 90 päeva iga 12-kuulise ajavahemiku jooksul.

3. B jao (Investeeringute liberaliseerimine) kohaselt liberaliseeritud sektorites ei tohi lepinguosaline piirkondlikus ulatuses ega kogu oma territooriumil kehtestada või jätta kehtima meetmeid, mis piiravad füüsiliste isikute üldarvu, keda investor võib ettevõtte asutamise eesmärgil ärivisiidil olevate isikute või äriühingusiseselt üleviidavate praktikantidena tööle võtta, väljendatuna konkreetses sektoris kinnitatud arvuliste ühikutena kvootides, või millega nähakse ette majandusvajaduste test või diskrimineerivad piirangud, kui vastavalt 8-A lisa (Liidu erikohustuste tabel) liites 8-A-3 ja 8-B lisa (Vietnami erikohustuste tabel) liites 8-B-2 ei ole sätestatud teisiti.

ARTIKKEL 8.15

Äriteenuste müügiesindajad

Lepinguosaline võimaldab B jao (Investeeringute liberaliseerimine) või C jao (Piiriülene teenuste osutamine) kohaselt liberaliseeritud sektorites äriteenuste müügiesindajatel riiki siseneda ja seal ajutiselt viibida kuni 90 päeva¹, võttes arvesse vastavalt 8-A lisa (Liidu erikohustuste tabel) liites 8-A-3 ja 8-B lisa (Vietnami erikohustuste tabel) liites 8-B-2 esitatud erikohustuste tabelis nimetatud reservatsioone.

¹ Liidu puhul on riigis viibimise kestus 90 päeva iga 12-kuulise ajavahemiku jooksul.

ARTIKKEL 8.16

Lepingulised teenuseosutajad

1. Lepinguosalised kinnitavad oma GATSist tulenevaid õigusi ja kohustusi seoses lepinguliste teenuseosutajate sisenemisega nende territooriumile ja seal ajutise viibimisega.
2. Lepinguosaline võimaldab juhul, kui on täidetud lõikes 3 nimetatud tingimused ja kõik vastavalt 8-A lisa (Liidu erikohustuste tabel) liites 8-A-3 ja 8-B lisa (Vietnami erikohustuste tabel) liites 8-B-2 esitatud erikohustuste tabelis nimetatud reservatsioonid, teise lepinguosalise sõltumatutel spetsialistidel osutada oma territooriumil teenuseid järgmistes sektorites või allsektorites:
 - a) arhitektuuriteenused;
 - b) linnaplaneerimise ja maastikuarhitektuuriteenused
 - c) inseneriteenused;
 - d) komplekssed inseneriteenused;
 - e) arvutiteenused ja nendega seotud teenused;
 - f) kõrgharidusteenused (üksnes eraisikute rahastatavad)

g) võõrkeelekoolitus ning

h) keskkonnateenused.

3. Lepinguosaliste võetud kohustused kehtivad järgmistel tingimustel:

- a) füüsilised isikud tegelevad teenuse pakkumisega ajutiselt, olles juriidilise isiku teenistuses, kes on sõlminud teenuslepingu kuni 12 kuuks;
- b) teise lepinguosalise territooriumile sisenevad füüsilised isikud peaksid osutama sellist teenust, olles sellise juriidilise isiku teenistuses, kes on teenust osutanud vähemalt kahe aasta jooksul vahetult enne teise lepinguosalise territooriumile sisenemise taotluse esitamise kuupäeva, samuti peab asjaomasel füüsilisel isikul olema teise lepinguosalise territooriumile sisenemise taotluse esitamise kuupäeva seisuga vähemalt viieaastane erialane töökogemus¹ lepinguga hõlmatud tegevusvaldkonnas;

¹ Suurema kindluse huvides hakatakse kõnealust ajavahemikku arvestama pärast asjaomase füüsilise isiku täisealiseks saamise kuupäeva.

- c) teise lepinguosalise territooriumile sisenevatel füüsilistel isikutel peab olema:
- i) kõrgharidus või kvalifikatsioon, mis tõendab samaväärsel tasemel teadmisi¹; ning
 - ii) kutsekvalifikatsioon, kui seda nõutakse mingil tegevusalal tegutsemiseks vastavalt selle lepinguosalise õigusnormidele ja -nõuetele, kus teenust pakutakse;
- d) füüsiline isik ei tohi teise lepinguosalise territooriumil viibimise ajal saada teenuste osutamise eest muud tasu kui see töötasu, mida maksab juriidiline isik füüsilise isiku tööandjana;
- e) füüsilised isikud võivad siseneda asjaomase lepinguosalise territooriumile ja seal ajutiselt viibida kuni kuus kuud² või lepingu kehtivusaja jooksul, olenevalt sellest, kumb on lühem;
- f) käesoleva artikliga ette nähtud juurdepääs puudutab üksnes lepinguga hõlmatud teenuste osutamist ega anna õigust kasutada selle lepinguosalise kutsenimetust, kelle territooriumil teenust osutatakse;

¹ Kui kõrgharidus või kvalifikatsioon ei ole omandatud selle lepinguosalise territooriumil, kus teenust osutatakse, võib see lepinguosaline hinnata, kas see kõrgharidus või kvalifikatsioon on tema territooriumil nõutava kõrgharidusega samaväärne.

² Liidu puhul on riigis viibimise maksimaalne kestus kuni kuus kuud iga 12-kuulise ajavahemiku jooksul.

- g) teenuslepinguga hõlmatud isikute arv ei tohi ületada lepingu nõuetekohaseks täitmiseks vajalikku arvu, mis võib olla ette nähtud teenust osutava lepinguosalise õigusnormide või muude meetmetega, ning
- h) muud diskrimineerivad piirangud, sealhulgas füüsiliste isikute arv, mida kohaldatakse 8-A lisa (Liidu erikohustuste tabel) liites 8-A-3 ja 8-B lisa (Vietnami erikohustuste tabel) liites 8-B-2 nimetatud majandusvajaduste testi vormis.

ARTIKKEL 8.17

Sõltumatud spetsialistid

Lepinguosalised vaatavad pärast viie aasta möödumist alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast käesoleva jao läbi, et kaaluda võimalust kehtestada sätted, millega käesoleva lepingu kohaldamisala laiendatakse ka sõltumatute spetsialistide suhtes.

E JAGU

ÕIGUSRAAMISTIK

1. ALAJAGU

SISERIIKLIKUD ÕIGUSNORMID

ARTIKKEL 8.18

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevat alajagu kohaldatakse lepinguosaliste meetmete suhtes, mis on seotud litsentsimis- ja kvalifikatsiooninõuete ning -menetlustega, mis mõjutavad:
 - a) piiriülest teenuste pakkumist;
 - b) juriidiliste või füüsiliste isikute asutamist ja haldamist ning
 - c) eri kategooria füüsiliste isikute ajutist viibimist lepinguosalise territooriumil

2. Käesolevat alajagu kohaldatakse üksnes neis sektorites, kus lepinguosaline on võtnud erikohustusi, ja nende erikohustuste kohaldamise ulatuses.
3. Käesolevat alajagu ei kohaldata meetmete suhtes niivõrd, kuivõrd meetmed kujutavad endast piiranguid, mis on esitatud artiklites 8.4 (Turulepääs), 8.5 (Võrdne kohtlemine), 8.10 (Turulepääs) ja 8.11 (Võrdne kohtlemine).
4. Käesolevas jaos kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „pädev asutus“ – kesk-, piirkondliku või kohaliku tasandi valitsusasutus või ametiasutus või kesk-, piirkondliku või kohaliku tasandi valitsusasutuse või ametiasutuse poolt delegeeritud ülesandeid täitev valitsusväline organ, kes teeb otsuse, kas lubada osutada teenust, muu hulgas asutatud ettevõtja kaudu, või asutada ettevõtja, mille majandustegevus seisneb muus kui teenuste osutamises;
 - b) „litsentsimismenetlus“ – haldus- või menetluseeskirjad, mida füüsiline või juriidiline isik peab järgima lõikes 1 osutatud tegevusega tegelemise loa taotlemisel, sealhulgas selle muutmisel või pikendamisel, et tõendada litsentsimisnõuete täitmist;
 - c) „litsentsimisnõuded“ – kvalifikatsiooninõuete hulka mittekuuluvad sisulised nõuded, millele füüsiline või juriidiline isik peab vastama, et saada luba lõikes 1 osutatud tegevusega tegelemiseks, sellist luba muuta või pikendada;

- d) „kvalifikatsioonimenetlused“ – haldus- või menetluseeskirjad, millest füüsiline või juriidiline isik peab lähtuma teenuse pakkumise loa saamiseks kehtestatud kvalifikatsiooninõuete täitmise tõendamisel, ning
- e) „kvalifikatsiooninõuded“ – sisulised nõuded, mis on seotud füüsilise isiku pädevusega osutada teatavat teenust ja mida peab tõendama teenuse osutamise loa saamiseks.

ARTIKKEL 8.19

Litsentsimise ja kvalifitseerimise tingimused

1. Lepinguosaline tagab, et litsentsimisnõuete ja -menetlustega ning kvalifikatsiooninõuete ja -menetlustega seotud meetmed põhinevad kriteeriumidel, mis on:
 - a) selged;
 - b) objektiivsed ja läbipaistvad ning
 - c) varem kehtestatud ning üldsusele ja huvitatud isikutele kättesaadavad.

2. Tegevusluba või litsents antakse olemasolu korral välja niipea, kui nõuetekohase läbivaatamisega on kindlaks tehtud, et tegevusloa või litsentsi saamise tingimused on täidetud.

3. Lepinguosaline asutab või säilitab kohtu, vahekohtu või halduskohtu või menetlused, mis kahju kannatanud investori või teenuseosutaja taotluse korral võimaldavad viivitama läbi vaadata ettevõtte asutamist, piiriülest teenuste osutamist või füüsiliste isikute ajutist ärilisel eesmärgil riigis viibimist mõjutavad haldusotsused ja vajaduse korral võtta asjakohaseid heastamismeetmeid. Kui kõnealused menetlused sõltuvad asutusest, kellele on usaldatud asjaomase haldusotsuse tegemine, tagab lepinguosaline, et menetlused kindlustavad tõepoolest objektiivse ja erapooletu läbivaatamise.

Käesolevat lõiget ei tõlgendata nii, et lepinguosaline on kohustatud asutama eespool nimetatud kohtuid või määrama menetlusi juhul, kui see oleks vastuolus tema põhiseadusliku struktuuri või õigussüsteemi olemusega.

ARTIKKEL 8.20

Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused

1. Litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused ei tohi endast kujutada teenuse osutamise või muu majandustegevuse piirangut. Lepinguosaline tagab, et litsentsimis- ja kvalifikatsioonimenetlused on võimalikult lihtsad ning ei muuda teenuse osutamist põhjendamatult keeruliseks ega lükka seda edasi. Taotlejalt seoses taotluse esitamisega nõutavad litsentsitasud¹ peaksid olema mõistlikud ja mitte piirama asjaomase teenuse osutamist.
2. Lepinguosalised tagavad, et pädevate asutuste kasutatavad menetlused ja otsused litsentsi või loa andmise käigus on kõikide taotlejate suhtes erapooletud. Pädev asutus peaks tegema oma otsused sõltumatult ja ei tohiks ta olla aruandekohustuslik ühegi isiku ees, kes osutab sellist teenust või tegeleb sellise majandustegevusega, mille jaoks luba nõutakse.
3. Kui taotluste esitamiseks on lepinguosalise õigusnormide kohaselt kehtestatud kindel tähtaeg, jäetakse taotlejale mõistlikult aega taotluse esitamiseks. Pädev asutus alustab taotluse menetlemist põhjendamatult viivitusega. Võimaluse korral tuleb elektroonilisi taotlusi vastu võtta samadel tingimustel kui paberkandjal taotlusi.

¹ Litsentsitasud ei sisalda makseid enampakkumise, pakkumise või muu mittediskrimineerival viisil kontsessiooni andmise eest või kohustuslikke makseid universaalteenuse osutamise eest.

4. Lepinguosaline tagab, et taotluse menetlemine, sealhulgas lõpliku otsuse tegemine, lõpetatakse mõistliku aja jooksul pärast tervikliku taotluse esitamise kuupäeva. Lepinguosaline püüab kehtestada tüüpilise ajakava taotluste läbivaatamiseks.
5. Kui pädev asutus leiab, et taotlus ei ole täielik, teavitab ta mõistliku tähtaja jooksul pärast taotluse saamist sellest taotlejat ja teatab võimaluse korral, millist teavet tuleb veel esitada selleks, et taotluse saaks tunnistada täielikuks, ning annab võimaluse puudused kõrvaldada.
6. Originaaldokumentide asemel tuleks võimaluse korral aktsepteerida kinnitatud koopiaid.
7. Kui pädev asutus taotluse tagasi lükkab, teavitatakse taotlejat sellest kirjalikult ning põhjendamatult viivitusega. Põhimõtteliselt tuleb taotlejat ametliku taotluse esitamise korral teavitada ka taotluse tagasilükkamise põhjustest. Taotlejal peaks olema lubatud esitada taotlus mõistliku tähtaja jooksul uuesti.
8. Lepinguosaline tagab, et litsents või luba jõustub pärast selle andmist asjatute viivitusteta kooskõlas loas või litsentsis määratud tingimustega.

2. ALAJAGU

ÜLDKOHALDATAVAD SÄTTED

ARTIKKEL 8.21

Kutsekvalifikatsioonide vastastikune tunnustamine

1. Ükski käesoleva artikli säte ei takista lepinguosalist nõudmast, et füüsilisel isikul peab olema vajalik kvalifikatsioon ja/või erialane töökogemus, mida nõutakse vastavas sektoris sellel territooriumil, kus teenust osutatakse.
2. Lepinguosalised julgustavad oma territooriumil asuvaid asjakohaseid kutseasutusi või vajaduse korral asjakohaseid ametiasutusi töötama kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise kohta välja ühised soovitused ja esitama need artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel asutatud investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komiteele. Kõnealusele ühisele soovitusele tuleb lisada järgmised tõendid:
 - a) kavandavate kutsekvalifikatsioonide vastastikust tunnustamist käsitleva lepingu (edaspidi „vastastikuse tunnustamise leping“) majanduslik väärtus ning

- b) asjaomaste kordade kokkusobivus, st ulatus, mil määral kattuvad kriteeriumid, mida kumbki lepinguosaline kohaldab teatavate ettevõtjate ja teenuseosutajate lubade, litsentside, tegevuse ja sertifitseerimise suhtes.
3. Pärast ühise soovitusel saamist vaatab investeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komitee selle mõistliku aja jooksul läbi, et teha kindlaks, kas soovitus on käesoleva lepinguga kooskõlas.
4. Kui lõikes 2 sätestatud teabe alusel peetakse soovitusel käesoleva lepinguga kooskõlas olevaks, astuvad lepinguosalisel vajalikud sammud, et pidada oma pädevate asutuste või lepinguosalise volitatud esindajate kaudu läbirääkimisi vastastikuse tunnustamise lepingu üle.

3. ALAJAGU

ARVUTITEENUSED

ARTIKKEL 8.22

Arvutiteenuste käsituslepe

1. Niivõrd, kuivõrd arvutiteenuste kaubandus B jao (Investeeringute liberaliseerimine), C jao (Piiriülene teenuste osutamine) ja D jao (Füüsiliste isikute ajutine kohalolek ärilisel eesmärgil) kohaselt liberaliseeritakse, järgivad lepinguosaliselised lõikeid 2–4.
2. Lepinguosaliselised mõistavad, et arvutiteenuste ja nendega seotud teenuste kirjeldamiseks kasutatav ÜRO ühtse tooteklassifikaatori (CPC)¹ kood 84 hõlmab kõikide arvutiteenuste ja nendega seotud teenuste osutamise põhifunktsioone: Tehnoloogia arengu tulemusena pakutakse neid teenuseid üha enam omavahel seotud teenuste kogumi või paketina, mis võivad sisaldada mõningaid või kõiki nimetatud põhifunktsioone. Näiteks sellised teenused nagu veebi- või domeenimajutus, andmekaevandamisteenused ja arvutusvõrgu teenused on arvutiteenuste põhifunktsioonide kogumid.

¹ CPC on ühtne tooteklassifikaator, mis on esitatud ÜRO Statistikaametis, Statistical Papers, seeria M, nr 77, CPC prov, 1991.

3. Arvutiteenused ja nendega seotud teenused, olenemata sellest, kas neid osutatakse võrgu, sealhulgas interneti kaudu, on kõik teenused, mille sisuks on:

- a) arvutite või arvutisüsteemidega seotud konsulteerimine, strateegia, analüüsimine, plaanimine, kirjeldamine, projekteerimine, arendamine, paigaldamine, käivitamine, ühildamine, katsetamine, silumine, ajakohastamine, kasutajatugi, tehniline abi või haldamine;
- b) konsulteerimine, strateegia, analüüsimine, kavandamine, kirjeldamine, projekteerimine, arendamine, paigaldamine, käivitamine, ühildamine, katsetamine, silumine, ajakohastamine, kohandamine, hooldamine, kasutajatugi, tehniline abi, arvutiprogrammide haldamine või kasutamine;
- c) andmetöötlus-, andmesalvestus-, andmehoiu- ja andmebaasiteenused;
- d) kontoriseadmete, sealhulgas arvutite hooldus- ja remonditeenused või
- e) arvutiprogrammide, arvutite või arvutisüsteemidega seotud mujal nimetamata koolitusteenused klientide töötajatele.

4. Lepinguosaliselised mõistavad, et paljudel juhtudel võimaldavad arvutiteenused ja nendega seotud teenused osutada muid teenuseid,¹ nii elektrooniliste kui ka muude vahendite kaudu. Sellisel juhul on oluline eristada arvutiteenuseid ja nendega seotud teenuseid (näiteks veebimajutus või rakendusmajutus) ning muid teenuseid, mida arvutiteenused ja nendega seotud teenused võimaldavad. Muud teenused, olenemata sellest, kas need osutuvad võimalikuks tänu arvutiteenustele ja nendega seotud teenustele või mitte, ei ole CPC 84ga hõlmatud.

4. ALAJAGU

POSTITEENUSED²

ARTIKKEL 8.23

Konkurentsivastaste võtete tõkestamine postiteenuste valdkonnas

Lepinguosaline jätab kehtima või kehtestab sobivad meetmed, et teenuseosutajad, kellel tänu oma turupositsioonile on kas üksi või üheskoos võime mõjutada oluliselt asjaomasel kulleriteenuste turul osalemise tingimusi, ei saaks võtta kasutusele või jätkuvalt kasutada konkurentsivastaseid võtteid.

¹ Nt W/120.1.A.b. (arvestus-, auditeerimis- ja raamatupidamisteenused), W/120.1.A.d (arhitektiteenused), W/120.1.A.h (meditsiini- ja hambaraviteenused), W/120.2.D (audiovisuaalteenused), W/120.5. (haridusteenused).

² Käesolevat alajagu kohaldatakse nii CPC 7511 kui ka CPC 7512 suhtes.

ARTIKKEL 8.24

Litsentsid

1. Kui lepinguosaline nõuab postiteenuste osutamiseks litsentsi, teeb ta avalikult kättesaadavaks järgmise teabe:

- a) kõik loa andmise kriteeriumid ning ajavahemik, mis tavaliselt on vajalik otsuse tegemiseks tegevusloa taotluse kohta, ning
- b) litsentsitingimused.

2. Litsentsi andmisest keeldumise põhjus teatatakse taotlejale tema taotluse korral ja kumbki lepinguosaline kehtestab asjaomase reguleeriva asutuse kaudu apellatsioonimenetluse algatamise korra. Apellatsioonimenetlus peab olema läbipaistev, mittediskrimineeriv ja põhinema objektiivsetel kriteeriumidel.

ARTIKKEL 8.25

Posti reguleeriv asutus

Reguleeriv asutus peab olema postiteenuste osutajatest lahus ning ei tohi olla nende ees vastutav. Reguleeriva asutuse otsused ja menetlused peavad olema kõikide turuosaliste suhtes erapooletud.

5. ALAJAGU

TELEKOMMUNIKATSIOONIVÕRGUD JA -TEENUSED

ARTIKKEL 8.26

Kohaldamisala

1. Käesolevas alajaos sätestatakse vastavalt B jaole (Investeeringute liberaliseerimine), C jaole (Piiriülene teenuste osutamine) ja D jaole (Füüsiliste isikute ajutine kohalolek ärilisel eesmärgil) liberaliseeritud üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste osutamist reguleeriva raamistiku põhimõtted.
2. Käesolevat alajagu ei kohaldata ühegi sellise meetme suhtes, mille lepinguosaline võtab vastu või säilitab seoses raadio- või televisioonisaadete ringhäälingu-¹ või kaabelleviga.

¹ Mõiste „ringhääling“ määratletakse vastavalt kummagi lepinguosalise asjakohastele õigusnormidele. Suurema kindluse huvides ei hõlma ringhääling operaatoritevahelisi ühenduskanaleid.

ARTIKKEL 8.27

Mõisted

Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „lõppkasutaja“ – teenuse lõpptarbija või teenuse lõpposutaja, kellele pakutakse üldkasutatavat telekommunikatsioonivõrku või -teenust muuks otstarbeks kui telekommunikatsioonivõrgu või teenuse edasi pakkumiseks;
- b) „olulised telekommunikatsioonivahendid“ – üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenustega seotud vahendid,
 - i) mida pakub ainult üks või valdavalt üks tarnija või piiratud arv tarnijaid ning
 - ii) mille asendamine teenuse osutamiseks ei ole majanduslikult või tehniliselt teostatav;
- c) „vastastikune sidumine“ – üldkasutatavate telekommunikatsiooniedastusteenuste osutajate ühendamine, mis võimaldab ühe teenuseosutaja teenuse kasutajatel suhelda teise teenuseosutaja kasutajatega ning kasutada teise teenuseosutaja teenuseid;

- d) „peamine teenuseosutaja” – üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutaja, kes kas tanu sellele, et olulised seadmed on tema kontrolli all, või oma turupositsiooni kasutades on võimeline mõjutama oluliselt asjaomasel üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste turul osalemise tingimusi hinna ja pakkumise osas;
- e) „numbri teisaldatavus” – üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste lõppkasutajate võimalus säilitada taotluse esitamise korral sama kategooria üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajaid vahetades samas asukohas samad telefoninumbrid;
- f) „üldkasutatav telekommunikatsioonivõrk” – telekommunikatsioonivõrk, millelt lepinguosaline nõuab telekommunikatsiooniteenuste osutamist võrgu kindlaksmääratud lõpp-punktide vahel;
- g) „üldkasutatav telekommunikatsiooniteenus” – mis tahes telekommunikatsiooniteenus, mida tuleb lepinguosalise sõnaselge või tegeliku nõudmise kohaselt avalikkusele üldiselt osutada;
- h) „reguleeriv asutus” – organ või organid, kellele lepinguosaline on teinud ülesandeks käesolevas alajaos nimetatud telekommunikatsioonisektori reguleerimise;
- i) „telekommunikatsioonivõrk” – ülekandesüsteemid ja vajaduse korral lülitus- ja marsruutimisseadmed ning muud vahendid, sealhulgas võrgu mitteaktiivsed elemendid, mis võimaldavad edastada signaale traadi või raadio teel, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil;

- j) „telekommunikatsiooniteenused“ – kõik teenused, mille sisu on elektromagnetiliste signaalide edastamine ja vastuvõtmine, välja arvatud raadio- ja teleringhääling ja majandustegevus, mis seisneb edastamiseks telekommunikatsiooni vajava sisu pakkumises ning
- k) „kasutaja“ – teenuse tarbija või teenuse osutaja.

ARTIKKEL 8.28

Reguleeriv asutus

1. Reguleeriv asutus peab olema üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujast õiguslikult lahus ning ei tohi olla tema ees vastutav.
2. Reguleerivorgani otsused ja menetlused peavad olema neutraalsed kõikide turul osalejate suhtes. Lepinguosaline, kes säilitab omandiõiguse või kontrolli telekommunikatsioonivõrke või teenuseid pakkuvate teenuseosutajate üle, peab tagama, et reguleerivad abinõud, otsused või meetmed, mille reguleeriv asutus on selliste teenuseosutajate suhtes vastu võtnud, ei ole diskrimineerivad asjaomaste teenuseosutajate konkurentide suhtes ega tekita neile sellest tulenevalt materiaalselt kahju.
3. Reguleerival asutusel peavad olema piisavad volitused sektori reguleerimiseks ning piisavad rahalised ja inimressursid talle usaldatud ülesannete täitmiseks.
4. Reguleerivate asutuste ülesanded avaldatakse hõlpsasti juurdepääsetaval ja arusaadaval kujul, eelkõige juhul, kui kõnealuste ülesannete täitmine on määratud mitmele organile.

5. Reguleerivate asutuste volitusi kasutatakse läbipaistvalt ja õigeaegselt.
6. Reguleerivad asutustel peab olema pädevus tagada, et telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkujad esitavad neile taotluse korral viivitamata kogu teabe, sealhulgas finantsteabe, mida reguleerivad asutused vajavad, et täita oma ülesandeid kooskõlas käesoleva alajaoga. Teave, mida nõutakse, ei tohi minna kaugemale sellest, mida reguleerival asutusel on vaja oma ülesannete täitmiseks, ja seda käsitletakse kooskõlas konfidentsiaalsusnõuetega.

ARTIKKEL 8.29

Telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkumise luba

1. Lepinguosaline tagab, et litsentsimise kord oleks avalikult kättesaadav ja sisaldaks muu hulgas järgmist teavet:
 - a) kõik litsentsi andmise kriteeriumid, tingimused ja kohaldatavad menetlused ning
 - b) mõistlik ajavahemik, mis tavaliselt litsentsitaotluse kohta otsuse tegemiseks kulub.

2. Lepinguosaline tagab, et taotlejale esitatakse taotluse korral kirjalikult litsentsi andmisest keeldumise põhjused.
3. Litsentsi taotlejal peab olema võimalus pöörduda edasikaebusi käsitleva asutuse poole, kui litsentsi andmisest on keeldutud.
4. Taotlejatelt seoses taotluse esitamisega nõutavad litsentsitasud¹ peavad olema mõistlikud ja mitte piirama asjaomase teenuse osutamist.

ARTIKKEL 8.30

Piiratud ressursid

1. Piiratud ressursside, sealhulgas sageduste, numbrite ning trasside rajamise õiguse andmise või kasutamise menetlused viiakse läbi objektiivselt, õigeaegselt ning läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.
2. Jooksev teave eraldatud sagedusalade kohta tehakse avalikult kättesaadavaks, kuid valitsuse erikasutuseks eraldatud sageduste täpsustamist ei nõuta.

¹ Litsentsitasud ei sisalda makseid enampakkumise, pakkumise või muu mittediskrimineerival viisil kontsessiooni andmise eest või kohustuslikke makseid universaalteenuse osutamise eest.

3. Otsused spektri eraldamise ja määramise ning sageduste haldamise kohta ei ole meetmed, mis on iseenesest vastuolus artiklitega 8.4 (Turulepääs), 8.8 (Tulemuslikkusnõuded) ja 8.10 (Turulepääs). Sellest tulenevalt on lepinguosalistel õigus kasutada spektri ja sageduse halduse poliitikat, mis võib mõjutada üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajate arvu, eeldusel et seda tehakse viisil, mis on kooskõlas käesoleva peatükiga. Lepinguosalistele jääb ka õigus eraldada sagedusribasid viisil, mille puhul võetakse arvesse olemasolevaid ja tulevasi vajadusi.

ARTIKKEL 8.31

Juurdepääs üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele ning nende kasutamine

1. Lepinguosaline tagab, et kõigil teise lepinguosalise teenuseosutajatel on juurdepääs peamise teenuseosutaja¹ poolt tema territooriumil või üle tema piiride pakutavatele üldkasutatavatele telekommunikatsioonivõrkudele ja -teenustele, sealhulgas renditavatele eraliinidele, ning et nad saavad neid kasutada mõistlikel, mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel, sealhulgas lõigetes 2 ja 3 sätestatud tingimustel.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel tunnistatakse üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkuja peamiseks teenuseosutajaks kooskõlas kummagi lepinguosalise siseriiklike õigusnormide ja menetlustega.

2. Lepinguosaline tagab, et üldkasutatavatel telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkujatel, kes taotleavad juurdepääsu peamise teenuseosutaja võrgule, on lubatud teha järgmist:

- a) osta või rentida ning liita terminali- või muu seade, mis ühendub üldkasutatava telekommunikatsioonivõrguga;
- b) siduda renditud või isiklikud eraliinid tema territooriumil või üle tema piiride asuvate üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenustega või teiste teenuseosutajate renditud või neile kuuluvate liinidega ning
- c) kasutada muid vabalt valitud operatsiooniprotokolle peale nende, mida on vaja selleks, et tagada telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste üldine kättesaadavus avalikkusele.

3. Lepinguosaline tagab, et teise lepinguosalise kõik teenuseosutajad võivad kasutada üldkasutatavaid telekommunikatsioonivõrke ja -teenuseid teabe edastamiseks tema territooriumil või piiriüleselt, kaasa arvatud selliste teenuseosutajate ettevõttesisesteks sideteenusteks ja lepinguosalise territooriumil andmebaasides sisalduvale või muul masinloetaval viisil salvestatud teabele juurdepääsemiseks. Lepinguosalise mis tahes uutest või muudetud meetmetest, mis oluliselt mõjutavad sellist kasutamist, tuleb teatada teisele lepinguosalisele ja nende üle peetakse konsultatsioone.

4. Lepinguosaline tagab, et teenuseosutajad, kes saavad juurdepääsu üle peetavate läbirääkimiste käigus teiselt teenuseosutajalt teavet, kasutaksid kõnealust teavet ainult sel eesmärgil, milleks see on antud, ja peaksid alati kinni edastatud või salvestatud teabe konfidentsiaalsuse nõudest.

ARTIKKEL 8.32

Võrkude vastastikune sidumine

1. Lepinguosaline tagab, et üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajatel on õigus ja (kui seda taotleb teine teenuseosutaja) kohustus pidada juurdepääsu ja vastastikust sidumist käsitlevaid läbirääkimisi üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkumiseks.
2. Lepinguosaline tagab, et teenuseosutajad, kes saavad vastastikuse sidumise korra üle peetavate läbirääkimiste käigus teiselt teenuseosutajalt teavet, kasutaksid kõnealust teavet ainult sel eesmärgil, milleks see on antud, ja peaksid alati kinni edastatud või salvestatud teabe konfidentsiaalsuse nõudest.
3. Üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste puhul tagab kumbki lepinguosaline vastastikuse sidumise peamise¹ teenuseosutajaga võrgu mis tahes punktis, kus see on tehniliselt võimalik. Selline vastastikune sidumine toimub:
 - a) mittediskrimineerivatel tingimustel (sealhulgas seoses tehniliste normide ja kirjeldustega) ja mittediskrimineerivate tasumääradega ning kvaliteediga, mis ei ole halvem, kui võimaldatakse peamise teenuseosutaja omaenda samasugustele teenustele või mitteseotud teenuseosutajate, oma tütarettevõtete või muude sidusettevõtete samasugustele teenustele;

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel tunnistatakse üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude ja -teenuste pakkuja peamiseks teenuseosutajaks kooskõlas lepinguosalise siseriiklike õigusnormide ja menetlustega.

- b) õigel ajal, läbipaistvatel ja mõistlikel tingimustel (sealhulgas seoses tehniliste normide ja spetsifikatsioonidega) ja kulupõhiste tasumääradega, silmas pidades majanduslikku teostatavust, ning piisavalt eraldatult, et teenuseosutaja ei peaks maksma võrgu osade või vahendite eest, mida ta ei vaja osutatava teenuse jaoks, ning
 - c) taotluse korral lisaks võrgu lõpp-punktidele, mida pakutakse enamikule kasutajatest, ka muudes punktides tasu eest, milles kajastuvad vajalike lisarajatiste ehitamise kulud.
4. Peamise teenuseosutaja telekommunikatsioonivõrkude vastastikuse sidumise suhtes kohaldatav kord tuleb teha avalikult kättesaadavaks.
5. Peamised teenuseosutajad teevad vajaduse korral kas oma vastastikuse sidumise lepingud või vastastikuse sidumise standardpakkumised avalikult kättesaadavaks.

ARTIKKEL 8.33

Peamiste teenuseosutajate suhtes kohaldatavad konkurentsi tagamise meetmed

Lepinguosaline kehtestab või säilitab asjakohased meetmed, et teenuseosutajad, kes kas üksi või üheskoos moodustavad peamise teenuseosutaja, ei saaks võtta kasutusele või edasi kasutada konkurentsivastaseid võtteid. Nende territooriumil on konkurentsivastased võtted eelkõige:

- a) konkurentsivastane ristsubsideerimine;

- b) konkurentidelt saadud teabe kasutamine konkurentsivastasel viisil ning
- c) sellise olulisi vahendeid käsitleva tehnilise teabe ja asjakohase äriteabe varjamine teiste teenuseosutajate eest, mis on neile teenuste osutamiseks vajalik.

ARTIKKEL 8.34

Universaalteenus

1. Lepinguosalisel on õigus kindlaks määrata, millist universaalteenuse osutamise kohustust ta soovib säilitada. Lepinguosaline haldab säilitatavat universaalteenust läbipaistval, mittediskrimineerival ja konkurentsi suhtes neutraalsel viisil ning tagab, et asjaomane universaalteenuse osutamise kohustus ei ole koormavam, kui lepinguosalise kindlaks määratud universaalteenuse jaoks vaja.
2. Universaalteenuse osutaja valitakse tõhusal, läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil.

ARTIKKEL 8.35

Numbri liikuvus

Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste osutajad tagavad tehnilise teostatavuse piires, kiiresti ja mõistlikel tingimustel numbri liikuvuse asjaomase lepinguosalise määratud teenuste vahel.

ARTIKKEL 8.36

Teabe konfidentsiaalsus

Lepinguosaline tagab üldkasutatava telekommunikatsioonivõrgu ja avalikult kättesaadavate telekommunikatsiooniteenuste kaudu toimuva telekommunikatsiooni ja sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsuse, piiramata seejuures teenustekaubandust.

ARTIKKEL 8.37

Telekommunikatsioonialaste vaidluste lahendamine

1. Kui telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatel tekib vaidlusi seoses käesolevast alajaost tulenevate õiguste või kohustustega, teeb asjaomane reguleeriv asutus ükskõik kumma asjaomase lepinguosalise taotluse korral siduva otsuse vaidluse lahendamiseks nii kiiresti kui võimalik ja igal juhul mõistliku aja jooksul, välja arvatud erakorraliste asjaolude puhul.
2. Kui lõikes 1 osutatud vaidlus on seotud piiriülese teenuste osutamisega, kooskõlastavad asjaomased reguleerivad asutused oma jõupingutused vaidluse lahendamiseks.
3. Reguleeriva asutuse otsus tehakse üldsusele kättesaadavaks, võttes arvesse äriteabe konfidentsiaalsuse nõuet. Asjaomastele isikutele esitatakse kõik sellise otsuse põhjendused ning tagatakse kooskõlas lõikega 5 õigus otsus edasi kaevata.
4. Lõigetes 1, 2 ja 3 sätestatud kord ei takista kumbagi asjaomast lepinguosalist kohtule hagi esitamast.

5. Teenuse kasutajal või osutajal, keda reguleeriva asutuse otsus puudutab, on õigus kaevata see otsus edasi asjaomastest isikutest sõltumatule edasikaebusi käsitlevale asutusele. Kõnealusel asutusel, milleks võib olla kohus, peavad olema asjakohased teadmised oma ülesannete tõhusaks täitmiseks. Juhtumi asjaolusid võetakse nõuetekohaselt arvesse ning kaebemehhanism peab olema tõhus. Kui edasikaebusi käsitlev asutus ei ole oma olemuselt õigustmõistev, peab ta oma otsuse põhjendused alati esitama kirjalikult ning otsuste kohta peab saama esitada kaebuse erapooletule ja sõltumatule kohtuasutusele. Edasikaebusi käsitlevate asutuste otsused pööratakse täitmisele. Reguleeriva asutuse otsus kehtib kuni edasikaebuse lahendamiseni, välja arvatud juhul, kui vastavalt siseriiklikele õigusnormidele kohaldatakse ajutisi meetmeid.

ARTIKKEL 8.38

Ühispaiknemine

1. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad
 - a) pakuvad teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele, kes omavad asjaomase lepinguosalise territooriumil oma seadmeid, selliste seadmete füüsilist ühispaiknemist, mis on vajalikud vastastikuseks sidumiseks, ning

b) juhul kui punktis a osutatud füüsiline ühispaiknemine ei ole tehniliste põhjuste või ruumiliste piirangute tõttu otstarbekas, teevad koostööd teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatega, kes omavad asjaomase lepinguosalise territooriumil oma seadmeid, et välja töötada ja kasutusele võtta alternatiivne lahendus, mis oleks otstarbekas ja majanduslikult tasuv.

2. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad pakuvad üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele füüsilist ühispaiknemist või lõikes 1 osutatud otstarbekat ja majanduslikult tasuvat alternatiivi õigeaegselt ning mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel (sh tehnilised normid ja spetsifikatsioonid), kohaldades majandusliku teostatavuste seisukohalt põhjendatud tasumäärasid.

3. Lepinguosaline võib kooskõlas siseriiklike õigusnormidega määrata kindlaks kohad, kus tema territooriumil asuvatelt peamistelt teenuseosutajatelt nõutakse lõike 1 kohase füüsilise ühispaiknemise või otstarbekate ja majanduslikult tasuvate alternatiivsete lahenduste pakkumist.

ARTIKKEL 8.39

Rendiliiniteenused

Lepinguosaline tagab, kui see on tehniliselt võimalik, et tema territooriumil asuvad peamised teenuseosutajad teevad üldkasutatavate telekommunikatsiooniteenuste hulka kuuluvad rendiliiniteenused teise lepinguosalise üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujatele kättesaadavaks õigeaegselt ning mittediskrimineerivatel ja läbipaistvatel tingimustel (sh tehnilised normid ja spetsifikatsioonid), kohaldades majandusliku teostatavuste seisukohalt põhjendatud tasumäärasid.

ARTIKKEL 8.40

Eraldatud võrguelemendid

Lepinguosaline tagab, et tema telekommunikatsioonisektori reguleerival asutusel on volitus nõuda peamistelt teenuseosutajatelt, et nad võtaksid arvesse üldkasutatavate telekommunikatsioonivõrkude või -teenuste pakkujate põhjendatud taotlusi, mis käsitlevad juurdepääsu konkreetsetele võrguelementidele ja võimalust neid eraldatult kasutada, ning et nad teeksid seda õigeaegselt ja põhjendatud, läbipaistvatel ning mittediskrimineerivatel tingimustel. Lepinguosaline teeb kindlaks, et sellised konkreetsete võrguelemendid, mille kohta taotlus esitatakse, tehakse tema territooriumil kättesaadavaks vastavalt siseriiklikele õigusnormidele.

6. ALAJAGU

FINANTSTEENUSED

ARTIKKEL 8.41

Kohaldamisala ja mõisted

1. Käesolevas alajaos sätestatakse õigusraamistiku põhimõtted kõikide finantsteenuste jaoks, mis liberaliseeritakse vastavalt B jaole (Investeeringute liberaliseerimine), C jaole (Piiriülene teenuste osutamine) ja D jaole (Füüsiliste isikute ajutine kohalolek ärilisel eesmärgil).
2. Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:
 - a) „finantsteenuse“ – igasugune finantsilist laadi teenus, mida pakub lepinguosalise finantsteenuste osutaja; finantsteenused hõlmavad järgmisi tegevusliike.
 - i) kindlustus ja kindlustusega seotud teenused:
 - A) otsekindlustus (sealhulgas kaaskindlustus):
 - 1) elukindlustus ning
 - 2) kahjukindlustus;

- B) edasikindlustus ja retrosessioon
 - C) kindlustuse vahendamine, näiteks tegevus maakleri ja kindlustusagendina ning
 - D) kindlustuse lisateenused, nagu nõustamine, kindlustusmatemaatika, riskihindamine ja kahjukäsitus;
- ii) panga- ja muud finantsteenused (välja arvatud kindlustus):
- A) hoiuste ja teiste tagasimakstavate rahaliste vahendite vastuvõtmine avalikkuselt;
 - B) kõik laenuliigid, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaen, faktooring ja äritehingute finantseerimine;
 - C) kapitalirent;
 - D) kõik makse- ja arveldusteenused, sealhulgas krediit-, makse- ja deebetkaardid, reisisšekid ja pangavekslid;
 - E) tagatised ja kohustused;

- F) kauplemine oma või klientide nimel kas börsil, reguleerimata väärtpaberiturul või mujal:
- 1) rahaturuinstrumentidega (sealhulgas tšekid, vekslid, hoiusesertifikaadid);
 - 2) välisvaluutaga;
 - 3) tuletisväärtpaberitega, sealhulgas, kuid mitte ainult, futuuride ja optioonidega;
 - 4) valuutakursi ja intressimäära instrumentidega, sealhulgas selliste finantsinstrumentidega nagu vahetuslepingud ja intressiforvard;
 - 5) vabalt võõrandatavate väärtpaberitega ning
 - 6) muude vabalt kaubeldavate maksevahendite ja finantsvaradega, sealhulgas väärismetallikangidega;
- G) osalemine igat liiki väärtpaberite emissioonides, sealhulgas väärtpaberite emissiooni garanteerimine ja väärtpaberite pakkumine agendina (kas riigi- või erasektoris) ning nende tegevustega seotud teenuste osutamine;
- H) rahamaakleri tegevus;

- I) vara haldamine, näiteks kassa- ja portfelliholdus, kõik kollektiivsete investeeringute haldamise vormid, pensionifondide haldamine ning hooldus-, hoiustamis- ja usaldushoiuteenused;
 - J) finantsvarade, sealhulgas väärtpaberite, tuletisväärtpaberite ja teiste vabalt kaubeldavate maksevahenditega seotud arveldus- ja kliiringteenused;
 - K) finantsteabe esitamine ja edasiandmine ning finantsandmete töötlemine ja sellega seotud tarkvara pakkumine teiste finantsteenuste osutajate poolt ning
 - L) nõustamine, vahendamine ja muud finantsabiteenused seoses kõigi lõike 2 punkti a alapunkti ii alapunktides A–K loetletud toimingutega, sealhulgas krediidiinfo ja -analüüs, investeeringute ja väärtpaberiportfelliga seotud uuringud ja nõustamine, samuti nõustamine seoses äriühingute omandamise ja ümberstruktureerimise ning strateegiaga;
- b) „finantsteenuste osutaja“ – lepinguosalise füüsiline või juriidiline isik (välja arvatud avaliku sektori asutus), kes pakub või osutab finantsteenuseid;
- c) „uus finantsteenuse“ – rahaline teenus, sealhulgas olemasolevate ja uute toodetega või toote kättetoimetamisviisiga seotud teenused, mida ükski finantsteenuste osutaja lepinguosalise territooriumil ei osuta, kuid mida osutatakse teise lepinguosalise territooriumil;

d) „avalik-õiguslik üksus“ –

- i) lepinguosalise valitsus, keskpang või rahandusasutus või lepinguosalise omanduses või kontrolli all olev üksus, mille peamine ülesanne on täita valitsuse või valitsustegevusega seotud funktsioone, välja arvatud peamiselt kaubanduslikel tingimustel finantsteenuseid osutavad üksused, või
- ii) eraõiguslik üksus, mis täidab funktsioone, mis on tavaliselt keskpangal või rahandusasutusel, kui viimased neid funktsioone täidavad,

ning

- e) „isereguleeruv organisatsioon“ – valitsusväline organ, sealhulgas väärtpaberi- või futuuribörs või -turg, arveldusasutus või muu organisatsioon või ühing, millel on endal või keskvalitsuse, piirkondliku või omavalitsuse või ametiasutuse statuudiga reguleerimis- või järelevalvevolitused finantsteenuste osutajate üle (kui see on asjakohane).

ARTIKKEL 8.42

Ettevaatuserand

1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalistel võtta vastu või säilitada põhjendatud meetmeid ettevaatuse kaalutlustel, sealhulgas
 - a) investorite, hoiustajate, kindlustusvõtjate või selliste isikute kaitseks, kelle suhtes finantsteenuste osutajal on usalduskohustus, või
 - b) lepinguosalise rahandussüsteemi terviklikkuse ja stabiilsuse tagamiseks.
2. Lõikes 1 osutatud meetmed ei tohi põhjustada suuremat koormust, kui on vaja nende eesmärgi saavutamiseks.
3. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see kohustaks lepinguosalist avalikustama üksikute klientide tehingute ja kontodega seotud teavet või avaliku sektori asutuste valduses olevat salajast või ärisaladuse alla kuuluvat teavet.

4. Lepinguosaline püüab tagada, et tema territooriumil rakendatakse ja kohaldatakse finantsteenuste sektori reguleerimise ja järelevalve ning maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimise vastase võitluse valdkonnas rahvusvaheliselt kokku lepitud standardeid. Sellised rahvusvaheliselt kokkulepitud standardid on muu hulgas Baseli komitee „*Tõhusa pangajärelevalve põhialused*“ („Core Principles for Effective Banking Supervision“), Rahvusvahelise Kindlustusjärelevalveameti „*Kindlustuse põhialused*“ („Insurance Core Principles“), Rahvusvahelise Väärtpaberijärelevalve Organisatsiooni „*Väärtpaberijärelevalve eesmärgid ja põhimõtted*“ („Objectives and Principles of Securities Regulation“), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni „*Maksuküsimustealase teabevahetuse leping*“ („Agreement on Exchange of Information on Tax Matters“), G20 „*Avaldus läbipaistvuse ja teabevahetuse kohta maksustamise eesmärgil*“ („Statement on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes“) ning rahapesuvastase töökonna soovitusel „*Nelikümmend soovitus seoses rahapesuga*“ („Forty Recommendations on Money Laundering“) ja „*Üheksa erisoovitust seoses terrorismi rahastamisega*“ („Nine Special Recommendations on Terrorist Financing“).

5. Lepinguosalised võtavad arvesse G7 riikide rahandusministrite dokumenti „*Infojagamise kümme olulisimat põhimõtet*“ („Ten Key Principles for Information Exchange“).

6. Ilma et see piiraks finantsteenuste piiriülese kaubanduse usaldatavusnõuete kohaldamist, võib lepinguosaline kehtestada teise lepinguosalise piiriüleste finantsteenuste osutajate ja finantsinstrumentide suhtes registreerimis- või loanõude.

ARTIKKEL 8.43

Läbipaistev õigusnormide kehtestamine

Lepinguosalised teevad huvitatud isikutele kättesaadavaks finantsteenuste osutamist käsitlevate taotluste täitmise nõuded.

Taotleja taotluse korral annab asjaomane lepinguosaline taotlejale teada, millises menetlusjärgus tema taotlus on. Kui asjaomane lepinguosaline nõuab taotlejalt täiendavat teavet, teatab ta sellest taotlejale ilma põhjendamatu viivitusega.

ARTIKKEL 8.44

Uued finantsteenused

Lepinguosaline lubab teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatel osutada mis tahes uusi finantsteenuseid, mida lepinguosaline lubaks osutada oma finantsteenuste osutajatel sarnases olukorras oma siseriiklike õigusnormide alusel, tingimusel et uue finantsteenuse kasutuselevõtt ei eelda uue õigusakti vastuvõtmist või kehtiva õigusakti muutmist. Lepinguosaline võib määrata, millises institutsioonilises või õiguslikus vormis võib teenust osutada, ja nõuda luba teenuse osutamiseks. Sellise loa nõudmisel tehakse otsus mõistliku aja jooksul ja loa andmisest võib keelduda üksnes ettevaatuse kaalutlustel.

ARTIKKEL 8.45

Andmetöötlus

1. Lepinguosaline kehtestab või jätab kehtima asjakohased kaitsemeetmed eraelu puutumatuse ja isikuandmete, sealhulgas üksikkirjete ja kontode kaitsmiseks.
2. Lepinguosaline lubab hiljemalt kahe aasta jooksul alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatel¹ edastada teavet elektroonilisel või muul kujul oma territooriumile ja oma territooriumilt andmetöötluse eesmärgil, kui selline andmetöötlus on nõutav asjaomaste finantsteenuste osutajate tavapärasest äritegevuses.
3. Ükski käesoleva artikli säte ei piira lepinguosalise õigust kaitsta isikuandmeid ja eraelu puutumatust, tingimusel et seda õigust ei kasutata käesolevast lepingust kõrvalehoidmiseks.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et käesoleva lepingu allkirjastamise kuupäeval Vietnamis kehtivate siseriiklike õigusnormide kohaselt on füüsilistel isikutel keelatud andmeid edastada.

ARTIKKEL 8.46

Konkreetsed erandid

1. Ühtki käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, et see takistaks lepinguosalist ja tema avalik-õiguslikke üksusi oma territooriumil ainuõiguslikult tegemast toiminguid või osutamast teenuseid, mis moodustavad osa riiklikust pensioni- või sotsiaalkindlustussüsteemist, välja arvatud juhul, kui lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt võivad kõnealuseid toiminguid teha ka avalik-õiguslike üksuste või eraõiguslike institutsioonidega konkureerivad finantsteenuste osutajad.
2. Käesoleva lepingu sätteid ei kohaldata keskpanga, rahandusasutuse ega mõne muu avalik-õigusliku üksuse tegevuse suhtes raha- või valuutakursipoliitika elluviimisel, välja arvatud käesoleva lepingu B jao (Investeeringute liberaliseerimine) sätteid, mille suhtes kohaldatakse lõiget 3.
3. B jao (Investeeringute liberaliseerimine) sätteid ei kohaldata avalik-õiguslik üksuse poolt raha- või valuutakursipoliitika elluviimisel võetud mittediskrimineerivate üldkohaldatavate meetmete suhtes.
4. Ühtki käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalist või tema avalik-õiguslikke üksusi oma territooriumil ainuõiguslikult tegemast toiminguid või osutamast teenuseid lepinguosalise, sealhulgas tema avalik-õiguslike üksuste nimel või tagatisel või nende rahalisi vahendeid kasutades, välja arvatud juhul, kui lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt võivad kõnealuseid toiminguid teha ka avalik-õiguslike üksuste või eraõiguslike institutsioonidega konkureerivad finantsteenuste osutajad.

5. Suurema kindluse huvides lepivad lepinguosalisel kokku, et lõikeid 1 ja 4 ei tõlgendata nii, et lepinguosalisel võivad kõnealustes lõigetes osutatud meetmeid asjaomaste investorite või investeeringutega seotud õigusi kaitsmata kohaldada juhul, kui asjaomastes lõigetes nimetatud toimingud või teenused on liberaliseeritud või kui neid võivad lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt teha ka avalik-õiguslike üksuste või eraõiguslike institutsioonidega konkureerivad finantsteenuste osutajad.

ARTIKKEL 8.47

Isereguleeruvad organisatsioonid

Kui lepinguosaline nõuab teise lepinguosalise finantsteenuste osutajalt finantsteenuste osutamiseks asjaomase lepinguosalise territooriumil või territooriumile liikmesust, osalust või juurdepääsu omamist mis tahes isereguleeravas organisatsioonis, tagab asjaomane lepinguosaline, et selline isereguleeruv organisatsioon täidab artiklis 8.5 (Võrdne kohtlemine), 8.6 (Enamsoodustusrežiim) ja 8.11 (Võrdne kohtlemine) sätestatud kohustusi.

ARTIKKEL 8.48

Arveldus- ja maksesüsteemid

Lepinguosaline tagab artiklites 8.5 (Võrdne kohtlemine) ja 8.11 (Võrdne kohtlemine) sätestatud võrdse kohtlemise tingimustel teise lepinguosalise finantsteenuste osutajatele, kes on asutatud tema territooriumil, juurdepääsu avaliku sektori asutuste makse- ja kliiringsüsteemidele ning tavalises äritegevuses kättesaadavatele ametlikele rahastamis- ja refinantseerimisallikatele. Käesoleva artikliga ei anta juurdepääsu lepinguosalise viimase instantsi laenajatele.

7. ALAJAGU

RAHVUSVAHELISED MERETRANSPOORDITEENUSED

ARTIKKEL 8.49

Kohaldamisala, mõisted ja põhimõtted

1. Käesolevas alajaos sätestatakse rahvusvaheliste meretransporditeenuste liberaliseerimise põhimõtted vastavalt B jaole (Investeeringute liberaliseerimine), C jaole (Piiriülene teenuste osutamine) ja D jaole (Füüsiliste isikute ajutine kohalolek ärilisel eesmärgil).

2. Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „konteinerjaama- ja depooteenused“ – toimingud, mis seisnevad konteinerite hoiustamises sadamaaladel või sisemaal, et neid täis või tühjaks laadida, remontida ja saadetise jaoks ette valmistada;
- b) „tollivormistusteenused“ (ka „tollimaakleri teenused“) – toimingud, mis seisnevad kaubasaadetiste impordi, ekspordi või transiidiga seotud tolliformaalsuste sooritamises teise isiku nimel, olenemata sellest, kas see on teenuseosutaja põhitegevus või täiendab tema põhitegevust;
- c) „fiiderteenused“ – lepinguosalise territooriumist väljapoole jäävasse sihtkohta suunduva rahvusvahelise veose, eelkõige konteinerlasti meritsi ette- ja edasivedu lepinguosalise territooriumil asuvate sadamate vahel;
- d) „ekspedeerimisteenused“ – tegevus, mis hõlmab lastisaatjate nimel veotegevuse korraldamist ja järelevalvet veo- ja abiteenuste tellimise kaudu, dokumentide koostamist ja äriteabe andmist;
- e) „rahvusvaheline veos“ – veos, mida transporditakse ühe lepinguosalise territooriumil asuva sadama ja teise lepinguosalise või kolmanda riigi sadama vahel, või ühe liidu liikmesriigi ja teise liidu liikmesriigi sadamate vahel;

- f) „rahvusvahelised mereveoteenused“ – reisijate või lasti transport merelaevadega ühe lepinguosalise sadama ja teise lepinguosalise või kolmanda riigi sadama vahel, samuti otselepingud muude transporditeenuste osutajatega, et tagada mitmeliigiline transport ühe veodokumendi alusel, kuid mitte selliste muude transporditeenuste osutamine;
- g) „meretranspordi abiteenused“ – mereveoste käitlemisteenused, tollivormistusteenused, konteinerjaama- ja depooteenused, laevade agenteerimisteenused ja mereveoste ekspedeerimisteenused;
- h) „mereveoste käitlemisteenused“ – stividoretttevõtjate, sealhulgas terminali käitajate tegevus, välja arvatud otsene kaitöötajate tegevus, juhul kui nende töö on korraldatud stividor- ja terminaliettevõtjatest sõltumatult. Mõiste hõlmab järgmiste tegevuste korraldamist ja järelevalvet:
- i) laeva lastimine ja lossimine;
 - ii) veose kinnitamine ja kinnitustest lahtivõtmine ning
 - iii) veose vastuvõtt või väljastamine ja hoiustamine enne lastimist või pärast lossimist
- ning
- i) „mitmeliigiline transport“ – veose transport, mille korral kasutatakse rohkem kui üht veoliiki, sh rahvusvahelist merevedu, ning mis toimub ühe veodokumendi alusel.

3. Võttes arvesse rahvusvaheliste meretransporditeenuste liberaliseerimise praegust taset lepinguosaliste vahel, kohaldatakse järgmisi põhimõtteid:

- a) lepinguosalisel rakendavad tõhusalt põhimõtet, mis tagab kaubanduslikel ja mittediskrimineerivatel alustel piiramatul juurdepääsul rahvusvahelisele mereveoturule ja -kaubandusele,
- b) lepinguosaline võimaldab teise lepinguosalise lipu all sõitvatele või teise lepinguosalise teenuseosutajate laevadele seoses muu hulgas juurdepääsuga sadamatele, sadamate infrastruktuuri ja meretranspordi abiteenuste kasutamisega ning sellega seotud tasude ja lõivude, tolliteenuste, kaikohtade ning peale- ja mahalaadimisvahenditega vähemalt sama soodsaid tingimusi kui oma laevadele;
- c) lepinguosaline lubab teise lepinguosalise rahvusvaheliste mereveoteenuste osutajatel asutada ettevõtte ja kasutada seda oma territooriumil kooskõlas erikohustuste tabelis sätestatud tingimustega;
- d) lepinguosaline teeb teise lepinguosalise rahvusvahelise meretransporditeenuse osutajatele mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel kättesaadavaks järgmised sadamateenused: lootsiteenused, puksiirabi, toiduainete, kütuse ja veega varustamine, prügi ja ballastvee kõrvaldamine, sadamakapteni teenused, navigeerimisabi, avariiremondirajatised ning reidi-, kai- ja sildumisteenused, aga ka laeva tööks vajalikud maismaa-tugiteenused, sealhulgas side-, vee- ja elektrivarustus;

- e) liit võimaldab oma pädevate asutuste loal Vietnami rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel ümber paigutada neile kuuluvaid või renditud tühje konteinereid liidu liikmesriigi sadamate vahel, kui see ei kujuta endast tasulist vedu lastina ja tingimusel, et kõnealuseid konteinereid kasutatakse oma veoste käitlemiseks väliskaubanduse eesmärgil.
- f) Vietnam võimaldab oma pädevate asutuste loal¹ liidu või selle liikmesriikide rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel ümber paigutada neile kuuluvaid või renditud tühje konteinereid Quy Nhoni ja Cai Mep-Thi Vai sadamate vahel, kui see ei kujuta endast tasulist vedu lastina ja tingimusel, et kõnealuseid konteinereid kasutatakse oma veoste käitlemiseks väliskaubanduse eesmärgil. Vietnam võimaldab pärast viie aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast liidu või selle liikmesriikide rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel ümber paigutada neile kuuluvaid või renditud tühje konteinereid Vietnami siseriiklike sadamate vahel, kui see ei kujuta endast tasulist vedu lastina ja tingimusel, et kõnealuseid konteinereid kasutatakse oma veoste käitlemiseks väliskaubanduse eesmärgil, tingimusel, et fiiderteenust kasutavad laevad (nimelt emalaevad) peatuvad Vietnami sadamates.

¹ Suurema kindluse huvides käsitatakse loa haldusmenetlust, mille eesmärk on tagada kõikide asjakohaste nõuete täitmine. Luba antakse välja niipea, kui nõuetekohase läbivaatamisega on kindlaks tehtud, et loa saamise tingimused on täidetud. Luba ei tohi kasutada kui teenuste osutamise varjatud piiramise vahendit.

- g) liit võimaldab oma pädevate asutuste loal Vietnami rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel osutada oma siseriiklike sadamate vahel fiiderteenuseid;
 - h) Vietnam võimaldab oma pädevate asutuste loal¹ liidu või selle liikmesriikide rahvusvaheliste meretransporditeenuste osutajatel osutada Quy Nhoni and Cai Mep-Thi Vai sadamate vahel omaenda laevadele fiiderteenuseid, tingimusel et fiiderteenust kasutavad laevad (nimelt emalaevad) peatuvad Cai Mep-Thi Vai sadamas.
4. Lõike 3 punktides a ja b osutatud põhimõtete rakendamisel lepinguosalised:
- a) ei kehtesta tulevikus kolmandate riikidega sõlmitavates meretransporditeenuste (sealhulgas puist- ja vedellastiveod ja liiniveod) lepingutes lastijaotusklausleid ning lõpetab mõistliku ajavahemiku jooksul selliseid lastijaotusklauslid, kui need on olemas varasemates lepingutes, ning
 - b) hoiduvad pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva kasutusele võtmast või kohaldamast ühepoolseid meetmeid või haldus-, tehnilisi ja muid takistusi, mis võivad varjatult piirata rahvusvaheliste mereveoteenuste vaba osutamist või põhjustada selles valdkonnas ebavõrdset kohtlemist, ning hoiduvad ka edaspidi selliseid meetmeid kehtestamast.

¹ Suurema kindluse huvides käsitatakse loa haldusmenetlust, mille eesmärk on tagada kõikide asjakohaste nõuete täitmine. Luba antakse välja niipea, kui nõuetekohase läbivaatamisega on kindlaks tehtud, et loa saamise tingimused on täidetud. Luba ei tohi kasutada kui teenuste osutamise varjatud piiramise vahendit.

F JAGU

E-KAUBANDUS

ARTIKKEL 8.50

Eesmärk ja põhimõtted

Lepinguosalised tunnistavad, et e-kaubandus suurendab kauplemisvõimalusi mitmes sektoris, ning soodustavad omavahelise e-kaubanduse arengut, eelkõige tehes käesoleva peatüki sätete alusel koostööd e-kaubanduse valdkonnas tekkinud küsimustes.

ARTIKKEL 8.51

Tollimaksud

Lepinguosalised ei kehtesta elektroonilise edastuse suhtes tollimakse.

ARTIKKEL 8.52

E-kaubandusega seotud õiguslane koostöö

1. Lepinguosalisel peavad e-kaubanduse reguleerimise alast dialoogi, milles keskendutakse muu hulgas järgmistele teemadele:

- a) üldsusele elektrooniliste allkirjade kohta antud sertifikaatide tunnustamine ja piiriüleste sertifitseerimisteenuste soodustamine;
- b) vahendusteenuste osutajate vastutus andmete edastamise või salvestamise eest;
- c) soovimatute elektrooniliste kommertsteadete käsitlemine;
- d) tarbijate kaitsmine e-kaubanduse valdkonnas ning
- e) muud e-kaubanduse arengu seisukohalt olulised küsimused.

2. Kõnealune dialoog võib hõlmata kummagi lepinguosalise asjakohaseid õigusnorme ja nende rakendamist käsitleva teabe vahetamist seoses lõikes 1 osutatud teemadega.

G JAGU

ERANDID

ARTIKKEL 8.53

Üldised erandid

Võttes arvesse nõuet, et allpool loetletud meetmeid ei kohaldata viisil, mis kujutaks endast meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist samalaadsetes tingimustes olevate riikide vahel, või ettevõtte asutamise või käitamise või piiriülese teenuste pakkumise varjatud piiramist, ei tõlgendata ühtki käesoleva peatüki sätet nii, et see takistaks lepinguosalist vastu võtmast või jõustamast meetmeid, mis on:

- a) vajalikud riikliku julgeoleku ja kõlbluse kaitseks ning avaliku korra tagamiseks;
- b) vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitseks;
- c) seotud taastumatute loodusvarade säästmisega, kui kõnealuseid meetmeid kohaldatakse koos piirangutega omamaistele investoritele või omamaisele teenuste pakkumisele või tarbimisele;
- d) vajalikud rahvuslike kunsti-, ajaloo- ja arheoloogiaväärtuste kaitseks;

- e) vajalikud selleks, et tagada kooskõla õigusnormidega, mis ei ole vastuolus käesoleva peatükiga, sealhulgas sellistega, milles käsitletakse:
 - i) kelmuste ja pettuste takistamist ja lepingu rikkumise tagajärgede menetlemist;
 - ii) isikute eraelu kaitset seoses isikuandmete töötlemise ja levitamisega ning isiklike andmetike ja kontode konfidentsiaalsuse kaitset või
 - iii) ohutust,
- või

- f) vastuolus käesoleva lepingu artikli 8.5 (Võrdne kohtlemine) lõigetega 1 või 2, või artikli 8.11 (Võrdne kohtlemine) lõikega 1, kui erineva kohtlemise eesmärk on tagada teise lepinguosalise majandustegevuse, ettevõtjate või teenuseosutajatega seotud otseste maksude tõhus ja õiglane määramine või kogumine¹.

¹ Meetmete hulka, mille eesmärk on tagada otseste maksude õiglane ja tõhus määramine või kogumine, kuuluvad lepinguosalise maksusüsteemi raames võetud meetmed,

- i) mida kohaldatakse mitteresidentide investorige ja teenuseosutajate suhtes, võttes arvesse asjaolu, et mitteresidentide maksukohustus määratakse kindlaks lepinguosalise territooriumilt pärinevate või sellel paiknevate maksustatavate objektide alusel;
- ii) mida kohaldatakse mitteresidentide suhtes, et tagada maksude määramine või kogumine lepinguosalise territooriumil;
- iii) mida kohaldatakse mitteresidentide või residentide suhtes, et takistada maksude vältimist või nendest kõrvalehoidumist, sealhulgas maksukuulekusmeetmed;
- iv) mida kohaldatakse teise lepinguosalise territooriumil või territooriumilt osutatavate teenuste tarbijate suhtes, et tagada seoses selliste tarbijatega lepinguosalise territooriumil paiknevatest allikatest tulenevate maksude määramine või kogumine;
- v) millega eristatakse teistest investoritest ja teenuseosutajatest need, kelle suhtes kehtivad ülemaailmselt maksustatavatelt objektidelt kogutavad maksud, võttes arvesse asjaolu, et nende vastavad maksubaasid on erinevad; või
- vi) millega lepinguosalise maksubaasi kaitsmiseks määratakse, assigneeritakse või jaotatakse residentide või kohalike filiaalide või seotud isikute või ühe ja sama isiku eri filiaalide vahel tulu, kasumit, kahju või mahaarvatisi või laene.

Punktis f ja käesolevas joonealuses märkuses kasutatud maksualased terminid või mõisted määratakse kindlaks kõnealust meedet rakendava lepinguosalise õigusaktides sätestatud maksualaste määratluste ja mõistete või nendega võrdväärsete või samalaadsete määratluste ja mõistete järgi.

H JAGU

INSTITUTSIOONILINE SÄTE

ARTIKKEL 8.54

Investeeringute, teenuskaubanduse,
e-kaubanduse ja riigihangete komitee

1. Artikli 17.2 (Erikomiteed) kohaselt asutatud investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komiteesse kuuluvad mõlema lepinguosalise esindajad.
2. Investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komitee vastutab käesoleva peatüki rakendamise eest. Selleks kontrollib komitee käesoleva lepingu rakendamist lepinguosaliste poolt, vaatab selle korrapäraselt läbi, ning arutab kõiki käesoleva peatükiga seotud küsimusi, mille lepinguosalised talle on esitanud.
3. Peatükki 9 (Riigihanked) hõlmav vastutus on sätestatud artiklis 9.23 (Investeeringute, teenuste, e-kaubanduse ja riigihangete komitee

9. PEATÜKK

RIIGIHANKED

ARTIKKEL 9.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „kommertskaubad ja -teenused“ – kaubad ja teenused, mida tavaliselt müüakse või pakutakse müügiks turul valitsusväliste ostjatele ja mida sellised ostjad ostavad tavaliselt turult valitsemisega mitte seotud eesmärkidel;
- b) „ehitusteenus“ – teenus, mille eesmärk on mis tahes vahenditega ehitada hooneid ja tsiviilrajatisi ÜRO ühtse tooteklassifikaatori (CPC) 51. alajao tähenduses;
- c) „elektrooniline oksjon“ – elektrooniliste seadmete abil toimuv järkjärguline protsess, mille käigus tarnijad esitavad uue hinnapakkumise, hankemenetluse hindamiskriteeriumide kohase muu mõõdetava väärtuse või mõlemad, mille tulemusel muutub pakkumuste pingerida;

- d) „riigihange“ – menetlus, mille käigus punktis l määratletud hankija omandab kaubad või teenused või nende kasutusõiguse, või mõne mõlemat varianti hõlmava kombinatsiooni valitsuse ülesannete täitmiseks, mitte äriliseks müügiks või edasimüügiks või kasutamiseks kaupade tarnimisel või teenuse osutamisel eesmärgiga neid äriselt müüa või edasi müüa;
- e) „kirjalikult“ või „kirjalik“ – sõnade ja numbritega esitatud väljend, mida saab lugeda ja taasesitada ning hiljem edastada ning mis võib hõlmata elektrooniliselt edastatud ja salvestatud teavet;
- f) „piiratud hange“ – hange, mille puhul hankija võtab ühendust tema enda valitud tarnija või tarnijatega;
- g) „meede“ – õigusnorm, haldussuunis või tava või hankija mis tahes toiming seoses käesoleva lepinguga hõlmatud hankega;
- h) „korduvkasutatav nimekiri“ – nimekiri, mida hankija kavatseb kasutada rohkem kui ühel korral ja mis sisaldab tarnijaid, kelle hankija on tunnistanud nimekirja kandmise tingimustele vastavaks;
- i) „kavandatava hanke teade“ – hankija avaldatav teade, milles kutsutakse huvitatud tarnijaid esitama osalemistaotlusi, pakkumusi või mõlemaid;

- j) „korvamismeetmed“ – tingimused või kohustused, mis edendavad kohalikku arengut või parandavad lepinguosalise maksebilanssi, näiteks omamaise osaluse ja omamaiste tarnijate kasutamise, tehnoloogia litsentsimise ja tehnosiirde ning investeerimis-, vastuostu- jms toimingute või nõuete abil;
- k) „avatud hange” – hange, mille puhul võivad pakkumuse esitada kõik huvitatud tarnijad;
- l) „hankeüksus“ – üksus, mis on kantud käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisasse;
- m) „avaldamine“ – teabe edastamine elektroonilisel või paberkandjal, mida levitatakse laialdaselt ja millele üldsusel on hõlbus juurde pääseda;
- n) „kvalifitseeritud tarnija“ – tarnija, kelle hankeüksus on tunnistanud osalemistingimustele vastavaks;
- o) „valikhange“ – hange, mille puhul hankeüksus kutsub pakkumusi esitama üksnes kvalifitseeritud tarnijad;
- p) „teenused“ – hõlmab ehitusteenuseid, kui ei ole sätestatud teisiti;
- q) „tarnija“ – isik või isikute rühm, kes pakub või saaks pakkuda hankeüksusele kaupu ja teenuseid; ning

r) „tehniline kirjeldus“ – hanketingimus, milles

a) määratakse kindlaks järgmine:

i) hangitavate kaupade omadused, sealhulgas kvaliteedi, toime, ohutuse ja mõõtmete suhtes kohaldatavad nõuded, või kaupade tootmise protsessid ja viisid või

ii) hangitavate teenuste omadused, sealhulgas kvaliteedi, toime ja ohutuse suhtes kohaldatavad nõuded, või teenuste osutamise protsessid ja viisid

või

b) käsitletakse toote või teenuse suhtes kehtivat terminoloogiat, sümboleid, pakendamis-, tähistamis- või märgistusnõudeid.

ARTIKKEL 9.2

Kohaldamisala ja hõlmavus

1. Käesolevat peatükki kohaldatakse kõikide käesoleva lepinguga hõlmatud hankega seotud meetmete suhtes, olenemata sellest, kas hange korraldatakse üksnes või osaliselt elektrooniliste vahenditega.

2. Käesolevas peatükis tähendab „käesoleva lepinguga hõlmatud hange“ valitsusülesannete täitmiseks korraldatud hanget, mis vastab järgmistele tingimustele:

- a) see hõlmab 9-A lisas (Riigihangete kohaldamisala liidu puhul) ja 9-B lisas (Riigihangete kohaldamisala Vietnami puhul) kindlaksmääratud kaupu, teenuseid või nende kombinatsiooni;
- b) see toimub mis tahes lepingulisel alusel, sealhulgas ostmise, liisimise ja rentimise või üürimise teel koos väljaostuvõimalusega või ilma selleta;
- c) selle maksumus, hinnatuna vastavalt lõigetele 6 ja 7, on artikli 9.6 (Teated) kohase teate avaldamise ajal võrdne piirmääraga, mis on sätestatud käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisas, või sellest suurem, ning
- d) lepinguosaline ei ole seda lõikes 3 osutatud hõlmavusest, käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisast ega käesoleva lepingu teistest asjakohastest osadest muul viisil välja jätnud.

3. Kui käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisas ei ole sätestatud teisiti, ei kohaldata käesolevat peatükki järgmise suhtes:

- a) maa, olemasolevate hoonete ja muu kinnisvara või nendega seotud õiguste omandamine või rentimine;

- b) lepinguosalise, sh tema hankeüksuste lepinguväliste kokkulepete ning mis tahes vormis antav abi, sealhulgas koostöölepingud, toetused, subsiidiumid, laenud, paigutused omakapitali, tagatised, rahalised stiimulid ja mitterahaline toetus;
- c) fiskaalasutuse teenuste ja depoteenuste, reguleeritud finantseerimisasutuste likvideerimis- ja juhtimisteenuste või riigivõla, sealhulgas laenude, riigi võlakirjade, vekslite ja muude väärtpaberite müügi, tagasiostu või levitamise seotud teenuste hange või soetamine;
- d) riiklikud töölepingud ning
- e) hanked, mis korraldatakse:
 - i) spetsiaalselt rahvusvahelise abi, sealhulgas arenguabi andmiseks;
 - ii) rahvusvahelise organisatsiooni erimenetluse või klausli alusel, või mida rahastatakse rahvusvahelise või välistoetuse, laenu või muu abi kaudu, mille puhul vastuvõttev lepinguosaline (sealhulgas tema hankeüksused) peab rahvusvahelise või välistoetuse, laenu või muu abi saamiseks kohaldama rahvusvahelise organisatsiooni või teiste abiandjate kehtestatud erimenetlusi või klausleid. Kui tarnija suhtes ei ole rahvusvahelise organisatsiooni või abiandja menetluste või klauslite alusel osalemisspiiranguid seatud, kohaldatakse hanke suhtes artikli 9.4 (Üldpõhimõtted) lõikeid 1 ja 2; või

iii) sõjaväeüksuste paiknemist käsitleva rahvusvahelise lepingu erimenetluse või klausli alusel või mis on seotud alla kirjutanud riikide ühisprojekti rakendamisega,

4. 9-A lisa (Riigihangete kohaldamisala liidu puhul) ja 9-B lisa (Riigihangete kohaldamisala Vietnami puhul) eri jagudes on kummagi lepinguosalise kohta esitatud järgmine teave:

- a) A jaos keskvalitsusasutused, kelle hanked on hõlmatud käesoleva peatükiga;
- b) B jaos keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused, kelle hanked on hõlmatud käesoleva peatükiga;
- c) C jaos kõik muud üksused, kelle hanked on hõlmatud käesoleva peatükiga;
- d) D jaos käesoleva peatükiga hõlmatud kaubad;
- e) E jaos käesoleva peatükiga hõlmatud teenused, v.a ehitusteenused;
- f) F jaos käesoleva peatükiga hõlmatud ehitusteenused
- g) G jaos üldised märkused ning
- h) H jaos hanketeabe avaldamise viisid.

5. Käesoleva määruse kohaldamisega seotud üleminekumeetmed on sätestatud 9-B lisa (Riigihangete kohaldamisala Vietnami puhul) I jaos (Üleminekumeetmed)

6. Kui lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt tohivad käesoleva lepinguga hõlmatud hanget korraldada hankeüksuse nimel muud üksused või isikud, kelle hankega seotud kaubad ja teenused ei ole käesoleva lepinguga hõlmatud, kehtivad samuti käesoleva jaotise sätted.

Hindamine

7. Selleks et teha hanke väärtuse hindamisel kindlaks, kas tegu on käesoleva lepinguga hõlmatud hankega, hankeüksus:

- a) ei jaga hanget eraldi hangeteks ega vali ega kasuta konkreetset hindamismeetodit hanke väärtuse hindamiseks eesmärgiga välistada kas täielikult või osaliselt käesoleva peatüki kohaldamine hanke suhtes ning
- b) esitab hanke arvestusliku maksimaalse koguväärtuse hanke kogukestuse lõikes, olenemata sellest, kas hankeleping sõlmitakse samaaegselt või teatava ajavahemiku jooksul ühe või enama tarnijaga, võttes arvesse kõiki tasustamise vorme, sealhulgas:
 - i) lisatasud, teenustasud, vahendustasud ja intressid ning
 - ii) iga valikuvõimaluse koguväärtus.

8. Korduvlepingute puhul, kui hanke üksiknõude tulemusena sõlmitakse rohkem kui üks leping või sõlmitakse lepingud eraldi osade suhtes, võetakse hinnangulise maksimaalse kogumaksumuse arvutamisel aluseks järgmine:

- a) eelneva 12 kuu jooksul või hankeüksus eelneva eelarveaasta jooksul sõlmitud sama tüüpi kauba või teenuse korduvlepingute maksumus, mida on võimaluse korral korrigeeritud, et võtta arvesse prognoositud muutusi järgmise 12 kuu jooksul hangitavate kaupade ja teenuste koguses ja maksumuses, või
- b) esialgse lepingu sõlmimisele järgneva 12 kuu jooksul või hankeüksuse eelarveaasta jooksul hangitava sama tüüpi kauba või teenuse korduvlepingute hinnanguline maksumus.

ARTIKKEL 9.3

Julgeoleku- ja üldised erandid

1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see takistab lepinguosalist võtmast mis tahes meetmeid või jätta avalikustamata mis tahes teave, kui ta peab seda vajalikuks, et kaitsta oma olulisi julgeolekuhuve, mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse hangete või riigi julgeoleku või riigikaitse seisukohalt hädavajalike hangetega.

2. Lähtuvalt nõudest, et selliseid meetmeid ei kohaldata viisil, mis võiks varjatult piirata rahvusvahelist kaubandust, ei tõlgendata käesolevat peatükki nii, et see takistaks lepinguosalist kehtestamast ja jõustamast meetmeid, mis on:

- a) vajalikud kõlbluse, korra ja turvalisuse kaitseks;
- b) vajalikud inimeste, loomade või taimede elu või tervise kaitseks;
- c) vajalikud intellektuaalomandi kaitseks või
- d) puuetega isikute, heategevusasutuste, heategevusega tegelevate mittetulundusühingute või vangide tööga valmistatavate kaupade ja teenustega seotud meetmed.

ARTIKKEL 9.4

Üldpõhimõtted

Võrdne kohtlemine ja mittediskrimineerimine

1. Käesoleva lepinguga hõlmatud hankega seotud meetmete puhul kohtleb kumbki lepinguosaline ja tema hankijad teise lepinguosalise kaupu ja teenuseid ning teise lepinguosalise tarnijaid, kes pakuvad mõlema lepinguosalise kaupu või teenuseid, otseselt ja tingimusteta vähemalt sama soodsalt, kui see lepinguosaline ja tema hankeüksused kohtlevad omamaiseid kaupu, teenuseid ja tarnijaid.

2. Käesoleva lepinguga hõlmatud hankega seotud meetme puhul lepinguosaline ja tema hankeüksused:

- a) ei kohtle mõnda kohapealset tarnijat tema välismaise kuuluvuse või omandiõiguse määra põhjal vähem soodsalt kui teisi kohapealseid tarnijaid; või
- b) ei diskrimineeri kohapealset tarnijat selle alusel, et selle tarnija tarnitav toode või pakutav teenus teatavas hankes pärineb teiselt lepinguosaliselt.

Nõuetelevastavus ja hanke korraldamine

3. Lepinguosaline tagab, et tema hankijad järgivad käesoleva lepinguga hõlmatud hangete korraldamisel käesoleva peatüki nõudeid.

4. Hankeüksus korraldab käesoleva lepinguga hõlmatud hanke läbipaistval ja erapooletul viisil, mis:

- a) on kooskõlas käesoleva peatükiga, kasutades üht järgmistest hankeviisidest: avatud hange, valikhange või piiratud hange, ning
- b) väldib huvide konflikte ja korruptsiooni vastavalt asjakohastele siseriiklikele õigusnormidele.

5. Ükski käesoleva peatüki säte ei takista lepinguosalist, sh tema hankeüksusi välja töötamast uusi hankepoliitikameetmeid, hankemenetlusi või lepingulisi vahendeid, tingimusel et need on kooskõlas käesoleva peatükiga.

Elektrooniliste vahendite kasutamine

6. Lepinguosalised püüavad käesoleva lepinguga hõlmatud hankeid korraldada elektrooniliste vahendite abil. See hõlmab hangetega seotud teabe ning hanketeadete ja -dokumentide avaldamist, pakkumuste kättesaamist ning vajaduse korral elektrooniliste oksjonite kasutamist.

7. Kui käesoleva lepinguga hõlmatud hange korraldatakse elektrooniliste vahendite abil, peab hankeüksus:

- a) tagama, et hanke elluviimisel kasutatakse muu hulgas ka autentimiseks ja andmete krüptimiseks infotehnoloogiasüsteeme ja tarkvara, mis on vabalt kättesaadavad ja muude vabalt kättesaadavate tehnoloogiasüsteemide ja tarkvaraga koostalitlusvõimelised, ning
- b) rakendama mehhanisme, millega tagatakse osalemistaotluste ja pakkumuste terviklus, sealhulgas fikseeritakse nende esitamise aeg, ning välistatakse neile loata juurdepääs.

Päritolureeglid

8. Käesoleva lepinguga hõlmatud hanke puhul ei kohalda lepinguosaline teisest lepinguosalisest imporditavate kaupade ega osutatavate teenuste suhtes päritolureegleid, mis erinevad nendest, mida lepinguosaline samal ajal kohaldab tavapärase kaubanduse raames sama lepinguosalise samade kaupade impordi või samade teenuste osutamise suhtes.

Korvamismeetmed

9. Käesoleva lepinguga hõlmatud hankega seoses ja vastavalt käesoleva peatüki asjakohasele lisale ei püüa lepinguosaline ega tema hankeüksused taotleda, võtta arvesse, ega kehtestada korvamismeetmeid, samuti ei püüa nad tagada kõnealuste meetmete rakendamist.

Meetmed, mis ei ole hangetele eriomased

10. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata järgmise suhtes:

- a) tollimaksud ja muud maksud, mis on kehtestatud impordi suhtes või sellise impordiga seoses;
- b) selliste tollimaksude ja maksudega maksustamise meetodiga, ning
- c) muud teenustekaubandust mõjutavad meetmed kui käesoleva lepinguga hõlmatud hankeid reguleerivad meetmed.

ARTIKKEL 9.5

Teave hankesüsteemi kohta

1. Lepinguosaline:
 - a) avaldab viivitamata kõik käesoleva lepinguga hõlmatud hankega seotud üldkohaldatavad meetmed, sh õigusaktidest tulenevad standardsed lepingupunktid, ametlikult määratud paber- või elektroonilises meedias ning
 - b) esitab teise lepinguosalise taotluse korral võimalikult üksikasjaliku põhjenduse.
2. Käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisa H jaos (Hanketeabe avaldamine) on loetletud paber- või elektroonilise meedia kanalid, mille kaudu lepinguosaline avaldab lõikes 1 osutatud teabe ning artiklis 9.6 (Teated), artikli 9.8 (Tarnijate kvalifitseerimine) lõikes 7 ja artikli 9.17 (Sõlmimisjärgne teave) lõikes 3 nõutud teated.

ARTIKKEL 9.6

Teated

Kavandatava hanke teade

1. Hankija avaldab käesoleva peatüki lisade H jaos (Hanketeabe avaldamine) loetletud asjakohases paber- või elektroonilise meedia kanalis iga käesoleva lepinguga hõlmatud hanke kohta kavandatava hanke teate, välja arvatud artiklis 9.14 (Piiratud hange) kirjeldatud asjaoludel. Elektroonilise meedia kaudu avaldatud teade peab olema kättesaadav vähemalt teates osutatud tähtaja lõpuni. Teadete suhtes kohaldatakse järgmist:

- a) A jaoga (Keskvalitsusasutused) hõlmatud hankeüksuste puhul peavad teated olema tasuta ja elektrooniliselt kättesaadavad H jaos (Hanketeabe avaldamine) kindlaksmääratud ühtse juurdepääsupunkti kaudu ning
- b) B jaoga (Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused) või C jaoga (Muud hõlmatud asutused) hõlmatud hankeüksuste puhul peavad teated juhul, kui on olemas elektrooniline juurdepääs, olema tasuta kättesaadavad vähemalt ühtse internetiportaali linkide kaudu.

Lepinguosalisi, sealhulgas nende B jaoga (Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused) või C jaoga (Muud hõlmatud asutused) hõlmatud hankeüksused julgustatakse avaldama oma teated tasuta ja elektrooniliselt ühtse juurdepääsupunkti kaudu.

2. Kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti, sisaldab kavandatava hanke teade järgmist:
- a) hankija nimi ja aadress ning muud andmed, mis on vajalikud hankeüksusega kontakteerumiseks ning selleks, et omandada kõik hankega seotud vajalikud dokumendid, kaasa arvatud teave nende dokumentide omandamisega seotud kulude ja maksetingimuste kohta, kui need on olemas;
 - b) hanke kirjeldus, sealhulgas hangitavate kaupade ja teenuste laad ja kogus või eeldatav kogus, kui täpne kogus ei ole teada;
 - c) korduvate lepingute puhul võimaluse korral järgmiste kavandatavate hangete teadete eeldatav avaldamise aeg;
 - d) vajaduse korral valikuvõimaluste kirjeldus;
 - e) kaupade tarnimise ja teenuste osutamise ajakava või lepingu kestus;
 - f) kasutatav hankeviis ning teave selle kohta, kas tegemist on läbirääkimistega või elektroonilise oksjoniga;
 - g) vajaduse korral hankes osalemise taotluste esitamise aadress ja tähtpäev;
 - h) pakkumuste esitamise aadress ja tähtpäev;

- i) keel(ed), milles võib pakkumuse või osalemistaotluse esitada, juhul kui selle võib esitada muus keeles kui hankeüksuse asukoha ametlik keel;
 - j) tarnijatele kehtestatud osalemistingimuste loetelu koos lühikirjeldustega, sealhulgas vajaduse korral nõuded tarnijate esitatavate konkreetsete dokumentide ja tõendite kohta, kui neid nõudeid ei ole esitatud kõikidele huvitatud tarnijatele kavandatava hanke teate raames ühel ja samal ajal kättesaadavaks tehtud hankedokumentides;
 - k) kui hankija kavatseb vastavalt artiklile 9.8 (Tarnijate kvalifitseerimine) kutsuda hankes osalema piiratud arvu kvalifitseeritud tarnijaid, siis tarnijate valiku kriteeriumid ja vajaduse korral hankes osalema lubatavate tarnijate arvuga seotud piirangud ning
- 1) märge, et hange on hõlmatud käesoleva peatükiga.

Kokkuvõtlik teade

3. Iga kavandatava riigihanke puhul avaldab hankeüksus koos kavandatud hanke teatega ingliskeelse kokkuvõtliku teate, mis on mõne H jaos (Hanketeabe avaldamine) nimetatud elektroonilise meedia kanali kaudu hõlpsasti ja tasuta kättesaadav. Kokkuvõtlik teade sisaldab vähemalt järgmist teavet:

- a) hanke sisu;

- b) pakkumuse või hankes osalemise või korduvkasutatavasse nimekirja kandmise taotluse esitamise viimane kuupäev ning
- c) aadress, kust saab taotleda hankedokumente.

4. Liit annab Vietnamile tehnilist ja rahalist abi, et arendada välja ja võtta kasutusele automaatne süsteem, et kokkuvõtlikud teated inglise keelde tõlkida ja need inglise keeles avaldada, ning asjaomast süsteemi käigus hoida. Kõnealust koostööd käsitletakse käesoleva peatüki artiklis 9.21 (Koostöö). Käesoleva lõike rakendamine toimub vastavalt sellele, kuidas rakendatakse algatust, mille eesmärk on välja arendada ja kasutusele võtta automaatne süsteem kokkuvõtlike teadete inglise keelde tõlkimiseks ja nende inglise keeles avaldamiseks Vietnami, ning asjaomast süsteemi käigus hoida.

Plaanitud hankeid käsitlev teade

5. Hankeüksustel soovitatakse avaldada võimalikult vara iga eelarveaasta alguses teade tulevikuks plaanitud hangete kohta (edaspidi „plaanitud hankeid käsitlev teade“), mis peaks sisaldama hanke sisu ja kavandatava hanke teate avaldamise plaanitud kuupäeva.

6. B jaoga (Keskvalitsusest madalama taseme valitusasutused) või C jaoga (Muud hõlmatud asutused) hõlmatud hankija võib kasutada plaanitud hankeid käsitlevat teadet kavandatud hanke teatena, tingimusel et see sisaldab lõikes 2 osutatud teavet ulatuses, mis on hankeüksusele kättesaadav, ja märget, et huvitatud tarnijad peaksid hankeüksusele väljendama oma huvi hanke vastu.

ARTIKKEL 9.7

Osalemistingimused

1. Hankeüksus esitab käesoleva lepinguga hõlmatud hankes osalemiseks ainult need tingimused, mis on vajalikud selle tagamiseks, et ettevõtja vastab õiguslikult ja finantsiliselt hanke nõuetele ning on äriliselt ja tehniliselt suutlik asjaomast hankelepingut täitma.
2. Osalemistingimuste kehtestamisel hankeüksus:
 - a) ei esita tingimust, et hankes osalemiseks peab tarnija olema eelnevalt sõlminud selle lepinguosalise hankijaga ühe või mitu lepingut või et tarnijal peab olema selle lepinguosalise territooriumil eelnevaid töökogemusi,
 - b) võib nõuda varasemat tegevuskogemust, kui see on hanke tingimuste seisukohalt oluline.

3. Kaaludes tarnija vastavust osalemistingimustele teeb hankija järgmist:

- a) hindab tarnija finantsilist, ärilist ja tehnilist suutlikkust vastavalt tema äritegevusele nii selle lepinguosalise territooriumil, kelle hankeüksus hanke korraldab, kui ka väljaspool seda, ning
- b) lähtub hindamisel vaid nendest tingimustest, mille hankeüksus on eelnevalt teadetes või hankedokumentides sätestanud.

4. Toetavate tõendite olemasolu korral võib lepinguosaline, sealhulgas tema hankeüksused, välistada tarnija järgmistel põhjustel:

- a) pankrot;
- b) valed avaldused;
- c) olulised või püsivad puudused ühest või mitmest varasemast lepingust tuleneva olulise nõude või kohustuse täitmisel;
- d) lõplikud kohtuotsused raskete kuritegude ja muude raskete süütegude kohta;
- e) teave raske ametialase rikkumise kohta või
- f) maksude maksmata jätmine.

ARTIKKEL 9.8

Tarnijate kvalifitseerimine

Registreerimissüsteemid ja kvalifitseerimismenetlused

1. Lepinguosalised võivad pidada tarnijate registreerimise süsteemi, mille kaudu huvitatud tarnijad peavad registreeruma ja esitama teatavat teavet.
2. Lepinguosalised tagavad, et:
 - a) nende hankeüksused teevad jõupingutusi kvalifitseerimismenetluste erinevuste minimeerimiseks ning
 - b) kui nende hankeüksused peavad registreerimissüsteemi, teevad nad jõupingutusi registreerimissüsteemide erinevuste minimeerimiseks.
3. Lepinguosalised ei võta vastu ega kohalda registreerimissüsteemi või kvalifitseerimismenetlust järgmistel juhtudel:
 - a) kui selle eesmärk on tekitada või kui selle tõttu tekivad teise lepinguosalise tarnijatele asjatud takistused hankes osalemiseks või

- b) ta ei kasuta kõnealust registreerimissüsteemi või kvalifitseerimismenetlust selleks, et takistada teise lepinguosalise tarnijate kandmist tarnijate nimekirja või nende nimekirja kandmisega viivitada, või takistada teise lepinguosalise tarnijaid konkreetses hankes osalemast.

Valikhange

- 4. Kui hankeüksus kavatseb kasutada valikhanget, tuleb tal:
 - a) kavandatava hanke teates esitada vähemalt artikli 9.6 (Teated) lõike 2 punktides a, b, f, g, j, k ja l nimetatud teave ning kutsuda tarnijaid esitama osalustaotlust ning
 - b) hiljemalt pakkumuste esitamise tähtaja alguseks esitada kvalifitseeritud tarnijaile, keda ta teavitab vastavalt artikli 9.12 (Tähtajad) lõike 3 punktile b, vähemalt artikli 9.6 (Teated) lõike 2 punktides c, d, e, h ja i nimetatud teave.
- 5. Hankeüksus :
 - a) avaldab teate piisavalt vara, et huvitatud tarnijad saaksid esitada taotluse hankes osalemiseks ning

- b) lubab pakkumuse esitada kõikidel kvalifitseeritud tarnijatel, välja arvatud juhul, kui hankeüksus on teatanud kavandatud hanke teates, et hankes lubatakse osalema vaid piiratud arv tarnijaid, ning esitab tarnijate arvu piiramise kriteeriumid.

6. Kui hankedokumente ei tehta alates lõikes 4 osutatud teate avaldamise kuupäevast avalikult kättesaadavaks, tagab hankeüksus, et need tehakse kõikidele lõike 5 kohaselt väljaalitud kvalifitseeritud tarnijatele kättesaadavaks üheaegselt.

Korduvkasutatavad nimekirjad

7. Hankeüksus võib pidada korduvkasutatavat nimekirja tarnijatest tingimusel, et teade, millega huvitatud tarnijaid kutsutakse taotlema nimekirja kandmist:

- a) avaldatakse igal aastal ning
- b) on selle elektroonilise avaldamise korral pidevalt kättesaadav

käesoleva peatüki lisade H jaos (Hanketeabe avaldamine) nimetatud asjakohase elektroonilise meedia kanali kaudu.

8. Lõikega 7 ette nähtud teade hõlmab järgmist:

- a) kaupade ja teenuste või kauba- ja teenuseliikide kirjeldus, mille hankimiseks nimekirja kasutatakse;

- b) osalemistingimused, millele tarnijad peavad nimekirja kandmiseks vastama, ning meetodid, mida hankeüksus kasutab tarnija nõuetelevastavuse kontrollimiseks;
 - c) hankeüksuse nimi ja aadress ning muud andmed, mis on vajalikud temaga ühenduse võtmiseks ning kõikide vajalike nimekirjaga seotud dokumentide saamiseks;
 - d) nimekirja kehtivusaeg ja selle kehtivuse pikendamise või lõpetamise viis või kui kehtivusaega ei esitata, siis märges selle kohta, millisel viisil teatatakse nimekirja kasutamise lõpetamisest, ning
 - e) märges, et nimekirja võib kasutada käesoleva lepinguga hõlmatud hanke puhul.
9. Kui korduvkasutatav nimekiri kehtib kolm aastat või vähem, võib hankeüksus olenemata lõikest 7 avaldada lõikes 7 osutatud teate ainult üks kord nimekirja kehtivusaja algul tingimusel, et:
- a) teates märgitakse nimekirja kehtivusaeg ja täpsustatakse, et rohkem teateid ei avaldata ning
 - b) teade avaldatakse elektrooniliselt ja see on kogu kehtivusaja jooksul pidevalt kättesaadav.
10. Hankeüksus lubab kõikidel korduvkasutatavasse nimekirja kantud tarnijatel esitada asjaomase hanke kohta pakkumusi.

11. Hankeüksus lubab tarnijatel taotleda igal ajal enda kandmist korduvkasutatavasse nimekirja ja kannab kõik kvalifitseeritud tarnijad nimekirja mõistlikult lühikese aja jooksul.

12. Kui tarnija, kes ei ole kantud korduvkasutatavasse nimekirja, esitab korduvkasutataval nimekirjal põhinevas hankes osalemise taotluse ja kõik nõutud dokumendid artikli 9.12 (Tähtajad) lõikes 2 sätestatud ajavahemiku jooksul, peab hankeüksus taotlusega tutvuma. Hankeüksus ei jäta tarnijat hankemenetlusest kõrvale selle tõttu, et tal ei ole piisavalt aega taotlusega tutvuda, välja arvatud erijuhul, kui hanke keerukusest tingituna ei suuda hankeüksus lõpetada taotlusega tutvumist pakkumuste esitamiseks lubatud ajavahemiku jooksul.

Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused ja muud hõlmatud asutused

13. Käesoleva peatüki lisade B jaoga (Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused) või C jaoga (Muud hõlmatud asutused) hõlmatud hankeüksus võib kasutada teadet, milles kutsutakse tarnijaid taotlema enda kandmist korduvkasutatavasse nimekirja, kavandatud hanke teatena tingimusel, et:

- a) teade avaldatakse kooskõlas lõikega 7 ja see sisaldab lõikes 8 nõutud teavet ning kogu artikli 9.6 (Teated) lõikes 2 nõutud kättesaadavat teavet ning märget, et tegemist on kavandatud hanke teatega või et ainult korduvkasutatavas nimekirjas loetletud tarnijad saavad edaspidi korduvkasutatava nimekirjaga hõlmatud hangete teateid ning

- b) hankeüksus esitab tarnijatele, kes on talle teatanud oma huvist konkreetse hanke vastu, viivitamata piisavalt teavet, mis võimaldab neil hinnata oma huvi hankes osaleda, sealhulgas kogu ülejäänud teabe, mida nõutakse artikli 9.6 (Teated) lõikes 2, niivõrd, kuivõrd see teave on kättesaadav.

14. Käesoleva peatüki lisade B jaoga (Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused) või C jaoga (Muud hõlmatud asutused) hõlmatud hankeüksus võib võimaldada tarnijal, kes on vastavalt lõikele 11 taotlenud enda kandmist korduvkasutatavasse nimekirja, esitada asjaomase hanke raames pakkumuse, kui hankeüksusel jääb piisavalt aega, et kindlaks teha, kas tarnija vastab osalemistingimustele.

Teave hankeüksuse otsuste kohta

15. Hankeüksus teatab hankes osalemise taotluse või korduvkasutatavasse nimekirja kandmise taotluse esitanud tarnijale viivitamata oma otsuse tema taotluse kohta.

16. Kui hankeüksus lükkab tagasi tarnija hankes osalemise või korduvkasutatavasse nimekirja kandmise taotluse, ei tunnista teda enam kvalifitseerunuks või kustutab ta korduvkasutatavast nimekirjast, teatab hankeüksus sellest tarnijale viivitamata ja esitab tarnija taotluse korral talle viivitamata oma otsuse kirjaliku põhjenduse.

ARTIKKEL 9.9

Tehnilised kirjeldused

1. Hankeüksus ei koosta, ei võta vastu ega kohalda tehnilisi kirjeldusi ega nõua mõne vastavushindamismenetluse kasutamist, millega luuakse või võidakse luua tarbetuid takistusi rahvusvahelises kaubanduses.
2. Hangitavate kaupade või teenuste tehnilisi kirjeldusi koostades peab hankeüksus vajaduse korral:
 - a) esitama tehnilises kirjelduses pigem toimivus- ja funktsionaalsed nõuded, mitte kujunduse või tunnuste kirjelduse ning
 - b) võtma tehniliste kirjelduste aluseks rahvusvahelised standardid, kui need on olemas; muul juhul võtma aluseks siseriiklikud tehnilised normid, tunnustatud siseriiklikud standardid või ehituseeskirjad.
3. Kui tehnilistes kirjeldustes kasutatakse kujunduse ja tunnuste kirjeldusega seotud näitajaid, peab hankeüksus lisama hankedokumentidesse näiteks sõnad „või samaväärne“, et näidata, et ta võtab arvesse samaväärsete kaupade ja teenuste pakkumusi, kui need selgelt vastavad hanke tingimustele.

4. Hankeüksus ei koosta tehnilisi kirjeldusi, mis sisaldavad konkreetse kaubamärgi või kaubanime, patendi, autoriõiguse, disainilahenduse või tüübi, teatava päritolu, tootja või tarnijaga seotud nõudeid või viiteid, välja arvatud juhul, kui hankeobjekte ei ole muul viisil võimalik piisavalt täpselt või arusaadavalt kirjeldada, ja tingimusel, et hankeüksus lisab hankedokumentidesse näiteks sõnad „või samaväärne“.
5. Hankeüksus ei või isikult, kelle ärihuvid võivad olla seotud teatava hankega, konkurentsi piiramist põhjustaval viisil küsida ega vastu võtta nõuandeid, mida võidakse kasutada selle hanke tehniliste kirjelduste ettevalmistamisel või vastuvõtmisel.
6. Suurema kindluse huvides võib lepinguosaline (sealhulgas tema hankeüksused) koostada, vastu võtta või kohaldada vastavalt käesolevale artiklile tehnilisi kirjeldusi loodusvarade kaitse edendamiseks või keskkonnakaitseks.

ARTIKKEL 9.10

Turu-uuringud

1. Enne hankemenetluse algatamist võib hankeüksus korraldada menetluse ettevalmistamiseks, eelkõige tehniliste kirjelduste väljatöötamiseks turu-uuringu, tingimusel et tarnija, kes teostab asjaomast turu-uuringut käesoleva lepinguga hõlmatud hanke raames, kohaldab asjaomase hanke suhtes käesoleva peatüki sätteid.

2. Selleks võib hankeüksus küsida või vastu võtta nõuandeid sõltumatutelt ekspertidelt või asutustelt või turul osalejatelt. Selliseid nõuandeid võib kasutada hankemenetluse kavandamisel ja läbiviimisel, tingimusel et need nõuanded ei põhjusta konkurentsimoonutusi ning nende tulemusel ei rikuta mittediskrimineerimise ja läbipaistvuse põhimõtet.

ARTIKKEL 9.11

Hankedokumendid

Hankedokumendid

1. Hankeüksus teeb tarnijale viivitamata kättesaadavaks või esitab taotluse korral hankedokumendid, mis sisaldavad kogu vajalikku teavet, et tarnija saaks koostada ja esitada nõuetele vastava pakkumuse. Kui seda ei ole juba tehtud kavandatud hanke teates, esitatakse kõnealustes dokumentides täielik kirjeldus järgmisest:
 - a) hanke sisu, sealhulgas hangitavate kaupade ja teenuste laad ja kogus või eeldatav kogus, kui täpne kogus ei ole teada, ning nõuded muu hulgas tehnilise kirjelduse, vastavushindamise, plaanide, jooniste ja juhendite kohta;
 - b) tarnijate osalemistingimused, sealhulgas loetelu teabest ja dokumentidest, mis tarnijal tuleb osalemistingimuste täitmiseks esitada;

- c) kõik lepingu sõlmimise üle otsustamiseks kasutatavad hindamiskriteeriumid ning kriteeriumide osakaal, kui hind ei ole ainukriteerium;
- d) kui hankeüksus korraldab hanke elektrooniliselt, mis tahes autentimis- ja andmekrüptimisnõuded või muud nõuded seoses teabe elektroonilise esitamisega, juhul kui kõnealuseid nõudeid kohaldatakse;
- e) kui hankeüksus korraldab elektroonilise oksjoni, siis oksjoni läbiviimise eeskirjad, sealhulgas teave selle kohta, milliseid pakkumuse koostisosi hinnatakse;
- f) kui pakkumused avatakse avalikult, siis nende avamise kuupäev, kellaaeg ja koht ning vajaduse korral ka avamisele lubatavate isikute nimekiri; kui lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt on avamise juures lubatud viibida vaid teatavatel kindlaksmääratud isikutel;
- g) muud nõuded või tingimused, sealhulgas maksetingimused ja pakkumuse esitamise viisile seatud piirangud, näiteks pakkumuste vastuvõtmine elektrooniliselt või paber kandjal ning
- h) kaupade kohaletoimetamise ja teenuse osutamise kuupäevad.

2. Hangitavate kaupade kohaletoimetamise või teenuste osutamise kuupäeva kehtestamisel võtab hankeüksus vajaduse korral arvesse selliseid tegureid nagu hanke keerukus, allhangete eeldatav maht ning realistlik aeg kaupade tootmiseks, laost väljastamiseks ja tarnekohast transportimiseks või teenuste osutamiseks.

3. Kavandatud hanke teates või hankedokumentides sätestatud hindamiskriteeriumid võivad muu hulgas sisaldada hinda ja muid kulutegureid, kvaliteediandmeid, tehnilist väärtust, keskkonnanäitajaid ja tarnetingimusi.

4. Hankeüksus vastab huvitatud või hankes osaleva tarnija esitatud põhjendatud päringutele viivitamata, tingimusel et nõutud teave ei anna kõnealusele tarnijale eelist teiste tarnijate ees.

Muudatused

5. Kui hankeüksus muudab enne lepingu sõlmimist kavandatud hanke teates või osalevatele tarnijatele esitatud hankedokumentides sätestatud hindamiskriteeriume või nõudeid, või kui ta muudab hanketeadet või hankedokumente või avaldab need uuesti, edastab ta kirjalikult kõik sellised muudatused või muudetud või uuesti avaldatud teate või hankedokumendid:

- a) kõikidele teabe muutmise või uuesti avaldamise ajal hankes osalevatele tarnijatele, kui need on hankeüksusele teada; muudel juhtudel aga avaldab või esitab asjakohased dokumendid samal viisil, kui ta esitas algse teabe, ning
- b) piisavalt varakult, et tarnijatel oleks aega vastavalt vajadusele oma esialgseid pakkumusi muuta ja muudetud pakkumused uuesti esitada.

ARTIKKEL 9.12

Tähtajad

Üldist

1. Hankeüksus jätab oma mõistlikest vajadustest lähtudes tarnijatele piisavalt aega hankedokumentide kättesaamiseks ning osalemistaotluste ja nõuetele vastavate pakkumuste koostamiseks ja esitamiseks, võttes seejuures arvesse selliseid tegureid nagu:
 - a) hanke laad ja keerukus;
 - b) allhangete eeldatav maht ning
 - c) juhul kui ei kasutata elektroonilisi vahendeid, siis ka aeg, mis kulub pakkumuse edastamiseks kodu- ja välismaalt.

Tähtajad, sh pikendatud tähtajad peavad olema kõikidele huvitatud või osalevatele tarnijatele ühesugused.

Tähtajad

2. Valikhankemenetlust kasutav hankeüksus määrab osalemistaotluste esitamise tähtaja, mis üldjuhul ei ole lühem kui 25 päeva alates kavandatud hanke teate avaldamise kuupäevast. Kui hankeüksuse poolt nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel ei saa sellist tähtaega kasutada, võib seda lühendada kuni kümne päevani.
3. Välja arvatud lõigetes 4, 5, ja 7 sätestatud juhud, kehtestab hankeüksus osalemistaotluste esitamiseks kuni 40päevase tähtaja
 - a) avatud hanke korral alates kavandatud hanke teate avaldamise kuupäevast või
 - b) valikhanke korral alates kuupäevast, mil hankeüksus teatab tarnijatele, et nad kutsutakse pakkumusi esitama, olenemata sellest, kas kasutatakse korduvkasutatavat nimekirja või mitte.
4. Hankeüksus võib lühendada lõike 3 kohast pakkumuste esitamise tähtaega kuni kümne päevani, kui:
 - a) hankeüksus on avaldanud plaanitud hanke teadaande, mida on kirjeldatud artikli 9.6 (Teated) lõikes 5, vähemalt 40 päeva ja kuni 12 kuud enne kavandatud hanke teates avaldamist, kusjuures plaanitud hanke teadaandes on esitatud järgmine teave:
 - i) hanke kirjeldus;

- ii) pakkumuse või osalemistaotluse esitamise ligikaudne lõpptähtaeg;
 - iii) märke, et huvitatud tarnijad peaksid hankijale väljendama oma huvi hanke vastu;
 - iv) aadress, kust saab hankedokumente, ning
 - v) kogu kättesaadav teave, mida nõutakse vastavalt artikli 9.6 (Teated) lõikele 2 kavandatud hanke teate puhul;
- b) korduvlepingute puhul märgib hankeüksus kavandatud hanke esialgses teates, et järgmistes teadetes sätestatakse pakkumuste esitamise tähtajad vastavalt käesolevale lõikele või
 - c) hankeüksus hangib kommertskaupu või -teenuseid või
 - d) lõike 3 kohast pakkumuste esitamise tähtaega ei saa hankeüksuse poolt nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel kasutada.
5. Hankeüksus võib lühendada lõike 3 kohast pakkumuste esitamise tähtaega viie päeva võrra igal järgmisel põhjusel:
- a) kavandatud hanke teade avaldatakse elektrooniliselt;

b) kõik hankedokumendid tehakse alates kavandatud hanke teate avaldamise kuupäevast elektrooniliselt kättesaadavaks ning

c) hankeüksus lubab teha pakkumusi elektrooniliselt.

6. Lõike 5 kohaldamise korral ja koostoimes lõikega 4 ei või lõike 3 kohane pakkumuste esitamise tähtaeg olla mingil juhul lühem kui kümme päeva alates kavandatud hanke teate avaldamisest.

7. Kui käesoleva peatüki lisade B jao (Keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused) või C jao (Muud hõlmatud asutused) kohane hankeüksus on valinud kõik kvalifitseeritud tarnijad või piiratud arvu kvalifitseeritud tarnijaid, võib pakkumuste esitamise tähtaja kehtestada hankeüksuse ja valitud tarnijate vastastikusel kokkuleppel. Sellise kokkuleppe puudumise korral peab tähtaeg olema vähemalt kümme päeva.

ARTIKKEL 9.13

Läbirääkimised

1. Lepinguosaline võib käesoleva lepinguga hõlmatud hanke puhul sätestada, et tema hankeüksused peavad läbirääkimisi:

a) kui hankeüksus on vastavalt artikli 9.6 (Teated) lõikele 2 osutanud kavandatud hanke teates kavatsusele pidada läbirääkimisi või

- b) kui hindamisel ilmneb, et ükski pakkumus ei ole kavandatud hanke teates või hankedokumentides sätestatud hindamiskriteeriumide kohaselt selgelt kõige soodsam.

2. Hankija:

- a) tagab, et läbirääkimistel osalevate tarnijate kõrvalejätmine toimub kavandatud hanke teates või hankedokumentides sätestatud hindamiskriteeriumide kohaselt ning
- b) määrab pärast läbirääkimiste lõppu allesjäänud osalevatele tarnijatele ühise tähtaja uute või muudetud pakkumuste esitamiseks.

ARTIKKEL 9.14

Piiratud hange

1. Hankija võib kasutada piiratud hanget ja mitte kohaldada artiklit 9.6 (Teated), artiklit 9.7 (Osalemistingimused), artiklit 9.8 (Tarnijate kvalifitseerimine), artiklit 9.10 (Turu-uuringud), artiklit 9.11 (Hankedokumendid), artiklit 9.12 (Tähtajad), artiklit 9.13 (Läbirääkimised) ja artiklit 9.15 (Elektroonilised oksjonid), eeldusel et ta ei kasuta käesolevat sätet tarnijatevahelise konkurentsi vältimiseks või viisil, millega diskrimineeritakse teise lepinguosalise tarnijaid või kaitstakse omamaiseid tarnijaid, ning üksnes järgmistel tingimustel:

- a) kui vastuseks kavandatud hanke teatele või pakkumuse esitamise ettepanekule:
 - i) ei ole esitatud ühtki pakkumust ega osavõtutaotlust;
 - ii) ei ole esitatud ühtki hankedokumentide olulistele nõuetele vastavat pakkumust;
 - iii) ükski tarnija ei vastanud osalemistingimustele või
 - iv) esitatud pakkumuste puhul on ilmnenu konkurentide kokkumäng,

eeldusel et hankeüksus ei ole hankedokumentides esitatud nõudmisi märkimisväärselt muutnud;

- b) kui kaupu või teenuseid saab tarnida üksnes konkreetne tarnija ja puuduvad mõistlikud alternatiivsed või asenduskaubad või -teenused ühel järgmistest põhjustest:
- i) hangitakse kunstiteost;
 - ii) patentide, autoriõiguste ja muude ainuõiguste tõttu või
 - iii) konkurentsi puudumine tehnilistel põhjustel;
- c) kui esialgne tarnija tarnib lisaks selliseid kaupu või teenuseid, mis ei olnud esialgse hanke ese, ning kui sellise tarnija vahetamine:
- i) ei ole võimalik majanduslikel või tehnilistel põhjustel, mis tulenevad näiteks nõudest, et kaubad või teenused peavad olema omavahel vahetatavad või koostalitlusvõimelised olemasolevate seadmete, tarkvara, teenuste või paigaldistega, mis on tarnitud või osutatud esialgse hanke raames, või esialgse tarnija antud tagatistes sisalduvatest tingimustest; ning
 - ii) põhjustaks hankeüksusele olulist ebamugavust või topeltkulusid;
- d) niivõrd, kui see on rangelt vajalik, kui kiireloomulise olukorra tõttu, mis on tingitud sündmustest, mida hankeüksus ei võinud ette näha, ei ole avatud või valikhanke korras olnud võimalik saada kaupu või teenuseid õigeaegselt;

- e) kaubabörsilt ostetavate kaupade korral;
- f) kui hankeüksus hangib prototüüpi või esimest toodet või teenust, mis on välja töötatud tema tellimusel teatava teadusuuringut, katsetus-, uurimis- või esialgset arendustööd käsitleva lepingu alusel ja selle raames. Prototüübi või esimese toote või teenuse esialgne arendustöö võib hõlmata piiratud ulatuses tootmist või teenuse osutamist, et võtta arvesse kohapealse katsetamise tulemusi ja tõendada, et kaup või teenus sobib masstootmiseks või -tarnimiseks kooskõlas vastuvõetavate kvaliteedistandarditega, kuid ei hõlma masstootmist või -tarnimist eesmärgiga saavutada kaubanduslik tasuvus või katta teadus- ja arendustegevuse kulud;
- g) kui esialgses lepingus kirjeldatud ehitusteenuste lõpuleviimiseks on ettenägematute asjaolude tõttu vaja täiendavaid ehitusteenuseid, mis ei sisaldunud esialgses lepingus, kuid mis jäid esialgsete hankedokumentide eesmärkide piiridesse;
- h) ostude korral, mis tehakse üksnes lühiajaliselt kehtivatel eriti soodsatel tingimustel, mis tulenevad erakorralisest realiseerimisest, näiteks likvideerimisest, pankrotivara haldamisest või pankrotist, mitte aga tavaliste ostude korral tavapärastelt tarnijatelt või
- i) kui leping sõlmitakse ideekonkursi võitjaga, tingimusel et:
 - i) konkursi korraldus vastas käesoleva peatüki põhimõtetele, eelkõige seoses kavandatud hanke teate avaldamisega ning

- ii) konkursil osalejaid hindas sõltumatu komisjon eesmärgiga selgitada välja võitja, kellega sõlmitakse leping.

2. Hankeüksus peab iga lõike 1 kohaselt sõlmitud lepingu kohta koostama kirjaliku aruande või selle registreerima. Aruanne või registrikanne sisaldab hankeüksuse nime, hangitud kaupade ja teenuste maksumust ja laadi ning märkust lõikes 1 kirjeldatud asjaolude ja tingimuste kohta, mis õigustavad piiratud hanke kasutamist.

ARTIKKEL 9.15

Elektroonilised oksjonid

Kui hankeüksus kavatseb käesoleva lepinguga hõlmatud hanke korraldada elektroonilise oksjonina, esitab ta igale osalejale enne elektroonilise oksjoni algust:

- a) teabe automaatse hindamismeetodi kohta, mis põhineb hankedokumentides sätestatud hindamiskriteeriumidel ja mida kasutatakse pakkumuste pingerea automaatseks koostamiseks ja muutmiseks oksjoni käigus, ning
- b) muu teabe oksjoni korraldamise kohta.

ARTIKKEL 9.16

Pakkumuste läbivaatamine ja lepingute sõlmimine

Pakkumuste läbivaatamine

1. Hankeüksus võtab pakkumused vastu, avab need ja vaatab need läbi, kohaldades menetlusi, millega tagatakse hankemenetluse õiglus ja erapooletus ning pakkumuste konfidentsiaalsus.
2. Kui hankeüksus pakub ühele tarnijale võimalust parandada pakkumuste avamise ja lepingu sõlmimise otsustamise vahelisel ajal tahtmatud vormivead, tuleb tal sama võimalust pakkuda kõikidele osalevatele tarnijatele.

Lepingute sõlmimine

3. Pakkumuse arvessevõtmiseks peab pakkumus olema tehtud kirjalikult ja vastama avamise ajal teadetes ja hankedokumentides sätestatud olulistele nõuetele ning pärinema tarnijalt, kes vastab osalemistingimustele.
4. Välja arvatud juhul, kui hankeüksus jõuab järeldusele, et lepingu sõlmimine ei ole avalikes huvides, sõlmib ta lepingu tarnijaga, kes hankija hinnangul on suuteline täitma lepingutingimusi ja kes ainuüksi teadetes ja hankedokumentides sätestatud lepingutingimuste kohaselt on esitanud:
 - a) soodsaima pakkumuse või

b) kui hind on ainus kriteerium, madalaima hinnaga pakkumuse.

5. Kui hankeüksusele esitatakse pakkumus, mille hind on teiste pakkumustega võrreldes oluliselt madalam, võib ta kontrollida, kas tarnija vastab osalemistingimustele ja on suuteline lepingutingimusi täitma.

6. Hankeüksus ei tee valikuid, ei tühista käesoleva lepinguga hõlmatud hanget ega muuda sõlmitud lepinguid viisil, mis ei ole kooskõlas käesolevast peatükist tulenevate kohustustega.

ARTIKKEL 9.17

Sõlmimisjärgne teave

Tarnijatele esitatav teave

1. Hankeüksus teavitab pakkumuse või osalemistaotluse esitanud tarnijaid viivitamata ja tarnija taotluse korral kirjalikult sellest, kelle ta on kuulutanud hanke võitjaks.

2. Kooskõlas artikli 9.18 (Teabe avaldamine) lõigetega 2 ja 3 esitab hankeüksus hanke kaotanud tarnija taotluse korral talle selgituse, miks ei valitud tema pakkumust, ning sellistele osalemistingimustele vastavatele tarnijatele, kelle pakkumused olid kooskõlas tehniliste kirjeldustega, esitatakse selgitus selle kohta, millised olid võitnud pakkumuse suhtelised eelised.

Sõlmitud lepingu kohta teabe avaldamine

3. Hankeüksus avaldab hiljemalt 30 päeva pärast iga käesoleva peatükiga hõlmatud lepingu sõlmimist käesoleva peatüki lisade H jaos (Hanketeabe avaldamine) nimetatud asjakohase paber- või elektroonilise meedia kanali kaudu. Kui hankeüksus avaldab teate üksnes elektroonilises meedias, peab teave jääma mõistliku aja jooksul hõlpsasti kättesaadavaks. Teade sisaldab vähemalt järgmist teavet:

- a) hangitud kaupade või teenuste kirjeldus;
- b) hankeüksuse nimi ja aadress;
- c) eduka tarnija nimi ja aadress;
- d) eduka pakkumuse maksumus või lepingu sõlmimisel arvesse võetud kõrgeima ja madalaima hinnaga pakkumus;
- e) lepingu sõlmimise kuupäev ning
- f) kasutatud hankemeetod ja juhul, kui vastavalt artiklile 9.14 (Piiratud hange) kasutati piiratud hanget, selle kasutamist õigustavate asjaolude kirjeldus.

Dokumenteerimine

4. Iga hankeüksus säilitab:

- a) käesoleva lepinguga hõlmatud hangete puhul asjaomaste hankemenetluste ja sõlmitud lepingutega seotud dokumente, registrikandeid ja aruandeid, sealhulgas artikli 9.14 (Piiratud hange) kohaseid aruandeid, vähemalt kolm aastat alates asjaomase hankelepingu sõlmimise kuupäevast ning
- b) andmeid, millega tagatakse käesoleva lepinguga hõlmatud hanke elektroonilisel korraldamisel asjakohane jälgitavus.

Statistika

- 5. Lepinguosalised püüavad edastada kättesaadavad statistilised andmed, mis on käesoleva peatükiga hõlmatud hangete puhul asjakohased.

ARTIKKEL 9.18

Teabe avaldamine

Teabe esitamine

1. Teise lepinguosalise taotluse korral annab lepinguosaline viivitamata teavet, mis võimaldab kindlaks teha, kas hange korraldati õiglaselt, erapooletult ja käesoleva peatüki kohaselt, sealhulgas vajaduse korral teabe võitnud pakkumuse näitajate ja suhteliste eeliste kohta. Teine lepinguosaline ei avalda kõnealust teavet ühelegi tarnijale, välja arvatud juhul, kui ta on teabe esitanud lepinguosalisega selles küsimuses konsulteerinud ja vastava nõusoleku saanud.

Teabe avalikustamata jätmine

2. Olenemata käesoleva peatüki muudest sätetest ei anna lepinguosaline ega tema hankeüksused ühelegi tarnijale teavet, mis võiks kahjustada teiste tarnijate seaduslikke ärihuve või ausat konkurentsi tarnijate vahel.

3. Ühtki käesoleva peatüki sätet ei tõlgendata nii, et lepinguosaline ja tema hankeüksused, ametiasutused ning järelevalveasutused peaksid avalikustama konfidentsiaalset teavet, kui avalikustamine võiks:

a) kahjustada õiguskaitse tagamist;

- b) kahjustada ausat konkurentsi tarnijate vahel;
- c) kahjustada konkreetsete isikute õigustatud ärihuve, sealhulgas nende intellektuaalomandi kaitset või
- d) olla muul viisil vastuolus avalike huvidega.

ARTIKKEL 9.19

Siseriiklik läbivaatamine

1. Selleks mõlemad lepinguosalised jätavad alles, asutavad või määravad vähemalt ühe erapooletu haldus- või kohtuasutuse, kes on tema hankeüksustest sõltumatu ja kes vaatab mittediskrimineerival, läbipaistval ja tõhusal viisil õigeaegselt läbi tarnijate kaebused seoses järgmisega:

- a) käesoleva peatüki sätete rikkumine või
- b) selliste meetmete järgimata jätmine hankeüksuste poolt, mille lepinguosalised on käesoleva peatüki rakendamiseks võtnud, kui tarnijal ei ole lepinguosalise siseriiklike õigusnormide kohaselt õigust käesoleva peatüki sätete rikkumist otse vaidlustada

seoses käesoleva lepinguga hõlmatud hangetega, mille suhtes tarnijal on või on olnud huvi.

Kaebuste esitamise kord on kirjalik ja see tehakse vabalt kättesaadavaks.

2. Kui tarnija, kellel on või on olnud huvi käesoleva lepinguga hõlmatud hanke vastu, esitab kaebuse lõikes 1 osutatud rikkumise või tegematajätmise kohta, soovitab see lepinguosaline, kelle hankeüksus hanke korraldas, vajaduse korral tarnijal ja hankeüksusel leida lahendus omavahelise konsulteerimise kaudu. Hankeüksus vaatab sellised kaebused läbi erapooletult ja õigeaegselt ning nii, et see ei mõjuta tarnija osalemist käimasolevates ega tulevastes hangetes ega tema õigust taotleda parandusmeetmete võtmist haldusliku või kohtuliku läbivaatamismenetluse kaudu. Lepinguosaline või tema hankeüksused teevad selliseid kaebuste esitamise mehhanisme käsitleva teabe vabalt kättesaadavaks.
3. Igale tarnijale võimaldatakse kaebuse ettevalmistamiseks ja esitamiseks piisav aeg, mis ei ole mingil juhul lühem kui kümme päeva alates hetkest, mil tarnija sai või oleks pidanud saama teada kaebuse aluseks olevast asjaolust.
4. Kui kaebuse vaatab esimesena läbi muu kui lõikes 1 osutatud asutus, tagab lepinguosaline, et tarnijal on võimalik esialgne otsus edasi kaevata erapooletule haldus- või kohtuasutusele, kes ei sõltu hankeüksusest, kelle hanget ta vaidlustab.
5. Lepinguosaline tagab, et kui läbivaatav organ ei ole kohus, peab olema võimalik tema otsused kohtusse edasi kaevata või peavad kehtima menetlused, millega tagatakse, et:
 - a) hankeüksus vastab vaidele kirjalikult ja esitab läbivaatavale organile kõik vajalikud dokumendid;

- b) menetlusosalistel on õigus ära kuulamisele enne, kui läbivaatav organ langetab vaidluses otsuse;
- c) menetlusosalistel on õigus võtta endale esindaja ja saatja;
- d) menetlusosalistel on õigus osaleda kõikides menetlustoimingutes ning
- e) läbivaatav organ teeb tarnija vaide kohta otsused või esitab soovitused õigeaegselt ja kirjalikult ning põhjendab iga otsust või soovitusi.

6. Lepinguosalised kehtestavad või säilitavad menetlused, millega näha ette:

- a) kaebuse lahendamiseks sõltuvad kiired ajutised meetmed, et tarnijal oleks võimalik hankes edasi osaleda. Sellised ajutised meetmed võivad kaasa tuua hankemenetluse peatamise. Menetlustega võib ette näha, et selliste meetmete kohaldamise üle otsustamisel võib arvesse võtta nende ülekaalukalt ebasoodsaid tagajärgi asjakohastele huvidele, sealhulgas avalikele huvidele. Meetmete võtmata jätmist tuleb põhjendada kirjalikult; ning
- b) parandusmeetmete võtmine või tekkinud kahju korvamine, kui läbivaatav organ on kindlaks teinud, et lõikes 1 osutatud rikkumine või tegematajätmine on aset leidnud. Tekkinud kahju korvamist võib piirata pakkumuse ettevalmistamise või vaidlustamisega seotud kuludega, või mõlemat arvesse võttes.

ARTIKKEL 9.20

Riigihangete kohaldamisala muutmine ja korrigeerimine

1. Lepinguosaline teavitab teist lepinguosalist kirjalikult oma riigihangete kohaldamisala kavandatavast muutmisest või korrigeerimisest (edaspidi „muudatus“).
2. Kui hankeüksus kavatsetakse kõrvaldada riigihangete hõlmavusest põhjusel, et valitsuse kontroll või mõju asjaomase hankeüksuse üle on sisuliselt kaotatud, lisab muudatusettepaneku teinud lepinguosaline (edaspidi „muudatust tegev lepinguosaline“) teatesse tõendid selle kohta, et valitsuse kontroll või mõju on sisuliselt kaotatud.
3. Valitsuse kontroll või mõju hankeüksuse üle loetakse sisuliselt kaotatuks, kui muudatust tegev lepinguosaline, sealhulgas liidu puhul selle keskvalitsusasutused ja keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused ning Vietnami puhul selle keskvalitsusasutused ja keskvalitsusest madalama taseme valitsusasutused:
 - a) ei oma otseselt või kaudselt rohkem kui 50 % asjaomase hankeüksuse märgitud kapitalist ega kontrolli rohkem kui 50 % asjaomase hankeüksuse aktsiatega määratud häälest ning
 - b) ei või otseselt ega kaudselt ametisse nimetada enam kui pooli asjaomase hankeüksuse juhatuse või samaväärse organi liikmetest.

4. Mis tahes muu kavandatud muudatuse puhul lisab muudatust tegev lepinguosaline eespool nimetatud teatesse teabe selle kohta, kuidas kõnealune muudatus tõenäoliselt mõjutab riigihanke vastastikku kokku lepitud hõlmavust, mis on sätestatud käesolevas lepingus. Kui muudatust tegev lepinguosaline soovib riigihanke hõlmavuse osas teha üksnes tehnilisi parandusi ja väikeseid muudatusi, mis käesoleva lepinguga hõlmatud hankeid ei mõjuta, peab ta sellistest muudatustest vähemalt iga kahe aasta järel teatama.

Riigihangete hõlmavuses kavandatud muudatusi käsitletakse üksnes tehniliste paranduste ja väikeste muudatustena järgmistel juhtudel:

- a) hankeüksuse nime muutmine;
- b) käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisas loetletud ühe või mitme hankeüksuse ühinemine või
- c) käesoleva peatüki jaoks kummagi lepinguosalise kohta koostatud lisas loetletud hankeüksuse jagunemine kaheks või enamaks hankijaks, kes lisatakse asjaomase lisa samas jaos loetletud hankeüksuste loetellu.

5. Muudatust tegev lepinguosaline võib teates esitada ettepaneku teha hanke hõlmatuse muutmise eest kompenseerivaid kohandusi, mis võimaldaksid säilitada hangete hõlmatuse tasemel, mis on võrreldav enne muutmist valitsenud tasemega. Muudatust tegev lepinguosaline ei pea tegema teise lepinguosalise jaoks sobivaid kompenseerivaid kohandusi, kui kavandatud muudatus hõlmab järgmist:

- a) hankeüksust, kelle käesoleva lepinguga hõlmatud hangete üle on lepinguosaline kontrolli või mõju sisuliselt kaotanud, või

- b) käesoleva peatüki jaoks asjaomase lepinguosalise kohta koostatud lisas tehtavaid tehnilisi parandusi ja väikseid muudatusi.

Olenemata punktist a nõustub muudatust tegev lepinguosaline juhul, kui ta kustutab oma hankeüksuste loetelust märkimisväärse arvu hankeüksuseid põhjendusega, et riik on kaotanud vastavalt lõikes 3 osutatud kriteeriumidele kontrolli või mõju asjaomaste hankeüksuste üle, ja kui seetõttu rikutakse märkimisväärselt lepinguosaliste vahel kokku lepitud hõlmatuse tasakaalu, alustama teise lepinguosalisega konsultatsioone tasakaalu taastamisega seotud üksikasjade üle.

6. Teine lepinguosaline esitab muudatust tegevale lepinguosalisele oma vastuväited kavandatud muudatuse kohta 45 päeva jooksul pärast asjakohase teate avaldamist.

7. Kui teine lepinguosaline esitab vastuväiteid, püüavad lepinguosalised probleemi lahendada konsultatsioonide abil. Konsultatsioonide ajal võib vastuväite esitanud lepinguosaline nõuda täiendavat teavet kavandatud muudatuse üksikasjade kohta, sealhulgas valitsuse kontrolli või mõju laadi kohta.

8. Kui lõike 7 kohaste konsultatsioonide käigus lahendust ei leita, võivad lepinguosalised kasutada peatükis 15 (Vaidluste lahendamine) sätestatud vaidluste lahendamise mehhanismi.

9. Kavandatud muudatus jõustub ainult juhul, kui:

- a) teine lepinguosaline ei ole esitanud muutvale lepinguosalisele kirjalikku vastuväidet 45 päeva jooksul alates kavandatud muudatuse kohta teate avaldamisest;

- b) lepinguosalised on jõudnud kokkuleppele või
- c) vahekohus on välja andnud artikli 15.11 (Lõpparuanne) kohase lõpparuande, milles järeldatakse, et lepinguosalised peavad kavandatud muudatuse kohaldama.

ARTIKKEL 9.21

Koostöö

1. Lepinguosalised tunnistavad ühist huvi teha koostööd riigihanketurgude rahvusvahelisel liberaliseerimisel, et saada paremini aru teise lepinguosalise riigihankesüsteemist ja parandada juurdepääsu üksteise turgudele.
2. Ilma et see piiraks artikli 9.6 (Teated) lõike 4 kohaldamist, püüavad lepinguosalised teha koostööd järgmistes küsimustes:
 - a) kogemuste ja teabe vahetamine näiteks õigusraamistiku ja parimate tavade osas;
 - b) elektrooniliste vahendite väljatöötamine ja ulatuslikum kasutuselevõtt riigihankesüsteemides;

- c) valitusametnike suutlikkuse suurendamine parimate riigihanketavade järgimisel ning
- d) käesoleva peatüki sätete rakendamisega seotud institutsionaalse raamistiku tugevdamine.

ARTIKKEL 9.22

Tulevased läbirääkimised

Elektrooniline hankemenetlus

1. Lepinguosalised vaatavad artikli 9.15 (Elektroonilised oksjonid) läbi pärast Vietnami elektrooniline hankesüsteemi lõplikku väljatöötamist, et võtta arvesse võimalikke tehnilisi muutusi ja eelkõige kaaluda muid aspekte, näiteks automaatseks hindamismeetodi puhul kasutatavad matemaatilised valemid ja võimalus edastada hankes osalejatele esialgse hindamise tulemused.
2. Lepinguosalised jätkavad läbirääkimisi riigihangetega seotud teabe elektroonilise säilitamise tähtaja üle pärast seda, kui Vietnami elektrooniline hankesüsteem on kasutusele võetud.

Turulepääs

3. Lepinguosalised jätkavad läbirääkimisi keskvalitsusest madalama taseme valitusasutuste lisamise üle riigihanke kohaldamisalasse hiljemalt 15 aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

ARTIKKEL 9.23

Investeeringute, teenuste, e-kaubanduse ja riigihangete komitee

Artikli 17.2 (Erikomiteed) kohaselt asutatud investeeringute, teenuste, e-kaubanduse ja riigihangete komitee vastutab käesoleva peatüki rakendamise eest. Komitee võib eelkõige:

- a) arutada statistilise teabe vahendamist vastavalt artikli 9.17 (Sõlmimisjärgne teave) lõikele 5;
- b) vaadata läbi menetluses olevaid kohaldamisala muudatusi käsitlevaid teateid ja kinnitada käesoleva peatüki lisade A jaos (Keskvalitsusasutused) kuni C jaos (Muud hõlmatud asutused) esitatud hankijate nimekirja ajakohastamised;
- c) kinnitada kohaldamisala mõjutavatest muudatustest tulenevad kompenseerivad kohandused;

- d) käsitleda riigihangetega seotud küsimusi, mille lepinguosalisel komiteele suunavad; ning
- e) arutada muid käesoleva peatüki toimimisega seotud küsimusi.

10. PEATÜKK

KONKURENTSIPOLIITIKA

A JAGU

KONKURENTSIVASTANE KÄITUMINE

ARTIKKEL 10.1

Põhimõtted

Lepinguosalised tunnistavad moonutamata konkurentsi tähtsust oma kaubandus- ja investeerimissuhetes. Lepinguosalised tunnistavad, et konkurentsivastane tegevus võib kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse liberaliseerimisest tulenevat kasu.

ARTIKKEL 10.2

Õigusraamistik

1. Lepinguosaline võtab vastu või jätab kehtima terviklikud konkurentsialased õigusaktid, mis keelavad konkurentsivastase tegevuse, et edendada majanduslikku tasuvust ja tarbijate heaolu, ning võtab sellise tegevuse suhtes asjakohased meetmed.
2. Lepinguosalisel reguleerivad oma territooriumil kehtiva konkurentsioigusega tõhusalt järgmisi küsimusi:
 - a) ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk või mõju on konkurentsi vältimine, piiramine või moonutamine;
 - b) turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või enama ettevõtja poolt; ettevõtjate koondumised, mis märkimisväärselt takistavad tõhusat konkurentsi.

ARTIKKEL 10.3

Rakendamine

1. Lepinguosaline säilitab siseriiklike õigusaktide väljatöötamisel ja täitmise tagamisel sõltumatuse.

2. Lepinguosaline määrab asutused, kes vastutavad konkurentsioiguse täieliku ja tõhusa rakendamise eest ning kellel on oma ülesannete täitmiseks asjakohased vahendid ja vajalikud volitused.
3. Artiklis 10.2 (Õigusraamistik) osutatud konkurentsioigust kohaldatakse kõikide avaliku ja erasektori ettevõtjate suhtes.
4. Lepinguosaline kohaldab siseriiklikku konkurentsioigust läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt, sealhulgas nii era- kui ka avaliku sektori ettevõtjate suhtes, järgides õiglase menetluse põhimõtteid ja asjaomaste ettevõtjate õigust kaitsele.
5. Konkurentsioiguse kohaldamine ei või takistada kõnealustele ettevõtjatele määratud konkreetsete avalikku huvi pakkuvate ülesannete täitmist *de jure* ega *de facto*. Lepinguosalise konkurentsioigusest võib erandeid teha üksnes avalikku huvi pakkuvate ülesannetega seoses ning need peavad olema läbipaistvad ja proportsionaalsed soovitud avaliku poliitika eesmärkidega.

B JAGU

SUBSIIDIUMID

ARTIKKEL 10.4

Põhimõtted

1. Lepinguosaliselised lepivad kokku, et nad võivad anda subsidiume, kui need on vajalikud avaliku poliitika eesmärgi saavutamiseks. Lepinguosaliselised tunnistavad, et teatavad subsidiumid võivad kahjustada turgude nõuetekohast toimimist ning vähendada kaubanduse liberaliseerimisest tulenevat kasu. Lepinguosaline ei või põhimõtteliselt subsideerida kaupu müüvaid või teenuseid osutavaid ettevõtjaid, kui see kahjustab või võib kahjustada konkurentsi ja kaubandust.
2. Näidisloetelu avaliku poliitika eesmärkidest, mille jaoks võib lepinguosaline anda subsidiume käesolevas jaos sätestatud tingimustel, hõlmab järgmist:
 - a) subsidiumid loodusõnnetuste või erakorraliste sündmuste tekitatud kahju korvamiseks;
 - b) subsidiumid majandusarengu edendamiseks niisugustes piirkondades, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus;
 - c) subsidiumid tõsise häire kõrvaldamiseks ühe lepinguosalise majanduses;

- d) subsidiumid teatava majandustegevuse või teatavate majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, sealhulgas (kuid mitte ainult) teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud selgelt määratletud eesmärkideks, subsidiumid koolituste korraldamiseks või töökohtade loomiseks, keskkonnatoetused ning subsidiumid kummagi lepinguosalise õigusaktides määratletud väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ning
 - e) subsidiumid kultuuri edendamisele ja kultuuripärandi säilitamisele.
3. Lepinguosaline tagab, et ettevõtjad kasutavad neile antud subsidiume üksnes selliste avaliku poliitika eesmärkide saavutamiseks, mille jaoks konkreetsed subsidiumid anti¹.

ARTIKKEL 10.5

Mõisted ja kohaldamisala

1. Käesoleva jao kohaldamisel tähendab subsidium meedet, mis vastab subsidiumide ja tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 1 lõikes 1 sätestatud tingimustele, olenemata sellest, kas seda antakse ettevõtjale seoses kaupade tootmise või teenuste osutamisega².

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et kui lepinguosaline on loonud sel eesmärgil asjakohase õigusraamistiku ja haldusmenetlused, loetakse kohustus täidetuks.

² Käesolev artikkel ei mõjuta lepinguosaliste seisukohti WTOs tulevikus teenuste subsidiumide teemal toimuvates aruteludes ega nende arutelude tulemusi. Sõltuvalt nende WTO tasandil toimuvate arutelude käigust võivad lepinguosalised võtta vastavas komitees vastu otsuse käesolevat lepingut selles osas ajakohastada.

2. Käesolevat jagu kohaldatakse üksnes nende subsiidiumide suhtes, mis on tasakaalustusmeetmete lepingu artikli 2 kohaselt erisubsiidiumid. Erisubsiidiumina ei käsitata üksiktarbijatele antavaid toetusi või üldisi meetmeid, sealhulgas toetusi või sotsiaalpoliitika eesmärkide saavutamiseks kavandatud meetmeid.
3. Käesolevat jagu kohaldatakse erisubsiidiumide suhtes, mida antakse kõikidele ettevõtjatele, sealhulgas avaliku ja erasektori ettevõtjatele.
4. Käesoleva jao kohaldamine ei või takistada kõnealustele ettevõtjatele määratud konkreetsete avalikku huvi pakkuvate ülesannete, sealhulgas avalike teenuste osutamise kohustuste täitmist *de jure* ega *de facto*. Erandid peaksid piirduma avalikku huvi pakkuvate ülesannetega, need peaksid olema kõnealustele ettevõtjatele määratud avaliku poliitika eesmärkidega proportsionaalsed ning läbipaistvad.
5. Käesolevat jagu ei kohaldata mittemajandusliku tegevusesuhtes.
6. Artikli 10.9 (Erisubsiidiumid, mille suhtes kohaldatakse tingimusi) lõiget 1 ei kohaldata kalandustoetuste suhtes ega kaubavahetusega seotud subsiidiumide suhtes, mis on hõlmatud põllumajanduslepingu 1. lisaga
7. Käesolevat jagu kohaldatakse üksnes selliste erisubsiidiumide suhtes, mille summa abisaaja kohta kolme aasta jooksul ületab 300 000 eriarveldusühikut (SDR)¹.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et teavitamiskohustusega ei nõuta, et teavitav lepinguosaline esitaks toetusesaaja nime.

8. Teenuseid osutavatele ettevõtjatele antavate subsidiumide puhul kohaldatakse artiklit 10.7 (Läbipaistvus) ja artiklit 10.9 (Erisubsidiumid, mille suhtes kohaldatakse tingimusi) ainult järgmiste teenustesektorite suhtes: telekommunikatsioon, pangandus, kindlustus, transport, sealhulgas meretransport, energeetika, arvutiteenused, arhitektuuri- ja inseneriteenused ning ehitus- ja keskkonnateenused, mille suhtes kohaldatakse 8. peatükis (Investeeringute liberaliseerimine, teenuskaubandus ja e-kaubandus) sätestatud reservatsioone.

9. Käesolevat jagu ei kohaldata nende sektorite ega allsektorite suhtes, mida lepinguosalised ei ole 8. peatükis (Investeeringute liberaliseerimine, teenuskaubandus ja e-kaubandus) loetlenud.

10. Artiklit 10.9 (Erisubsidiumid, mille suhtes kohaldatakse tingimusi) ei kohaldata subsidiumide suhtes, milles on ametlikult kokku lepitud või mis on antud enne või viie aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist.

ARTIKKEL 10.6

Suhe WTOga

Käesolevas jaos sätestatu ei piira kummagi lepinguosalise õigusi ja kohustusi, mis tulenevad GATT 1994 VI artiklist, tasakaalustusmeetmete lepingust ja põllumajanduslepingust.

ARTIKKEL 10.7

Läbipaistvus

1. Lepinguosaline tagab erisubsiidiumide valdkonna läbipaistvuse. Sel eesmärgil esitab lepinguosaline teisele lepinguosalisele iga nelja aasta järel teabe konkreetse erisubsiidiumi õigusliku aluse, vormi, suuruse või eelarve ja võimaluse korral saaja kohta¹.
2. Lõikes 1 osutatud teavitamiskohustus loetakse täidetuks, kui lepinguosaline teeb asjakohase teabe kättesaadavaks üldsusele kättesaadaval veebisaidil alates selle kalendriaasta 31. detsembrist, mis järgneb aastale, mil subsiidium anti. Esimene teade avaldatakse hiljemalt neli aastat pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb märkida, et teavitamiskohustusega ei nõuta, et teavitav lepinguosaline esitaks toetusesaaja nime.

ARTIKKEL 10.8

Konsultatsioonid

1. Kui lepinguosaline leiab, et teise lepinguosalise antud subsidium, mis ei kuulu artikli 10.9 (Erisubsidiumid, mille suhtes kohaldatakse tingimusi) kohaldamisalasse, kahjustab või võib kahjustada tema kaubandus- ja investeerimishuve, võib ta teatada oma kahtlustest kirjalikult teisele lepinguosalisele ja taotleda selles küsimuses konsultatsiooni. Lepinguosaline, kellele taotlus on esitatud, võtab taotluse heasoovlikule kaalumisele. Konsultatsioonide eesmärk on eelkõige kindlaks teha, kas:

- a) subsidium anti üksnes avaliku poliitika eesmärgi saavutamiseks;
- b) kõnealuse subsidiumi suurus piirdub selle eesmärgi saavutamiseks vajaliku miinimumiga;
- c) subsidiumiga luuakse stiimul ning
- d) negatiivne mõju taotluse esitanud lepinguosalise kaubandusele ja investeeringutele on piiratud.

2. Konsultatsioonide hõlbustamiseks esitab taotluse saanud lepinguosaline teabe kõnealuse erisubsidiumi kohta 90 päeva jooksul pärast taotluse saamist. Kui taotluse esitanud lepinguosaline leiab pärast kõnealuse subsidiumi kohta teabe saamist, et konsultatsioonis käsitletav subsidium kahjustab või võib kahjustada tema kaubandus- ja investeerimishuve ebaproportsionaalselt suurel määral, teeb taotluse saanud lepinguosaline kõik endast oleneva, et subsidiumi negatiivne mõju kõrvaldada või seda vähendada.

ARTIKKEL 10.9

Erisubsiidiumid, mille suhtes kohaldatakse tingimusi

1. Lepinguosalisel kohaldavad tingimusi järgmiste erisubsiidiumide suhtes:
 - a) lubatud on õiguslik korraldus, mille kohaselt teatavat liiki ettevõtjate võlgade või kohustuste eest vastutab valitsus või mis tahes muu avalik-õiguslik organ, tingimusel et võlgade ja kohustuste summa või vastutuse kestus on piiratud;
 - b) maksejõuetutele või raskustes ettevõtjatele on lubatud anda eri vormis subsiidiume (sealhulgas laenud ja garantiid, sularahatoetus, kapitalisüstid, vara üleandmine turuväärtusest madalama hinnaga ja maksuvabastused), mille kestus on üle ühe aasta, tingimusel et on koostatud realistlikel prognoosidel põhinev usaldusväärne restruktureerimiskava eesmärgiga taastada mõistliku aja jooksul maksejõuetu või raskustes ettevõtja pikaajaline elujõulisus ning ettevõtja kannab osa restruktureerimise kuludest¹.

¹ See ei takista lepinguosalisi andmast ajutist likviidsustoetust laenutagatiste või laenudena, mille suurus piirdub summaga, mis on vajalik raskustes ettevõtja tegevuse jätkamiseks seni, kuni töötatakse välja restruktureerimis- või likvideerimiskava.

2. Lõiget 1 ei kohaldata erisubsiidiumide suhtes, mille puhul subsiidiumi andev lepinguosaline on teise lepinguosalise kirjalikul taotlusel tõendanud, et kõnealune subsiidium ei mõjuta ega tõenäoliselt tulevikus teise lepinguosalise kaubandust või investeeringuid.

3. Lõiget 1 ei kohaldata erisubsiidiumide suhtes, mida antakse lepinguosalise majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks. Häiret lepinguosalise majanduses käsitatakse tõsise häirena juhul, kui see on erakordne, ajutine ja suur häire, mis mõjutab liikmeriike või lepinguosalise majandust tervikuna, mitte üksnes konkreetset piirkonda või majandusharu.

ARTIKKEL 10.10

Läbivaatamine

Lepinguosalised vaatavad käesoleva jao läbi hiljemalt viis aastat pärast käesoleva lepingu jõustumist ning pärast seda korrapäraste ajavahemike järel. Lepinguosalised konsulteerivad omavahel käesoleva jao muutmise vajaduse üle, võttes arvesse saadud kogemusi ja asjaomaste WTO eeskirjade arengut. Eelkõige vaatavad lepinguosalistes läbi täiendavate teenuste sektorite lisamise käesoleva jao artiklile 10.5 (Mõisted ja kohaldamisala).

C JAGU

MÕISTED JA ÜHISED PÕHIMÕTTED

ARTIKKEL 10.11

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „avaliku poliitika eesmärk“ – üldeesmärk saavutada tulemus, millega luuakse üldist avalikku hüvet; ning
- b) „avalikku huvi pakkuv ülesanne“ – konkreetne majandustegevus, millega luuakse sellist üldist avalikku hüvet, mida ilma avaliku sektori sekkumiseta turul ei pakutaks, või kui pakutaks, siis oleksid selle kättesaadavus, kvaliteet, ohutus ja taskukohasus ning võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise määr erinevad.

ARTIKKEL 10.12

Konfidentsiaalsus

1. Lepinguosalised võtavad käesoleva peatüki alusel teavet vahetades arvesse piiranguid, mis tulenevad kummagi lepinguosalise ameti- ja ärisaladuse nõudeid käsitlevatest õigusaktidest, ning tagavad ärisaladuse ja muu konfidentsiaalse teabe kaitse.

2. Käesoleva lepingu alusel edastatud teabe saanud lepinguosaline käsitleb seda teavet konfidentsiaalsena, välja arvatud juhul, kui teine lepinguosaline on andnud loa teave avalikustada või selle üldsusele kättesaadavaks teinud.

ARTIKKEL 10.13

Vaidluste lahendamine

Lepinguosalised ei kasuta käesolevas lepingus sätestatud vaidluste lahendamise menetlust A jaost (Konkurentsivastane käitumine) ja artiklist 10.8 (Konsultatsioonid) tulenevate küsimuste lahendamiseks.

ARTIKKEL 10.14

Koostöö

Käesoleva peatüki eesmärkide saavutamiseks ja konkurentsi tagamiseks tõhusa korra kehtestamiseks tunnistavad lepinguosalisel, et nende ühistes huvides on tugevdada koostööd konkurentsipoliitika väljatöötamise, sealhulgas toetuste kontrolli alal, tingimusel et lepinguosaliste koostöökavades ja -programmides on selliste meetmete jaoks olemas rahalised vahendid.

11. PEATÜKK

RIIGI OSALUSEGA ETTEVÕTTED, ERI- VÕI EELISÕIGUSTEGA ETTEVÕTTED, MÄÄRATUD MONOPOLID

ARTIKKEL 11.1

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „äritegevus“ – tegevus, mille lõpptulemusena toodetakse kaupa või osutatakse teenust, mida müüakse asjaomasel turul ettevõtja määratud koguses ja hindadega, ning mille eesmärk on kasumi teenimine¹;
- b) „ärilised kaalutlused“ – hind, kvaliteet, kättesaadavus, turustatavus, vedu ja muud ostu- või müügitingimused või muud asjaolud, mida asjaomasel tegevusalal või majandusharus turumajanduse põhimõtete kohaselt tegutsev ettevõtja võtab tavaliselt arvesse äriotsuste tegemisel;

¹ Suurema kindluse huvides ei käsitata kasumile orienteeritud tegevusena mittetulunduslikul alusel või kulude katmise põhimõttel tegutsevate ettevõtjate tegevust.

- c) „määrama“ – monopoli kehtestama või lubama või selle tegevusulatust laiendama, et hõlmata veel mõni kaup või teenus.
- d) „määratud monopol“ – äriüksus, sealhulgas kontsern või valitsusasutus, ja selle tütaretevõtja, kes lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul on määratud teatava kauba või teenuse ainutarnijaks või -ostjaks; ainuüksi asjaolu tõttu, et mingile üksusele on antud ainuõigused intellektuaalomandile, ei loeta seda üksust veel monopoliks;
- e) „eri- või eelisõigustega ettevõtte“ – avaliku või erasektori ettevõtja, sealhulgas tütaretevõtja, kellele lepinguosaline on andnud *de jure* või *de facto* eri- või eelisõigused.
- f) „eri-või eelisõigused“ – lepinguosalise poolt piiratud arvule ettevõtjatele või nende tütaretevõtjatele teatavas geograafilises piirkonnas või teataval toote turul antud õigused, mille tulemusel oluliselt piiratakse muude ettevõtjate võimalusi tegutseda samas geograafilises piirkonnas või toote turul sisuliselt samaväärsetel tingimustel. Napi ressursi jagamiseks objektiivsete, proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel üksikutele ettevõtjatele litsentsi või loa andmine ei kujuta endast eri- või eelisõigust; ning

- g) „riigi osalusega ettevõtte“ – ettevõtja, sealhulgas tütarettevõtja, milles lepinguosalisel on järgmine otsene või kaudne osalus:
- i) lepinguosalisele kuulub rohkem kui 50 % ettevõtte märgitud kapitalist või ta kontrollib rohkem kui 50 % ettevõtte aktsiatega määratud häälest;
 - ii) lepinguosaline võib ametisse nimetada enam kui pooled ettevõtte juhatuse või samaväärse organi liikmetest või
 - iii) lepinguosaline võib teostada kontrolli ettevõtte strateegiliste otsuste üle.

ARTIKKEL 11.2

Kohaldamisala

1. Lepinguosalisel kinnitavad oma õigusi ja kohustusi vastavalt GATT 1994 XVII artikli lõigetele 1–3, *GATT 1994 XVII artikli tõlgendamise käsituslepp*ele ja GATSi VIII artikli lõigetele 1, 2 ja 5, mis inkorporeeritakse käesolevasse lepingusse ja muudetakse *mutatis mutandis* selle osaks.

2. Käesolevat peatükki kohaldatakse kõigi äritegevusega tegelevate riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes. Kui ettevõtja tegeleb nii äritegevuse kui ka mittetulundusliku tegevusega,¹ kohaldatakse käesolevat peatükki ainult tema äritegevuse suhtes.
3. Käesolevat peatükki ei kohaldata riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja selliste määratud monopolide suhtes, kellega seoses on lepinguosaline riigi või maailmamajanduse hädaolukorrast tulenevalt võtnud ajutisi meetmeid.
4. Käesolevat peatükki ei kohaldata riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes, kui kõnealuse ettevõtte või üksuse äritegevusest saadud aastatulu on vähemalt ühel kolmest eelnevast järjestikusest aastast olnud väiksem kui 200 miljonit SDRi². Seda künnist kohaldatakse riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ning määratud monopolide suhtes keskvalitsusest madalamal tasandil pärast viie aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast.
5. Käesolevat peatükki ei kohaldata artikli 9.2 (Kohaldamisala ja ulatus) tähenduses lepinguosalise ja tema hankeüksuste käesoleva lepinguga hõlmatud hangete suhtes.

¹ See hõlmab ka avaliku teenindamise kohustuse täitmist.

² Tulude kalkulatsioon hõlmab kõikide riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide asjakohaseid tulusid, sealhulgas äritegevusega samal turul või seotud turgudel äritegevusega tegelevate tütarettevõtjate tulusid.

6. Käesolevat peatükki ei kohaldata riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja riigikaitse, avaliku korra või riikliku julgeoleku eest vastutava lepinguosalise valitsusasutuse omandis või kontrolli all olevate määratud monopolide suhtes, välja arvatud juhul, kui need on seotud ainult sellise majandustegevusega, mis ei ole seotud riigikaitse, avaliku korra või avaliku julgeolekuga.

7. Käesolevat peatükki ei kohaldata ühegi sellise teenuse suhtes, mida riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopol osutab valitsuse funktsioonide täitmisel¹.

8. Käesolevat peatükki ei kohaldata 11-A lisas (Vietnami suhtes kohaldatavad erieeskirjad riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide kohta) loetletud meetmete või tegevuste suhtes.

ARTIKKEL 11.3

Üldsätted

1. Ükski käesoleva peatüki säte ei piira kummagi lepinguosalise õigusnorme, mis reguleerivad riigiomandit.

¹ Mõistel „teenus, mida osutatakse valitsuse funktsioonide täitmisel“ on sama tähendus, mis GATSi I artikli lõike 3 punktis c antud määratlusel.

2. Ilma et see piiraks lepinguosaliste käesoleva peatüki kohaseid õigusi ja kohustusi, ei takista ükski käesoleva peatüki sätte kumbagi lepinguosalist asutamast või säilitamast riigi osalusega ettevõtet, andmast mõnele ettevõttele eri- või eelisõigusi ega määramast või säilitamast monopoli.

3. Kumbki lepinguosaline ei nõua ega soodusta riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopoli tegutsemist käesoleva peatükiga kokkusobimatul viisil.

ARTIKKEL 11.4

Diskrimineerimiskeeld ja ärilised kaalutlused

1. Lepinguosaline tagab, et tema territooriumil asuv riigi osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte ja määratud monopol oma äritegevuses:

a) lähtub kaupade või teenuste ostmisel ja müümisel ärilistest kaalutlustest, mis on kooskõlas lõike 1 punktiga b (välja arvatud siis, kui ta täidab avaliku ülesande tingimust);

b) kaupade ja teenuste ostmisel:

i) kohtleb teise lepinguosalise ettevõtte tarnitud kaupa või teenust vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise ettevõtte tarnitud samasugust kaupa või teenust ning

- ii) kohtleb teise lepinguosalise investeerimisettevõtte poolt lepinguosalise territooriumil tarnitud kaupa või osutatud teenust vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise investeerimisettevõtte poolt lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul tarnitud samasugust kaupa või teenust;

c) kaupade ja teenuste müümisel:

- i) kohtleb teise lepinguosalise ettevõtteid vähemalt sama soodsalt kui lepinguosalise ettevõtteid ning
- ii) kohtleb teise lepinguosalise investeerimisettevõtteid lepinguosalise territooriumil vähemalt sama soodsalt kui teise lepinguosalise investeerimisettevõtteid lepinguosalise territooriumi asjaomasel turul.

2. Lõikega 1 ei keelata riigi osalusega ettevõtetel, eri- või eelisõigustega ettevõtetel või määratud monopolidel:

- a) osta või tarnida kaupu või teenuseid erinevatel tingimustel, sealhulgas erinevatel hinnatingimustel; või
- b) keelduda kaupade või teenuste ostmisest või tarnimisest,

tingimusel et need erinevad tingimused või keeldumine lähtuvad ärilistest kaalutlustest.

3. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata artiklis 8.3 (Kohaldamisala) ja artiklis 8.9 (Kohaldamisala) osutatud sektorites.

4. Lõikeid 1 ja 2 kohaldatakse riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes, kui sama tegevus mõjutaks teenuskaubandust ja investeeringuid, mille suhtes lepinguosaline on võtnud kohustuse vastavalt artiklile 8.5 (Võrdne kohtlemine), 8.6 (Enamsoodustusrežiim), 8.11 (Võrdne kohtlemine), juhul kui on täidetud tingimused, mis on nimetatud 8-A lisas (Liidu erikohustuste tabel) ja 8-B lisas (Vietnami erikohustuste tabel) vastavalt artiklitele 8.7 (Erikohustuste tabel) ja 8.12 (Erikohustuste tabel). Suurema kindluse huvides on juhul, kui tekib vastuolu artikli 11.2 (Kohaldamisala) lõike 4 ja selle erikohustuste tabelis vastavalt artiklitele 8.7 (Erikohustuste tabel) ja 8.12 (Erikohustuste tabel) sätestatud tingimuste vahel, on need tabelid ülimuslikud.

ARTIKKEL 11.5

Õigusraamistik

1. Lepinguosaline tagab, et riigi osalusega ettevõtted, eri- või eelisõigustega ettevõtted ja määratud monopolid järgivad ühingujuhtimise rahvusvaheliselt tunnustatud norme.

2. Lepinguosaline tagab, et tema reguleerivad asutused ei ole aruandekohustuslikud selliste ettevõtete või üksuste ees, mida nad reguleerivad, et tagada reguleerivate asutuste või funktsioonide tõhusus ja erapooletus ¹ ühesugustel asjaoludel kõigi ettevõtete või üksuste suhtes, mida nad reguleerivad, sealhulgas riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete või määratud monopolide suhtes ².
3. Lepinguosaline tagab, et õigusnormid pööratakse täitmisele järjekindlalt ja mitte-diskrimineerivalt, sealhulgas riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete ja määratud monopolide suhtes.

¹ Suurema kindluse huvides hinnatakse reguleeriva asutuse erapooletust tema reguleeriva funktsiooni täitmisel kõnealuse reguleeriva asutuse üldise tegevuse alusel.

² Suurema kindluse huvides on nende sektorite puhul, kus lepinguosalisel on teistes peatükkides kokku leppinud reguleeriva asutuse konkreetsetes kohustustes, ülimuslikud nende teiste peatükkide asjaomased sätted.

ARTIKKEL 11.6

Läbipaistvus

1. Kui lepinguosalisel on põhjendatult alust arvata, et teise lepinguosalise osalusega ettevõtte, eri- või eelisõigustega ettevõtte või määratud monopoli majandustegevus mõjutab negatiivselt tema käesoleva peatüki kohaseid huve, võib ta taotleda teiselt lepinguosaliselt kirjalikult teavet kõnealuse ettevõtte või üksuse kohta. Sellise teabe taotluses märgitakse ettevõtte või üksus, asjaomased tooted või teenused ja turud ning märges selle kohta, et ettevõtte või üksuse tegevus takistab lepinguosalistevahelist kaubandust või investeerimist.
2. Lõikes 1 osutatud teave hõlmab järgmist:
 - a) ettevõtte või üksuse omanike ja hääleõiguste struktuur, näidates aktsiate ja hääleõiguste protsendi, mis kuulub kumulatiivselt kõnealusele lepinguosalisele või riigi osalusega ettevõttele, eri- või eelisõigustega ettevõttele või määratud monopolile;
 - b) taotluse saanud lepinguosalisele, tema riigi osalusega ettevõtetele, eri- või eelisõigustega ettevõtetele või määratud monopolidele kuuluvate eriaktsiate või -hääleõiguste või muude õiguste kirjeldus, kui need õigused erinevad sellise ettevõtte või üksuse lihtaktsiatega seotud õigustest;

- c) ettevõtte või üksuse organisatsiooniline struktuur, juhatuse või ettevõtet või üksust otseselt või kaudselt kontrolliva samaväärse organi koosseis, ristosalus ja muud seosed riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete või määratud monopolidega;
 - d) millised valitsusasutused või avalik-õiguslikud asutused ettevõtet või üksust reguleerivad või selle üle järelevalvet teostavad, aruandlusahela kirjeldus¹ ning valitsusasutuse või avalik-õigusliku asutuse õigused ja tavad juhtorgani liikmete ametisse nimetamisel, ametist vabastamisel ja tasustamisel;
 - e) aastakasum või koguvara või mõlemad;
 - f) erandid, immunitetid ja muud meetmed, sealhulgas soodsam kohtlemine, mida kohaldatakse taotluse saanud lepinguosalise territooriumil riigi osalusega ettevõtete, eri- või eelisõigustega ettevõtete või määratud monopolide suhtes.
3. Lepinguosaline võib teiselt lepinguosaliselt taotleda täiendavat teavet seoses artikli 11.2 (Kohaldamisala) lõikes 4 osutatud tulukünniste arvutamisega.

¹ Suurema kindluse huvides tuleb täpsustada, et lepinguosaline ei pea avalikustama aruandeid ega nende sisu.

4. Miski lõigetes 1–3 sätestatust ei kohusta lepinguosalist avaldama konfidentsiaalset teavet, kui see oleks vastuolus tema õigusnormidega, takistaks õiguskaitsetoiminguid või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või millega kahjustataks konkreetsete ettevõtete õiguspäraseid ärihuve.
5. Liidu puhul ei kohaldata lõike 2 punkte a–e ettevõtjate suhtes, kes kvalifitseeruvad liidu õiguses määratletud väike- või keskmise suurusega ettevõtjateks.

ARTIKKEL 11.7

Tehniline koostöö

Tunnistades tõhusa õigusliku ja reguleeriva raamistiku edendamise tähtsust riigi osalusega ettevõtete jaoks, lepivad lepinguosalisel kokku tehnilises koostöös, et edendada riigi osalusega ettevõtete tõhusust ja läbipaistvust tingimusel, et on olemas lepinguosalise koostöövahendite ja -programmide rahalised vahendid.

12. PEATÜKK

INTELLEKTUAALOMAND

A JAGU

ÜLDSÄTTED JA -PÕHIMÕTTED

ARTIKKEL 12.1

Eesmärgid

1. Käesoleva peatüki eesmärgid on järgmised:
 - a) soodustada lepinguosaliste vahel innovaatiliste ja loovate toodete tootmist ja turustamist, et aidata suurendada lepinguosaliste majanduse kestlikkust ja kaasavust ning
 - b) saavutada ja tagada piisav ning tõhus intellektuaalomandi kaitse ja õiguskaitse tase.

2. Intellektuaalomandi kaitse ja õiguskaitse tagamine peaksid kaasa aitama tehnoloogiliste uuenduste edendamisele, tehnoloogiasiirdele ja -levitamisele ning tehnoloogiliste teadmiste loojate ja tarbijate vastastikuse kasu saamisele viisil, mis soodustab sotsiaalset ja majanduslikku heaolu ning õiguste ja kohustuste tasakaalustatust.

ARTIKKEL 12.2

Kohustuste laad ja ulatus

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad intellektuaalomandit käsitlevatest rahvusvahelistest lepingutest, mille osalised nad on, sealhulgas TRIPS-lepingust. Lepinguosalised tagavad nende lepingute nõuetekohase ja tõhusa rakendamise. Käesoleva peatükiga täiendatakse ja täpsustatakse lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, et tagada nende lepingute nõuetekohane ja tõhus rakendamine ning tasakaal intellektuaalomandiõiguste omanike ja üldsuse huvide vahel.
2. Käesoleva lepingu kohaldamisel hõlmab mõiste „intellektuaalomand“ vähemalt neid intellektuaalomandi kategooriaid, millele on osutatud TRIPS-lepingu II osa 1.–7. jaos, nimelt:
 - a) autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused;
 - b) kaubamärgid;
 - c) geograafilised tähised;

- d) tööstusnäidised;
- e) patendiõigused;
- f) integraallülituste topoloogia;
- g) avaldamisele mittekuuluva teabe kaitse ning
- h) taimesordid.

3. Intellektuaalomandi kaitse hõlmab kaitset kõlvatu konkurentsi eest, millele on osutatud 20. märtsi 1883. aasta *tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioonis*, mis vaadati viimati läbi 14. juulil 1967. aastal Stockholmis (edaspidi „Pariisi konventsioon”) artiklis 10a.

ARTIKKEL 12.3

Enamsoodustusrežiim

Intellektuaalomandi kaitse puhul võimaldab iga lepinguosaline teise lepinguosalise riigi kodanikele kohe ja tingimusteta mis tahes muu riigi kodanikele antava eelise, soodustuse, eesõiguse või immuniteedi, välja arvatud TRIPS-lepingu artiklites 4 ja 5 sätestatud erandid.

ARTIKKEL 12.4

Ammendumine

Lepinguosalisel on õigus kehtestada intellektuaalomandi õiguste ammendumise kord kooskõlas TRIPS-lepingu asjakohaste sätetega.

B JAGU

INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSE NORMID

1. ALAJAGU

AUTORIÕIGUS JA SELLEGA KAASNEVAD ÕIGUSED

ARTIKKEL 12.5

Tagatud kaitse

1. Lepinguosalised järgivad järgmistes rahvusvahelistes lepingutes sätestatud õigusi ja kohustusi:

- a) *9. septembri 1886. aasta Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon*, mis vaadati viimati läbi 24. juulil 1971 Pariisis (edaspidi „Berni konventsioon“);

b) *teose esitajate, fonogrammitootjate ja ringhäälinguorganisatsioonide kaitse rahvusvaheline konventsioon*, sõlmitud Roomas 26. oktoobril 1961 ning

c) TRIPS-leping.

2. Lepinguosalised ühinevad järgmiste rahvusvaheliste lepingutega kolme aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva:

a) *Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni autoriõiguse leping*, vastu võetud Genfis 20. detsembril 1996 ning

b) *Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni esituste ja fonogrammide leping*, vastu võetud Genfis 20. detsembril 1996;

ARTIKKEL 12.6

Autor

Lepinguosaline näeb ette, et autoril on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

a) oma teoste otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;

b) oma teoste ja nende koopiate igasugune avalik levitamine müügi või muul omandiõiguse ülemineku teel ning

- c) oma teoste edastamine üldsusele kaabel- ja kaablita sidevahendite kaudu, sealhulgas nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemine, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

ARTIKKEL 12.7

Esitajad

Lepinguosaline näeb ette, et esitajatel on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

- a) oma esitusest salvestise tegemine;
- b) oma esituse salvestiste otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;
- c) oma esituste salvestiste üldsusele levitamine kas müügi või muul omandiõiguse ülemineku teel;
- d) oma saadete salvestiste üldsusele kättesaadavaks tegemine kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu nii, et inimesed pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal ning

- e) oma esituse ülekandmine ringhäälingus kaablita sidevahendite abil ja nende edastamine üldsusele, kui esitus ise ei ole ülekantav esitus.

ARTIKKEL 12.8

Fonogrammitootjad

Lepinguosaline näeb ette, et fonogrammitootjatel on ainuõigus lubada või keelata järgmist:

- a) oma fonogrammi otsene või kaudne reprodutseerimine tervikuna või osaliselt mis tahes viisil ja mis tahes vormis;
- b) oma fonogrammi, sealhulgas selle koopiate üldsusele levitamine kas müügi või muul omandiõiguse ülemineku teel ning
- c) oma fonogrammi üldsusele kättesaadavaks tegemine kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu nii, et inimesed pääsevad sellele ligi enda valitud kohas ja ajal.

ARTIKKEL 12.9

Ringhäälinguorganisatsioonid

Lepinguosaline näeb ette ringhäälinguorganisatsioonide ainuõiguse lubada või keelata:

- a) oma ringhäälingusaadete salvestamine;
- b) oma ringhäälingusaate salvestiste reprodutseerimine;
- c) oma saadete salvestiste üldsusele levitamine; ning
- d) oma saadete taasülekandmine kaablita sidevahendite abil.

ARTIKKEL 12.10

Üldsusele ülekandmine ja edastamine

Lepinguosaline sätestab esitajate ja fonogrammitootjate õigusena selle, et kasutajal on kohustus maksta ühekordset õiglast tasu, kui kaubanduslikel eesmärkidel avaldatud fonogrammi või sellise fonogrammi reproduktsiooni kasutatakse kaablita vahendite abil ülekandmiseks või muul moel üldsusele edastamiseks. Lepinguosaline tagab, et selline tasu jagatakse asjaomaste esitajate ja fonogrammitootjate vahel. Lepinguosaline võib esitajate ja fonogrammitootjate vahelise lepingu puudumisel sätestada tingimused, mille kohaselt see tasu nende vahel jagatakse.

ARTIKKEL 12.11

Kaitse kestus

1. Berni konventsiooni artiklis 2 osutatud kirjandus- või kunstiteose autori majanduslikud õigused kehtivad autori eluajal ja vähemalt 50 aastat pärast tema surma olenemata kuupäevast, mil teos muutub õiguspäraselt üldsusele kättesaadavaks.
2. Mitme autori loodud teose puhul arvutatakse lõikes 1 osutatud tähtaega viimase elusolnud autori surmast.
3. Esitajate õigused ei lõpe varem kui 50 aastat pärast esituse kuupäeva. Kui aga esituse salvestis on kõnealuse ajavahemiku jooksul õiguspäraselt avaldatud või üldsusele edastatud, ei lõpe õigused varem kui 50 aastat pärast esimese õiguspärase avaldamise või üldsusele esitamise kuupäeva, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem.
4. Fonogrammitootjate õigused ei lõpe varem kui 50 aastat pärast salvestuse tegemist. Juhul, kui fonogramm on nimetatud ajavahemiku jooksul õiguspäraselt välja antud, ei lõpe nimetatud õigused varem kui 50 aastat pärast õiguspärase esmaväljaande kuupäeva. Kui esimeses lauses nimetatud tähtaja jooksul ei ole õiguspäraselt väljaandmist toimunud ning fonogramm on selle tähtaja jooksul õiguspäraselt üldsusele edastatud, ei lõpe nimetatud õigused varem kui 50 aastat pärast esimese õiguspärase üldsusele edastamise kuupäeva;

5. Ringhäälinguorganisatsioonide õigused ei lõpe varem kui 50 aastat pärast ringhäälingusaate esmakordset edastamist kaabel- või kaablita sidevahendite, sealhulgas kaabli või satelliidi kaudu.

6. Käesolevas artiklis sätestatud tähtaegu arvutatakse nende aluseks olevale sündmusele järgneva aasta esimesest jaanuarist.

ARTIKKEL 12.12

Tehniliste meetmete kaitse

1. Lepinguosaline näeb ette piisava õiguskaitse mis tahes sellistest tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise vastu, mida kasutab autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste omaja, kui asjaomase teo sooritanud isik on või põhjendatult peab olema teadlik taotletavast eesmärgist.

2. Lepinguosaline näeb ette nõuetekohase õiguskaitse selliste seadmete, toodete või komponentide tootmise, impordi, tarnimise, müügi, rentimise, müügi või rentimise eesmärgil reklaamimise või kaubanduslikul eesmärgil omamise ning selliste teenuste osutamise vastu,

a) mida edendatakse, reklaamitakse või turustatakse tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmiseks;

- b) millel ei ole muud olulist kaubanduslikku eesmärki ega kasutusala peale tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmise või
- c) mis on eelkõige kavandatud, valmistatud, kohandatud või osutatud tõhusatest tehnilistest meetmetest kõrvalehoidmiseks või selle soodustamiseks.

3. Lõigete 1 ja 2 kohase piisava õiguskaitse tagamiseks võib lepinguosaline kehtestada või jätta kehtima nende lõigete rakendamiseks vajalike meetmetega seotud asjakohaseid piiranguid või erandeid. Lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohustused ei piira lepinguosaliste siseriiklikust õigusest tulenevate õiguste, piirangute või erandite kohaldamist, mis on seotud autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste kaitsmisega rikkumiste eest.

4. Käesolevas peatükis tähendab väljend „tehnilised meetmed“ mis tahes tehnoloogiat, seadet või komponenti, mille eesmärk tavapärase toimimise puhul on takistada või piirata teoste või muu objektiga seotud toiminguid, milleks autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste omanik ei ole siseriiklike õigusaktide alusel luba andnud. Tehnilised meetmed on tõhusad juhul, kui õiguste omanikud kontrollivad kaitstud teose või muu objekti kasutamist kaitse eesmärki täitva juurdepääsu kontrollimise või kaitsevahendi rakendamise abil, näiteks teose või muu objekti krüpteerimise, skrambleerimise või muul viisil muutmise või kopeerimiskaitsemehhanismi abil.

ARTIKKEL 12.13

Õiguste teostamist käsitleva teabe kaitsmine

1. Lepinguosaline näeb ette piisava õiguskaitse mis tahes isiku vastu, kes teadlikult ilma loata:
 - a) kõrvaldab või muudab õiguste teostamist käsitlevat elektroonilist teavet või
 - b) levitab, impordib levitamise eesmärgil, edastab, suunab üldsusele või teeb üldsusele kättesaadavaks käesoleva alajaoga kaitstud teoseid, fonogramme või muid objekte, millelt on loata kõrvaldatud õiguste haldamiseks kasutatav elektrooniline teave või millel on seda muudetud,

kui nimetatud isik on või peab põhjendatult olema teadlik, et ta selliselt tegutsedes põhjustab, võimaldab, hõlbustab või varjab siseriiklikes õigusaktides sätestatud autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumist.

2. Käesoleva peatüki kohaldamisel tähendab „õiguste teostamist käsitlev teave“ õiguste omaja esitatavat teavet, mis identifitseerib teose või muu käesolevas alajaos osutatud objekti, autori või mis tahes teise õiguste omaja, või teavet teose või muu objekti kasutamise tingimuste kohta ning sellist teavet esindavaid numbreid või koodi.

3. Lõiget 2 kohaldatakse juhul, kui nimetatud teave on lisatud teose või muu käesolevas alajaos osutatud objekti koopiale või esitatakse seoses selle edastamisega üldsusele.

ARTIKKEL 12.14

Erandid ja piirangud

1. Lepinguosaline võib artiklites 12.6 (Autor) kuni 12.10 (Üldsusele ülekandmine ja edastamine) sätestatud õigustega seotud piiranguid ja erandeid ette näha üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus objekti tavapärase kasutamisega ega mõjuta põhjendamatult õiguste omaja õiguspäraseid huve, kooskõlas rahvusvaheliste lepingutega, millega ta on ühinenud.

2. Lepinguosaline näeb ette, et käesoleva lepingu artiklites 12.6 (Autor) kuni 12.10 (Üldsusele ülekandmine ja edastamine) osutatud reprodutseerimistoiming, mis on ajutine või juhuslikku laadi, mis on tehnoloogilise protsessi lahutamatu ja oluline osa ning mille ainus eesmärk on teose või muu objekti

a) vahendaja kaudu võrgus kolmandatele isikutele edastamine või

b) õiguspärane kasutamine

ning millel puudub iseseisev majanduslik tähtsus, ei kuulu artiklites 12.6 (Autor) kuni 12.10 (Üldsusele ülekandmine ja edastamine) sätestatud reprodutseerimisõiguse alla.

ARTIKKEL 12.15

Kunstniku kunstiteose edasimüügiõigus

1. Lepinguosaline võib ette näha, et algupärase kunstiteose autoril on võõrandamatu edasimüügiõigus, mis on määratletud kui õigus saada pärast teose esmast üleandmist autori poolt müügihinnal põhinevat autoritasu teose igakordse edasimüügi puhul.
2. Lõikes 1 nimetatud õigust kohaldatakse kõikidele edasimüügitehingutele, milles müüjate, ostjate või vahendajatena osalevad elukutselised kunstiturul tegutsejad, näiteks oksjonikorraldajad, kunstigaleriid ja kunstiteoste vahendajad üldiselt.
3. Lepinguosalised võivad ette näha, et lõikes 1 osutatud õigust ei kohaldata edasimüügile, kui müüja on teose omandanud otse autorilt vähem kui kolm aastat enne edasimüüki ning edasimüügihind ei ületa teatavat miinimumsummat.

4. Lõikes 1 osutatud õigusele võib lepinguosalise territooriumil tugineda üksnes juhul, kui selle lepinguosalise siseriiklikud õigusaktid, mille kohaldamislasse autor kuulub, seda lubavad, ning ulatuses, mida lubab lepinguosaline, kelle territooriumil kõnealust õigust taotletakse. Summade kogumise kord ja suurus nähakse ette siseriiklike õigusaktidega.

ARTIKKEL 12.16

Õiguste kollektiivse teostamise alane koostöö

Lepinguosalised soodustavad oma asjaomaste kollektiivse esindamise organisatsioonide vahelist dialoogi ja koostööd, et edendada teoste ja muu kaitstud materjali kättesaadavust lepinguosaliste territooriumidel ning parandada selliste teoste ja muu kaitstud materjali kasutamise eest saadaolevate autoritasude ülekandmist.

2. ALAJAGU

KAUBAMÄRGID

ARTIKKEL 12.17

Rahvusvahelised lepingud

1. Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad *märkide rahvusvahelise registreerimise Madridi kokkuleppe protokollist*, mis võeti vastu 27. juunil 1989 Madridis ja mida muudeti viimati 12. novembril 2007.
2. Lepinguosaline kasutab klassifikatsiooni, mis on ette nähtud *märkide registreerimisel kasutatava kaupade ja teenuste rahvusvahelise klassifikatsiooni Nizza kokkuleppes*, mis sõlmiti Nice'is 15. juunil 1957 ja mida muudeti 28. septembril 1979 (edaspidi „Nizza klassifikatsioon“)¹.
3. Lepinguosaline lihtsustab ja arendab kaubamärgi registreerimise korda, kasutades selleks võrdlusalusena muu hulgas 27. oktoobril 1994 Genfis vastu võetud *kaubamärgiõiguse lepingut* ja 27. märtsil 2006 Singapuris sõlmitud *kaubamärgiõiguse Singapuri lepingut*.

¹ Suurema kindluse huvides kasutab lepinguosaline Nizza kvalifikatsiooni ajakohastatud versioone ulatuses, milles ajakohastatud versioonid on Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon (WIPO) poolt avaldatud ja Vietnami puhul on avaldatud ametlik tõlge.

ARTIKKEL 12.18

Kaubamärgist tulenevad õigused

Registreeritud kaubamärk annab omanikule sellega kaasnevad ainuõigused. Omanikul on õigus takistada kõikidel kolmandatel isikutel kasutada kaubandustegevuse käigus ilma tema loata:

- a) kaubamärgiga identseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, mis on identsed nendega, mille jaoks kaubamärk on registreeritud¹, ning
- b) kaubamärgiga identseid või sarnaseid tähiseid kaupade või teenuste puhul, mis on identsed või sarnased nendega, mille jaoks kaubamärk on registreeritud, kui sellise kasutuse tõttu on tõenäoline, et üldsus võib need omavahel segi ajada.

ARTIKKEL 12.19

Registreerimismenetlus

1. Lepinguosaline kehtestab kaubamärkide registreerimise süsteemi, mille raames kõik asjaomase kaubamärgiasutuse tehtud lõplikud negatiivsed otsused on nõuetekohaselt põhjendatud ja edastatakse kirjalikus vormis.

¹ Suurema kindluse huvides ei piira see artikli 12.21 (Erandid kaubamärgiga antavatest õigustest) kohaldamist.

2. Lepinguosaline näeb ette võimaluse vaidlustada kaubamärgitaotlusi ning kaubamärgi taotleja võimaluse esitada vaidlustamisele vastuväite.
3. Lepinguosaline näeb ette kaubamärgitaotluste ja registreeritud kaubamärkide avaliku elektroonilise andmebaasi.

ARTIKKEL 12.20

Üldtuntud kaubamärgid

Üldtuntud kaubamärkide kaitsmiseks vastavalt Pariisi konventsiooni artiklile 6bis ning TRIPS-lepingu artikli 16 lõigetele 2 ja 3 võtavad lepinguosalisel arvesse *ühissoovitust tuntud kaubamärke käsitlevate sätete kohta*, mille tööstusomandi kaitse Pariisi konventsiooni assamblee ja Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsiooni (WIPO) peaassamblee võtsid vastu 20.–29. septembril 1999. aastal toimunud WIPO liikmesriikide assambleede 34. istungjärgul.

ARTIKKEL 12.21

Kaubamärgiga antavate õiguste erandid

Lepinguosaline:

- a) näeb ette kirjeldavate terminite ausa kasutamise¹ kui kaubamärgiga antavate õiguste piiratud erandi ning
- b) võib sätestada muud piiratud erandid

tingimusel, et selliste erandite puhul võetakse arvesse kaubamärgi omanike ja kolmandate isikute seaduslikke huve.

¹ Kirjeldavate terminite aus kasutamine hõlmab selliste tähiste kasutamist, mis viitavad kaupade või teenuste geograafilisele päritolule, juhul kui selline kasutamine on kooskõlas ausate tööstus- või äritavadega.

ARTIKKEL 12.22

Registreeritud kaubamärgi tühistamine¹

1. Lepinguosaline näeb ette, et registreeritud kaubamärgi võib tühistada, kui selle omanik või omaniku litsentsisaaja ei ole kaubamärki asjaomasel territooriumil viie järjestikuse aasta jooksul enne tühistamistaotluse esitamist tegelikult kasutanud² selliste kaupade või teenustega seoses, mille jaoks kaubamärk registreeriti, ja kasutamata jätmisel ei ole mõistlikke põhjendusi, välja arvatud juhul, kui kaubamärgi kasutamist alustatakse või jätkatakse vähemalt kolm kuud enne tühistamistaotluse esitamist. Lepinguosaline võib sätestada, et seda erandit ei kohaldata, kui ettevalmistused kasutamise alustamiseks või jätkamiseks tehakse alles pärast seda, kui kaubamärgi omanik on teada saanud, et tühistamistaotlus võidakse esitada.
2. Lepinguosaline võib ette näha, et kaubamärgi võib tühistada, kui pärast selle registreerimise kuupäeva on kaubamärk omaniku tegevuse või tegevusetuse tõttu muutunud selle toote või teenuse üldnimetuseks, mille jaoks see on registreeritud.

¹ Vietnami puhul on „tühistamine“ samaväärne „lõpetamisega“.

² Tegelik kasutamine tähendab tegelikku kasutamist kõnealuste kaupade või teenustega kauplemise eesmärgil, et luua firmaväärtust. Üldjuhul tähendab see tegelikku müüki ja asjaomase ajavahemiku jooksul peab olema toimunud kaupade müük või teenuste osutamine. Reklaamis kasutamine võib tähendada tegelikku kasutamist. Pelgalt ettevalmistavaid toiminguid ei saa siiski pidada kaubamärgi tegelikuks kasutamiseks. Tegelik kasutus ei ole sümboolne või kunstlik kasutamine, mille ainus eesmärk on kaubamärgi registris säilitamine.

3. Kui registreeritud kaubamärgi kasutamine kaubamärgi omaniku poolt või tema nõusolekul nende registreeritud kaupade või teenustega seoses, mille jaoks kaubamärk on registreeritud, võib üldsust eksitada, eelkõige kõnealuste kaupade või teenuste laadi, kvaliteedi või geograafilise päritolu osas, võib kaubamärgi tühistada või teise võimalusena selle kasutamine asjaomaste siseriikliku õiguse alusel keelata.

3. ALAJAGU

GEOGRAAFILISED TÄHISED

ARTIKKEL 12.23

Kohaldamisala

1. Käesolevat alajagu kohaldatakse lepinguosaliste territooriumilt pärit veinide, kangete alkoholsete jookide, põllumajandustoodete ja toiduainete geograafiliste tähiste tunnustamise ja kaitse suhtes.
2. Lepinguosalise geograafiliste tähiste suhtes, mida teine lepinguosaline peab kaitsma, kohaldatakse käesolevat alajagu üksnes siis, kui need on päritoluriigist lepinguosalise territooriumil kaitstud geograafiliste tähistena vastavalt artiklis 12.24 (Geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteem) osutatud geograafiliste tähiste süsteemile.

ARTIKKEL 12.24

Geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteem

1. Lepinguosaline kehtestab geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteemi, mis sisaldab vähemalt järgmisi elemente:

- a) lepinguosalise territooriumil kaitstavate geograafiliste tähiste register;
- b) haldusmenetlus, mille alusel tehakse kindlaks, et geograafiline tähis, mis kavatsetakse kanda punktis a osutatud registrisse või mis on sellesse registrisse kantud, on pärit lepinguosalise territooriumilt, piirkonnast või paikkonnast, kui kauba kvaliteet, maine või muu omadus on põhimõtteliselt seostatav kauba geograafilise päritoluga;
- c) vastuväitemenetlus, mis võimaldab arvesse võtta kõigi füüsiliste või juriidiliste isikute õigustatud huve, ning
- d) menetlused punktis a nimetatud registrisse tehtud kannete tagajärgede parandamiseks ja kõrvaldamiseks või kustutamiseks, võttes arvesse kolmandate isikute ja kõnealuse registreeritud geograafiliste tähistega seotud õiguste omajate õigustatud huve¹.

¹ Ilma et see piiraks geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteemi käsitlevate siseriiklike õigusaktide kohaldamist, näeb lepinguosaline ette õiguslikud vahendid geograafiliste tähiste registreerimise kehtetuks tunnistamiseks.

2. Lepinguosaline võib oma siseriiklikes õigusaktides ette näha ulatuslikuma kaitse, kui on nõutud käesolevas alajaos, tingimusel et selline kaitse ei ole vastuolus käesoleva lepingu kohase kaitsega.

ARTIKKEL 12.25

Kehtestatud geograafilised tähised

1. Pärast vastuväitemenetluse lõpetamist ja 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) A osas loetletud liidu geograafiliste tähiste kontrollimist kinnitab Vietnam, et need tähised on TRIPS-lepingu artikli 22 lõike 1 tähenduses geograafilised tähised ja liidus registreeritud kooskõlas artiklis 12.24 (Geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteem) osutatud süsteemiga. Vietnam kaitseb neid geograafilisi tähiseid vastavalt käesolevas lepingus sätestatud kaitsetasemele.

2. Pärast vastuväitemenetluse lõpetamist ja 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) B osas loetletud liidu geograafiliste tähiste kontrollimist kinnitab liit, et need tähised on TRIPS-lepingu artikli 22 lõike 1 tähenduses geograafilised tähised ja Vietnami registreeritud kooskõlas artiklis 12.24 (Geograafiliste tähiste registreerimise ja kaitse süsteem) osutatud süsteemiga. Liit kaitseb neid geograafilisi tähiseid vastavalt käesolevas lepingus sätestatud kaitsetasemele.

ARTIKKEL 12.26

Geograafiliste tähiste loetelude muutmine

1. Lepinguosaliselised võivad muuta 12-A lisas (Geograafiliste tähiste loetelu) esitatud geograafiliste tähiste loetelu koostöös artikli 12.63 (Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm) punkti 3 alapunktis a ja artikli 17.5 (Muudatused) lõikes 1 sätestatud menetlusega, muu hulgas:
 - a) kõrvaldades loetelust geograafilised tähised, mille kaitsmine on päritoluriigis lõpetatud või
 - b) lisades loetellu geograafilisi tähiseid pärast artiklis 12.25 (Kehtestatud geograafilised tähised) osutatud vastuväitemenetluse lõpetamist ja geograafiliste tähiste kontrollimist, mõlema lepinguosalise jaoks sobival viisil.
2. Veini, kange alkohoolse joogi, põllumajandustoote või toiduaine geograafilist tähist ei tohi põhimõtteliselt lisada 12-A lisasse (Geograafiliste tähiste loetelu) kanda, kui selle geograafilise tähise nimi on käesoleva lepingu allakirjutamise kuupäeval kantud lepinguosalise asjaomasesse registrisse staatusega „Registreeritud“.

ARTIKKEL 12.27

Geograafiliste tähiste kaitse

1. Lepinguosaline näeb huvitatud isikutele ette õiguslikud vahendid, mis võimaldavad takistada:
 - a) 12-A lisas (Geograafiliste tähiste loetelu) osutatud teise lepinguosalise geograafilise tähise kasutamist iga toote puhul, mis kuulub 12-B lisas (Tootekategooriad) määratletud ja 12-A lisas (Geograafiliste tähiste loetelu) selle geograafilise tähise jaoks sätestatud tootekategooriasse ja mis
 - i) ei pärine 12-A lisas (Geograafiliste tähiste loetelu) selle geograafilise tähise jaoks sätestatud päritoluriigist või
 - ii) pärineb 12-A lisas (Geograafiliste tähiste loetelu) selle geograafilise tähise jaoks sätestatud päritoluriigist, kuid seda ei toodetud ega valmistatud kooskõlas teise lepinguosalise õigusnormidega, mida kohaldataks juhul, kui toode oleks ette nähtud tarbimiseks teise lepinguosalise territooriumil;
 - b) kõigi selliste kauba tähistamise või tutvustamise viiside kasutamist, mis näitavad või lubavad oletada, et kõnealune kaup pärineb mujalt kui sellest geograafilisest piirkonnast, kust see tegelikult pärit on, eksitades üldsust kauba geograafilise päritolu või laadi suhtes ning
 - c) mis tahes muu kasutamise eest, mille puhul on tegemist kõlvatu konkurentsiga Pariisi konventsiooni artikli 10bis tähenduses.

2. Lõike 1 punktis a nimetatud kaitse antakse ka siis, kui on märgitud toote tegelik geograafiline päritolu või geograafilist tähist kasutatakse tõlkes või nimetusele lisatakse sellised väljendid nagu „liik“, „tüüp“, „stiil“, „imitatsioon“ või muu sarnane väljend.

3. Ilma et see piiraks TRIPS-lepingu artikli 23 kohaldamist, määravad lepinguosalisel vastastikku kindlaks otstarbekohased kasutustingimused, mille alusel homonüümseid geograafilisi tähiseid üksteisest eristada, võttes arvesse vajadust tagada asjaomaste tootjate õiglane kohtlemine ning hoiduda tarbijate eksitamisest. Homonüümset nimetust, mis võib tekitada tarbijas eksliku arvamuse, et toode on pärit muult territooriumilt, ei registreerita, isegi kui nimetus on kõnealuse toote tegeliku päritoluterriitoriumi, -piirkonna või -koha osas täpne.

4. Kui üks lepinguosaline teeb kolmanda riigiga läbirääkimiste raames ettepaneku kõnealuse kolmanda riigi geograafilise tähise kaitsmiseks ning see nimetus on homonüümne teise lepinguosalise geograafilise tähisega, mis on käesoleva alajao kohaselt kaitstud, teatab ta sellest teisele lepinguosalisele, andes talle võimaluse esitada märkusi enne kolmanda riigi geograafilise tähise kaitse alla võtmist.

5. Vastavalt käesolevale alajaole ei ole lepinguosalisel kohustust kaitsta teise lepinguosalise geograafilist tähist, mida ei kaitsta või mille kaitsmine on lõpetatud selle päritoluriigis. Lepinguosalisel teavitavad üksteist, kui geograafilist tähist selle päritoluriigis enam ei kaitsta. Selline teavitamine toimub artikli 12.63 (Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste tööühm) lõike 3 kohaselt.

6. Lepinguosaline ei ole kohustatud kaitsma geograafilise tähisena nimetust, mis võib tarbijat eksitada toote tegeliku päritolu osas, kui see nimetus on vastuolus taimesordi või loomatõu nimetusega.

ARTIKKEL 12.28

Erandid

1. Olenemata artiklist 12.27 (Geograafiliste tähiste kaitse), ei takista 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) A osas loetletud geograafiliste tähiste „Asiago“, „Fontina“ ja „Gorgonzola“ kaitse ühegi niisuguse tähise kasutamist Vietnami territooriumil mis tahes isikute poolt, sealhulgas nende õigusjärglased, kes kasutasid neid tähiseid enne 1. jaanuari 2017 kaubanduslikul eesmärgil seoses klassi „juust“ toodetega.

2. Olenemata artiklist 12.27 (Geograafiliste tähiste kaitse), ei takista 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) A osas loetletud geograafilise tähise „Feta“ kaitse selle kasutamist Vietnami territooriumil mis tahes isikute poolt, sealhulgas nende õigusjärglased, kes kasutasid tähist enne 1. jaanuari 2017 kaubanduslikul eesmärgil seoses klassi „juust“ toodetega, mis on valmistatud lambapiimast või lamba- ja kitsepiimast.

3. Olenemata artiklist 12.27 (Geograafiliste tähiste kaitse), ei takista üleminekuperioodil, mis on kümme aastat alates käesoleva lepingu jõustumise kuupäevast, 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) A osas loetletud geograafilise tähise „Champagne“ kaitse kõnealuse tähise või selle tõlke, transliteratsiooni või transkriptsiooni kasutamist Vietnami territooriumil mis tahes isikute poolt, sealhulgas nende õigusjärglased, kes on seda tähist kaubanduslikul eesmärgil kasutanud seoses klassi „veinid“ toodetega.

4. Lepinguosaline võib ette näha, et kõik käesoleva alajao põhjal esitatavad nõuded kaubamärgi kasutamise või registreerimise kohta tuleb esitada kas viie aasta jooksul pärast seda, kui kaitstud tähise kahjustav kasutamine on saanud üldiselt teatavaks selle lepinguosalise territooriumil või pärast kaubamärgi registreerimise kuupäeva selle lepinguosalise territooriumil, kui see kuupäev eelneb kahjustava kasutamise üldiselt teatavaks saamise kuupäevale selle lepinguosalise territooriumil, tingimusel et kaubamärk on selleks kuupäevaks avaldatud ja geograafilist tähist ei ole kasutatud ega registreeritud petmise eesmärgil.

5. Ükski käesoleva alajao säte ei piira ühegi isiku õigust kasutada äritegevuses enda või oma ärialase eelkäija nime, välja arvatud juhul, kui seda nime kasutatakse üldsust eksitaval viisil.

ARTIKKEL 12.29

Geograafiliste tähiste kasutamise õigus

Kui geograafiline tähis on käesoleva lepingu kohaselt kaitstud, ei saa kaitstud nimetuse kasutamise eeltingimuseks kehtestada kasutaja registreerimist või lisatasude maksmist.

ARTIKKEL 12.30

Seos kaubamärkidega

1. Kui kaubamärki taotleti või see registreeriti heauskselt või kui õigused kaubamärgile omandati heauskse kasutamise kaudu lepinguosalise territooriumil enne lõikes 2 sätestatud kohaldatavat kuupäeva, ei piira käesoleva alajao rakendamiseks kõnealuse lepinguosalise territooriumil vastu võetud meetmed registreeritud kaubamärgi või kaubamärgi kasutamise õiguse kõlblikkust või kehtivust põhjusel, et kaubamärk on identne või sarnane geograafilise tähisega.
2. Lõike 1 kohaldamisel on kohaldatav kuupäev:
 - a) käesoleva lepingu jõustumise kuupäev seoses artiklis 12.25 (Kehtestatud geograafilised tähised) osutatud geograafiliste tähistega või

b) kuupäev, mil lepinguosalise pädev asutus saab teiselt lepinguosaliselt taotluse koos täieliku taotlusega artiklis 12.26 (Geograafiliste tähiste loetelu muutmine) osutatud geograafilise tähise täiendava kaitse saamiseks.

3. Lõikes 1 osutatud kaubamärgi kaitsmist ja kasutamist võib olenemata geograafilise tähise kaitsest jätkata ja seda võib uuendada, tingimusel et kaubamärgi kehtetuks tunnistamiseks või tühistamiseks ei ole asjaomase lepinguosalise kaubamärke käsitlevate siseriiklike õigusaktide kohaselt ühtegi põhjust.

ARTIKKEL 12.31

Kaitse tagamine

1. Lepinguosaline näeb siseriikliku õigusega ette nähtud ulatuses ette geograafiliste tähiste kaitse tagamise nõuetekohaste haldusmeetmete kaudu, et keelata isikul toidukauba tootmine, valmistamine, pakendamine, märgistamine, müümine, import või reklaamimine viisil, mis on väär, petlik või eksitav või võib luua väära mulje kauba päritolu kohta.

2. Lepinguosaline tagab huvitatud isiku taotlusel vähemalt artiklis 12.27 (Geograafiliste tähiste kaitse) ja artiklis 12.30 (Seos kaubamärkidega) sätestatud kaitse.

ARTIKKEL 12.32

Üldised eeskirjad

1. Kaitstud geograafilise tähisega tooted peavad vastama tootekirjeldusele, kaasa arvatud selle mis tahes muudatustele, mille on heaks kiitnud selle lepinguosalise ametiasutused, kelle territooriumilt toode pärit on.
2. Registreeritud toodete tootekirjeldusest tulenevaid küsimusi käsitleb artiklis 12.63 (Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm) osutatud intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm.

ARTIKKEL 12.33

Koostöö ja läbipaistvus

1. Lepinguosalised peavad kas otse või artiklis 12.63 (Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm) osutatud intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühma kaudu ühendust kõigis käesoleva alajao rakendamise ja toimimisega seotud küsimustes. Eelkõige võib lepinguosaline nõuda teiselt lepinguosaliselt teavet tootekirjelduste ja nende muudatuste ning geograafiliste tähiste kontrollimise või haldamise asjaomaste kontaktpunktide kohta.

2. Lepinguosaline võib avalikustada käesoleva alajao kohaselt kaitstavate geograafiliste tähiste tootekirjeldused või nende kokkuvõtted ning teise lepinguosalise geograafiliste tähistel kontrollimiseks või haldamiseks ette nähtud kontaktpunktid.

4. ALAJAGU

TÖÖSTUSDISAINILAHENDUSED

ARTIKKEL 12.34

Rahvusvahelised lepingud

Lepinguosalised ühinevad 1999. aasta tööstusdisainilahenduste rahvusvahelise registreerimise Haagi kokkuleppe Genfi redaktsiooniga (vastu võetud 2. juulil 1999 Genfis) kahe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

ARTIKKEL 12.35

Registreeritud tööstusdisainilahenduste kaitse

1. Lepinguosalised näevad ette sõltumatult loodud ¹uudsete või originaalsete² tööstusdisainilahenduste kaitse. Kaitse tagatakse registreerimisega ja see annab nende omanikele ainuõiguse vastavalt käesolevale alajaole³.

¹ Lepinguosalised lepivad kokku, et disainilahendus tähendab toote või selle eraldatava või lahutamatu osa välimust, kui lepinguosalise siseriiklikus õiguses on nii ette nähtud.

² Lepinguosalised lepivad kokku, et võidakse nõuda disainilahenduste eristatavust, kui see on lepinguosaliste siseriikliku õigusega ette nähtud. Selle all mõeldakse disainilahendusi, mis oluliselt erinevad teadaolevatest disainilahendustest või teadaolevate disainilahenduste omadustest. Liit peab disainilahendust eristatavaks, kui üldmulje, mille see asjatundjast kasutajale jätab, erineb üldmuljest, mille jätab sellisele kasutajale mis tahes üldsusele kättesaadavaks tehtud disainilahendus.

³ Disainilahendusi ei jäeta kaitse alt välja üksnes selle põhjal, et need moodustavad osa esemest või tootest, tingimusel et need on nähtavad, vastavad käesoleva lõike nõuetele ning lepinguosaliste vastava siseriikliku õiguse alusel:

- a) vastavad kõikidele muudele disainilahenduste kaitse nõuetele ning
- b) ei ole kummagi lepinguosalise siseriikliku õiguse kohaselt muul viisil disainilahenduse kaitsest välja jäetud.

2. Disainilahendus, mida on kasutatud või mis sisaldub mitmeosalise toote koostisosaks olevas tootes, loetakse uudseks ja originaalseks:
 - a) kui koostisosa on pärast mitmeosalisse tootesse paigutamist toote tavakasutuse käigus nähtav ning
 - b) sel määral, kui need koostisosa nähtavad omadused vastavad uudseks ja originaalseks tunnistamise tingimustele.
3. Lõike 2 punktis a kasutatud väljend „tavakasutus“ tähendab kasutamist lõppkasutaja poolt ja ei hõlma hooldust, teenindust ega remonti.
4. Registreeritud disainilahenduse omanikul on õigus takistada kolmandaid isikuid ilma tema nõusolekuta vähemalt valmistamast, müügiks pakkumast, müümast, importimast või müügiks ladustamast tooteid, mis on osaliselt või täielikult valmistatud kaitstud disainilahenduse järgi, kui need toimingud on ette võetud kaubanduslikul eesmärgil.
5. Kaitse kestus on vähemalt 15 aastat.

ARTIKKEL 12.36

Erandid

1. Lepinguosalised võivad näha disainilahenduste kaitsmisel ette piiratud erandeid tingimusel, et sellised erandid ei satu põhjendamatult vastuollu kaitstud disainilahenduse tavapärase kasutamisega ega tekita põhjendamatut kahju kaitstud disainilahenduse omaniku õigustatud huvidele, võttes arvesse kolmandate isikute õigustatud huve.
2. Tööstusdisainilahenduse kaitse ei laiene disainilahendustele, mis tulenevad peamiselt tehnilistest või funktsionaalsetest kaalutlustest.

ARTIKKEL 12.37

Seos autoriõigusega

Disainilahendus on alates kuupäevast, mil see loodi või mis tahes kujul fikseeriti, kaitsekõlblik ka asjaomase lepinguosalise autoriõiguse seaduste alusel. Kõnealune lepinguosaline määrab kindlaks kaitse saamise õiguse, selle kohaldamise ulatuse ja tingimused, sealhulgas vajaliku eristatavuse taseme.

5. ALAJAGU

PATENDID

ARTIKKEL 12.38

Rahvusvahelised lepingud

Lepinguosalised kinnitavad oma õigusi ja kohustusi, mis tulenevad *patendikoostöölepingust*, mis sõlmiti Washingtonis 19. juunil 1970 (muudetud 28. septembril 1979, viimati muudetud 3. oktoobril 2001). Lepinguosaline lihtsustab ja arendab edasi patentide registreerimise menetlusi, tuginedes muu hulgas *patendiõiguse lepingule*, mis võeti vastu Genfis 1. juunil 2000.

ARTIKKEL 12.39

Patendid ja rahvatervis

1. Lepinguosalised tunnistavad 14. novembril 2001 WTO ministrite konverentsil Dohas vastu võetud *TRIPS-lepingu ja rahvatervise deklaratsiooni* tähtsust. Lepinguosalistel on käesoleva peatüki kohaseid õigusi ja kohustusi tõlgendades ning rakendades õigus tugineda sellele deklaratsioonile.

2. Lepinguosalised järgivad WTO peanõukogu 30. augusti 2003. aasta otsust *TRIPS-lepingut ja tervisekaitset käsitleva Doha deklaratsiooni lõike 6 rakendamise kohta*.

ARTIKKEL 12.40

Halduslik loamenetlus

1. Lepinguosalised tunnistavad, et nende territooriumil patendiga kaitstud farmaatsiatoodete suhtes kohaldatakse üldjuhul enne nende vastavale turule lubamist halduslikku loamenetlust (edaspidi „müügiloa andmise menetlus“).
2. Lepinguosaline näeb ette piisava ja tõhusa mehhanismi, millega hüvitada patendiomanikule patendi tegeliku eluea vähenemine, mis tuleneb põhjendamatust viivitustest¹ esimese müügiloa andmisel tema territooriumil. Hüvitise võib anda patendikaitsega antavate õiguste kehtivusaja pikendamisenä, mis on võrdne ajavahemikuga, mille võrra käesoleva lõike joonealuses märkuses osutatud ajavahemikku ületatakse. Kõnealuse pikendamise maksimaalne kestus ei tohi ületada kahte aastat.

¹ Käesoleva artikli kohaldamisel hõlmab põhjendamatu viivitus vähemalt seda, kui taotlejale esmase vastuse andmisega viivitatakse pärast müügiloa taotluse esitamist rohkem kui kaks aastat. Viivituse kestuse kindlakstegemisel ei pea arvesse võtma müügiloa andmise käigus tekkinud viivitusi, mille on tinginud taotleja, ega mis tahes ajavahemikku, mille üle müügiluba andval asutusel puudub kontroll.

3. Lepinguosaline võib alternatiivina lõikele 2 lubada pikendada patendikaitsega antavate õiguste kehtivusaega kuni viis aastat,¹ et hüvitada patendiomanikule patendi tegeliku kehtivusaja lühenemine, mis tuleneb müügiloo andmise menetlusest. Patendikaitsega antavate õiguste kehtivusaja pikendamine hakkab kehtima patendi seadusega ette nähtud tähtaja lõppemisel ajavahemikuks, mis vastab patenditaotluse esitamise kuupäeva ja toote lepinguosalise turule lubamiseks esmase müügiloo väljaandmise kuupäeva vahelisele ajale, mida vähendatakse viie aasta võrra.

6. ALAJAGU

AVALIKUSTAMATA TEABE KAITSE

ARTIKKEL 12.41

Avalikustamata teabe kaitse

1. Et rakendada TRIPS-lepingu artiklit 39 ja tagada tõhus kaitse ebaausa konkurentsi eest, nagu on ette nähtud Pariisi konventsiooni artiklis 10 bis, kaitseb iga lepinguosaline vastavalt käesolevale artiklile valitsus- või ametiasutustele esitatud konfidentsiaalset teavet ja konfidentsiaalseid andmeid.

¹ Seda ajavahemikku on võimalik kuue kuu võrra pikendada nende ravimite puhul, mille kohta on tehtud pediatrilised uuringud, kui uuringute tulemused kajastuvad tootekirjelduses.

2. Kui lepinguosaline nõuab ravivahendite või agrokeemiatoodete turustusloa andmise tingimusena avalikustamata uuringuandmete või muude selliste andmete esitamist, mille koostamine nõuab märkimisväärseid pingutusi, tagab lepinguosaline selliste andmete kaitse ebaausa kommertskasutuse eest. Lisaks kaitseb iga lepinguosaline neid andmeid avalikustamise eest, välja arvatud juhul, kui see on vajalik üldsuse kaitsmiseks.

3. Lepinguosaline näeb ette, et lõikes 2 osutatud andmete puhul, mis esitatakse lepinguosalisele pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva, ei tohi ükski teine müügiloa taotleja ilma andmed esitanud isiku loata neid andmeid kasutada müügiloa taotluse toetuseks mõistliku aja jooksul, mis on üldjuhul vähemalt viis aastat alates kuupäevast, mil lepinguosaline andis müügiloa isikule, kes esitas andmed oma toote turustamise lubamiseks.

7. ALAJAGU

SORDIKAITSE

ARTIKKEL 12.42

Sordikaitse

Lepinguosalised kaitsevad taimesorte vastavalt *rahvusvahelisele uute taimesortide kaitse konventsioonile*, mis võeti vastu Pariisis 2. detsembril 1961 ja vaadati viimati läbi Genfis 19. märtsil 1991, sealhulgas aretaja õigust käsitlevale erandile, millele on osutatud kõnealuse konventsiooni artiklis 15, ning teevad koostööd nende õiguste edendamiseks ja jõustamiseks.

C JAGU

INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMINE

1. ALAJAGU

INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSKAITSE TAGAMIST KÄSITLEVAD ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 12.43

Üldised kohustused

1. Lepinguosalised kinnitavad oma kohustusi, mis tulenevad TRIPS-lepingust ja eelkõige selle III jaost. Lepinguosaline sätestab käesoleva jaoga ette nähtud täiendavad meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid, mida on vaja intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks¹. Kõnealused meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema õiglased ja erapooletud ning need ei tohi olla ülemäära keerukad või kulukad ega sisaldada sobimatuid tähtaegu või põhjendamatuid viivitusi.

¹ C jao 1. alajao (Intellektuaalomandi õiguskaitse tagamine) tähenduses peaks mõiste „intellektuaalomandi õigused“ hõlmama vähemalt järgmisi õigusi: autoriõigus; autoriõigusega kaasnevad õigused; pooljuhttoodete topoloogia loojate õigused, kaubamärgiga seotud õigused; disainilahendustega seotud õigused; patendiõigused; geograafilised tähised; kasulike mudelitega seotud õigused; sordikaitsega seotud õigused, kaubanduslikud nimetused ulatuses, milles need on asjaomase riigi õiguse alusel intellektuaalomandi õigustena kaitstud.

2. Lõikes 1 nimetatud meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid peavad olema tõhusad ja proportsionaalsed ning neid tuleb rakendada viisil, mis võimaldab vältida tõkete loomist seaduslikule kaubandusele ja ette näha kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu.

ARTIKKEL 12.44

Õigustatud isikud

Lepinguosaline tunnistab isikutena, kellel on õigus nõuda käesolevas jaos ja TRIPS-lepingu III jaos sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite rakendamist, järgmised isikud:

- a) intellektuaalomandi õiguste omajad vastavalt kohaldatavatele õigusaktidele;
- b) kohaldatavate õigusaktidega ette nähtud piirides ja nende õigusaktide alusel kõik teised kõnealuseid intellektuaalomandi õigusi teostama volitatud isikud, eelkõige litsentsiomanikud;
- c) kohaldatavate õigusaktidega ette nähtud piires ja nende õigusaktide alusel intellektuaalomandi õiguste kollektiivse haldamise organisatsioonid, kes on intellektuaalomandiõiguste omajate üldtunnustatud esindajad ning
- d) kohaldatavate õigusaktidega ette nähtud piires ja nende alusel kutselised intellektuaalomandi kaitse organisatsioonid, kes on intellektuaalomandiõiguste omajate üldtunnustatud esindajad.

2. ALAJAGU

TSIVIILÕIGUSLIK KAITSE

ARTIKKEL 12.45

Ajutised meetmed

1. Lepinguosaline tagab, et kui isik, kes on esitanud pädevale õigusasutusele mõistlikult kättesaadavad tõendid selle kohta, et tema intellektuaalomandi õigust on rikutud või kavatsetakse rikkuda, seda nõuab, on pädeval õigusasutusel õigus määrata kiireid ja tõhusaid ajutisi meetmeid, et:
 - a) takistada mis tahes intellektuaalomandi õiguse rikkumist ning eelkõige hoida ära kaupade, sealhulgas imporditud kaupade pääsu tema jurisdiktsiooni all olevatesse turustuskanalitesse ning neis turustuskanalites liikumist vahetult pärast tollivormistust:
 - i) ajutise ettekirjutuse võib teha isikule, kelle teenuseid kasutab kolmas isik intellektuaalomandi õiguste rikkumiseks ja kes kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla ning

- ii) kaubandusliku ulatusega väidetava rikkumise korral tagavad lepinguosalised, et kui artiklis 12.44 (Õigustatud isikud) osutatud isik tõendab kahju sissenõudmist tõenäoliselt takistada võivate asjaolude olemasolu, võivad õigusasutused teha korralduse arestida või külmutada väidetava rikkuja vallas- ja kinnisvara, sealhulgas külmutada tema pangakontod ja muu vara

ning

- b) säilitada väidetava rikkumise olulisi tõendeid, mis võivad hõlmata üksikasjalikku kirjeldust kas proovide võtmisega või ilma selleta või väidetava rikkumisega seotud kaupade füüsilist arestimist ning asjakohastel juhtudel nende kaupade tootmisel või turustamisel kasutatud materjalide ja seadmete ja nendega seotud dokumentide arestimist, konfidentsiaalse teabe kaitset tagavaid tingimusi järgides.

2. Õigusasutusel on vajadusel õigus võtta lõikes 1 osutatud ajutised meetmed vastaspoolt ära kuulamata, eriti juhtudel, kui igasugune viivitus võib põhjustada õiguste omajale korvamatut kahju või kui on ilmne asitõendite hävitamise oht.

3. Käesolev artikkel ei piira TRIPS-lepingu artikli 50 kohaldamist.

ARTIKKEL 12.46

Tõendid

1. Lepinguosaline tagab, et isiku taotlusel, kes on esitanud oma nõuete toetamiseks piisavad mõistlikult kättesaadavad tõendid ja on täpsustanud oma nõuete põhistuseks vajalikud vastaspoole käsutuses olevad tõendid, on pädev õigusasutus volitatud nõudma vastaspoolelt nende tõendite esitamist, konfidentsiaalse teabe kaitset tagavaid tingimusi järgides. Käesoleva lõike kohaldamisel võib lepinguosaline sätestada, et olulise hulga teoste koopiate või mis tahes kaitstud objektide sobivad näidised võib pädev õigusasutus lugeda sobivaks tõendusmaterjaliks.
2. Kaubandusliku ulatusega rikkumise korral teeb kumbki lepinguosaline vajalikud sammud, võimaldamaks pädevatel õigusasutusel nõuda vajadusel ühe poole taotlusel vastaspoole käsutuses olevaid panga-, finants- või äridokumente, konfidentsiaalse teabe kaitset tagavaid tingimusi järgides.

ARTIKKEL 12.47

Õigus teabele

1. Ilma et see piiraks teabeallika konfidentsiaalsuse kaitset või isikuandmete töötlemist käsitleva siseriikliku õiguse kohaldamist, tagab lepinguosaline, et intellektuaalomandi õiguse rikkumisega seotud tsiviilkohtumenetluses võib pädev õigusasutus juhul, kui õigustatud isik on esitanud õigustatud ja proportsionaalse nõude, kohustada rikkujat, väidetavat rikkujat või mis tahes muud isikut esitama vastavalt kohaldatavatele siseriiklikele õigusnormidele teabe, mida see isik valdab või mis on tema käsutuses.

Käesolevas lõikes kasutatud mõiste „muu isik“ tähendab isikut,

- a) kelle valdusest on leitud intellektuaalomandi õigusi rikkuvat kaupa kaubanduslikes kogustes;
- b) kes on tabatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvate teenuste kaubanduslikus ulatuses kasutamisel;
- c) kes on tabatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvate teenuste kaubanduslikus ulatuses osutamisel või
- d) kes on käesolevas lõikes osutatud isiku kinnitusel osalenud rikkumisega seotud toodete tootmises, valmistamises või turustamises või rikkumisega seotud teenuste osutamises.

2. Lõikes 1 viidatud teave võib hõlmata teavet isikute kohta, kes on kaubanduslikus ulatuses seotud rikkumise või väidetava rikkumisega, ning teavet rikkumisega seotud või rikkumisega väidetavalt seotud kaupade ja teenuste tootmisvahendite või turustuskanalite kohta.

ARTIKKEL 12.48

Muud õiguskaitsevahendid

1. Lepinguosaline tagab, et pädeval õigusasutusel on õigustatud isiku taotluse korral, ilma et see piiraks õiguste rikkumisest õiguste omajale tuleneda võiva kahju hüvitamise nõuet ning mingisugust hüvitist ette nägemata sellisel viisil, et vähendada edaspidiste rikkumiste ohtu, õigus nõuda:

- a) pädeva õigusasutuse poolt intellektuaalomandi õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade tagasivõtmist turustuskanalitest¹;
- b) pädeva õigusasutuse poolt intellektuaalomandi õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade kõrvaldamist väljaspool turustuskanaleid või
- c) pädeva õigusasutuse poolt intellektuaalomandi õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade hävitamist.

¹ Lepinguosaline tagab, et seda sätet kohaldatakse rikkumisega seotud kaupade suhtes, mis on leitud turustuskanalitest, ja et rikkujaid kohustatakse kaupa oma klientidelt, näiteks hulgimüüjatelt, turustajatelt ja jaemüüjatelt tagasi võtma.

Pädev õigusasutus võib nõuda, et materjalid ja seadmed, mida on peamiselt kasutatud intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade loomiseks või valmistamiseks, hävitatakse või kõrvaldatakse väljaspool turustuskanaleid sellisel viisil, et vähendada edaspidiste rikkumiste ohtu.

2. Pädevatel õigusasutustel on õigus nõuda lõikes 1 nimetatud õiguskaitsevahendeid (vähemalt kaupade hävitamine, sealhulgas turustuskanalitest hävitamise eesmärgil kõrvaldamine) rakendatakse rikkuja kulul, välja arvatud seda välistavate erandlike asjaolude korral.

ARTIKKEL 12.49

Ettekirjutused

Lepinguosaline tagab, et kui kohtuotsusega on tuvastatud intellektuaalomandi õiguste rikkumine, võib pädev õigusasutus teha rikkujale, aga ka isikule, kelle teenuseid rikkuja kasutab intellektuaalomandiõiguste rikkumiseks ja kes kuulub asjaomase õigusasutuse jurisdiktsiooni alla, ettekirjutuse rikkumise lõpetamiseks.

ARTIKKEL 12.50

Alternatiivsed meetmed

Lepinguosaline võib ette näha, et sobivatel juhtudel ning sellise isiku taotluse korral, kelle suhtes tuleb kohaldada artiklis 12.48 (Muud õiguskaitsevahendid) või 12.49 (Ettekirjutused) sätestatud meetmeid, võib pädev õigusasutus teha korralduse maksta artiklis 12.48 (Muud õiguskaitsevahendid) või 12.49 (Ettekirjutused) sätestatud meetmete kohaldamise asemel kahju kannatanud isikule rahalist hüvitist, juhul kui asjaomase isiku tegevuses puudus tahtlus või raske hooletus, kui kõnealuste meetmete kohaldamine põhjustaks talle ebaproportsionaalselt suurt kahju ning kui kahju kannatanud isikule rahalise hüvitise maksmine näib olevat piisavalt rahuldav.

ARTIKKEL 12.51

Kahjuhüvitis

1. Lepinguosaline tagab, et pädevatel õigusasutustel on õigus nõuda rikkujalt, kes teadis või pidi teadma, et ta paneb toime rikkumise, maksuma õiguste omajale kahjuhüvitist tegeliku kahju eest, mida õiguste omajale rikkumisega põhjustati.

Intellektuaalomandi õiguse rikkumisest tuleneva kahju suuruse kindlaksmääramisel on pädeval õigusasutusel õigus:

- a) võtta arvesse kõiki asjakohaseid aspekte, näiteks kahju kannatanud isikule põhjustatud majanduskahju, sealhulgas saamata jäänud kasumit, rikkuja teenitud ebaõiglast tulu¹, ning vajadusel ka mittemajanduslikke aspekte² ning
 - b) vajadusel määrata kindlasummalise kahjuhüvitis, mis on vähemalt sama suur kui autoritasu ja tasud, mida rikkuja oleks pidanud maksma, kui ta oleks kõnealuse intellektuaalomandi õiguse kasutamiseks luba taotlenud.
2. Lepinguosaline võib ette näha võimaluse, et kui rikkuja ei olnud ega pidanud põhjendatult olema teadlik sellest, et paneb toime õigusrikkumise, võib õigusasutus nõuda saadud tulu kahju kannatanud isiku heaks tagasi või mõista välja kahjuhüvitise, mille suurus võib olla eelnevalt kindlaks määratud.

¹ Rikkuja poolt saadud ebaõiglast tulu ei arvutata saamata jäänud kasumi arvutamisel topelt.

² Mõiste „mittemajanduslikud aspektid“ hõlmab mittevaralist kahju, mida põhjustas leiutajate või autorite isiklike õiguste rikkumine.

ARTIKKEL 12.52

Kohtukulud

Lepinguosaline tagab, et pädevatel õigusasutustel on vajadusel õigus mõista vaidluse kaotanud poolelt välja kohtuvaidluse võitnud poole kohtukulud või lõivud ja advokaaditasud või muud kulud vastavalt lepinguosalise siseriiklikule õigusele.

ARTIKKEL 12.53

Kohtuotsuste avaldamine

Pädevatel õigusasutustel on õigus nõuda kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja tegevuspõhimõtetega lõpliku kohtuotsuse kohta asjakohase teabe avaldamist või muul viisil üldsusele kättesaadavaks tegemist rikkuja kulul.

ARTIKKEL 12.54

Autorsuse või omandiõiguse presumptsioon

Lepinguosalised tunnistavad, et käesolevas peatükis sätestatud meetmete, menetluste ja õiguskaitsevahendite kohaldamisel käsitatakse kirjandus- või kunstiteose autorina või kaitstud materjali suhtes teiste õiguste omajana isikut, kelle puhul on vastupidiste tõendite puudumisel piisav, kui tema nimi esineb teosel või kaitstud objektil tavapärasel viisil, ja sellest tulenevalt on tal õigus alatada rikkumismenetlus.

3. ALAJAGU

VAHENDUSTEENUSTE OSUTAJAD

ARTIKKEL 12.55

Vahendusteenuste osutajate vastutus

1. Lepinguosaline näeb oma siseriiklike õigusaktidega ette piirangud või erandid seoses vahendusteenuste osutajate vastutusega autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste niisuguste rikkumiste korral, mis toimuvad telekommunikatsioonivõrkudes või nende kaudu, seoses nende teenuste osutamise või kasutamisega¹.
2. Lõikes 1 osutatud piirangud või erandid hõlmavad vähemalt järgmist:
 - a) teenusekasutaja esitatud teabe edastamine telekommunikatsioonivõrgus või telekommunikatsioonivõrgule juurdepääsu pakkumine („pelk edastamine“);

¹ Suurema kindluse huvides hõlmab see internetti.

- b) teenuse kasutaja esitatud teabe edastamine telekommunikatsioonivõrgus, kui teave puudutab selle automaatset, vahepealset ja ajutist säilitamist ning kui selle teenuse ainus eesmärk on teabe tõhusam edastamine teistele teenusekasutajatele nende taotluse alusel („vahemällu salvestamine“), tingimusel et teenuseosutaja:
- i) ei muuda seda teavet muudel kui tehnilistel põhjustel;
 - ii) järgib teabele juurdepääsu tingimusi;
 - iii) järgib teabe ajakohastamise eeskirju, mis on selles majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatavad;
 - iv) ei takista majandusharus laialdaselt tunnustatud ja kasutatava tehnoloogia õiguspärasest kasutamist, et saada andmeid teabe kasutamise kohta, ning
 - v) kõrvaldab enda poolt säilitatava teabe või tõkestab sellele juurdepääsu,¹ kui ta saab teada, et teave on edastuse algpunktis võrgust eemaldatud või juurdepääs sellele on tõkestatud.

ning

¹ Miski käesolevas peatükis ei takista kumbagi lepinguosalist määratlemast oma siseriiklikus õiguses, milliste tingimuste alusel tehakse kindlaks, kuidas andmed ebaseadusliku teabe talletamise kohta saadakse.

- c) teenusekasutaja esitatud teabe säilitamine teenusekasutaja taotlusel („hostimine“) tingimusel, et teenuseosutaja:
- i) ei tea ebaseadusliku teabe olemasolust ning
 - ii) sellisest teabest teada saades¹ kõrvaldab teabe kiiresti või tõkestab sellele juurdepääsu.
3. Lepinguosaline võib siseriiklikus õiguses näha ette tingimused, mille olemasolul ei saa vahendusteenuste osutajad tugineda lõikes 2 sätestatud piirangutele või eranditele.
4. Tingimused, mille alusel vahendusteenuste osutajal on õigus tugineda lõikes 2 sätestatud piirangutele või eranditele, ei või hõlmata teenuseosutaja järelevalvet oma teenuste üle või rikkumisele osutavate faktide otsimist.
5. Lepinguosaline võib kehtestada menetlused väidetavast rikkumisest tõhusaks teavitamiseks ja tõhusaks vastuteadete esitamiseks.
6. Käesolev artikkel ei mõjuta kohtu või haldusasutuse võimalust nõuda kooskõlas lepinguosalise õigussüsteemiga teenuseosutajalt rikkumise lõpetamist või selle toimumise takistamist.

¹ Miski käesolevas peatükis ei takista kumbagi lepinguosalist määratlemast oma siseriiklikus õiguses, milliste tingimuste alusel tehakse kindlaks, kuidas andmed ebaseadusliku teabe talletamise kohta saadakse.

4. ALAJAGU

PIIRIL VÕETAVAD MEETMED

ARTIKKEL 12.56

Kooskõla GATT 1994 ja TRIPS-lepingu nõuetega

Lepinguosalised tagavad, et tolli poolt piiril intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks käesolevas alajaos sätestatud meetmete võtmisel täidetakse järjekindalt GATT 1994-st ja TRIPS-lepingust, eriti GATT 1994 V artiklist ja TRIPS-lepingu artiklist 41 ning III jao 4.osast tulenevaid kohustusi.

ARTIKKEL 12.57

Mõisted

Käesolevas alajaos kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „võltsitud kaubad“ – võltsitud kaubamärgiga kaubad ja võltsitud geograafilise tähisega kaubad;

- b) „võltsitud geograafilise tähisega kaubad“ – kaubad, sealhulgas pakendid, mis kannavad õigusvastaselt geograafilist tähist, mis on identne sama liiki kaupade suhtes nõuetekohaselt registreeritud geograafilise tähisega või mida ei ole võimalik olulistes aspektides sellisest geograafilisest tähisest eristada ja mille importimine seetõttu rikub või mille eksportimine oleks rikkunud kõnealuse geograafilise tähise õiguskaitset selle lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel, kus kaubad asuvad;
- c) „võltsitud kaubamärgiga kaubad“ – mis tahes kaubad, sealhulgas pakendid, mis kannavad ilma loata kaubamärki, mis on identne selliste kaupade suhtes nõuetekohaselt registreeritud kaubamärgiga või mida ei ole võimalik olulistes aspektides sellisest kaubamärgist eristada ja mille importimine seetõttu rikub või mille eksportimine oleks rikkunud kõnealuse kaubamärgi omaniku õigusi selle lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel, kus kaubad asuvad;
- d) „eksportkaup“ — kaubad, mis viiakse lepinguosalise territooriumilt väljaspool seda territooriumi asuvasse kohta, kuni need kaubad jäävad tollikontrolli alla;
- e) „intellektuaalomandi õigust rikkuv kaup“ – võltsitud kaubad ja autoriõigusi rikkuvad kaubad, mille importimise või eksportimisega rikutakse intellektuaalomandi õigust selle lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel, kus kaubad asuvad;
- f) „importkaup“ — kaubad, mis viiakse lepinguosalise territooriumilt väljaspool seda territooriumi asuvasse kohta, kuni need kaubad jäävad tollikontrolli alla; ning

- g) „autoriõigust rikkuvad kaubad“ – kaubad, mis on ilma õiguste omaja või tema poolt tootjariigis nõuetekohaselt volitatud isiku nõusolekuta valmistatud koopiad, mis on tehtud otse või kaudselt kaubaartikli järgi, kui koopia valmistamine, importimine või eksportimine kujutaks endast kas importiva või eksportiva lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel endast autoriõiguse või sellega kaasnevate õiguste rikkumist.

ARTIKKEL 12.58

Piiril võetavate meetmete kohaldamisala

1. Import- ja eksportkaupade suhtes kehtestavad või säilitavad lepinguosalsed menetlused, mille kohaselt on õiguste omajal võimalik esitada tollile taotlus intellektuaalomandi õiguse rikkumise kahtlusega kaupade impordi või ekspordi peatamiseks.
2. Toll peatab siseriiklike menetluste alusel intellektuaalomandi õiguse rikkumise kahtlusega kauba vabasse ringlusse laskmise.

ARTIKKEL 12.59

Tolli aktiivne osalemine

Toll tegutseb intellektuaalomandi õiguste rikkumise kahtlusega kauba saadetiste otsimisel ja väljaselgitamisel aktiivselt, lähtudes riskianalüüsi meetoditest. Ta teeb koostööd õiguste omajatega, võimaldades neil muu hulgas riskianalüüsi tegemiseks teavet anda.

ARTIKKEL 12.60

Erikoostöö piiril võetavate meetmete valdkonnas

1. Ilma et see piiraks artikli 4.2 (Tollikoostöö ja vastastikune haldusabi) lõike 2 punkti a kohaldamist, tõhustavad lepinguosalistel vajadusel koostööd ning teabe ja parimate tavade vahetust tolliasutuste vahel, et võimaldada tulemuslikku piirikontrolli intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisel, eelkõige selleks, et rakendada tulemuslikult TRIPS-lepingu artiklit 69.
2. Intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega seoses annavad lepinguosaliste tolliasutused üksteisele vastastikust haldusabi vastavalt protokollile nr 2 (Vastastikune haldusabi tolliküsimustes).

3. Ilma et see piiraks artikli 17.1 (Kaubanduskomitee) kohaldamist, vastutab artiklis 17.2 (Erikomiteed) osutatud tollikomitee käesoleva artikli nõuetekohase toimimise ja rakendamise eest. Tollikomitee määrab kindlaks lepinguosaliste pädevate asutuste vahelise koostöö prioriteedid ja vajalikud menetlused.

5. ALAJAGU

TÄITMIST KÄSITLEVAD MUUD SÄTTED

ARTIKKEL 12.61

Käitumisjuhendid

Lepinguosalised toetavad:

- a) kutseühingutes ja -organisatsioonides käitumisjuhendite väljatöötamist, mille eesmärk on aidata kaasa intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisele, ning
- b) lepinguosaliste pädevatele asutustele käitumisjuhendite kavandite ja nende käitumisjuhendite kohaldamise kohta antud hinnangute esitamist.

KOOSTÖÖD NING INSTITUTSIOONE KÄSITLEVAD SÄTTED

ARTIKKEL 12.62

Koostöö

1. Lepinguosaliselised teevad käesoleva peatüki rakendamiseks koostööd.
2. Vastavalt 16. peatükile (Koostöö ja suutlikkuse suurendamine) hõlmavad koostöövaldkonnad muu hulgas järgmist:
 - a) teabe vahetamine õigusraamistiku kohta, mis käsitleb intellektuaalomandi õigusi ja asjakohaseid kaitse- ning täitmiseeskirju, samuti õigusloome valdkonnas saadud kogemuste vahetamine liidu ja Vietnami vahel;
 - b) liidu ja Vietnami vahel kogemuste ning teabe vahetamine intellektuaalomandi õiguskaitse tagamise kohta;
 - c) liidu ja Vietnami vahel kogemuste vahetamine seoses tolli-, politsei-, haldus- ja kohtuasutuste poolt kesk- ja piirkondlikul tasandil intellektuaalomandi õiguskaitse tagamisega, samuti nende võetavate meetmete kooskõlastamine, et hoida ära võltsitud kaupade eksporti, sealhulgas teiste riikidega;

- d) suutlikkuse suurendamine ning töötajate vahetus ja koolitus;
- e) intellektuaalomandi õigusi käsitleva teabe edendamine ja levitamine muu hulgas äriühingutes, ühiskondlikes ja sotsiaalsetes organisatsioonides, samuti tarbijate ja õiguste omajate üldise teadlikkuse edendamine;
- f) valitsustevahelise koostöö suurendamine muu hulgas intellektuaalomandi ametite vahel ning
- g) laiema avalikkuse aktiivne teavitamine ja harimine intellektuaalomandi õiguste põhimõtete alal selliste strateegiate väljatöötamisega, mis võimaldavad määrata kindlaks peamise sihtrühma ning luua teavitusprogrammid tarbijate ja meedia teadlikkuse suurendamiseks intellektuaalomandi rikkumiste mõju kohta, sealhulgas tervise- ja ohutusriskide kohta ning seose kohta organiseeritud kuritegevusega.

3. Ilma et see piiraks lõigete 1 ja 2 kohaldamist, nõustuvad lepinguosalised käsitlema vajadusel käesolevas peatükis käsitletud intellektuaalomandi kaitse ja õiguskaitse tagamisega seotud küsimusi ning mis tahes muid asjakohaseid küsimusi artikli 17.3 (Töörühmad) alusel loodud intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühmas.

ARTIKKEL 12.63

Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm

1. Artikli 17.3 (Töörühmad) alusel loodud intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm koosneb lepinguosaliste esindajatest, et jälgida käesoleva peatüki rakendamist, süvendada omavahelist koostööd ja pidada kõnelusi intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste üle
2. Intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm võib arutada kõiki käesoleva peatüki rakendamise ja toimimisega seotud küsimusi. Töörühma ülesanded on eelkoige järgmised:
 - a) valmistada lepinguosaliste jaoks ette soovitus muuta 12-A lisa (Geograafiliste tähiste loetelu) seoses geograafiliste tähistega vastavalt artiklile 12.26 (Geograafiliste tähiste loetelu muutmine);
 - b) vahetada teavet õigusloome- ja poliitikaalase arengu kohta seoses geograafiliste tähistega ja muude geograafiliste tähiste valdkonna ühist huvi pakkuvate küsimustega ning
 - c) vahetada teavet geograafiliste tähiste kohta, et kaaluda nende kaitsmist vastavalt B jao (Intellektuaalomandiõiguse normid) 3. alajaole (Geograafilised tähised).

13. PEATÜKK

KAUBANDUS JA KESTLIK ARENG

ARTIKKEL 13.1

Eesmärgid

1. Käesoleva peatüki eesmärk on edendada kestlikku arengut, eelkõige suurendades kaubanduse ja investeeringute osa töö- ja keskkonnaküsimustes.
2. Lepinguosalised tulevad meelde 1992. aasta keskkonna- ja arenguprogrammi *Agenda 21*, 2002. aasta ülemaailmse säästva arengu tippkohtumise *Johannesburgi rakenduskava*, ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogu 2006. aasta ministrite deklaratsiooni täieliku ja produktiivse tööhõive ja inimväärse töö kohta, *Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (edaspidi „ILO“) inimväärse töö tegevuskava*, ÜRO 2012. aasta säästva arengu konverentsi lõppdokumenti „*Tulevik, mida me soovime*“ ja ÜRO 2015. aasta säästva arengu tippkohtumise lõppdokumenti „*Muudame oma maailma: säästva arengu tegevuskava aastani 2030*“. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma pühendumust rahvusvahelise kaubanduse arengu edendamisele nii, et see aitaks saavutada kestlikku arengut praeguste ja tulevaste inimpõlvade hüvanguks. Kestliku arengu eesmärk integreeritakse nende kahepoolsetesse kaubandussuhetesse.

3. Lepinguosalised kinnitavad veel kord oma pühendumust saavutada kestliku arengu eesmärgid, mis hõlmavad kolme vastastikku sõltuvat ja üksteist tugevdavat aspekti ehk majandusarengut, sotsiaalset arengut ja keskkonnakaitset.
4. Lepinguosalised rõhutavad, et kasulik on käsitada kaubandusega seotud töö¹- ja keskkonnaküsimusi osana üleilmsest lähenemisviisist kaubandusele ja kestlikule arengule.
5. Käesolev peatükk hõlmab koostööl põhinevat lähenemisviisi, mis rajaneb ühistel väärtustel ja huvidel, võttes arvesse erinevusi lepinguosaliste arengutasemes.

ARTIKKEL 13.2

Reguleerimisõigus ja kaitsetase

1. Lepinguosalised kinnitavad üksteise õigust:
 - a) määrata kindlaks enda kestliku arengu eesmärgid, strateegiad, põhimõtted ja prioriteedid;
 - b) kehtestada keskkonna- ja sotsiaalvaldkonnas selline siseriiklik kaitsetase, mida ta peab vajalikuks ning

¹ Käesolevas peatükis tähendavad „tööküsimused“ teemasid, mida käsitletakse inimväärse töö tegevuskavas, millele osutatakse Rahvusvahelise Töökonverentsi poolt 10. juunil 2008 Genfis toimunud 97. istungil vastu võetud *ILO deklaratsioonis sotsiaalse õigluse kohta õiglase üleilmastumise nimel*.

- c) kehtestada selleks asjaomaseid õigusnorme ja poliitikameetmeid kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud normide ja nendest lepingutest tulenevate põhimõtetega, mille osalised nad on ja millele on viidatud artiklis 13.4 (Mitmepoolsed tööstandardid ja -lepingud) ja artiklis 13.5 (Mitmepoolsed keskkonnalepingud) või kõnealuseid norme ja meetmeid vastavalt muuta.
2. Lepinguosaline püüab tagada, et siseriiklikes õigusnormides ja poliitikameetmetes nähakse keskkonna- ja sotsiaalvaldkondade jaoks ette kõrgetasemeline kaitse ja soodustatakse sellist kõrgetasemelist kaitset, ning seab eesmärgiks jätkata kõnealuste õigusnormide ja poliitikameetmete täiustamist.

ARTIKKEL 13.3

Kaitsetaseme säilitamine

1. Lepinguosalised rõhutavad, et keskkonnakaitse või tööturu kaitse taseme vähendamine takistab käesoleva peatüki eesmärkide saavutamist ja et kaubandust ning investeeringuid ei ole õige soodustada siseriikliku keskkonna- või tööõigusega ette nähtud kaitse vähendamise teel.
2. Lepinguosaline ei või loobuda või teha erandeid ega võimaldada loobuda või teha erandeid keskkonna- või tööõiguslaste õigusaktide täitmisest viisil, mis mõjutab lepinguosaliste vahelist kaubandust ja investeeringuid.
3. Lepinguosaline ei või järjepideva või korduva tegevuse või tegevusetuse kaudu siseriiklike keskkonna- ja tööõiguslaste õigusaktide täitmist tagamata jätta, et edendada kaubandust ja investeeringuid.

4. Lepinguosaline ei rakenda keskkonna- ja tööõiguslaseid õigusakte viisil, mis võiks tekitada meelevaldset või põhjendamatu diskrimineerimist lepinguosaliste vahel või kaubanduse varjatud piiramist.

ARTIKKEL 13.4

Mitmepoolsed tööstandardid ja -lepingud

1. Lepinguosalised tunnistavad kõigile täieliku ja tootliku tööhõive ning inimväärse töö tagamise olulisust, pidades eelkõige silmas üleilmastumist. Lepinguosalised kinnitavad taas oma pühendumist kahepoolse kaubanduse arengu edendamisele viisil, mis viiks täieliku ja tootliku tööhõiveni ning inimväärse tööni kõigi, sealhulgas naiste ja noorte jaoks. Lepinguosalised konsulteerivad üksteisega ja teevad vajadusel koostööd vastastikust huvi pakkuvates kaubandusalastes tööhõiveküsimustes.

2. Lepinguosaline kinnitab taas oma kohustust – lähtudes kohustustest, mis tulenevad ILO liikmesusest ja *ILO tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste deklaratsioonist ning selle järgimismehhanismist*, mille Rahvusvaheline Töökonverents võttis vastu oma 86. istungil 1998 – austada, edendada ja tõhusalt rakendada tööalaste põhiõigustega seotud järgmisi põhimõtteid:

- a) ühinemisvabadus ja kollektiivlääbirääkimiste õiguse tegelik tunnustamine;
- b) kõigi sunni- ja kohustusliku töö vormide kaotamine;

c) lapstööjõu tegelik kaotamine ning

d) tööhõive ja kutsealaga seotud diskrimineerimise kõrvaldamine.

3. Lepinguosaline kohustub:

a) tegema jätkuvaid ja järjepidevaid jõupingutusi, et ratifitseerida need ILO põhikonventsioonid, mida ta veel ratifitseerinud ei ole;

b) kaaluma muude konventsioonide ratifitseerimist, mis on ILO liigituse järgi ajakohased, võttes arvesse siseriiklikke asjaolusid ning

c) vahetama teise lepinguosalisega teavet punktides a ja b nimetatud ratifitseerimiste kohta.

4. Lepinguosaline kinnitab taas oma kohustust rakendada siseriiklikes õigusnormides ja tavades tõhusalt ILO konventsioone, mille on ratifitseerinud vastavalt Vietnam ja Euroopa Liidu liikmesriigid.

5. Lepinguosalisel tunnistavad, et tööalaste aluspõhimõtete ja põhiõiguste rikkumist ei tohi tuua õigustuseks või muul viisil kasutada õiguspärase suhtelise eelise saamiseks ega kasutada kaubanduse kaitsemeetmena.

ARTIKKEL 13.5

Mitmepoolsed keskkonnalepingud

1. Lepinguosalised tunnistavad mitmepoolsete keskkonnajuhtimistavade ja keskkonnalepingute väärtust, kuna need on rahvusvahelise kogukonna vastus keskkonnaprobleemidele, ning rõhutavad vajadust suurendada kaubandus- ja keskkonnapoliitika vastastikust täiendavust. Lepinguosalised konsulteerivad omavahel ja teevad vajadusel koostööd vastastikust huvi pakkuvates kaubandusalastes keskkonnaküsimustes.
2. Lepinguosaline kinnitab taas oma kohustust rakendada siseriiklikes õigusnormides ja tavades tõhusalt mitmepoolseid keskkonnalepinguid, mille osaline ta on.
3. Lepinguosalised vahetavad kaubanduse ja kestliku arengu komitees ning vajaduse korral muudel juhtudel teavet ja kogemusi seoses oma olukorra ja edusammudega mitmepoolsete keskkonnalepingute või nende muudatuste ratifitseerimise osas.
4. Ükski käesoleva lepingu säte ei takista lepinguosalisel vastu võtmast või jõusse jätmast meetmeid, et rakendada mitmepoolseid keskkonnalepinguid, mille osaline ta on, tingimusel, et selliseid meetmeid ei rakendata viisil, mis võiks tekitada meelevaldset või põhjendamatut diskimineerimist lepinguosaliste vahel või kaubanduse varjatud piiramist.

ARTIKKEL 13.6

Kliimamuutused

1. Et leevendada kliimamuutuste otsest ohtu, kinnitavad lepinguosalised taas oma kohustust saavutada *ÜRO 1992. aasta kliimamuutuste raamkonventsiooni* (edaspidi „UNFCCC“) lõppeesmärk ja rakendada tõhusalt *ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokoll* (viimati muudetud 8. detsembril 2012) (edaspidi „Kyoto protokoll“) ning selle alusel 12. detsembril 2015 sõlmitud *Pariisi kokkulepet*. Lepinguosalised teevad UNFCCCi, Kyoto protokoll ja *Pariisi kokkuleppe* rakendamisel koostööd. Lepinguosalised teevad vajadusel koostööd ja edendavad käesoleva peatüki positiivset mõju, et suurendada lepinguosaliste suutlikkust üleminekul vähese kasvuhoonegaaside heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele vastavalt Pariisi kokkuleppele.
2. UNFCCC raames tunnistavad lepinguosalised siseriiklike poliitikameetmete osatähtsust kliimamuutustega tegelemisel. Seetõttu konsulteerivad lepinguosalised omavahel ning jagavad üksteisega esmatähtsat ja vastastikust huvi pakkuvat teavet ja kogemusi, sealhulgas järgneva kohta:
 - a) parimad tavad ja kasulikumad õppetunnid CO₂-heite maksustamise mehhanismide kavandamisel, rakendamisel ja käigushoidmisel;

- b) siseriiklike ja rahvusvaheliste CO₂-turgude arendamine, sealhulgas selliste mehhanismide kaudu nagu heitkogustega kauplemise süsteem ning raadamisest ja metsade seisundi halvenemisest tulenevate heitkoguste vähendamine ning
- c) energiatõhususe edendamine, vähesaastav tehnoloogia ja taastuenergia.

ARTIKKEL 13.7

Bioloogiline mitmekesisus

1. Lepinguosalised tunnistavad bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamise tagamise tähtsust vastavalt 1992. aasta *bioloogilise mitmekesisuse konventsioonile* (edaspidi „CBD“) ning *bioloogilise mitmekesisuse strateegilisele kavale aastateks 2011–2020 ja Aichi bioloogilise mitmekesisuse eesmärkidele*, mis võeti vastu 18.–29. oktoobril 2010 Nagoyas toimunud konventsiooniosaliste 10. konverentsil, ning *ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioonile*, mida muudeti viimati 1983. aastal Gaborones (edaspidi „CITES“), ning muudele asjakohastele rahvusvahelistele õigusaktidele, mille osalised nad on, ja nende aktide alusel vastu võetud otsustele.

2. Lepinguosalised tunnistavad CBD artikli 15 kohaselt riikide suveräänseid õigusi oma loodusvaradele ning kinnitavad, et riikide valitsused on pädevad otsustama geneetilistele ressurssidele juurdepääsu üle kooskõlas oma siseriikliku õigusega. Lepinguosalised püüavad luua tingimused, et hõlbustada juurdepääsu geneetilistele ressurssidele keskkonnahoidliku kasutamise eesmärgil, ja mitte kehtestada piiranguid, mis on vastuolus CBD eesmärkidega. Lepinguosalised tunnistavad, et juurdepääs geneetilistele ressurssidele eeldab neid ressursse pakkuva lepinguosalise eelnevat teadvat nõusolekut, kui kõnealune lepinguosaline ei ole kindlaks määranud teisiti.

3. Selleks kohustub lepinguosaline:

- a) soodustama selliste toodetega kauplemist, mis aitavad kaasa bioloogilise mitmekesisuse säästvale kasutamisele ja säilitamisele, kooskõlas siseriiklike õigusnormidega;
- b) edendama ja soodustama bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja säästvat kasutamist, sealhulgas juurdepääsu geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava tulu õiglast ja võrdset jaotamist;
- c) vahetama teise lepinguosalisega teavet niisuguste meetmete kohta nagu strateegiad, poliitikaalgatused, programmid, tegevuskavad, kampaaniad tarbijate teadlikkuse suurendamiseks, mis on kaubanduse jaoks olulised ja mille eesmärk on peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine ning vähendada survet bioloogilisele mitmekesisusele, ja vajadusel tegema koostööd, et suurendada lepinguosaliste poliitikameetmete mõju ning tagada nende vastastikune täiendavus;

- d) võtma vastu ja rakendama sobivaid tõhusaid meetmeid (mis on kooskõlas lepinguosalise kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest, mille osaline ta on), mille rakendamise tulemusel väheneb ebaseaduslik kauplemine looduslike liikidega ja mis hõlmavad näiteks teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ning järelevalve- ja täitemeetmeid;
- e) tõhustama vajadusel koostööd teise lepinguosalisega, et teha ettepanek lisada CITESi I ja II liitesse uusi looma- ja taimeliike ning
- f) tegema koostööd teise lepinguosalisega kas piirkondlikul või üleilmsel tasandil, et edendada looduslike või põllumajanduslike ökosüsteemide (sealhulgas ohustatud liigid, nende elupaik, erikaitsealad ja geneetiline mitmekesisus) bioloogilise mitmekesisuse kaitset ja säästvat kasutamist; ökosüsteemide taastamist; elus ja eluta loodusvarade, sealhulgas ökosüsteemide kasutamisest tuleneva negatiivse keskkonnamõju kõrvaldamist või vähendamist; juurdepääsu geneetilistele ressurssidele ning nende kasutamisest saadava tulu õiglast ja võrdset jaotamist.

ARTIKKEL 13.8

Säästev metsamajandamine ja metsasaadustega kauplemine

1. Lepinguosalised tunnistavad, et metsa kaitse ja selle jätkusuutlik majandamine on nende majanduslike, keskkonnaalaste ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisel väga oluline.

2. Selleks kohustub lepinguosaline:

- a) julgustama kauplemist metsatoodetega, mis on saadud säästvalt majandatud ja metsa ülestöötamist käsitlevate siseriiklike õigusaktide kohaselt üles töötatud metsast; see võib hõlmata *metsaõigusnormide täitmise järelevalve, metsahalduse ja puidukaubanduse („FLEGT“) vabatahtliku partnerluslepingu sõlmimist*;
- b) vahetama teise lepinguosalisega teavet meetmete kohta, mille eesmärk on edendada säästvalt majandatud metsadest pärit puidu ja puittoodete tarbimist, ning tegema vajadusel koostööd selliste meetmete väljatöötamiseks;
- c) võtma meetmeid, mis on kooskõlas siseriiklike õigusaktide ja rahvusvaheliste lepingutega, mille osaline ta on, edendada metsaressursside kaitset ning võidelda ebaseadusliku metsaraie ja sellega seotud kaubanduse vastu;
- d) vahetama vajadusel teise lepinguosalisega teavet metsaõigusnormide täitmise järelevalve kohta ja tegema asjakohasel juhul koostööd, et muuta ebaseaduslikult ülestöötatud puidu ja sellest valmistatud toodete kaubavoogudest kõrvaldamise poliitika tulemuslikumaks ning tagada oma asjakohaste poliitikameetmete vastastikune täiendavus ning
- e) tegema teise lepinguosalisega kas piirkondlikul või üleilmsel tasandil koostööd, et edendada metsa kaitset ja igat liiki metsade säästvat majandamist.

ARTIKKEL 13.9

Mere bioloogiliste ressursside ja vesiviljelustoodetega kauplemine ning nende säästev majandamine

1. Lepinguosalisel tunnistavad mere bioloogiliste ressursside ja mereökosüsteemide kaitse ja jätkusuutliku majandamise ning vastutustundliku ja jätkusuutliku vesiviljeluse edendamise olulisust.
2. Selleks kohustub lepinguosaline:
 - a) järgima 1982. aasta ÜRO mereõiguse konventsioonis mere bioloogiliste ressursside pikaajaliseks kaitseks ja säästvaks kasutamiseks ette nähtud meetmeid; soodustama nende nõuete täitmist, mis tulenevad *rakenduskokkuleppes Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 1982. aasta 10. detsembri mereõiguse konventsiooni piirialade kalavarude ja pika rändega kalavarude kaitset ja majandamist käsitlevate sätete kohta*, mis sõlmiti ajavahemikus 24. juuli–4. august New Yorgis, *kokkuleppes, millega ergutatakse avamerekalalaevu täitma rahvusvahelisi kaitse- ja majandamiseskirju*, mille ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon kiitis heaks oma 27. istungil 1993. aasta novembris, ja *lepingust, milles käsitletakse sadamariigi meetmeid ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vältimiseks, ärahoidmiseks ja lõpetamiseks*, mille ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon kiitis heaks 22. novembril 2009, ning järgima ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni poolt 31. oktoobril 1995 Cancúnis vastu võetud *vastutustundliku kalapüügi juhendi põhimõtteid*;

- b) tegema teise lepinguosalisega koostööd piirkondlikes kalandusorganisatsioonides, mille liige, vaatleja või mittelepinguosaline koostööpartner ta on, sealhulgas tõhusate seire-, kontrolli- ja järelevalvemeetmete ning majandamismeetmete kohaldamise kaudu, ning rakendama vajadusel nende püügidokumentide süsteeme või sertifitseerimiskavasid;
- c) tegema teise lepinguosalisega koostööd ning osalema aktiivselt võitluses ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (edaspidi „ETR-kalapüük“) ning sellega seotud tegevuse vastu, võttes selleks igakülgeid, tulemuslikke ja läbipaistvaid meetmeid. Lepinguosaline kohustub hõlbustama ETR-kalapüügiga seotud teabevahetust ning rakendama poliitikat ja meetmeid, et takistada ETR-kalapüügist saadud toodete jõudmist kaubandusvoogudesse;
- d) edendama säästva vesiviljeluse arendamist, võttes arvesse selle majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid aspekte ning
- e) vahetama kaubanduse ja kestliku arengu komitees ning vajaduse korral muudel juhtudel teavet kõigi selliste uute meetmete kohta, mis käsitlevad mere bioloogiliste ressursside ja kalandustoodete majandamist ning võivad mõjutada lepinguosaliste vahelist kaubandust.

ARTIKKEL 13.10

Kestlikku arengut soodustav kaubandus ja investeerimine

1. Lepinguosaline kinnitab oma tahet suurendada kaubanduse ja investeeringute rolli kestliku majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaarengu edendamisel.
2. Selleks lepinguosalised:
 - a) tunnistavad inimväärse töö kasulikku mõju majanduslikule tasuvusele, uuenduslikkusele ja tootlikkusele ning seavad eesmärgiks ühelt poolt kaubanduspoliitika ja teiselt poolt tööhõive- ja sotsiaalpoliitika parema tasakaalustamise;
 - b) püüdleval selle poole, et toetada ja edendada kauplemist keskkonnakaupade ning -teenustega ja neisse investeerimist viisil, mis on kooskõlas käesoleva lepinguga;
 - c) püüdleval selle poole, et hõlbustada kauplemist eelkõige kliimamuutuste leevendamise seisukohalt eriti oluliste kaupade ja teenustega, nagu säästev taastuvenergia, energiatõhusad tooted ja teenused, ning nendesse investeerimist, töötades muu hulgas välja poliitikaraamistikud, mis soodustavad parima kättesaadava tehnoloogia kasutamist;

- d) tunnistavad, et vabatahtlikud algatused võivad kaasa aidata keskkonna- ja tööjõukaitse kõrge taseme saavutamisele ja säilitamisele ning täiendada riiklikke reguleerivaid meetmeid; seepärast soodustavad lepinguosalisel koostööl oma siseriiklike õigusaktide või tegevuspõhimõtetega selliste algatuste (sealhulgas vabatahtlikud säästvuse tagamise kavad nagu õiglane ja eetiline kaubandus ning ökomärgised) väljatöötamist ja neis osalemist ning
- e) nõustuvad koostööl siseriiklike õigusaktide ja tegevuspõhimõtetega edendama ettevõtjate sotsiaalset vastutust, tingimusel et asjaomaseid meetmeid ei rakendata viisil, mis võib tekitada meelevaldset või põhjendamatut diskrimineerimist lepinguosaliste vahel või kaubanduse varjatud piiramist. Ettevõtjate sotsiaalse vastutuse edendamise meetmed hõlmavad muu hulgas teabe ja parimate tavade vahetamist, haridus- ja koolitustegevust ning tehnilist nõustamist. Sellega seoses tugineb lepinguosaline asjakohastele rahvusvaheliselt kokkulepitud õigusaktidele, mille ta on heaks kiitnud või millega ühinenud, nagu *Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni suunised hargmaistele ettevõtetele*, *ÜRO ülemaailmne kokkulepe* ja *ILO kolmepoolne deklaratsioon rahvusvaheliste ettevõtete ja sotsiaalpoliitika põhimõtete kohta*.

ARTIKKEL 13.11

Teadusinfo

Kui lepinguosalised kavandavad ja rakendavad keskkonna- ja töötingimuste parandamiseks selliseid kaitsemeetmeid, mis võivad mõjutada kaubandust ja investeeringuid, peavad nad võtma arvesse olemasolevat teadus-, tehnika- ja uuendusala teavet ning asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi, kaasa arvatud ettevaatuspõhimõtet.

ARTIKKEL 13.12

Läbipaistvus

Lepinguosaline tagab kooskõlas oma siseriikliku õiguse ja 14. peatükiga (Läbipaistvus), et ta töötab välja, kehtestab ja rakendab lepinguosaliste vahelist kaubandust ja investeeringuid mõjutada võivad keskkonna- ja töötingimuste kaitsemeetmed läbipaistval viisil, teavitades neist huvitatud isikuid nõuetekohaselt ja andes neile võimaluse oma seisukohti esitada.

ARTIKKEL 13.13

Kestlikkusele avalduva mõju läbivaatamine

Lepinguosalised kohustuvad koos või iseseisvalt üle vaatama, jälgima ja hindama käesoleva lepingu rakendamise mõju kestlikule arengule oma asjakohaste poliitikavalikute, tavade, osalusprotsesside ja institutsioonide kaudu.

ARTIKKEL 13.14

Koostöö kaubanduse ja kestliku arengu valdkonnas

1. Tõdedes, et käesoleva peatüki eesmärkide saavutamiseks on oluline teha koostööd kestliku arengu kaubanduslikes aspektides, võivad lepinguosalised koostööd teha muu hulgas järgmistes valdkondades:

- a) kaubanduse ja kestliku arengu küsimused rahvusvahelistel foorumitel, sealhulgas ILOs, Aasia-Euroopa kohtumistel, ÜRO keskkonnaprogrammis ja mitmepoolsete keskkonnalepingute alusel;
- b) teabe ja kogemuste vahetamine seoses kaubanduse kestlikkust käsitlevate mõjuhinnangute metoodikate ja näitajatega;

- c) töö- ja keskkonnaõiguslaste õigusaktide, -normide ja -standardite mõju kaubandusele või investeeringutele ning kaubandus- või investeerimiseeskirjade mõju tööturule- ja keskkonnale, sealhulgas kestlikku arengut käsitlevate strateegiate ja poliitikameetmete väljatöötamisele;
- d) kogemuste vahetamine ILO põhikonventsioonide, esmatahtsate konventsioonide ja muude ajakohaste konventsioonide ning kaubanduse kontekstis asjakohaste mitmepoolsete keskkonnalepingute ratifitseerimise ja rakendamise soodustamise kohta;
- e) *ILO inimväärse töö tegevuskava* kaubandusaspektid, eelkõige kaubanduse ning kõigile, sealhulgas noortele, naistele ja puudega inimestele tagatud täieliku ja tootliku tööhõive omavaheline seotus, tööturu kohandamine, tööõiguse põhistandardid ja muud rahvusvaheliselt tunnustatud normid, tööjõustatistika, inimressursside areng ja elukestev õpe, sotsiaalse kaitse tagamine kõigile, sh haavatavatele ja ebasoodsas olukorras olevatele ühiskonnarühmadele, nagu võõrtöötajad, naised, noored ja puudega inimesed, ning sotsiaalne kaasatus, sotsiaalne dialoog ja sooline võrdõiguslikkus;
- f) mitmepoolsete keskkonnalepingute kaubandusaspektid, sealhulgas tollikoostöö;
- g) kliimamuutuse vastu võitlemise praeguste ja tulevaste rahvusvaheliste strateegiate kaubandusaspektid, sealhulgas vähese CO₂-heitega tehnoloogia ja energiatõhususe edendamine;
- h) sertifitseerimis- ja märgistussüsteemide, sealhulgas ökomärgise alase teabe ja kogemuste vahetamine;

- i) ettevõtjate sotsiaalse vastutuse edendamine, sealhulgas seoses rahvusvaheliselt kokkulepitud õigusaktidega, mille mõlemad lepinguosalisel on heaks kiitnud või millega ühinenud;
 - j) kaubandusega seotud meetmed bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja säästva kasutamise edendamiseks, sealhulgas ökosüsteemide ja nendega seotud teenuste kaardistamine ja hindamine, ning elusloodusega ebaseadusliku kauplemise vastu võitlemine;
 - k) kaubandusega seotud meetmed metsade kaitse ja säästva majandamise edendamiseks, et vähendada metsade hävitamist ja ebaseaduslikku raiategevust;
 - l) kaubandusega seotud meetmed säästva kalanduse ja säästvalt majandatud kalavarudest saadud toodetega kauplemise edendamiseks ning
 - (m) teabe ja kogemuste vahetamine kaubandusega seotud aspektide kohta, mis on seotud keskkonnasäästliku majanduskasvu strateegia ja poliitika määratlemise ja rakendamisega, sealhulgas, kuid mitte ainult, säästev tootmine ja tarbimine, kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine ning keskkonnahoidlik tehnoloogia.
2. Lepinguosalisel vahetavad teavet ja kogemusi kaubanduse ja kestliku arengu alase koostöö ja suutlikkuse suurendamise meetmete väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

3. Lepinguosalised võivad lõikes 1 nimetatud valdkondades koostööd teha kooskõlas 16. peatükiga (Koostöö ja suutlikkuse suurendamine) muu hulgas järgmises vormis:

- a) õpikojad, seminarid, koolitused ja kõnelused, et vahetada teavet teadmiste, kogemuste ning parimate tavade kohta;
- b) uuringud ning
- c) vastavalt vajadusele tehniline abi ja suutlikkuse suurendamine.

Lepinguosalised võivad kokku leppida muudes koostöövormides.

ARTIKKEL 13.15

Institutsioonilised sätted

- 1. Lepinguosaline määrab käesoleva peatüki rakendamiseks oma ametkonnas kontaktpunkti.
- 2. Artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel loodud kaubanduse ja kestliku arengu komitee koosneb kummagi lepinguosalise asjaomaste haldusasutuste kõrgematest ametnikest või nende määratud ametnikest.

3. Kaubanduse ja kestliku arengu komitee tuleb kokku esimese aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva ja seejärel vastavalt vajadusele, et kontrollida käesoleva peatüki rakendamist, sealhulgas artikli 13.14 (Koostöö kaubanduse ja kestliku arengu valdkonnas) kohast koostööd. Kaubanduse ja kestliku arengu komitee kehtestab oma kodukorra ja teeb otsuseid vastastikusel kokkuleppel.

4. Lepinguosaline kutsub kokku uue töörühma või konsulteerib olemasoleva kestliku arengu valdkonna sisenõuanderühma või -rühmadega, kelle ülesanne on anda nõu käesoleva peatüki rakendamise küsimustes. Lepinguosaline kehtestab siseriiklikud menetlused sisenõuanderühma või -rühmade loomise ning selle rühma või nende rühmade liikmete määramise kohta. Selline rühm koosneb sõltumatutest esindusorganisatsioonidest, millega tagatakse majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna sidusrühmade, sealhulgas tööandjate ja töötajate organisatsioonide, ärirühmituste ja keskkonnaorganisatsioonide tasakaalustatud esindatus. Iga sisenõuanderühm võib omal algatusel esitada asjaomasele lepinguosalisele arvamusi või soovitusi käesoleva peatüki rakendamise kohta.

5. Mõlema lepinguosalise sisenõuanderühma või -rühmade liikmed saavad kokku ühisfoorumil, et pidada kõnelusi lepinguosaliste vaheliste kaubandussuhete kestliku arengu aspektide üle. Mõlema lepinguosalise sisenõuanderühmad võivad vastastikusel kokkuleppel kaasata ühisfoorumi koosolekutele ka teisi sidusrühmi. Foorum põhineb majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna sidusrühmade tasakaalustatud esindatusel. Iga ühisfoorumi koosoleku aruanne esitatakse kaubanduse ja kestliku arengu komiteele ning tehakse seejärel avalikult kättesaadavaks.

6. Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, tuleb ühisfoorum kokku üks kord aastas, samaaegselt kaubanduse ja kestliku arengu komitee koosolekuga. Sellisel juhul esitavad lepinguosalised ühisfoorumile ajakohastatud ülevaate käesoleva peatüki rakendamise kohta. Lepinguosalised lepivad ühisfoorumiga töökorra suhtes kokku hiljemalt ühe aasta jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva.

ARTIKKEL 13.16

Valitsustevahelised konsultatsioonid

1. Käesolevast peatükist tulenevate lahkarvamuste korral võivad lepinguosalised tugineda üksnes käesolevas artiklis ja artiklis 13.17 (Eksperdikomisjonid) sätestatud menetlustele. Kui käesolevas peatükis ei ole sätestatud teisiti, ei kohaldata käesoleva peatüki suhtes 15. peatükki (Vaidluste lahendamine) ja selle 15-C lisa (Vahendusmehhanism). 15-A lisa (Kodukord) kohaldatakse *mutatis mutandis* vastavalt artikli 13.17 (Eksperdikomisjonid) lõikele 2.

2. Lepinguosaline võib taotleda konsultatsioone teise lepinguosalisega käesolevast peatükist tulenevates küsimustes, esitades teise lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse. Taotluses tuleb selgelt välja tuua probleem, esitades lahendamist vajava küsimuse ja lühikokkuvõtte käesoleva peatüki kohaste nõuete kohta, sealhulgas viide selle peatüki asjaomastele sätetele ning selgitus, kuidas probleem mõjutab käesoleva peatüki eesmärke, ning mis tahes muu teave, mida lepinguosaline peab asjakohaseks. Konsultatsioone alustatakse viivitamata pärast seda, kui lepinguosaline on esitanud konsultatsioonitaotluse.

3. Lepinguosaliselised teevad kõik endast oleneva, et lahendada probleem vastastikku rahuldaval viisil. Konsulteerimise käigus tuleks erilist tähelepanu pöörata arenguriigist lepinguosalise eriomastele probleemidele ja huvidele. Vajaduse korral võtavad lepinguosaliselised nõuetekohaselt arvesse ILO või asjakohaste mitmepoolsete keskkonnaorganisatsioonide või -asutuste tegevust ning võivad vastastikusel kokkuleppel küsida probleemi põhjalikuks uurimiseks nõu kõnealustelt organisatsioonidelt või asutustelt või mis tahes asutuselt või isikult, keda nad peavad asjakohaseks.
4. Kui lepinguosaline leiab, et probleemi tuleb täiendavalt arutada, võib ta selleks taotleda kaubanduse ja kestliku arengu komitee kokkukutsumist, esitades teise lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse. Kaubanduse ja kestliku arengu komitee tuleb kokku viivitamata ja püüab probleemi lahenduses kokku leppida.
5. Kui see on asjakohane, võib kaubanduse ja kestliku arengu komitee küsida kummagi lepinguosalise või mõlema lepinguosalise sisenõuanderühmalt või -rühmadelt nõu või muud eksperdiabi, et hõlbustada analüüsi tegemist.
6. Probleemi lahendus, millele lepinguosaliselised jõuavad, tuleb teha avalikkusele kättesaadavaks, kui vastastikku ei lepita teisiti.

ARTIKKEL 13.17

Ekspertkomisjon

1. Iga probleemi puhul, mida kaubanduse ja kestliku arengu komitee ei ole rahuldavalt lahendanud 120 päeva jooksul pärast seda, kui artikli 16.4 (Koostoime teiste peatükkidega) alusel esitati taotlus konsultatsioonide pidamiseks, või pikema aja jooksul, võib lepinguosaline taotleda kõnealuse probleemi uurimiseks ekspertkomisjoni moodustamist, esitades teise lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse.
2. Kaubanduse ja kestliku arengu komitee kehtestab pärast käesoleva lepingu jõustumist ekspertkomisjoni kodukorra mis tahes menetlusküsimuses, mida käesolevas artiklis ei käsitleta. Kui kaubanduse ja kestliku arengu komitee ei lepi kokku teisiti, kohaldatakse kuni sellise kodukorra kehtestamiseni *mutatis mutandis* 15-A lisas (Kodukord) sätestatud kodukorda, võttes arvesse ekspertkomisjoni töö laadi.

3. Kaubanduse ja kestliku arengu komitee koostab oma esimesel koosolekul pärast käesoleva lepingu jõustumist nimekirja vähemalt 15 isikust, kes soovivad ja saavad tegutseda eksperdikomisjonis. Kõnealune nimekiri koosneb kolmest alamnimekirjast: üks alamnimekiri kummagi lepinguosalise jaoks ning üks alamnimekiri isikutest, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ja kes täidavad eksperdikomisjoni esimehe kohuseid. Mõlemad lepinguosalised nimetavad oma alamnimekirjas eksperdikomisjoni liikmetena vähemalt viis isikut. Lepinguosalised valivad vähemalt viis isikut, kes kantakse esimeeste alamnimekirja. Oma koosolekutel vaatab kaubanduse ja kestliku arengu komitee nimekirja läbi ja tagab, et selles on püsivalt vähemalt viisteist inimest.

4. Lõikes 3 osutatud nimekirjas on isikud, kellel on eri- või ekspertteadmised töö- või keskkonnaõiguses, käesolevas peatükis käsitletud küsimustes või rahvusvahelistest lepingutest tulenevate vaidluste lahendamise alal. Nad peavad olema sõltumatud, täitma oma ülesandeid üksikisikuna ega tohi vastu võtta juhtnööre seoses vaidlusaluste küsimustega mitte üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ega olla seotud kummagi lepinguosalise valitsusega. 15-B lisas (Vahekohtunike ja vahendajate käitumisjuhend) sätestatud põhimõtteid kohaldatakse ekspertide suhtes *mutatis mutandis*, võttes arvesse nende töö laadi.

5. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, koosneb eksperdikomisjon kolmest isikust. 30 päeva jooksul alates kuupäevast, mil taotluse saanud lepinguosaline saab kätte taotluse eksperdikomisjoni moodustamiseks, konsulteerivad lepinguosalisel teineteisega, et leppida kokku komisjoni koosseisus. Kui lepinguosalisel ei suuda eksperdikomisjoni koosseisus eespool nimetatud aja jooksul kokku leppida, valivad nad lõikes 3 osutatud asjakohasest alanimikirjast esimehe vastastikusel kokkuleppel või, juhul kui nad ei jõua veel seitsme päeva jooksul kokkuleppele, loosi teel. Kumbki lepinguosaline valib 14 päeva jooksul pärast 30 päeva pikkuse ajavahemiku möödumist ühe lõike 4 nõuetele vastava eksperdi. Lepinguosalisel võivad leppida kokku, et eksperdikomisjonis võib osaleda mis tahes teine lõike 4 nõuetele vastav ekspert. Juhul kui eksperdikomisjoni koosseis ei ole kindlaks määratud 44 päeva jooksul alates kuupäevast, mil taotluse saanud lepinguosaline sai kätte taotluse eksperdikomisjoni moodustamiseks, valitakse ülejäänud ekspert või eksperdid seitsme päeva jooksul loosi teel selle lepinguosalise või nende lepinguosaliste koostatud ja lõikes 3 osutatud alanimikirja(de)st, kes ei ole menetlust lõpule viinud. Juhul kui lõikes 3 osutatud nimekirja ei ole veel koostatud, valitakse eksperdid loosi teel nende isikute seast, kelle on ametlikult esitanud mõlemad lepinguosalisel, või kui oma ettepaneku on teinud vaid üks lepinguosaline, siis üks lepinguosaline. Eksperdikomisjoni moodustamise kuupäev on päev, mil valitakse viimane kolmest eksperdist.

6. Kui lepinguosalised ei lepi seitsme päeva jooksul alates eksperdikomisjoni moodustamisest kokku teisiti, on eksperdikomisjoni pädevus järgmine:

„uurida eksperdikomisjoni moodustamise taotluses nimetatud küsimust, võttes arvesse kaubanduse ja kestliku arengu peatüki asjakohaseid sätteid, ning esitada kooskõlas käesoleva artikli lõikega 8 aruanne, milles tehakse soovitused küsimuse lahendamiseks.“.

7. Artiklites 13.4 (Mitmepoolsed tööstandardid ja -lepingud) ja 13.5 (Mitmepoolsed keskkonnalepingud) sätestatud mitmepoolsete lepingute järgimisega seotud küsimuste puhul tuleks eksperdikomisjonil taotleda teavet ja nõu ILO-lt või mitmepoolsete keskkonnalepingutega moodustatud organitelt. Kogu käesoleva lõike alusel saadud teave edastatakse mõlemale lepinguosalisele märkuste esitamiseks.

8. Ekspertdikomisjon esitab lepinguosalistele vahearuarande ja lõpparuande. Nimetatud aruannetes esitatakse tuvastatud asjaolud, asjakohaste sätete kohaldatavus ning kõikide järelduste ja soovitude põhjendused. Ekspertdikomisjon esitab vahearuarande lepinguosalistele hiljemalt 90 päeva jooksul alates ekspertdikomisjoni moodustamise kuupäevast. Lepinguosalistes võivad esitada ekspertdikomisjonile vahearuarande kohta kirjalikke märkusi 45 päeva jooksul alates selle esitamisest. Pärast lepinguosalistes kõnealuste kirjalike märkuste kaalumist võib ekspertdikomisjon aruannet muuta ja vajaduse korral asjaolusid täiendavalt uurida. Ekspertdikomisjon esitab lepinguosalistele lõpparuande hiljemalt 150 päeva jooksul alates ekspertdikomisjoni moodustamise kuupäevast. Kui ekspertdikomisjon leiab, et käesolevas lõikes sätestatud tähtaegadest ei ole võimalik kinni pidada, teavitab ekspertdikomisjoni esimees lepinguosalisi sellest kirjalikult, märkides viivituse põhjused ja kuupäeva, mil ekspertdikomisjon kavatseb vahe- või lõpparuande esitada. Kui lepinguosalistes ei lepi kokku teisiti, esitab ekspertdikomisjon lõpparuande hiljemalt 180 päeva jooksul alates ekspertdikomisjoni moodustamise kuupäevast. Kui lepinguosalistes ei otsusta teisiti, tehakse lõpparuanne üldsuse kättesaadavaks.

9. Lepinguosalistes arutavad sobivaid meetmeid, mida tuleks võtta, arvestades ekspertdikomisjoni lõpparuannet ja selles tehtud soovitusi. Pärast seda, kui lõpparuanne on lepinguosalistele esitatud, teatab asjaomane lepinguosaline oma sisenõuanderühmale või -rühmadele ja teisele lepinguosalisele oma otsustest meetmete kohta, mida rakendatakse hiljemalt 90 päeva, või lepinguosalistes vahel kokku lepitud pikema ajavahemiku jooksul. Kõnealuste meetmete rakendamise järelemeetmete üle teeb järelevalvet kaubanduse ja kestliku arengu komitee. Sisenõuanderühm või -rühmad ning ühine foorum võivad kaubanduse ja kestliku arengu komiteele selle kohta märkusi esitada.

14. PEATÜKK

LÄBIPAISTVUS

ARTIKKEL 14.1

Eesmärk ning kohaldamisala

Tõdedes mõju, mida õiguskeskkond ja regulatiivmenetlused võivad avaldada kaubandusele ja investeringutele, tuleb lepinguosalisel suurendada õiguskeskkonna prognoositavust ja tagada tõhusad menetlused ettevõtjate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks.

ARTIKKEL 14.2

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „huvitatud isik“ – füüsiline isik või juriidiline isik, keda üldkohaldatav meede võib mõjutada ning

- b) „üldkohaldatavad meetmed“ – üldkohaldatavad õigusaktid, määrused, otsused, menetlused ja haldusotsused, mis võivad mõjutada ükskõik milliseid käesoleva lepinguga hõlmatud küsimusi.

ARTIKKEL 14.3

Avaldamine

1. Lepinguosalisel tagavad,
 - a) et üldkohaldatavad meetmed avaldatakse kiiresti ning tehakse hõlpsasti kättesaadavaks ametlikult määratud kanalis, sealhulgas võimaluse korral elektrooniliste vahenditega, nii et valitsustel ja huvitatud isikutel oleks võimalik nende meetmetega tutvuda ning
 - b) et meetmete avaldamise ja jõustumise vahele on ette nähtud piisavalt aega, välja arvatud juhul, kui see ei ole võimalik olukorra kiireloomulisuse tõttu.
2. Lepinguosaline kohustub:
 - a) püüdma piisavalt varases ja sobivas etapis avaldada kõik üldkohaldatavate meetmete vastuvõtmise ja muutmise ettepanekud, selgitades sealhulgas vastava taotluse korral ettepaneku eesmärgi ja põhjuseid;

- b) andma huvitatud isikutele piisava võimaluse esitada üldkasutatava meetme vastuvõtmise või muutmise ettepaneku kohta märkusi, eelkõige jättes selleks piisavalt aega, välja arvatud juhul, kui see ei ole võimalik olukorra kiireloomulisuse tõttu ning
- c) püüdma võtta arvesse huvitatud isikute märkusi ettepaneku kohta võtta vastu või muuta mis tahes üldkohaldatavat meetet.

ARTIKKEL 14.4

Päringud ja kontaktpunktid

1. Lepinguosaline määrab käesoleva lepingu jõustumisel kontaktpunkti, et tagada lepingu tõhus rakendamine ja hõlbustada lepinguosaliste vahelist teabevahetust lepinguga seotud küsimustes.
2. Lepinguosalise taotlusel teeb teise lepinguosalise kontaktpunkt kindlaks konkreetse küsimuse eest vastutava asutuse või ametniku ning aitab teda vajaduse korral suhtlemisel taotluse esitanud lepinguosalisega.

3. Lepinguosaline kehtestab või jätab jõusse olemasolevate vahendite piires sobivad mehhanismid, sealhulgas käesoleva lepingu muudes peatükkides sätestatud mehhanismid, et vastata huvitatud isikute päringutele kavandatavate või kehtivate üldkohaldatavate meetmete ja nende kohaldamise viiside kohta. Olenevalt olukorrast võib päringud esitada lõike 1 alusel määratud kontaktpunktide või muude mehhanismide kaudu, välja arvatud juhul, kui käesolevas lepingus on sätestatud konkreetne mehhanism.
4. Lepinguosalised näevad ette menetlused huvitatud isikutele, kes soovivad lahendada probleeme, mis on tekkinud üldkohaldatavate meetmete kohaldamisel vastavalt käesolevale lepingule.
5. Lepinguosalised tõdevad, et käesoleva artikli kohased vastused ei või olla lõplikud ega õiguslikult siduvad, vaid täidavad üksnes teavitamise eesmärki.
6. Lepinguosaline esitab taotluse korral selgituse üldkohaldatava meetme eesmärgi kohta ja meetme põhjendused.
7. Lepinguosalise taotluse korral esitab teine lepinguosaline viivitamata teavet ja vastab küsimustele mis tahes kehtiva või kavandatava üldkohaldatava meetme kohta, mis võib taotluse esitanud lepinguosalise arvates oluliselt mõjutada käesoleva lepingu toimimist, olenemata sellest, kas taotluse esitanud lepinguosalist on eelnevalt asjaomasest meetmest teavitatud.

ARTIKKEL 14.5

Üldkohaldatavate meetmete haldamine

Lepinguosalised haldavad üldkohaldatavaid meetmeid ühetaoliselt, objektiivselt, erapooletult ja mõistlikult. Neid meetmeid teise lepinguosalise konkreetsete isikute, kaupade ja teenuste suhtes kohaldav lepinguosaline peab:

- a) püüdma teatada huvitatud isikutele, keda menetlus otseselt mõjutab, mõistliku aja jooksul ja vastavalt siseriiklikule korrale menetluse algatamisest, sealhulgas kirjeldama menetluse laadi, teatama menetluse algatamise õigusliku aluse ja kirjeldama üldiselt vaidlusaluseid küsimusi;
- b) andma asjaomastele huvitatud isikutele piisava võimaluse esitada asjaolusid ja väiteid oma seisukohtade toetuseks enne lõpliku haldusmeetme rakendamist, kui aeg, menetluse laad ja avalik huvi seda võimaldavad ning
- c) tagama, et tema menetlused põhinevad siseriiklikul õigusel ja on sellega kooskõlas.

ARTIKKEL 14.6

Läbivaatamine ja kaebuse esitamine

1. Lepinguosaline asutab või säilitab kooskõlas oma siseriikliku õigusega kohtud, vahekohtud või halduskohtud või kehtestab või jätab jõesse asjakohased menetlused, et käesoleva lepinguga hõlmatud küsimustega seotud haldusmeetmed viivitamata läbi vaadata ja vajaduse korral neid korrigeerida. Need kohtud või menetlused peavad olema erapooletud ja sõltumatud ametist või asutusest, kelle ülesanne on võtta asjakohaseid halduslikke täitemeetmeid, ning neil ei tohi olla olulist huvi küsimuse lahenduse suhtes.
2. Lepinguosaline tagab, et kõnealustes kohtutes või menetlustes tagatakse menetlusosalistele:
 - a) piisav võimalus toetada või kaitsta oma seisukohti ning
 - b) õigus otsusele, mis põhineb tõenditel ja esitatud andmetel, või kui lepinguosalise siseriiklikus õiguses seda nõutakse, siis haldusasutuse kogutud andmetel.
3. Lepinguosaline tagab, et selliseid otsuseid rakendab asjaomase haldusmeetmega seotud amet või asutus ning nende otsustega reguleeritakse kõnealuse ameti või asutuse tegevust, kusjuures selliseid otsuseid võib lepinguosalise siseriikliku õiguse alusel edasi kaevata või uuesti läbi vaadata.

ARTIKKEL 14.7

Hea õigus- ja haldustava

1. Lepinguosalised teevad koostööd, et parandada õigusloome kvaliteeti ja tulemuslikkust, sealhulgas vahetades oma õigusloome reformide ja mõjuanalüüside teemal teavet ja parimaid tavasid.
2. Lepinguosalised kohustuvad järgima hea haldustava põhimõtteid ja nõustuvad tegema nende edendamiseks koostööd, sealhulgas vahetama teavet ja parimaid tavasid.

ARTIKKEL 14.8

Erieeskirjad

Käesoleva peatüki kohaldamine ei piira käesoleva lepingu teistes peatükkides sätestatud erieeskirjade kohaldamist.

15. PEATÜKK

VAIDLUSTE LAHENDAMINE

A JAGU

EESMÄRK JA KOHALDAMISALA

ARTIKKEL 15.1

Eesmärk

Käesoleva peatüki eesmärk on luua tulemuslik ja tõhus mehhanism, et vältida ja lahendada lepinguosaliste vahelisi vaidlusi seoses käesoleva lepingu tõlgendamise ja kohaldamisega ning leida mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus.

ARTIKKEL 15.2

Kohaldamisala

Kui käesoleva lepinguga ei ole ette nähtud teisiti, kohaldatakse käesolevat peatükki juhul, kui on vaja ära hoida või lahendada lepinguosaliste vahelisi vaidlusi seoses käesoleva lepingu sätete tõlgendamise või kohaldamisega.

B JAGU

KONSULTEERIMINE JA VAHENDAMINE

ARTIKKEL 15.3

Konsultatsioonid

1. Lepinguosalised püüavad lahendada kõik artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud vaidlused omavahel heas usus toimuvate konsultatsioonide teel, eesmärgiga jõuda mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduseni.
2. Lepinguosaline esitab kirjaliku konsultatsioonitaotluse teisele lepinguosalisele ja selle koopia kaubanduskomiteele, märkides ära vaidlusaluse meetme ning käesoleva lepingu asjaomased sätted.

3. Konsultatsioon korraldatakse 30 päeva jooksul alates lõikes 2 osutatud taotluse saamise kuupäevast selle lepinguosalise territooriumil, kellele konsultatsioonitaotlus esitati, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti. Konsultatsioon loetakse lõppenuks 45 päeva pärast taotluse saamist, kui lepinguosalised ei lepi kokku konsultatsioone jätkata. Konsultatsioonid, eelkõige kõik lepinguosaliste poolt konsultatsioonide käigus esitatud andmed ja võetud seisukohad, on konfidentsiaalsed, ilma et see piiraks lepinguosaliste õigusi edasistes menetlustes.

4. Kiireloomulisi küsimusi, sealhulgas kergesti riknevaid ja hooajakaupu ning -teenuseid käsitlev konsultatsioon korraldatakse 15 päeva jooksul alates lõikes 2 osutatud taotluse saamise kuupäevast. Konsultatsioon loetakse lõppenuks 20 päeva jooksul, kui lepinguosalised ei lepi kokku konsultatsiooni jätkata.

5. Konsultatsiooni taotlenud lepinguosaline võib tugineda artiklile 15.5 (Vahekohtumenetluse algatamine), kui

- a) teine lepinguosaline ei vasta konsultatsioonitaotlusele 15 päeva jooksul pärast selle saamist;
- b) konsultatsiooni ei korraldata käesoleva lõikes 3 või 4 sätestatud tähtaja jooksul;

- c) lepinguosalised lepivad kokku, et konsultatsiooni ei korraldata või
- d) konsultatsioon lõpetati mõlemat poolt rahuldava lahenduseni jõudmata.

6. Konsultatsioonide käigus esitavad lepinguosalised piisavalt faktilist teavet, mis võimaldab põhjalikult uurida, kuidas vaidlusalune meede võib käesoleva lepingu täitmist ja rakendamist mõjutada.

ARTIKKEL 15.4

Vahendusmehhanism

Lepinguosalised võivad igal ajal alata vahendusmenetluse vastavalt 15-C lisale (Vahendusmehhanism) seoses lepinguosaliste vahelist kaubandust või investeeringuid kahjustava meetmega.

C JAGU

VAIDLUSTE LAHENDAMISE MENETLUS

1. ALAJAGU

VAHEKOHTUMENETLUS

ARTIKKEL 15.5

Vahekohtumenetluse algatamine

1. Kui lepinguosalisel ei suuda vaidlust lahendada artiklis 15.3 (Konsultatsioonid) sätestatud konsultatsioonide teel, võib konsultatsiooni taotlenud lepinguosaline taotleda vahekohtu moodustamist.
2. Vahekohtu moodustamise taotlus esitatakse kirjalikult teisele lepinguosalisele ja selle koopia kaubanduskomiteele. Kaebuse esitanud lepinguosaline märgib taotluses ära vaidlusaluse meetme ja selgitab, miks see meede on vastuolus käesoleva lepingu sätetega, tehes seda nii, et selgitusest nähtub selgelt kaebuse õiguslik alus.

ARTIKKEL 15.6

Vahekohtu pädevus

Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti kümne päeva jooksul pärast vahekohtunike valimist, on vahekohtu pädevus järgmine:

„Vaadata läbi artikli 15.5 (Vahekohtumenetluse algatamine) kohases vahekohtu moodustamise taotluses esitatud küsimus, teha otsus selle kohta, kas vaidlusalune meede on kooskõlas artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätetega, kas asjaomased sätted on kohaldatavad, ja tuvastada asjaolusid ning esitada tehtud järelduste ja soovitude kohta põhjendused vastavalt artiklile 15.10 (Vahearuanne) ning artiklile 15.11 (Lõpparuanne), lähtudes käesoleva lepingu asjaomastest sätetest, millele lepinguosalised on viidanud.“

ARTIKKEL 15.7

Vahekohtu moodustamine

1. Vahekohus koosneb kolmest vahekohtunikust.
2. Lepinguosalised konsulteerivad omavahel ja lepivad kokku vahekohtu koosseisus kümne päeva jooksul pärast kuupäeva, millal lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, sai vahekohtu moodustamise taotluse.

3. Kui lepinguosalisel ei jõua lõikes 2 sätestatud tähtaja jooksul vahekohtu koosseisus kokkuleppele, võib kumbki lepinguosaline kümne päeva jooksul pärast lõikega 2 ette nähtud tähtaja möödumist nimetada ühe vahekohtuniku oma alamnimekirjast, mis on koostatud artikli 15.23 (Vahekohtunike nimekiri) alusel. Kui lepinguosaline ei suuda oma alamnimekirjast vahekohtunikku määrata, valib vahekohtuniku kaubanduskomitee eesistuja või tema esindaja teise lepinguosalise taotlusel loosi teel asjaomase lepinguosalise alamnimekirjast, mis on koostatud artikli 15.23 (Vahekohtunike nimekiri) alusel.
4. Kui lepinguosalisel ei suuda lõikes 2 sätestatud ajavahemiku jooksul kokku leppida vahekohtu esimehe isikus, valib kaubanduskomitee esimees või tema esindaja lepinguosalise taotlusel loosi teel vahekohtu esimehe artikli 15.23 (Vahekohtunike nimekiri) alusel koostatud vahekohtu esimeeste nimekirjast.
5. Kaubanduskomitee esimeesvõi tema esindaja valib vahekohtunikud viie päeva jooksul alates lõikes 3 või 4 nimetatud taotluse saamisest.
6. Vahekohtu moodustamise kuupäev on päev, mil kolm väljavalitud vahekohtunikku on teatanud lepinguosalistele, et nad nõustuvad enda nimetamisega vahekohtunikuks vastavalt 15-A lisale (Kodukord).
7. Kui lõikes 3 või 4 nimetatud taotluse esitamise ajaks ei ole mõnda artiklis 15.23 (Vahekohtunike nimekiri) osutatud nimekirja koostatud või kui mõni nimekiri ei sisalda piisavalt nimesid, valitakse vahekohtunikud loosi teel mõlema lepinguosalise poolt ametlikult kandidaadiks esitatud isikute seast või ühe lepinguosalise poolt ametlikult kandidaadiks esitatud isikute seast, kui ettepaneku on teinud vaid üks lepinguosaline.

ARTIKKEL 15.8

Vahekohtu vaidluste lahendamise menetlus

1. Vahekohtu läbiviidavas vaidluste lahendamise menetluses kohaldatakse käesolevas artiklis, 15-A lisas (Kodukord) ja 15-B lisas (Vahekohtunike ja vahendajate käitumisjuhend) sätestatud norme ja menetlusi.
2. Kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti, kohtuvad nad vahekohtuga kümne päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamist, et määrata kindlaks küsimused, mida lepinguosalised või vahekohus peavad asjakohaseks, sealhulgas menetluste ajakava, vahekohtunikele makstav tasu ja kulude hüvitamine vastavalt 15-A lisale (Kodukord). Vahekohtunikud ja lepinguosaliste esindajad võivad osaleda sellisel kohtumisel telefoni teel või videokonverentsi kaudu.
3. Istungi toimumise koht määratakse kindlaks lepinguosaliste vastastikusel kokkuleppel. Kui lepinguosalised istungi toimumise kohas kokkuleppele ei jõua, toimub istung Brüsselis, juhul kui kaebuse esitanud lepinguosaline on Vietnam, ja Hanois, kui kaebuse esitanud lepinguosaline on liit.
4. Vahekohtu istungid on avalikud, kui 15-A lisaga (Kodukord) ei ole ette nähtud teisiti.

5. Kooskõlas 15-A lisaga (Kodukord) antakse lepingosalistele võimalus viibida menetlusega seotud seisukohtade, avalduste, väidete ja vastuväidete esitamisel. Teave või kirjalik esildis, mille lepinguosaline esitab vahekohtule, sealhulgas märkused vahearuande kirjeldava osa kohta, vastused vahekohtu esitatud küsimustele ja lepinguosalise märkused nende vastuste kohta, tehakse teisele lepinguosalisele kättesaadavaks.

6. Kui lepinguosalisel ei lepi kolme päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamist kokku teisiti, võib vahekohus võtta 15-A lisa (Kodukord) alusel vastu lepinguosalise territooriumil asutatud huvitatud füüsiliste või juriidiliste isiku poolt omal algatusel esitatud kirjalikke esildisi (*amicus curiae* esildised).

7. Vahekohtu sisearutelud toimuvad kinnistel nõupidamistel, millest võtavad osa üksnes vahekohtunikud. Vahekohus võib lubada arutelu juures viibida ka vahekohtu assistentidel. Vahekohtunõupidamised ja talle esitatud dokumendid on konfidentsiaalsed.

ARTIKKEL 15.9

Eelotsus kiireloomulisuse kohta

Kui lepinguosaline seda taotleb, teeb vahekohus kümne päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamist otsuse selle kohta, kas ta peab juhtumit kiireloomuliseks.

ARTIKKEL 15.10

Vahearuanne

1. Hiljemalt 90 päeva pärast vahekohtu moodustamist esitab vahekohus lepinguosalistele vahearuanne, mis sisaldab tuvastatud asjaolusid, asjakohaste sätete kohaldatavust ning järelduste ja soovitude põhjendusi. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtajast ei ole võimalik kinni pidada, peab vahekohtu esimees sellest lepinguosalisi ja kaubanduskomiteed kirjalikult teavitama, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb vahearuanne esitada. Vahekohus esitab vahearuanne lepinguosalistele igal juhul hiljemalt 120 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva.
2. Lepinguosaline võib 14 päeva jooksul pärast vahearuanne esitamist esitada vahekohtule kirjaliku taotluse vahearuanne konkreetsete aspektide läbivaatamiseks.
3. Kiireloomulistel juhtudel, sealhulgas kergesti riknevate ja hooajakaupade ning -teenuste puhul, teeb vahekohus kõik võimaliku, et esitada vahearuanne 45 päeva jooksul, kuid mitte mingil juhul hiljem kui 60 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva. Lepinguosaline võib seitsme päeva jooksul pärast vahearuanne saamist esitada vahekohtule kirjaliku taotluse vahearuanne konkreetsete aspektide läbivaatamiseks, sealhulgas märkusi selle kohta.

4. Pärast lepinguosaliste poolt vahearuarande kohta esitatud kirjalike taotluste ja märkuste arvessevõtmist võib vahekohus oma aruannet muuta ja vajaduse korral asjaolusid täiendavalt uurida.

ARTIKKEL 15.11

Lõpparuanne

1. Vahekohus esitab oma lõpparuande lepinguosalistele ja kaubanduskomiteele 120 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva. Kui vahekohus leiab, et sellest tähtajast ei ole võimalik kinni pidada, peab vahekohtu esimees sellest lepinguosalisi ja kaubanduskomiteed kirjalikult teavitama, märkides ära viivituse põhjused ja kuupäeva, mil vahekohus kavatseb otsuse teatavaks teha. Vahekohus esitab lõpparuande lepinguosalistele igal juhul hiljemalt 150 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva.
2. Kiireloomulistel juhtudel, sealhulgas kergesti riknevate ja hooajakaupade ja -teenuste puhul, teeb vahekohus kõik võimaliku, et teha oma lõpparuanne teatavaks 60 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva. Vahekohus esitab lõpparuande lepinguosalistele igal juhul hiljemalt 75 päeva jooksul pärast vahekohtu moodustamise kuupäeva.
3. Lõpparuandes kajastatakse piisaval määral vaheläbivaatamise käigus esitatud väiteid ning vastatakse selgelt mõlema lepinguosalise märkustele.

2. ALAJAGU

TÄITMINE

ARTIKKEL 15.12

Lõpparuande soovitude täitmine

Lepinguosaline, kelle vastu kaebus on esitatud, võtab kõik vajalikud meetmed, et tagada vahekohtu lõpparuande soovitude kiire ja heauskne täitmine.

ARTIKKEL 15.13

Täitmise mõistlik tähtaeg

1. Juhul kui lõpparuande soovitude kohene täitmine ei ole võimalik, püüavad lepinguosalised nende täitmise tähtajas kokkuleppele jõuda. Sellisel juhul peab lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, hiljemalt 30 päeva jooksul pärast lõpparuande kättesaamist teatama kaebuse esitanud lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele, kui palju aega ta lõpparuande soovitude täitmiseks vajab (edaspidi „mõistlik tähtaeg“).

2. Kui lepinguosalisel ei suuda vahekohtu lõpparuande täitmiseks mõistlikku tähtaega kokku leppida, esitab kaebuse esitanud lepinguosaline 20 päeva jooksul pärast seda, kui ta on saanud kätte lõike 1 kohase teate sellelt lepinguosaliselt, kelle vastu kaebus esitati, artikli 15.7 (Vahekohtu moodustamine) alusel asutatud vahekohtule (edaspidi „algne vahekohus“) kirjaliku taotluse mõistliku tähtaja kindlaksmääramiseks. Taotlusest teatatakse lepinguosalisele, kelle vastu kaebus esitati, ja kaubanduskomiteele.
3. Vahekohus teatab oma otsusest mõistliku tähtaja kindlaksmääramise kohta lepinguosalistele ja kaubanduskomiteele 20 päeva jooksul pärast lõikes 2 osutatud taotluse esitamise kuupäeva.
4. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teavitab kaebuse esitanud lepinguosalist vahekohtu lõpparuande täitmisel tehtud edusammudest kirjalikult hiljemalt 30 päeva jooksul enne mõistliku tähtaja möödumist.
5. Mõistlikku tähtaega võib lepinguosaliste kokkuleppel pikendada.

ARTIKKEL 15.14

Vahekohtu lõpparuande täitmiseks võetud meetmete läbivaatamine

1. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele enne mõistliku tähtaja möödumist kõigist vahekohtu lõpparuande täitmiseks võetud meetmetest.

2. Kui lepinguosalisel ei jõua kokkuleppele mis tahes lõike 1 kohaselt teatatud meetme olemasolus või kokkusobivuses artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätetega, võib kaebuse esitanud lepinguosaline kirjalikult taotleda, et selles küsimuses teeks otsuse algne vahekohus. Taotlusest teatatakse lepinguosalisele, kelle vastu kaebus esitati, ja kaubanduskomiteele. Kaebuse esitanud lepinguosaline märgib oma taotluses konkreetse vaidlusaluse meetme ja selgitab, miks see meede ei ole kooskõlas artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätetega, nii et sellest selgitusest nähtuks piisavalt selgesti kaebuse õiguslik alus.

3. Vahekohus teeb oma otsuse lepinguosalistele ning kaubanduskomiteele teatavaks 45 päeva jooksul pärast lõikes 2 osutatud taotluse esitamise kuupäeva.

ARTIKKEL 15.15

Ajutised meetmed lõpparuande täitmata jätmise korral

1. Kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, ei teata kaebuse esitanud lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele enne mõistliku tähtaja möödumist ühestki vahekohtu lõpparuande täitmiseks võetud meetmest või kui vahekohus leiab, et lõpparuande täitmiseks ei ole võetud ühtki meetet või et meede, millest artikli 15.14 („Vahekohtu lõpparuande täitmiseks võetud meetmete läbivaatamine“) lõike 1 kohaselt teatati, ei ole kooskõlas kõnealuse lepinguosalise kohustustega, mis tulenevad artiklis 15.2 („Kohaldamisala“) osutatud sätetest, esitab lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, kaebuse esitanud lepinguosalise taotlusel ja pärast temaga konsulteerimist pakkumise hüvitise kohta.

2. Kui kaebuse esitanud lepinguosaline otsustab, et ta hüvitise pakkumist ei taotle, või kui taotlus hüvitise saamiseks esitatakse, aga hüvitise suhtes ei jõuta kokkuleppele 30 päeva jooksul pärast mõistliku tähtaja möödumist või artikli 15.14 („Vahekohtu lõpparuande täitmiseks võetud meetmete läbivaatamine“) kohast vahekohtu otsust, milles on märgitud, et lõpparuande täitmiseks ei ole võetud ühtki meetet või et meede, mis lõpparuande täitmiseks võeti, ei ole kooskõlas artiklis 15.2 („Kohaldamisala“) osutatud sätetega, on kaebuse esitanud lepinguosalisel õigus peatada artiklis 15.2 („Kohaldamisala“) osutatud sätetest tulenevate kohustuste täitmine rikkumise põhjustatud tühistamise või vähendamisega võrdväärses ulatuses, teatades sellest teisele lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele. Teates märgitakse, millises ulatuses kohustuste täitmine peatatakse. Kaebuse esitanud lepinguosaline võib need meetmed rakendada igal ajal pärast kümne päeva möödumist ajast, mil lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, kõnealuse teate kätte sai, välja arvatud juhul, kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, on taotlenud käesoleva artikli lõike 3 kohase vahekohtumenetluse algatamist.

3. Kui lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, leiab, et kohustuste täitmise peatamise ulatus ei ole võrdväärne rikkumise põhjustatud tühistamise või vähenemisega, võib ta kirjalikult taotleda, et selles küsimuses teeks otsuse algne vahekohus. Sellisest taotlusest teatatakse kaebuse esitanud lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele enne lõikes 2 nimetatud kümnapäevase tähtaja möödumist. Algne vahekohus teeb oma otsuse kohustuste täitmise peatamise ulatuse kohta lepinguosalistele ja kaubanduskomiteele teatavaks 30 päeva jooksul pärast taotluse esitamise kuupäeva. Kohustuste täitmist ei peatata enne, kui algne vahekohus on oma otsuse teatavaks teinud, ja peatamine peab olema selle otsusega kooskõlas.

4. Kohustuste täitmise peatamine ja hüvitis on ajutised ning neid ei kohaldata pärast seda, kui:
- a) lepinguosalisel on kooskõlas artikliga 15.19 (Mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus) saavutanud vastastikku rahuldava lahenduse;
 - b) lepinguosalisel on kokku leppinud, et artikli 15.14 (Lõpparuande täitmiseks võetud meetmete läbivaatamine) lõike 1 alusel teatatud meetmega on lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, täitnud artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud tingimused või
 - c) artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätetega vastuolus olevad meetmed on artikli 15.14 (Lõpparuande täitmiseks võetud meetmete läbivaatamine) lõikes 3 osutatud otsuse kohaselt kehtetuks tunnistatud või muudatuste abil kõnealuste sätetega kooskõlla viidud.

ARTIKKEL 15.16

Lõpparuande täitmiseks võetud meetme läbivaatamine
pärast lõpparuande täitmata jätmise suhtes ette nähtud ajutiste meetmete võtmist

1. Lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, teatab kaebuse esitanud lepinguosalisele ja kaubanduskomiteele meetmetest, mis ta on võtnud vahekohtu lõpparuande täitmiseks kas pärast kohustuste täitmise peatamist või hüvitise kohaldamist. Kaebuse esitanud lepinguosalise kohustuste täitmise peatumine lõpeb 30 päeva jooksul pärast teate saamist, välja arvatud käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud juhtudel. Juhul kui kohaldatakse hüvitist, kuid välja arvatud lõike 2 kohastel juhtudel, võib lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, lõpetada hüvitise tasumise 30 päeva jooksul pärast seda, kui ta on esitanud teate vahekohtu aruande täitmise kohta.
2. Kui lepinguosalised ei jõua 30 päeva jooksul pärast teate saamisest kokkuleppele selle suhtes, kas lepinguosaline, kelle vastu kaebus esitati, täidab teatatud meetmega artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätteid, taotleb kaebuse esitanud lepinguosaline algselt vahekohtult kirjalikult selles küsimuses otsuse tegemist. Taotlusest teatatakse lepinguosalisele, kelle vastu kaebus esitati, ja kaubanduskomiteele.

3. Vahekohtu otsus tehakse lepinguosalistele ja kaubanduskomiteele teatavaks 45 päeva jooksul pärast taotluse esitamise kuupäeva. Kui vahekohus otsustab, et teatatud meede on kooskõlas artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätetega, tuleb kas kohustuste täitmise peatamine või hüvitise maksmine lõpetada. Vajadusel tuleb kohustuste täitmise peatamise või hüvitise ulatust korrigeerida vastavalt vahekohtu otsusele.

3. ALAJAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 15.17

Vahekohtunike asendamine

Kui algse vahekohtu koosseis või mõni selle liige ei saa vahekohtumenetluse käigus vahekohtu töös osaleda, ennast taandab või ei vasta 15-B lisas (Vahekohtunike ja vahendajate käitumisjuhend) sätestatud käitumisjuhendiga ette nähtud nõuetele ja ta tuleb seetõttu asendada, kohaldatakse artiklis 15.7 (Vahekohtu moodustamine) sätestatud korda. Aruannetest ja otsustest teatamise tähtaega pikendatakse 20 päeva võrra.

ARTIKKEL 15.18

Vahekohtumenetluse peatamine ja lõpetamine

1. Kui vahekohus saab mõlemalt lepinguosaliselt taotluse, peatab ta oma töö lepinguosaliste vahel kokku lepitud tähtjaks, kuid mitte kauemaks kui 12 järjestikuseks kuuks. Vahekohus jätkab oma tööd enne selle tähtaja lõppu mõlema lepinguosalise kirjaliku taotluse korral. Lepinguosalised teavitavad sellest kaubanduskomiteed. Vahekohus võib oma tööd jätkata selle tähtaja lõppedes emma-kumma lepinguosalise kirjaliku taotluse korral. Taotluse esitanud lepinguosaline teavitab sellest kaubanduskomitee esimeest ja teist lepinguosalist. Kui lepinguosaline ei taotle vahekohtu töö peatamiseks ettenähtud tähtaja möödumisel vahekohtu töö jätkamist, kaotab vahekohtu pädevus kehtivuse ja menetlus lõpetatakse. Vahekohtu töö peatamise korral pikendatakse käesolevas peatükis sätestatud vastavaid tähtaegu sama aja võrra, mille jooksul vahekohtu töö on peatatud. Vahekohtu töö peatamine ja lõpetamine ei piira lepinguosaliste õigusi mis tahes muus menetluses vastavalt artiklile 15.24 (Vaidluste lahendamise organi valik).
2. Lepinguosalised võivad kokku leppida vahekohtu menetluse lõpetamises, teatades sellest enne vahekohtu lõpparuande esitamist ühiselt kirjalikult vahekohtu esimehele ja kaubanduskomiteele.

ARTIKKEL 15.19

Mõlemat lepinguosalist rahuldav lahendus

Lepinguosalised võivad mis tahes ajal leida käesoleva peatükiga hõlmatud vaidlusele mõlemat lepinguosalist rahuldava lahenduse. Vajaduse korral teavitavad nad sellisest otsusest ühiselt kaubanduskomiteed ja vahekohtu esimeest. Kui lahendus nõuab lepinguosalise vastavate siseriiklike menetluste kohast heakskiitu, viidatakse teates sellele nõudele ja vaidluse lahendamise menetlus peatatakse. Kui sellist heakskiitu ei ole vaja või kui teatatakse sellise siseriikliku menetluse lõpetamisest, siis vaidluse lahendamise menetlus lõpetatakse.

ARTIKKEL 15.20

Teave ja tehniline nõustamine

Vahekohus võib lepinguosalise taotlusel või omal algatusel taotleda mis tahes teavet, mida ta peab vahekohtumenetluse seisukohalt vajalikuks, kõigist allikatest, sealhulgas vaidluses osalevatelt lepinguosalistelt. Vahekohtul on õigus küsida ekspertide arvamust, kui ta peab seda vajalikuks. Enne selliste ekspertide valimist konsulteerib vahekohus lepinguosalistega. Kogu käesoleva artikli alusel saadud teave tuleb vahekohtu määratud tähtaja jooksul avalikustada ja esitada lepinguosalistele märkuste tegemiseks.

ARTIKKEL 15.21

Tõlgendamiseeskirjad

Vahekohus tõlgendab artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätteid vastavalt rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise tavaeeskirjadele, sealhulgas Viinis 23. mail 1969 sõlmitud *rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioonis* sätestatud normidele. Vahekohus võtab arvesse ka asjakohaseid tõlgendusi, mis on esitatud WTO vaidluste lahendamise organi poolt vastu võetud WTO vaekogude ja apellatsioonikogu otsustes. Vahekohtu aruannete ja otsustega ei või suurendada ega vähendada lepinguosaliste õigusi ja kohustusi, mis on ette nähtud käesoleva lepinguga.

ARTIKKEL 15.22

Vahekohtu otsused

1. Vahekohus püüab teha kõik otsused konsensuse alusel. Kui otsust ei suudeta teha konsensuse alusel, otsustatakse arutatav küsimus häälteenamusega. Vahekohtunike eriarvamusi ei avalikustata ühelgi juhul.

2. Lepinguosalised aktsepteerivad vahekohtu aruandeid ja otsuseid tingimusteta. Vahekohtu aruannete ja otsustega ei looda füüsilistele ja juriidilistele isikutele õigusi ega kohustusi. Aruannetes ja otsuses esitatakse tuvastatud asjaolud, artiklis 15.2 (Kohaldamisala) osutatud sätete kohaldatavus ja vahekohtu mis tahes järelduste ja otsuste põhjendused. Kaubanduskomitee teeb vahekohtu aruanded ja otsused kümne päeva jooksul pärast nende vastuvõtmise kuupäeva tervikuna üldsusele kättesaadavaks, välja arvatud juhul, kui ta otsustab seda mitte teha, et kaitsta konfidentsiaalset teavet.

D JAGU

ÜLDSÄTTED

ARTIKKEL 15.23

Vahekohtunike nimekiri

1. Kaubanduskomitee koostab hiljemalt kuus kuud pärast käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva nimekirja vähemalt 15 isikust, kes soovivad ja saavad tegutseda vahekohtunikena. Nimekiri koosneb kolmest alamnimekirjast:

a) üks alamnimekiri liidu jaoks;

- b) üks alannimekiri Vietnami jaoks ning
 - c) üks alannimekiri isikutest, kes ei ole kummagi lepinguosalise kodanikud ega alalised elanikud ja kes täidavad vahekohtu esimehe kohuseid.
2. Igasse alannimekirja kantakse vähemalt viis isikut. Kaubanduskomitee tagab, et nimekirjas on alati kõnealune miinimumarv inimesi.
3. Vahekohtunikel peavad olema tõendatud teadmised ja kogemused õiguse ja rahvusvahelise kaubanduse valdkondades. Nad peavad olema sõltumatud, täitma oma ülesandeid üksikisikuna ega tohi vastu võtta juhtnööre üheltki organisatsioonilt ega valitsuselt ega olla seotud kummagi lepinguosalise valitsustega ning peavad järgima 15-B lisas (Vahekohtunike ja vahendajate käitumisjuhend) sätestatud käitumisjuhendit.
4. Kaubanduskomitee võib koostada kümnest isikust koosneva lisanimekirja, millesse kuuluvad käesoleva lepinguga hõlmatud konkreetsete valdkondade asjatundjad. Lepinguosaliste kokkuleppel võib vahekohtu moodustamisel kasutada lisanimekirja artiklis 15.7 (Vahekohtu moodustamine) sätestatud korras.

ARTIKKEL 15.24

Vaidluste lahendamise organi valik

1. Käesoleva peatüki kohase vaidluste lahendamise menetluse algatamine ei piira tegevust WTO raames (kaasa arvatud vaidluste lahendamine) või mis tahes muu sellise rahvusvahelise lepingu raames, mille osaliseks mõlemad lepinguosaliselised on.
2. Erandina lõikest 1 ei taotle lepinguosaline konkreetse meetme puhul õiguskaitset sisuliselt samaväärse kohustuse rikkumise eest käesoleva lepingu ja WTO asutamislepingu või mis tahes muu sellise rahvusvahelise lepingu alusel, mille osalised mõlemad lepinguosaliselised asjaomase vaidluste lahendamise organi alluvuses on. Juhul kui vaidluste lahendamise menetlus on algatatud, ei esita lepinguosaline taotlust õiguskaitse saamiseks teisele vaidluste lahendamise organile sellise kohustuse rikkumise eest, mis on üldiselt võrdväärne teises lepingus sätestatud kohustusega, välja arvatud juhul, kui esimesena valitud vaidluste lahendamise organ ei suuda menetluslikel või õiguslikel põhjustel kõnealuse kohustusega seotud õiguskaitse saamise taotluse kohta järeldusi teha.
3. Käesoleva artikli puhul kohaldatakse järgmist:
 - a) WTO asutamislepingu kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algatatuks lepinguosalise taotlusega moodustada WTO vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsitusleppes artikli 6 kohane vahekoht;

- b) käesoleva peatüki kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algatatuks lepinguosalise taotlusega moodustada artikli 15.5 (Vahekohtumenetluse algatamine) lõike 1 kohane vahekohus;
- c) muu rahvusvahelise lepingu kohane vaidluste lahendamise menetlus loetakse algatatuks vastavalt kõnealusele lepingule.

4. Ükski käesoleva lepingu säte ei takista lepinguosalist peatamast lepingust tulenevate kohustuste täitmist WTO vaidluste lahendamise organi loal. WTO asutamislepingule ei või tugineda, et takistada lepinguosalist peatamast käesoleva peatüki kohaste kohustuste täitmist.

ARTIKKEL 15.25

Tähtajad

1. Kõiki käesolevas peatükis sätestatud tähtaegu, kaasa arvatud vahekohtute aruannete ja otsuste teatavakstegemise tähtaegu, arvestatakse kalendripäevades alates viidatud toimingule või sündmusele järgnevast päevast, kui ei ole sätestatud teisiti.
2. Kõiki käesolevas peatükis osutatud tähtaegu võib muuta vaidluse osaliste vastastikusel kokkuleppel. Vahekohus võib igal ajal teha lepinguosalistele ettepaneku muuta käesolevas peatükis osutatud tähtaegu, esitades ettepaneku põhjenduse.

ARTIKKEL 15.26

Läbivaatamine ja muutmine

Kaubanduskomitee võib otsustada 15-A lisa (Kodukord), 15-B lisa (Vahekohtunike ja vahendajate käitumisjuhend) ja 15-C lisa (Vahendusmehhanism) läbi vaadata ja muuta.

16. PEATÜKK

KOOSTÖÖ JA SUUTLIKKUSE SUURENDAMINE

ARTIKKEL 16.1

Eesmärgid ja kohaldamisala

1. Lepinguosalised kinnitavad koostöö ja suutlikkuse arendamise tähtsust käesoleva lepingu töhusal rakendamisel, millega toetatakse lepinguosaliste vahelise kaubandus- ja investeerimistegevuse jätkuvat laiendamist ning luuakse selle jaoks uusi võimalusi.

2. Lepinguosaliselised kohustuvad tihendama koostööd vastastikust huvi pakkuvates valdkondades, võttes arvesse liidu ja Vietnami erinevat arengutaset. Selle koostööga edendatakse kestlikku arengut selle kõikides mõõtmetes, sealhulgas jätkusuutlikku majanduskasvu ja vaesuse leevendamist.
3. Käesolevat peatükki kohaldatakse kõigi käesoleva lepinguga ette nähtud koostööd käsitlevate sätete suhtes.

ARTIKKEL 16.2

Koostöövormid ja -valdkonnad

1. Lepinguosaliselised tunnistavad, et koostöö toimub olemasoleva õigusliku ja institutsioonilise raamistiku piires ning vastavalt lepinguosaliste suhteid reguleerivatele eeskirjadele ja menetlustele.
2. Selleks et saavutada artiklis 16.1 (Eesmärgid ja kohaldamisala) osutatud eesmärke, omistavad lepinguosaliselised erilist tähtsust koostööle järgmistes valdkondades:
 - a) piirkondlik koostöö ja integratsioon;
 - b) kaubanduse lihtsustamine;
 - c) kaubanduspoliitika ja -eeskirjad;

- d) põllumajanduse, kalanduse ja metsanduse kaubandusaspektid;
- e) kestlik areng, eelkõige selle keskkonna-ja tööhõivealane mõõde;
- f) väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad;
- g) muud käesoleva lepingu teatavate peatükkidega ette nähtud valdkonnad ning
- h) muud käesoleva lepinguga seotud vastastikust huvi pakkuvad valdkonnad.

3. Lepinguosaliste vaheline koostöö toimub peamiselt teabe, kogemuste ja parimate tavade vahetamise teel ning poliitilise koostöö kaudu. Vajaduse korral võib koostöövormidena kaaluda seminare, õpikodasid, koolitust, uuringuid, tehnilist abi ja suutlikkuse suurendamist.

4. Lepinguosalised tunnistavad erasektori võimalikku olulist rolli nendevahelises koostöös ning toetavad erasektori kaasamist, et aidata maksimaalselt suurendada lepingust tulenevat kasu majanduskasvule ja -arengule.

ARTIKKEL 16.3

Loomade heaolu

Lepinguosalised lepivad kokku, et vajadusel tehakse koostööd loomade heaolu küsimuses, mis hõlmab tehnilist abi ja suutlikkuse suurendamist loomade heaolu käsitlevate standardite väljatöötamiseks. Käesoleva artikli kohaldamisel konsulteerivad nad artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel asutatud sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete komiteega.

ARTIKKEL 16.4

Institutsiooniline raamistik

1. Koostööküsimusi arutatakse artikli 17.2 (Erikomiteed) alusel moodustatud asjaomastes erikomiteedes. Valdkondades, mis ei kuulu erikomiteede pädevusse, arutatakse neid küsimusi kaubanduskomitees.
2. Lepinguosaline määrab oma ametkonnas kontaktpunkti, kes suhtleb teise lepinguosalisega käesoleva peatüki rakendamisega seotud küsimustes.

17. PEATÜKK

INSTITUTSIOONILISED SÄTTED NING ÜLD- JA LÕPPSÄTTED

ARTIKKEL 17.1

Kaubanduskomitee

1. Lepinguosalised moodustavad kaubanduskomitee, mis koosneb mõlema lepinguosalise esindajatest.
2. Kaubanduskomitee tuleb kokku üks kord aastas, kui kaubanduskomitee ei otsusta teisiti, või kiireloomulistel juhtudel, kui lepinguosalised seda taotlevad. Kaubanduskomitee koosolekud toimuvad vaheldumisi liidus ja Vietnami, kui lepinguosalised ei lepi kokku teisiti. Kaubanduskomitee kaasesimehed on Vietnami kaubandus- ja tööstusminister ning Euroopa Komisjoni kaubandusvolinik, või nende esindajad. Kaubanduskomitee lepib kokku oma koosolekute ajakava ja päevakorra.
3. Kaubanduskomitee:
 - a) tagab käesoleva lepingu nõuetekohase toimimise;
 - b) kontrollib ja hõlbustab käesoleva lepingu rakendamist ja kohaldamist ning edendab selle üldiste eesmärkide saavutamist;

- c) kontrollib ja koordineerib kõigi käesoleva lepingu alusel loodud erikomiteede, töörühmade ja muude organite tööd, soovib neile vajalikke meetmeid ning, kui see on käesoleva lepinguga ette nähtud, hindab ja võtab vastu otsuseid kõigis küsimustes, mis need organid on komiteele arutamiseks esitanud;
- d) otsib võimalusi lepinguosaliste vaheliste kaubandus- ja investeerimissuhete tihendamiseks;
- e) ilma et see piiraks 15. peatüki (Vaidluste lahendamine) kohaldamist, otsib võimalusi käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondades tekkida võivate probleemide või käesoleva lepingu tõlgendamist või kohaldamist käsitlevate vaidluste lahendamiseks ning
- f) arutab kõiki muid käesoleva lepinguga hõlmatud valdkondadega seotud huvipakkuvaid küsimusi.

4. Kaubanduskomitee võib käesoleva lepingu asjaomaste sätete alusel:

- a) otsustada moodustada erikomiteesid, töörühmi või muid organeid, kes abistavad kaubanduskomiteed tema ülesannete täitmisel, ja neid laiali saata. Kaubanduskomitee määrab kindlaks tema poolt loodud erikomiteede, töörühmade ja muude organite koosseisu, pädevuse ja ülesanded;
- b) edastada käesoleva lepingu kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes teavet kõigile huvitatud isikutele, sealhulgas erasektorile, sotsiaalpartnerile ja kodanikuühiskonna organisatsioonidele;

- c) kaaluda ja soovitada lepinguosalistele käesoleva lepingu muudatusi või muuta käesolevas lepingus konkreetselt sätestatud juhtudel lepingu sätteid oma otsusega;
- d) võtta vastu käesoleva lepingu sätete tõlgendusi, mis on lepinguosaliste ja kõikide käesoleva lepingu alusel loodud organite, sealhulgas 15. peatükis (Vaidluste lahendamine) osutatud vahekohtute jaoks siduvad;
- e) võtta vastu käesoleva lepinguga ette nähtud otsuseid või anda soovitusi;
- f) võtta vastu oma kodukord ning
- g) võtta oma ülesannete täitmisel käesoleva lepingu alusel muid meetmeid.

5. Kaubanduskomitee teavitab partnerlus- ja koostöölepingu alusel ühise institutsioonilise raamistiku osana moodustatud ühiskomiteed enda ja vajaduse korral oma erikomiteede tegevusest ühiskomitee korrapärastel koosolekutel.

ARTIKKEL 17.2

Erikomiteed

1. Käesolevaga luuakse kaubanduskomitee juurde järgmised erikomiteed:
 - a) kaubavahetuskomitee;
 - b) tollikomitee;
 - c) sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete komitee;
 - d) investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komitee ning
 - e) kaubanduse ja kestliku arengu komitee.
2. Lõikes 1 osutatud erikomiteede koosseis, pädevus ja ülesanded on määratletud käesoleva lepingu asjakohastes peatükkides ja protokollides ning neid võib vajaduse korral muuta kaubanduskomitee otsusega.

3. Kui käesoleva lepinguga ei ole ette nähtud teisiti või kui lepinguosalised ei ole kokku leppinud teisiti, tulevad erikomiteed kokku üks kord aastas. Erikomiteed tulevad kokku ka kummagi lepinguosalise või kaubanduskomitee taotlusel. Neid juhivad ühiselt asjakohasel tasemel liidu ja Vietnami esindajad. Erikomiteede koosolekud toimuvad vaheldumisi liidus ja Vietnamis või muude sobivate sidevahendite abil vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele. Erikomiteed lepivad vastastikku kokku oma koosolekute ajakava ja päevakorra. Iga erikomitee võib kehtestada oma kodukorra, mille puudumisel kohaldatakse *mutatis mutandis* kaubanduskomitee kodukorda.
4. Erikomiteed võivad esitada ettepanekuid kaubanduskomitee vastuvõetavate otsuste kohta või teha otsuseid, kui see on käesoleva lepinguga ette nähtud.
5. Lepinguosalise taotluse korral, asjaomase erikomitee palvel või kaubanduskomitees toimuvat arutelu ette valmistades võib kaubavahetuskomitee käsitleda ka küsimusi, mis on tekkinud tollivaldkonnas või sanitaar- ja fütosanitaarmeetmete alal, kui see aitab lahendada küsimust, mida asjakohane erikomitee ei suuda muidu lahendada.
6. Erikomiteed teavitavad kaubanduskomiteed oma koosolekute ajakavast ja päevakorrast enne koosolekute toimumist ning annavad kaubanduskomiteele teada oma koosolekute tulemustest ja järeldustest. Erikomitee olemasolu ei takista lepinguosalist pöördumast mis tahes küsimusega otse kaubanduskomitee poole.

ARTIKKEL 17.3

Töörühmad

1. Kaubavahetuskomitee juurde luuakse järgmised töörühmad:
 - a) intellektuaalomandi õiguste, sealhulgas geograafiliste tähiste töörühm ning
 - b) mootorsõidukite ja nende osade töörühm.
2. Kaubanduskomitee võib otsustada luua konkreetse ülesande või teemaga tegelemiseks muid töörühmi.
3. Kaubanduskomitee määrab kindlaks töörühmade koosseisu, pädevuse ja ülesanded.
4. Kui lepinguosalisel ei lepi kokku teisiti, tulevad töörühmad kokku üks kord aastas. Töörühmad tulevad kokku ka kummagi lepinguosalise või kaubanduskomitee taotlusel. Neid juhivad ühiselt asjakohasel tasemel liidu ja Vietnami esindajad. Töörühmade koosolekud toimuvad vaheldumisi liidus ja Vietnami või muude sobivate sidevahendite abil vastavalt lepinguosaliste kokkuleppele. Töörühmad lepivad vastastikku kokku oma koosolekute ajakava ja päevakorra. Iga töörühm võib kehtestada oma kodukorra, mille puudumisel kohaldatakse *mutatis mutandis* kaubanduskomitee kodukorda.

5. Töörühmad teavitavad asjaomaseid erikomiteesid oma koosolekute ajakavast ja päevakorrast piisavalt aegsasti enne koosolekuid. Nad annavad oma tegevuse kohta aru igal asjaomaste erikomiteede korralistel koosolekutel. Töörühma olemasolu ei takista lepinguosalist pöördumast mis tahes küsimusega otse kaubanduskomitee või asjaomaste erikomiteede poole.

ARTIKKEL 17.4

Kaubanduskomitee otsustusprotsess

1. Kaubanduskomitee on pädev tegema käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks vajalikke otsuseid lepingus sätestatud juhtudel. Tehtud otsused on lepinguosaliste jaoks siduvad ning lepinguosalisel võtavad nende otsuste rakendamiseks vajalikud meetmed.
2. Kaubanduskomitee võib anda lepinguosalistele asjakohaseid soovitusi.
3. Kõik kaubanduskomitee otsused ja soovitused tehakse vastastikusel kokkuleppel.

ARTIKKEL 17.5

Muudatused

1. Lepinguosalised võivad käesolevat lepingut muuta. Muudatus jõustub pärast seda, kui lepinguosalised on vahetanud kirjalikud teated, mis tõendavad, et nad on oma siseriiklikud kohaldatavad menetlused lõpule viinud, nagu on ette nähtud artikliga 17.16 (Jõustumine).
2. Olenemata lõikest 1 võib kaubanduskomitee käesolevat lepingut muuta vastavalt käesolevale lepingule. Lepinguosalised võtavad kaubanduskomitee otsuse vastu kooskõlas oma kohaldatavate õiguslike menetlustega.
3. Olenemata lõikest 1 võib 9-A lisa (Riigihangete kohaldamisala liidu puhul) ja 9-B lisa (Riigihangete kohaldamisala Vietnami puhul) A jaos (Keskvalitsusasutused) kuni C jaos (Muud hõlmatud asutused) olevate asutuste loetelu muuta kooskõlas artikliga 9.20 (Kohaldamisala muutmine ja korrigeerimine) ning artikliga 9.23 (Investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komitee).

ARTIKKEL 17.6

WTO õiguse areng

Kui muudetakse WTO asutamislepingu mõnda sätet, mille lepinguosalised on inkorporeerinud käesolevasse lepingusse, peavad lepinguosalised teineteisega vajaduse korral nõu, et leida vastastikku rahuldav lahendus. Sellise läbivaatamise tulemusel võib kaubanduskomitee teha otsuse käesolevat lepingut vastavalt muuta.

ARTIKKEL 17.7

Maksustamine

1. Ükski käesoleva lepingu säte ei mõjuta liidu või mõne selle liikmesriigi või Vietnami õigusi ja kohustusi, mis tulenevad liidu või mõne selle liikmesriigi ja Vietnami vahel sõlmitud maksualasest lepingust. Käesoleva lepingu ja maksualase lepingu vastuolu korral kohaldatakse vastuolu ulatuses asjaomast maksualast lepingut.
2. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata selliselt, et see takistaks lepinguosalisi eristamast oma asjakohaste maksusätete kohaldamisel maksumaksjaid, kes ei ole ühesuguses olukorras, eeskätt oma elu- või asukoha või selle koha poolest, kuhu nad on oma kapitali investeerinud.

3. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata selliselt, et see takistaks vastu võtmast või rakendamast meetet, mille eesmärk on vastavalt topeltmaksustamise vältimise lepingute maksustamissätetele ja muudele maksukokkulepetele või siseriiklikele maksuseadustele takistada maksustamise vältimist või neist maksudest kõrvalehoidumist.

ARTIKKEL 17.8

Jooksevkonto

Lepinguosalised lubavad teha kõiki käesoleva lepingu kohaldamisalasse kuuluvaid lepinguosalistevahelisi makseid ja maksebilansi jooksevkonto siirdeid vabalt konverteeritavas valuutas kooskõlas *Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirjaga*, eelkõige seoses erikohustustega, mis tulenevad 8. peatüki (Investeeringute liberaliseerimine, teenuskaubandus ja e-kaubandus) E jao (Õigusraamistik) 6. alajaost (Finantsteenused).

ARTIKKEL 17.9

Kapitali liikumine

1. Maksebilansi kapitali- ja finantskontol tehtavate tehingute puhul kohustuvad lepinguosalisel mitte kehtestama piiranguid kapitali vabale liikumisele seoses 8. peatüki (Investeeringute liberaliseerimine, teenuskaubandus ja e-kaubandus) B jao (Investeeringute liberaliseerimine) kohaselt liberaliseeritud investeeringutega.
2. Lepinguosalisel konsulteerivad teineteisega, et hõlbustada omavahelist kapitali liikumist kaubanduse ja investeeringute edendamiseks.

ARTIKKEL 17.10

Kapitali liikumist, makseid või ülekandeid käsitlevate õigusnormide kohaldamine

Artikleid 17.8 (Jooksevkonto) ja 17.9 (Kapitali liikumine) ei tõlgendata nii, et need takistavad lepinguosalisi kohaldamast õiglaselt ja mittediskrimineerivalt ning viisil, mis ei kujuta endast kaubandus- ja investeerimissuhete varjatud piiramist, siseriiklikke õigusnorme, mis käsitlevad:

- a) pankrotti, maksejõuetust, pankade finantsseisundi taastamist ja kriisilahendust, võlausaldajate õiguste kaitset või finantseerimisasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalvet;

- b) finantsinstrumentide emiteerimist, nendega kauplemist või tehingute tegemist;
- c) finantsaruandlust või tehingute arvestuse pidamist, kui see on vajalik õiguskaitseorganite või finantsjärelvalveasutuste abistamiseks;
- d) kuritegusid, väärtegusid, kelmusi või pettusi;
- e) kohtumenetlustes tehtud kohtuotsuste täitmist või
- f) sotsiaalkindlustust, riiklikke pensioniskeeme või kohustuslikke säästuskeeme.

ARTIKKEL 17.11

Kapitali liikumise, maksete või ülekannete ajutised kaitsemeetmed

Erandlike asjaolude korral, kui liidu majandus- ja rahaliidu toimimises on tõsiseid probleeme või kui Vietnamil on tõsiseid probleeme raha- või vahetuskursipoliitika toimimises, või tekib selliste probleemide ilmnemise oht, võib asjaomane lepinguosaline võtta kapitali liikumise, maksete või ülekannete suhtes kõige rohkem üheks aastaks selliseid kaitsemeetmeid, mis on tingimata vajalikud.

ARTIKKEL 17.12

Piirangud maksebilansiraskuste või väliste finantsraskuste korral

1. Kui lepinguosalisel on tõsiseid maksebilansiraskusi või väliseid finantsraskusi või kui sellised raskused teda ohustavad, võib ta kapitali liikumise, maksete või ülekannete suhtes kehtestada või jätta jõusse piiravad meetmed, mis
 - a) ei tohi olla diskrimineerivad võrreldes nendega, mida võetakse kolmandate riikide suhtes samasuguses olukorras;
 - b) ei tohi minna kaugemale, kui on vajalik maksebilansi ja väliste finantsolukorra parandamiseks;
 - c) peavad olema vastavuses *Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirjaga*, kui see on kohaldatav;
 - d) ei tohi tekitada põhjendamatut kahju teise lepinguosalise kaubanduslikele, majanduslikele ega finantshuvidele ning
 - e) peavad olema ajutised ja need tuleb järk-järgult kõrvaldada, kui olukord paraneb.

2. Lepinguosaline võib oma välise finantspositsiooni või maksebilansi kaitseks võtta piiravaid meetmeid kaubavahetuse suhtes. Sellised piiravad meetmed peavad olema kooskõlas GATT 1994 ja 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe maksebilansisätete käsitusleppega.

3. Lepinguosaline võib oma välise finantspositsiooni või maksebilansi kaitseks võtta piiravaid meetmeid teenuskaubanduse või investeeringute liberaliseerimise suhtes. Need piiravad meetmed peavad olema kooskõlas GATSi XII artiklis sätestatud tingimustega.

4. Kui lepinguosaline jätab jõusse või on vastu võtnud lõigetes 1–3 osutatud piiravad meetmed, teatab ta sellest viivitamata teisele lepinguosalisele ja esitab võimalikult kiiresti nende kaotamise ajakava.

5. Kui käesoleva artikli alusel võetakse vastu või jäetakse jõusse piirangud, tuleb investeeringute, teenuskaubanduse, e-kaubanduse ja riigihangete komitees viivitamata läbi viia konsultatsioonid, välja arvatud juhul, kui konsultatsioone peetakse muudel foorumitel. Konsultatsioonidel hinnatakse meetmete võtmist põhjustanud maksebilansiraskusi või väliseid finantsraskusi, võttes muu hulgas arvesse järgmisi tegureid:

- a) raskuste laad ja ulatus;
- b) majanduslik ja kaubanduslik väliskeskkond või

- c) võimalikud alternatiivsed parandusmeetmed.

Konsultatsioonide käigus uuritakse piiravate meetmete vastavust lõigetele 1–3. Aktsepteeritakse kõiki IMFi esitatud statistilisi ja muid andmeid ning järelduste tegemisel lähtutakse IMFi hinnangust asjaomase lepinguosalise maksebilansi ja välise finantsolukorra kohta.

ARTIKKEL 17.13

Julgeolekuerandid

Ühtegi käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see:

- a) kohustab kumbagi lepinguosalist esitama mis tahes teavet, mille avaldamist ta peab oma olulisi julgeolekuhuve kahjustavaks;
- b) takistab kumbagi lepinguosalist võtmast mis tahes meetet, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitsmiseks:
 - i) on seotud relvade, laskemoona ja sõjavarustuse tootmise ja nendega kauplemisega ning muude kaupade ja ainetega kauplemise ning majandustegevusega, mis toimub otseselt või kaudselt relvajõudude varustamiseks;

- ii) on seotud teenuste pakkumisega, mis toimub otseselt või kaudselt relvajõudude varustamiseks;
 - iii) on seotud lõhustuvate ja ühinevate tuumamaterjalidega või ainetega, millest neid saadakse, või
 - iv) kuulub kohaldamisele sõja ajal või muus rahvusvaheliste suhete hädaolukorras või
- c) takistab kumbagi lepinguosalist astumast samme vastavalt oma kohustustele *Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja* alusel, säilitamaks rahvusvahelist rahu ja julgeolekut.

ARTIKKEL 17.14

Soodustuste kasutamine

Pärast ühe aasta möödumist käesoleva lepingu jõustumise kuupäeva vahetavad lepinguosalisel iga aasta 1. juuliks eelmise aasta kohta iga-aastast impordistatistikat, sealhulgas tariifiridade tasandi andmeid, nendevaheliste soodus- ja mittesooduskaubandussuhete kohta.

ARTIKKEL 17.15

Teabe avaldamine

1. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see kohustab lepinguosalist esitama konfidentsiaalset teavet, mille avalikustamine takistaks õiguskaitsetoiminguid või oleks muul viisil vastuolus avalike huvidega või kahjustaks konkreetsete riigi- või eraettevõtjate seaduslikke ärihuve, välja arvatud juhul, kui vahekohus vajab 15. peatüki (Vaidluste lahendamine) kohases vaidluste lahendamise menetluses konfidentsiaalset teavet. Sellisel juhul tagab vahekohus konfidentsiaalsuse täieliku kaitse.
2. Kui lepinguosaline annab kaubanduskomiteele või erikomiteedele teavet, mis on tema õigusnormide kohaselt konfidentsiaalne, käsitab teine lepinguosaline seda teavet konfidentsiaalsena, välja arvatud juhul, kui teabe esitanud lepinguosaline nõustub vastupidisega.

ARTIKKEL 17.16

Jõustumine

1. Lepinguosalised kiidavad käesoleva lepingu heaks siseriiklike kohaldatavate õiguslike menetluste kohaselt.

2. Käesolev leping jõustub selle teise kuu esimesel päeval, mis järgneb kuupäevale, mil lepinguosalised on teineteisele teatanud käesoleva lepingu jõustumiseks vajalike õiguslike menetluste lõpuleviimisest. Lepinguosalised võivad kokku leppida mõne muu kuupäeva.
3. Teated saadetakse Euroopa Liidu Nõukogu peasekretärile ning Vietnami kaubandus- ja tööstusministeeriumile.

ARTIKKEL 17.17

Kestus

1. Käesolev leping on tähtajatu.
2. Lepinguosaline võib teisele lepinguosalisele kirjalikult teatada oma kavatsusest käesolev leping lõpetada. Lõpetamine jõustub teate esitamisele järgneva kuuenda kuu lõpus.

ARTIKKEL 17.18

Kohustuste täitmine

1. Lepinguosalised võtavad kõik üld- või erimeetmed, mis on vajalikud käesolevast lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks. Nad tagavad käesolevas lepingus sätestatud eesmärkide saavutamise.

2. Kui lepinguosaline leiab, et teine lepinguosaline on partnerlus- ja koostöölepingut oluliselt rikkunud, võib ta võtta käesoleva lepingu suhtes asjakohaseid meetmeid kooskõlas partnerlus- ja koostöölepingu artikliga 57.

ARTIKKEL 17.19

Isikud, kes täidavad delegeeritud valitsusfunktsioone

Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, tagavad lepinguosalisel, et kõik isikud, sealhulgas riigi osalusega ettevõtted, eri- või eelisõigustega ettevõtted ja määratud monopolid, keda lepinguosaline on siseriiklike õigusaktide alusel volitanud täitma regulatiiv-, haldus- või muid valitsusfunktsioone mis tahes valitsustasandil, tegutsevad neid volitusi täites kooskõlas lepinguosaliste kohustustega, mis on sätestatud käesolevas lepingus.

ARTIKKEL 17.20

Vahetu õigusmõju puudumine

Käesolevat lepingut ei tõlgendata nii, et sellega antakse isikutele muid õigusi või nähakse ette muid kohustusi kui need, mis tekivad lepinguosaliste vahel rahvusvahelise avaliku õiguse alusel. Vietnam võib siseriikliku õigusega ette näha teisiti.

ARTIKKEL 17.21

Lisad, liited, ühisdeklaratsioonid, protokollid ja kokkulepped

Käesoleva lepingu lisad, liited, ühisdeklaratsioonid, protokollid ja kokkulepped on lepingu lahutamatud osad.

ARTIKKEL 17.22

SEOS TEISTE LEPINGUTEGA

1. Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, ei asendata ega lõpetata käesoleva lepinguga liidu liikmesriikide või Euroopa Ühenduse või liidu ja Vietnami vahelisi varasemaid lepinguid.
2. Käesolev leping on ühelt poolt liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Vietnami vaheliste üldiste suhete osa, nagu on ette nähtud partnerlus- ja koostöölepingus, ning moodustab osa ühisest institutsioonilisest raamistikust.
3. Ühtki käesoleva lepingu sätet ei tõlgendata nii, et see kohustab lepinguosalisi tegutsema vastuolus WTO asutamislepingu raames võetud kohustustega.

ARTIKKEL 17.23

Uute riikide ühinemine liiduga

1. Liit teavitab Vietnami kõigist kolmandate riikide taotlustest liiduga ühineda.
2. Liidu ja ühinemist soovivate kandidaatriikide vaheliste läbirääkimiste ajal püüab liit:
 - a) esitada Vietnami taotluse korral võimaluste piires teabe, mis on seotud käesoleva lepinguga hõlmatud mis tahes küsimustega, ning
 - b) võtab arvesse kõiki Vietnami tõstatatud probleeme.
3. Liit teavitab Vietnami igast liiduga ühinemise jõustumisest.
4. Kaubanduskomitee vaatab piisavalt aegsasti enne kolmanda riigi liiduga ühinemist läbi selle võimaliku mõju käesolevale lepingule. Lepingualised võivad kaubanduskomitee otsusega kehtestada kõik vajalikud kohandused või üleminekukorraldused.

ARTIKKEL 17.24

Territoriaalne kohaldamine

1. Käesolevat lepingut kohaldatakse:

- a) liidu puhul nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse *Euroopa Liidu lepingut* ja *Euroopa Liidu toimimise lepingut*, neis lepingutes sätestatud tingimustel ning
- b) Vietnami puhul tema territooriumi suhtes.

Käesolevas lepingus sisalduvad viiteid „territooriumile“ käsitatakse selles tähenduses, välja arvatud juhul, kui sõnaselgelt on sätestatud teisiti.

2. Kaupade tariifset kohtlemist käsitlevate sätetega seoses kohaldatakse käesolevat lepingut ka nende liidu tolliterritooriumide suhtes, mida lõike 1 punkt a ei hõlma.

ARTIKKEL 17.25

Autentsed tekstid

Käesolev leping on koostatud kahes eksemplaris bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi, ungari ja vietnami keeles, kusjuures kõik tekstid on võrdselt autentsed.

[koht], [...]

Euroopa Liidu nimel

Vietnami Sotsialistliku Vabariigi nimel